

MSCSJ

Mekong-Salween

Civilization Studies Journal

ISSN: 3027-6284 (Online)

Mekong-Salween Civilization Studies Journal

วารสารอารยธรรมศึกษา โขง-สาละวิน

Vol. 14 No. 2 July-December 2023

ปีที่ 14 ฉบับที่ 2 ประจำเดือนกรกฎาคม-ธันวาคม 2566

วารสารอารยธรรมศึกษา โขง-สาละวิน

Mekong-Salween Civilization Studies Journal

ปีที่ 14 ฉบับที่ 2 กรกฎาคม – ธันวาคม 2566

Vol.14 No.2 July - December, 2023

ISSN 3027-6284 (Online)

มหาวิทยาลัยนเรศวร จังหวัดพิษณุโลก

พ.ศ. 2566

วารสารอารยธรรมศึกษา โขง-สาละวิน
Mekong-Salween Civilization Studies Journal
ปีที่ 14 ฉบับที่ 2 กรกฎาคม – ธันวาคม 2566
Vol.14 No.2 July - December, 2023
ISSN 3027-6284 (Online)

หลักการและเหตุผล

มหาวิทยาลัยนเรศวรได้จัดตั้งกองส่งเสริมศิลปวัฒนธรรม ขึ้นเพื่อเป็นหน่วยงานหลักในการดำเนินงานตามนโยบายและแผนยุทธศาสตร์ด้านการทำนุบำรุงศิลปวัฒนธรรม โดยมีวิสัยทัศน์ของหน่วยงานเพื่อเป็นศูนย์กลางการจัดการองค์ความรู้ด้านการส่งเสริมศิลปวัฒนธรรมอุษาคเนย์ในระดับนานาชาติ และมีปรัชญาขององค์กรในการสร้างระบบนิเวศเกื้อกูลการทำนุบำรุงศิลปวัฒนธรรมเพื่อการสะสมและต่อยอดองค์ความรู้ มุ่งสู่เป้าหมายของการพัฒนาอย่างยั่งยืน มหาวิทยาลัยฯ จึงได้มีนโยบายที่ได้จัดทำวารสารทางวิชาการขึ้น ซึ่งใช้ชื่อว่า “วารสารอารยธรรมศึกษา โขง-สาละวิน” “Mekong-Salween Civilization Studies Journal” เพื่อเป็นแหล่งรวบรวมองค์ความรู้ที่เกิดขึ้นอย่างเป็นระบบ เป็นหนึ่งในกลไกการพัฒนาการทำงานด้านศิลปวัฒนธรรมและอารยธรรมศึกษาให้เกิดการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ ขับเคลื่อนระบบนิเวศด้านศิลปวัฒนธรรมและเสริมสร้างเครือข่ายทางวิชาการและประชาคมผู้มีความเชี่ยวชาญด้านอารยธรรมศึกษาให้มีความเข้มแข็ง เกิดการบูรณาการเครือข่ายความร่วมมือระดับชาติและนานาชาติ นำไปสู่การสร้างนวัตกรรมที่ยั่งยืนต่อไป ทั้งนี้ วารสารฯ ได้ดำเนินมาอย่างต่อเนื่องตั้งแต่ ปี พ.ศ. 2553 จนกระทั่งถึงปัจจุบัน

วัตถุประสงค์

1. เพื่อเป็นสื่อกลางในการแลกเปลี่ยนความรู้ ความคิดด้านศิลปวัฒนธรรม และอารยธรรมศึกษาในมิติต่าง ๆ ของคนในภูมิภาคลุ่มน้ำโขง-สาละวิน
2. เพื่อเป็นแหล่งรวบรวมองค์ความรู้ เผยแพร่ผลงานวิจัยและผลงานวิชาการด้านศิลปวัฒนธรรม และด้านอารยธรรมศึกษาของกลุ่มชาติพันธุ์ในภูมิภาคลุ่มน้ำโขง-สาละวินอย่างเป็นระบบ

3. เพื่อส่งเสริมให้อาจารย์ นิสิต นักศึกษา นักวิจัย และผู้สนใจทั่วไปให้เกิดการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ขององค์ความรู้ทางด้านอารยธรรมศึกษา นำไปสู่การสร้างสรรค์ผลงาน และต่อยอดให้เกิดคุณค่าแก่วิถีชีวิตและสังคมอย่างยั่งยืน

นโยบายการจัดพิมพ์

วารสารอารยธรรมศึกษา โขง-สาละวิน จัดทำโดยหน่วยวารสาร กองส่งเสริมศิลปวัฒนธรรม มหาวิทยาลัยนเรศวร เปิดรับบทความจากผู้เขียนทั้งภายในและภายนอกมหาวิทยาลัย บทความที่เสนอขอรับการพิจารณาอาจเขียนเป็นภาษาไทยหรือภาษาอังกฤษก็ได้ แต่บทความต้องมีสองภาษา จัดพิมพ์เผยแพร่ปีละ 2 ฉบับ (มกราคม-มิถุนายน และ กรกฎาคม-ธันวาคม)

นโยบายการจัดพิมพ์ของวารสารอารยธรรมศึกษา โขง-สาละวิน เพื่อเป็นสื่อกลางในการแลกเปลี่ยนความรู้ และเผยแพร่ผลงานวิจัยในสหสาขาวิชาทางด้านมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ในมิติที่เกี่ยวข้องกับอารยธรรมในภูมิภาคลุ่มน้ำโขง-สาละวิน ได้แก่ สาขาวิชาศิลปะทั่วไปและมนุษยศาสตร์ (General Arts and Humanities) สาขาประวัติศาสตร์ (History) สาขาภาษาและภาษาศาสตร์ (Language and Linguistics) สาขาทัศนศิลป์และการแสดง (Visual Arts and Performing Arts) สาขาวัฒนธรรมศึกษา (Cultural Studies) วารสารอารยธรรมศึกษา โขง-สาละวิน รับตีพิมพ์บทความวิจัย (Research Article) และบทความวิชาการ (Academic Article) ทั้งภาษาไทยและภาษาอังกฤษ โดยบทความดังกล่าวจะต้องไม่เคยได้รับการตีพิมพ์หรืออยู่ระหว่างการพิจารณาเพื่อขอรับการตีพิมพ์ในวารสารวิชาการอื่น บทความทุกบทความจะต้องผ่านการประเมินโดยผู้ทรงคุณวุฒิ (Peer review) ในสาขาวิชาที่เกี่ยวข้อง 3 ท่าน โดยผู้ทรงคุณวุฒิไม่รู้ว่าผู้เขียนเป็นใคร และผู้เขียนไม่รู้ว่าผู้ทรงคุณวุฒิเป็นใคร (Double-blinded Review) อนึ่ง การพิจารณารับบทความเพื่อลงตีพิมพ์หรือไม่ตีพิมพ์ อยู่ที่ดุลยพินิจของบรรณาธิการถือเป็นอันสิ้นสุด

การเผยแพร่

วารสารฯ จะจัดส่งเล่มให้แก่ผู้เขียน และเผยแพร่ผ่านทางเว็บไซต์ของวารสารฯ <https://so04.tci-thaijo.org/index.php/jnuks/index> หรือ www.nuac.ac.th

รองศาสตราจารย์ ดร.ศิริพร ดาบเพชร
 คณะสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ ประสานมิตร
 รองศาสตราจารย์ ดร.มนวิภา วงรุจีระ
 สาขาวิชานิติศาสตร์ มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช
 รองศาสตราจารย์ ดร.พลวัฒน์ ประพัฒน์ทอง
 สำนักวิชาศิลปศาสตร์ มหาวิทยาลัยแม่ฟ้าหลวง
 รองศาสตราจารย์สมหมาย ชินนาค
 คณะศิลปศาสตร์ มหาวิทยาลัยอุบลราชธานี
 ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.ระวีวรรณ วรรณวิไชย
 คณะศิลปกรรมศาสตร์ มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ ประสานมิตร
 ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.อภิรักษ์ เกษมผลกุล
 คณะศิลปศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหิดล
 ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.ฉัตรทิพย์ ชัยฉกรรจ์
 คณะรัฐศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยพะเยา
 ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.รักชนก ชำนาญมาก
 คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยขอนแก่น
 ดร.สมยศ โอ่งเคลือบ
 คณะมนุษยศาสตร์ มหาวิทยาลัยเชียงใหม่
 ดร.พันธรักษ์ ผูกพันธุ์
 สถาบันภาษาศิลปะและวัฒนธรรม มหาวิทยาลัยสวนดุสิต

ฝ่ายจัดการวารสาร

นายชิรพงษ์ วงศ์ประสิทธิ์
 นางสาวทัตติรียา เรือนคำ
 ว่าที่ ร.ต.พิเชษฐ์ สิงเดช
 นางสาวเยาว์ทัศน์ อรรถาธิ
 นางสาวธัญญลักษณ์ คำอัญวณิช
 นางสาวณัฐชา ศรีจอมขวัญ
 นายอาทิตย์ ดำมินเศก

ขอบคุณที่มาของภาพปก: ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.ธรรมรัตน์ โฉวสกุล

จัดรูปเล่มและออกแบบปก: นางสาวเยาว์ทัศน์ อรรถาจิต

ที่อยู่: กองส่งเสริมศิลปวัฒนธรรม มหาวิทยาลัยนเรศวร
อาคารวิสุทธิกษัตริย์ ชั้น 3 เลขที่ 99 หมู่ 9 ตำบลท่าโพธิ์
อำเภอเมือง จังหวัดพิษณุโลก 65000
โทรศัพท์: 0 5596 1205

เว็บไซต์: <https://so04.tci-thaijo.org/index.php/jnuks>

อีเมล: mekong_salween@nu.ac.th

เจ้าของ: มหาวิทยาลัยนเรศวร

พระบรมราโชวาทของ
พระบาทสมเด็จพระบรมชนกาธิเบศร มหาภูมิพลอดุลยเดชมหาราช
บรมนาถบพิตร รัชกาลที่ 9
ในพิธีราชทานปริญญาบัตร มหาวิทยาลัยเชียงใหม่ วันที่ 24 มกราคม พ.ศ. 2532

...ความรู้...

“...ความรู้ที่ใช้ได้ผลนั้น ต้องเป็นความรู้ที่ถูกต้อง แม่นยำ ชำนาญ นำมาใช้งานได้ทันที
และนอกจากความรู้ด้านลึก คือวิชาเฉพาะสาขาที่ศึกษามาโดยตรงแล้ว
ความรู้ด้านกว้าง คือ วิชาการอื่น ๆ ทั่วไป
ย่อมเป็นปัจจัยประกอบส่งเสริมอีกส่วนหนึ่งด้วย...”

... Knowledge...

“...Practical knowledge is the knowledge that provides accuracy,
professionalism
and accessibility. Rather than the in-depth knowledge, which is the
collections of information and the skills in direct details, knowledge in
general is also the supportive factors accordingly...”

ความตอนหนึ่ง ในพระบรมราโชวาท

ในพิธีราชทานปริญญาบัตร มหาวิทยาลัยเชียงใหม่ วันที่ 24 มกราคม พ.ศ. 2532

One episode In the royal advice

In the graduation ceremony of Chiang Mai University on January 24th, 1989

ขอบคุณข้อมูลและภาพจาก:

อ้างอิงจากแหล่ง Secondary source

Truelookpanya.com (2023, December 13). *Royal advice and royal speeches in His Majesty King Bhumibol Adulyadej, King Rama IX (Thai-English)* [Web Application]. Retrieved from <https://www.truelookpanya.com/knowledge/content/62971/-laneng-lan->

อ้างอิงข้อความจาก Primary source

สำนักราชเลขาธิการ. (2534). *ประมวลพระราชดำรัสและพระบรมราโชวาทที่พระราชทานในโอกาสต่าง ๆ ปีพุทธศักราช 2533*. กรุงเทพฯ: โรงพิมพ์กรุงเทพ.

อ้างอิงภาพ

Picture of His Majesty King Rama IX performing his royal duties by visiting people in remote areas. Adapted from *Thairath Online*, November 12, 2016, <https://www.thairath.co.th/content/780816>

อัญพจน์ (Quotations)

“The more weaknesses you discover in
yourself, the faster you will develop,
and the more self-confident you will be”

“รู้จุดอ่อนของตนเองยิ่งมาก ก็พัฒนาเร็วขึ้น
และเชื่อมั่นในตนเองมากขึ้น”

ขอบคุณข้อมูลจาก:

Ake Anan Book Publishing House. (2023). *108 Words of Happiness*. Retrieved
December 13, 2023, from <http://www.96rangjai.com/108wisdom/>

บทบรรณาธิการ

วารสารอารยธรรมศึกษา โขง-สาละวิน ปีที่ 14 ฉบับที่ 2 (กรกฎาคม – ธันวาคม) ประจำปี พ.ศ. 2566 ได้รับเกียรติตีพิมพ์บทความจากอาจารย์ นักวิจัย นักวิชาการ นิสิต นักศึกษา จากหน่วยงานทั้งภายในและภายนอก เพื่อใช้เป็นพื้นที่ในการเผยแพร่ แลกเปลี่ยน เรียนรู้ และเกิดการพัฒนาคูณความรู้ทางด้านอารยธรรมศึกษา นำไปสู่การต่อยอดและใช้ประโยชน์ในเชิงเศรษฐกิจและสังคมต่อไป โดยบทความที่ตีพิมพ์ทุกบทความได้รับการพิจารณาถ่วงดุลจากผู้ทรงคุณวุฒิ (Peer review) ในสาขาวิชาที่เกี่ยวข้องอย่างน้อย 3 ท่าน โดยผู้ทรงคุณวุฒิไม่รู้ว่าผู้เขียนเป็นใคร และผู้เขียนไม่รู้ว่าผู้ทรงคุณวุฒิเป็นใคร (Double-blinded Review) ทั้งนี้ เพื่อดำรงรักษาคุณภาพมาตรฐานของวารสารฯ ให้เกิดการยอมรับอย่างกว้างขวางยิ่งขึ้นไป และเพื่อยกระดับวารสารฯ สู่ฐานข้อมูลระดับนานาชาติ (SCOPUS) ตามมาตรฐานสากลต่อไป

วารสารอารยธรรมศึกษา โขง-สาละวิน ในฉบับนี้มีบทความวิจัยที่มีคุณภาพและน่าสนใจ จำนวนทั้งสิ้น 10 เรื่อง **ตีพิมพ์เป็นภาษาอังกฤษ จำนวน 4 เรื่อง** และเป็นฉบับภาษาไทย จำนวน 6 เรื่อง ประกอบด้วย 1. Constructing the Local History of Queen Chamari in Li, Thailand through Folklore โดย ดร.ปฐวี พรหมเสน 2. Collaborative Poverty Reduction Model with Roles of Community Culture and University Engagement: A Case Study of Phitsanulok Province, Thailand โดย รศ.ดร.วัลลภ สุขสวัสดิ์ และคณะ 3. A Study of Life Assets for Enhancing Social and Cultural Power of Children and Youth in Northern Thai Communities โดย ดร.ภัททิรา วิภาวิญญู และคณะ 4. The Experiential Learning of Young Thai Visitors at Interactive and Ecomuseums in Phitsanulok Province, Thailand โดย ผศ.ดร.เพชรศรี นนท์ศิริ 5. พัฒนาการรูปแบบเครื่องแต่งกายโชน-ละครไทยของบ้านเครื่องคุณสุรัตน์ จงดา โดย ผศ.ดร.ธรรมรัตน์ ไถวสกุล และคณะ 6. การลากเรือพระทางน้ำ: พัฒนาการ พิธีกรรม การคงอยู่และการมีส่วนร่วมในการอนุรักษ์ โดย ผศ.ดร.เชษฐา มุหะหมัด และคณะ 7. การสร้างสรรค์งานทัศนศิลป์ด้วยสีธรรมชาติ เพื่อส่งเสริมการท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์ศิลปะอย่างยั่งยืน จังหวัดพิษณุโลก: ระยะเวลาศึกษาอุทยานแห่งชาติ ภูหินร่องกล้า โดย ดร.จตุพร เกิดพิบูลย์ 8. การพัฒนาผลิตภัณฑ์เครื่องแต่งกายร่วมสมัยจากผ้าทอว่านงาช้างให้สีจากฟาง ชุมชนบ้านหนองนางด่อน จังหวัด

นครพนม โดย วรฐ ทรัพย์ศรีสัญญา 9. ภาพสะท้อนความเชื่อของชาวจีนที่ปรากฏอยู่ในความหมายคำกลอนคู่บริเวณป้ายจารึกของหลุมฝังศพสุสานวัดพนัญเชิง จังหวัดพระนครศรีอยุธยา โดย อาจารย์ธัญญารัตน์ มะลาศรี และคณะ 10. การออกแบบสื่อโมชัน 2 มิติ จากภูมิปัญญาท่ากายบริหารฤๅษีดัดตนเพื่อสุขภาพะบำบัด โดยนางสาวนิสา คำเจริญ และคณะ

สำหรับวารสารฯ ยังคงเปิดกว้างและให้ความสำคัญกับบทความทางด้านอารยธรรมศึกษาในทุกมิติ โดยเฉพาะด้าน (Soft Power) ทั้งฉบับภาษาไทยและภาษาอังกฤษ ผู้สนใจสามารถส่งบทความวิจัย และบทความวิชาการ เพื่อลงตีพิมพ์ในวารสารฯ ปีละ 2 ฉบับ ฉบับที่ 1 (มกราคม-มิถุนายน) และฉบับที่ 2 (กรกฎาคม-ธันวาคม) โดยสามารถติดต่อและศึกษารายละเอียดการจัดส่งได้ตามเว็บไซต์ <https://so04.tci-thaijo.org/index.php/jnuks/index>

กองบรรณาธิการขอขอบพระคุณผู้เขียนบทความจากหลากหลายสถาบันการศึกษา ที่ให้ความสนใจส่งบทความเข้ามาตีพิมพ์เผยแพร่ รวมถึงผู้ทรงคุณวุฒิจากภายในและภายนอกในการพิจารณาบทความและให้ข้อเสนอแนะบทความให้มีความถูกต้องตามหลักวิชาการ และขอขอบคุณผู้เกี่ยวข้องทุกฝ่ายที่สนับสนุนการจัดทำวารสารฉบับนี้ให้เสร็จสมบูรณ์ด้วยดี

(ดร.จารุวรรณ แดงบุปผา)

บรรณาธิการวารสารอารยธรรมศึกษา โขง-สาละวิน

สารบัญ

หน้า

บทความวิจัย (Research Article)

- การสร้างประวัติศาสตร์ท้องถิ่นเรื่องเจ้าแม่จามรี อำเภอลี้ จังหวัดลำพูน ผ่านคติชน 1
Constructing the Local History of Queen Chamari in Li, Thailand
Through Folklore

ปฐวี พรหมเสน *Patawee Promsen*

- รูปแบบการแก้ไขปัญหาความยากจนร่วมกันโดยอาศัยบทบาทของวัฒนธรรมชุมชน 29
และการมีส่วนร่วมของมหาวิทยาลัย: กรณีศึกษาของจังหวัดพิษณุโลก ประเทศไทย
Collaborative Poverty Reduction Model with Roles of Community Culture
and University Engagement: A Case Study of Phitsanulok Province, Thailand

วัลลภฯ สุขสวัสดิ์ *Wanlapat Suksawas*

ปริญญ์ สร้อยทอง *Parinya Soithong*

ดาร์ริน คงสัจวิวัฒน์ *Darin Khongsatjaviwat*

พลดา เดชพลมาตย์ *Pollada Dechpolmat*

ครรรชิต สุขนาค *Khanchit Suknark*

- การศึกษาต้นทุนชีวิตเพื่อเสริมสร้างพลังทางสังคมและวัฒนธรรมชุมชนของเด็ก 58
และเยาวชนไทยภาคเหนือ

A Study of Life Assets for Enhancing Social and Cultural Power of Children
and Youth in Northern Thai Communities

ภัททิรา วิภาวิญญู *Phatthira Wiphawaphinyo*

ธนพงษ์ สมบัติ *Thanapong Sombat*

พลวัฒน์ ประพัฒน์ทอง *Pollavat Praphatthong*

สุริยเดว ทรีปาตี *Suriyadeo Tripathi*

สารบัญ (ต่อ)

	หน้า
การเรียนรู้จากประสบการณ์ของผู้เยี่ยมชมกลุ่มวัยรุ่นในพิพิธภัณฑ์ แบบอินเตอร์แอคทีฟและนิเวศพิพิธภัณฑ์ในจังหวัดพิษณุโลก ประเทศไทย The Experiential Learning of Young Thai Visitors at Interactive and Ecomuseums in Phitsanulok Province, Thailand <i>เพชรศรี นนท์ศิริ Petchsri Nonsiri</i>	83
พัฒนาการรูปแบบเครื่องแต่งกายโขน-ละครไทยของบ้านเครื่องคุณสุรัตน์ จงดา The Development of Traditional Thai Theatre Costume of Surat Jongda's Costume House <i>ธรรมรัตน์ โถวาสกุล Tammarat Towasakul</i> <i>กำจร แซ่เจียง Kamjorn Saecheong</i>	113
การลากเรือพระทางน้ำ: พัฒนาการ พิธีกรรม การคงอยู่และการมีส่วนร่วมในการอนุรักษ์ Lak Reua Phra Thang Nam (The water procession of hauling the Buddha Image): Development, Rituals, Persistence, and Participation in Conservation <i>เชษฐา มุทะหมด Chettha Muhamad</i> <i>เดโช แขน้ำแก้ว Daycho Khaenamkhaew</i>	140
การสร้างสรรค์งานทัศนศิลป์ด้วยสีธรรมชาติ เพื่อส่งเสริมการท่องเที่ยว เชิงสร้างสรรค์ศิลปะอย่างยั่งยืน จังหวัดพิษณุโลก: ระยะศึกษาอุทยานแห่งชาติภูหินร่องกล้า Creating Visual Art with Natural Colors to Encourage Creative Art for Sustainable Tourism of Phitsanulok Province: A Study of Phu Hin Rong Kla National Park <i>จตุพร เกิดพิบูลย์ Jatuporn Kerdpi boon</i>	180

สารบัญ (ต่อ)

	หน้า
การพัฒนาผลิตภัณฑ์เครื่องแต่งกายร่วมสมัย จากผ้าทอว่านงาช้างให้สีจากฟงไจ ชุมชนบ้านหนองนางด่อน จังหวัดนครพนม The Development of Contemporary Apparel Products from Elephant Tusk (Sansevieria Intermedia N.E.Br.) Fabric with Fungal Dyes in Ban Nong Nang Don, Nakhon Phanom Province วรฐ ทรัพย์ศรีสุนัย <i>Warot Subsisunjai</i>	209
ภาพสะท้อนความเชื่อของชาวจีนที่ปรากฏอยู่ในความหมาย คำกลอนคู่บริเวณป้ายจารึกของหลุมฝังศพ สุสานวัดพนัญเชิง จังหวัดพระนครศรีอยุธยา The Reflection of Chinese Beliefs in Couplets from Tombstones at Wat Phananchong Cemetery in Ayutthaya ธัญญารัตน์ มะลาศรี <i>Tanyarat Malasri</i> กนกพร นุ่มทอง <i>Kanokporn Numtong</i>	234
การออกแบบสื่อโมชัน 2 มิติ จากภูมิปัญญาท่ากายบริหารฤๅษีดัดตน เพื่อสุขภาพะบำบัด 2D Motion Media from the Wisdom of Contorted Hermit Physical Exercises for Health Therapy นิตา คำเจริญ <i>Nisa Khamcharoen</i> ปานฉัตต์ อินทร์คง <i>Panchat Inkong</i>	269

การสร้างประวัติศาสตร์ท้องถิ่นเรื่องเจ้าแม่จามรี อำเภอลี่ จังหวัดลำพูน ผ่านคติชน

Constructing the Local History of Queen Chamari
in Li, Thailand Through Folklore

ปฐวี พรหมเสน¹

Patawee Promsen

Email: pataweepr@nu.ac.th

Received: April 3, 2023

Revised: July 12, 2023

Accepted: July 13, 2023

¹ดร. อาจารย์ประจำภาควิชาภาษาศาสตร์ คติชนวิทยา ปรัชญาและศาสนา คณะมนุษยศาสตร์ มหาวิทยาลัยนเรศวร
Ph.D., Lecturer, Department of Linguistics, Folklore, Philosophy and Religion, Faculty of Humanities,
Naresuan University

บทคัดย่อ

ตำนานเจ้าแม่จามรีเป็นตำนานที่มีการสืบทอดและส่งต่อกันมาอย่างช้านานในพื้นที่อำเภอสี จันทดลำนพูน ประวัติศาสตร์ท้องถิ่นเชื่อว่าเจ้าแม่จามรีเป็นผู้ก่อตั้งเมืองสีในอดีต จึงถือเป็นปฐมกษัตริย์ของเมืองสี ชื่อเสียงเรียงนามของเจ้าแม่จามรีมักถูกเข้าใจผิดและเหมารวมเข้ากับ “พระนางจามเทวี” ปฐมกษัตริย์แห่งนครหริภุญไชย ซึ่งมีประวัติศาสตร์อันยาวนานในพื้นที่จังหวัดลำพูนเช่นเดียวกัน ความสำคัญของเจ้าแม่จามรีต่อคนท้องถิ่นในพื้นที่อำเภอสีปรากฏและถูกสะท้อนผ่านศิลปะ วัฒนธรรม และคติชนหลากหลายรูปแบบในพื้นที่อำเภอสี บทความนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาคติชนในรูปแบบต่าง ๆ ที่ชาวบ้านอำเภอสี จังหวัดลำพูน ใช้เป็นเครื่องมือในการสร้างประวัติศาสตร์ท้องถิ่นของอำเภอสีและสร้างตำนานเจ้าแม่จามรีในฐานะวีรสตรีท้องถิ่น การวิจัยนี้ใช้วิธีการศึกษาจากเอกสาร ตำรา และการลงพื้นที่ภาคสนาม ผลการศึกษาพบว่าชาวสีใช้คติชนในการสร้างประวัติศาสตร์ท้องถิ่นด้วยกัน 4 รูปแบบ ได้แก่ 1) คติชนประเภทเรื่องเล่า ได้แก่ ตำนานประวัติศาสตร์เกี่ยวกับเจ้าแม่จามรี ซึ่งมีการเล่าขานสืบทอดกันมาจากรุ่นสู่รุ่นเพื่อให้คนสีจดจำรากเหง้าของตนเองในฐานะลูกหลานเจ้าแม่จามรี, ตำนานเหนือธรรมชาติ เพื่อบอกเล่าความศักดิ์สิทธิ์ของเจ้าแม่จามรีทั้งในอดีตและปัจจุบัน, และภูมินาม หรือชื่อสถานที่ต่าง ๆ ซึ่งปรากฏในตำนานเจ้าแม่จามรีและยังคงถูกกล่าวถึงอยู่เสมอ 2) คติชนประเภทวัตถุ ได้แก่ ภาพจิตรกรรมฝาผนัง ซึ่งทำหน้าที่บอกเล่าประวัติความเป็นมาของเจ้าแม่จามรีและเมืองสีในอดีต, รูปปั้นและรูปเคารพภายในอำเภอสี, และสถานที่ต่าง ๆ อันเป็นอนุสรณ์สถานของความทรงจำร่วมเกี่ยวกับเจ้าแม่จามรี 3) คติชนประเภทประเพณีพิธีกรรม ได้แก่ งานบวงสรวงเจ้าแม่จามรี ซึ่งเป็นงานบวงสรวงที่จัดขึ้นทุกปีโดยหน่วยงานต่าง ๆ ในอำเภอสี เช่น ชมรมสตรีอำเภอสี เพื่อระลึกถึงเจ้าแม่จามรีในฐานะปฐมกษัตริย์ 4) คติชนประเภทเพลงพื้นบ้าน บทเพลงสรรเสริญเจ้าแม่จามรีถูกแต่งขึ้นในหลากหลายสำนวนเพื่อส่งต่อและสื่อสารความรู้สึกรักและเคารพบูชาที่มีต่อปฐมกษัตริย์เมืองสี คติชนทั้งสี่รูปแบบนี้มีบทบาทในการสร้างประวัติศาสตร์ท้องถิ่นหรือประวัติศาสตร์ฉบับชาวบ้าน (Folk History) ทั้งในแง่การช่วยรื้อฟื้นเรื่องราวของเจ้าแม่จามรีที่กำลังจะสูญหายไปท่ามกลางประวัติศาสตร์กระแสหลัก และในแง่การสร้างอัตลักษณ์ของคนสีในฐานะลูกหลานเจ้าแม่จามรีที่มีทั้งความอดทนและความฉลาดหลักแหลมเช่นเดียวกับเจ้าแม่จามรี

คำสำคัญ: เจ้าแม่จามรี สี ลำพูน ประวัติศาสตร์ท้องถิ่น ความทรงจำร่วม

Abstract

This article explores various ways in which the people of Li District, Lamphun Province, Thailand, use folklore as a tool to remember and commemorate the local history of Li and the local hero “Queen Chamari.” It applies the concepts of folk history and collective memory to understand various oral traditions performed in the Li community. The results show that folklore operates in both verbal, material, and customary forms of commemoration. Verbal forms include historical legends passed down from generation to generation, supernatural legends connect to both ancient and present time, and place names. The material folklore includes mural paintings at Phrathat Duang Diao Temple, statues of queen Chamari, and particular buildings and sites. For the customary folklore, there are annual worship rituals known as "buang-suang" that take place in various locations throughout town. Folk songs are another folklore genre that is widespread in the local community. All these expressive cultures contribute to the reconstruction of Chamari and the town's history, which is gradually fading from the perceptions of both the young and people from other places, as Li has recently become well-known as the town of Three Khrubas, the revered monks of Lanna tradition. The folklore commemorations described here reflect the people of Li's dedication to reenacting this forgotten history, and, more importantly, the forgotten identity of Li as a town ruled by a female queen.

Keywords: Queen Chamari, Li, Lamphun, Folk History, Collective Memory

Introduction

On April 21, 2021, the Facebook group “Klum Khon Muang Li,” or “A Group of Li People,” had a new post saying: “Who founded Li, according to history? Please let me know.”

The person who posted went on to say: “The reason I asked is because I feel hurt. The day we pour water to the three *khru*bas should be the day we pour water to the founder. When compared to our founder, Khruba tradition arrived later and is much younger. There are many Li people who are unaware of their own history. History of Li should have been included in the school curriculum. The statue at the traffic light should be of the queen, not Khrubas. Because each Khruba has his distinct hometown, it is puzzling why Li people young, old, and adults all fail to recognize the significance of the Li founder. I'm not saying that the water-pouring ceremony for the three Khrubas is bad, but if Li had never existed, there probably wouldn't be any Khrubas.”

This powerful post has been agreed upon by so many people in the group, raising a question about who the founder is and whether it is true that she has been ignored by many people especially those who write local history curriculum.

Chamari has always been mistaken for Chamadevi, which is a more well-known name. But they are different individuals. Chamari is little known to outsiders, but to the Li people, she is the one and only founder, the true local hero of the community. Why haven't we heard of this name before? Why is Chamari no one and Chamadevi is the subject of so much discussion? Even the Li people express skepticism about that. According to legend, Chamari was the princess of King Khamphira of Luang Phrabang who led people to flee the Chinese invasion in the 16th century. She migrated westward from Luang Phrabang to Xishuangbanna, then moved to Chiang Mai, and finally stopped in southern Lamphun, which is now Li (Disch 2014).

Figure 1. Queen Chamari statue at Phrathat Duang Diao Temple, Li District, Lamphun Province

The history of Chamari has been shrouded in mystery for a very long time, as no one knows anything about her, and even if they have heard her name, they might assume she is the same as Chamadevi, the queen of Hariphunchai, Mon empire, who was believed to be the founder of Lamphun Province (Swearer, & Premchit 1998; Ongsakun 2005).

While the Li people have long remembered their hero, the changing of the society has recently transformed Li into something else, whether it is fused with the story of Chamadevi as previously mentioned, or the town's reputation being replaced by the Khruba tradition in the north. In recent decades, Li has

become "a Khruba town" where pilgrimages are made to honor the three Khruba: Khruba Siwichai, Khruba Khao Pi, and Khruba Wong. Their reputation further distances the faded story of Chamari from people's perceptions. The Li people, on the other hand, have their own ways of keeping Chamari's story alive. They have their own ways of passing on their memories and vernacular history.

This research studies those ways in which people use to remember and commemorate their local hero and explore whether those ways are successful in reconstructing the forgotten history of their queen. It focuses on folklore and oral traditions relating to Queen Chamari. Since there is little literature about Chamari in Thai and international academic circles, this study serves as a starting point for further study of Chamari as a unique local historical figure and as an excellent example of a female ruler in Thai and/or Lanna history.

Li was also chosen as the central focus and field site of this study because although Li is rich in oral traditions that may be of interest to researchers, there is limited scholarship on the region, particularly those in the fields of folklore and oral history. Li itself is periphery both in terms of geography and national recognition. This research could therefore shed light on the everyday experiences of the people of this region and can contribute to the body of knowledge on Li, Lamphun, and northern Thailand.

Objective

The purpose of this research is to investigate the various ways in which the Li people use folklore to preserve their local history of Queen Chamari.

Conceptual Framework

This research explores a recollection of Queen Chamari using the concept of “folk history” suggested by Guy Beiner (2007). This concept proposes that folk history is an alternative version of history that is written by the local community to provide the “history from below” which is “fundamentally democratic” (Beiner, 2007, p.141). To be democratic means that any underrepresented stories and individuals that have been neglected in the official historiography will be stressed and highlighted. To Beiner, “the truly democratic nature of folk historiography was manifested in the ways each locality remembered its own hero” (Beiner, 2007, p.168). Chamari as the local hero of Li people fits this category. This research, therefore, follows the idea that folk history could serve as a framework to study and understand how “local communities could narrate an array of vernacular histories presented from provincial perspectives, thus relocating the focus of historical attention away from the metropolitan center” (Beiner, 2007, p.169).

This study also employs the concept of collective memory to investigate why Li people attempt to commemorate Chamari's history through various forms of folklore. It implies that history and memory cannot be separated and that they both provide meaning to each other. As Raphael Samuel proposes, “memory is dialectically related to historical thought, rather than being some kind of negative other to it” (Raphael 2012, p.X). Considering these mutually reinforcing roles of social memory and folk history, it may be possible to better understand Chamari existence in the Li community.

The conceptual framework could be explained by the following diagram:

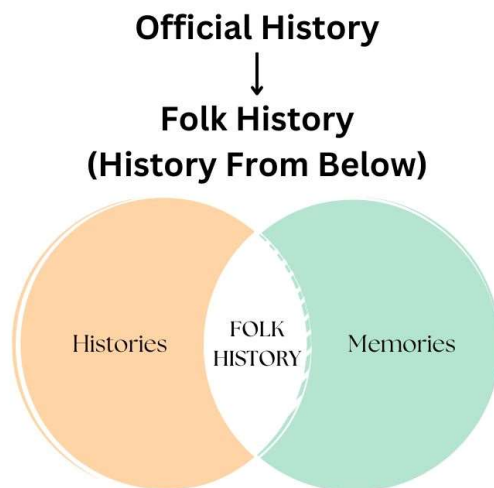

Figure 2. Research Conceptual Framework

This paper follows the classification of folklore genres proposed by Richard M. Dorson in 1972, which divides folklore into four categories: 1) Verbal Folklore, 2) Performing Folklore, 3) Material Folklore, and 4) Customary Folklore. However, this paper acknowledges that the classification system proposed by Dorson is only the principal classification and that there are other classification methods. Above all, this research recognizes that folklore genres are interrelated in reality. According to Charles L. Briggs and Richard Bauman, “Genre is quintessentially intertextual” and therefore folklorists should “place generic distinctions not within texts but in the practices used un creating intertextual relations with other bodies of discourse” (Briggs, & Bauman, 1992, p. 147)

Methodology

1. The primary research methodology used in this study is documentary research. The information is gained from books and articles on related issues.

2. Social media platforms are also used as a research supplement, as it is a new platform where locals frequently interact, particularly during and after a pandemic. This method allows researchers to gain insights into the local community's current trends, thoughts, as well as beliefs and worldviews.

3. It also employs ethnographic fieldwork as another method of data collection.

3.1 The first method is participant-observation. The author gathered information by observing at field sites, particularly at Phrathat Duang Diao Temple, where much information can be obtained, and by participating in Chamari's annual commemorations.

3.2 Interviews are the second method. The study interviewed two people from Li sub-districts. They are Kham Thip-In from Dongdam Sub-district and Wimon Sookdaeng from Nasai Sub-district. These two people were chosen because they both are Li natives, have grown up in the area, while live in different sub-districts. This study supposes that different perspectives, if any, can be gained from people from different locations.

The study area is Li District, Lamphun Province, Thailand and was carried out between February and August 2021. Some follow-up interviews were conducted in February 2023.

Synthetic Research Results

The results show that the Li people preserve their folk history in four ways. First, through verbal folklore. The second way is through material culture. Third, by means of rituals. Fourth, through folk songs. Although folk songs are a

part of verbal folklore, this paper classifies them as a separate genre due to the number of them and the fact that their elements and meanings can be analyzed independently. All of this is carried out and operated through folklore. Folklore becomes a powerful tool for the locals to remember and commemorate their hero and their home.

1. Verbal Folklore

Stories and storytelling are the primary means by which the Li people tell Chamari's history. It is made up of historical legends, supernatural legends and belief stories, and place names.

1.1 Historical Legends

The historical legend of Chamari is well-known among Li community, particularly in the Li Sub-district where Phrathat Duang Diao and Phrathat Ha Duang Temples are located. Both temples are thought to be the locations where Chamari stopped her migration and established her kingdom.

The historical legend of Chamari, as written on the temple wall of Phrathat Duang Diao Temple, begins in the sixteenth century when "Chin Ho," or the Chinese Han, conquered the kingdom of Yonok and killed a great number of people. The Yonok people and King Khamphira who wanted to be free from the Chinese moved out of the kingdom to the south and formed a new kingdom in what is today Luang Phrabang in Lao. King Khamphira had a beautiful daughter named Chamari and a servant named Phanmahat who accompanied her everywhere. When the Chinese learned about the well-known Luang Phrabang, they headed to destroy it again. Khamphira requested that Chamari lead the people out of the kingdom, so Chamari and her followers left Luang Phrabang.

While traveling, Chamari came across an elephant, which she later captured and gave the name Suwan Mongkol. The group of migrants moved from Luang Phrabang to Chiang Rung, Chiang Dao, Chom Thong, and

Thung Hua Chang before reaching the Li River. The elephant eventually came to stop and cried out at the large termite hill. Later, the elephant circled the termite hill and bowed to it in prayer. Chamari then stopped her group there, and that night she saw the bright sphere flying above that termite hill for the first time.

The next day, she began cleaning up the area and clearing land for a city center. She asked the elephant to mark the kingdom's border and her followers to construct a wall out of bamboo sticks. Chamari built the temple and named it Phrathat Duang Diao Temple. She also gave the kingdom the name Lap-Li, which was later shortened to Li. Chamari also had a dream about the bright sphere, in which she saw it fly east of the city center. She then built a temple in the city's east side and named it Phrathat Ha Duang Temple, which means "five sphere temple." People were able to make merit after she built Ha Duang Temple, and the city prospered as a result. Li had been highly successful at the time. There are trade relations with neighboring cities such as Kaeng Soi Village. Unfortunately, Chamari died before she turned sixty, so this was a tragic loss for her people.

The popular version of Chamari's historical legend is shown above. It is attached to the labels and mural paintings at Phrathat Duang Diao Temple. This version is also printed in the annual Chamari worship ritual. Other variants that are told in everyday life in the local community may differ slightly from this mainstream version in terms of details. For example, *Kham Thip-In* from Dongdam sub-district tells the same Chamari story as follows:

“Queen Chamari was the founder of Li. She led the people away from the Burmese. They gradually moved to Li until she arrived at Phrathat Duang Diao. She also had an elephant pal. You can see the elephant in the temple up until now. When the queen arrived at Duang Diao

Temple, she planted a lot of bamboo. She hid the land from the Burmese by using bamboo, because the Burmese had sent an army over here at the time. By that way the Burmese couldn't see Li. But nowadays you can no longer see the bamboo because the villagers wanted the golds that the queen buried under the bamboo, so they cut down those trees."

K. Thip-In (personal communication, February 9, 2023)

In this version, the Chinese Han have been replaced by the Burmese. Another highlight that was not heavily emphasized in the temple version is the bamboo that Chamari grew to hide from the enemy, giving rise to the name Li, which means hidden or mysterious. Wimon Sookdaeng of Nasai Sub-district told a similar story about Chamari hiding from the enemy in the Li landscape, and he also concluded that Lamphun was once a matrilineal community. Li and Lamphun were both ruled by female monarchs before Khruba arrived; Li was ruled by Chamari and Lamphun later came under the rule of Chamadevi. "Li has always been ruled by women," Wimon stated. (W. Sookdaeng, personal communication, March 11, 2021)

Despite slight variations, the two motifs are always present in Chamari stories. First, there was the invasion and exploitation by the stronger kingdoms. Second, Chamari's bravery and wit protected them from the enemy. In the temple's version, there is also a side story about the time after Chamari died and Chao Niu Mue Ngam became the new ruler. The story mentioned the invasion by Sukhothai and their failure because Li grew a thick wall out of bamboo since the time Chamari was still alive. Chamari's wit let Li triumphed in this battle.

With all these motifs, the historical legends of the Chamari always convey a sense of being autochthonous. Although Chamari was not a native of the land, as she was from Yonok and Luang Phrabang, the Li people do not share this sentiment. They believe that Chamari and themselves as her descendants are native to the land and thus have the right to own it and claim the power that comes with it. When asked where queen Chamari is from, Kham replied, "I'm not sure." When asked further if she was from somewhere else, Kham suddenly replied, "No. She is khon Li (Li people)." It could be said that Autochthony in these historical legends is not derived from indigeneity, but rather from the collective memory of Chamari as a courageous and intelligent female leader, of her doing her best to protect the followers, and of the Li people's efforts in establishing and protecting their own community until it flourished.

1.2 Supernatural Legends and Belief Stories

Supernatural legends are an important part of the community's verbal folklore. It consists of stories about the magical and supernatural power of Chamari, both in the form of ancient and contemporary legends. Chamari is said to have done something supernatural or magical to protect the villagers in ancient legends. For example, there was a time when she was performing good deeds and pleading with the deities to help her find a suitable location to establish a city. With her deep meditation and prayers, the elephant came to stop in front of Li. There was also a time when Chamari could see a bright sphere surrounding the termite hill while no one in the camp saw it. Such clairvoyance is unbelievable to outsiders, but for the Li people, it is possible to happen due to the queen's merit and superpower.

There are also legends about something else that is relevant to Chamari. For example, there is a legend about the naga, the mythical creature

who was a serpent god protecting the land, saying that there was a naga residing underneath the termite hill that Chamari's migration group stopped. The supernatural legend about the naga elevates the sacredness of Chamari by implying that the location where Li was discovered is a holy site where a sacred deity, a naga, resides.

The contemporary supernatural legends usually come in the form of memorate (Dundes, 1999; Goldstein, 2007), the personal experience narratives and anecdotes about the supernatural and unexplainable phenomena that the narrators witnessed by themselves. These legends are common in the Li local community, particularly in the vicinity of the two main temples. There was a rumor that people saw the large sphere on a certain Buddhist holy night, which they believe was caused by Chamari's magical power. Some people talk about curses or taboos that will befall those who look down on her or commit wrongdoing to enrage her. Many people mentioned Chamari's sacredness in bestowing the wishes they had requested.

All these legends add to the overall sacredness of Chamari. It is evidence that she continues to live in the community not only as a deceased hero who physically protected the people, but also as a spiritual leader who is becoming a living history. She becomes a local historical figure that people continue to remember, respect, and love.

1.3 Place Names

The place names in the local community can point to Chamari's history in a variety of ways. As Keith Basso suggests, the act of speaking with names is the crucial act of retrieving the history (Basso, 1996). To Basso, "place names are arguably among the most highly charged and richly evocative of all linguistic symbols. Because of their inseparable connection to specific localities, place names may be used to summon forth an enormous range of mental and

emotional associations- associations of time and space, of history and events, of persons and social activities, of oneself and stages in one's life" (Basso, 1996, p.76). The act of mentioning the place name in everyday conversation is thus the ideal way for people to remember Chamari's history.

The first name to be mentioned is Li. The name Li is thought to be derived from the terms "Lap-Li" or "Li-Lap," which mean hidden or mysterious. According to the locals, it dates back to the time when Chamari led the army to the place to hide from the invaders. Chamari and his followers were able to successfully hide due to the land's hilly geography. Some legends describe bamboo as a plant used for hiding, saying that they could completely hide from the invaders thanks to the bamboo. That is why the area was named Li-Lap, which was later shortened to Li. The river Li bears the same name as the town. It has its own history as a location where the group of Chamari migrated along this river until she arrived at her destination.

Phrathat Duang Diao Temple is also in this category. The name Duang Diao derives from the legend that Chamari once saw a bright sphere flying in the night sky above the termite hill. That is why she named the place Duang Diao, which translates to "one sphere." Phrathat Ha Duang shares a similar origin story when Chamari saw a bright sphere flying above a termite hill and circled it five times; as a result, the location was given the name Ha Duang, or "five spheres."

There are numerous additional place names that go with this story. These names are imprinted in people's minds as part of Chamari's migration route. This includes,

- ***Doi Lo, Chom Thong, Chiang Mai:*** The spot where the elephant fell down the hill, giving that hill the name "lo" or slippery.

- *Doi I-Ui, Chiang Mai*: A long mountain that exhausted the women in the Chamari group to the point where they breathed through their mouths with the sound "hui-hui." The name I-ui was derived from the hui sound.

- *Ban Mae Saem, Lamphun*: A village from which Sam is "Som-Saem," or fixing. The name refers to the moment Chamari stopped the group to fix the elephant's ornament.

- *Thung Hua Chang, Lamphun*: The mountainous region where the elephant refused to bow his head when the rider asked him to.

All of these place names relate to the larger narrative of Chamari. Every time someone recalls these names, they will be transported back in time to a time when Chamari was migrating to Li and something was happening in that specific place, and ultimately the history of the place will be imagined. With place names, Li people are remembering and reconstructing the history of Chamari every day.

Figure 3. Phrathat Duang Diao Temple, Li District, Lamphun Province

2. Material Culture

Material culture, in whatever form it takes, is always one of the most visible manifestations of people's expressive culture. According to Shigeharu Tanabe and Charles F. Keyes, “Material culture - ranging from religious and other monuments such as Buddhist stupas, tombs, and statuary to houses and consumer goods - always provide a basis for constructing the past” (Tanabe, & Keyes, 2002, p.6). Material culture that witnesses the history of Chamari in Li consists of the mural paintings in Phrathat Duang Diao Temple in Li, the statue of Queen Chamari, the sites and the buildings.

2.1 Mural Paintings

The mural paintings in Phrathat Duang Diao Temple are the best place for visitors or passers-by to learn about Chamari's history. Material culture in the form of mural paintings is bound more outwardly to the public and is easier to draw attention from outsiders than verbal folklore such as legends which tend to represent an inward movement. This set of mural paintings consists of ninety-one pieces of painting that depict Chamari's life beginning with the Chinese (Han) destroying the Yonok kingdom where the Tai people lived at the time, continuing through the time that Chamari led the people in moving until they arrived at the riverbank of Li, establishing the Li kingdom, the day she passed away, and the final paintings showing that Chamari was reincarnated as "Thepthida Chamari Maha Devi" or the Great Goddess Chamari. These paintings are hung on the four-sided walls so that, from the first to the last painting, readers can circulate in a clockwise direction around the stupa in the center of these walls.

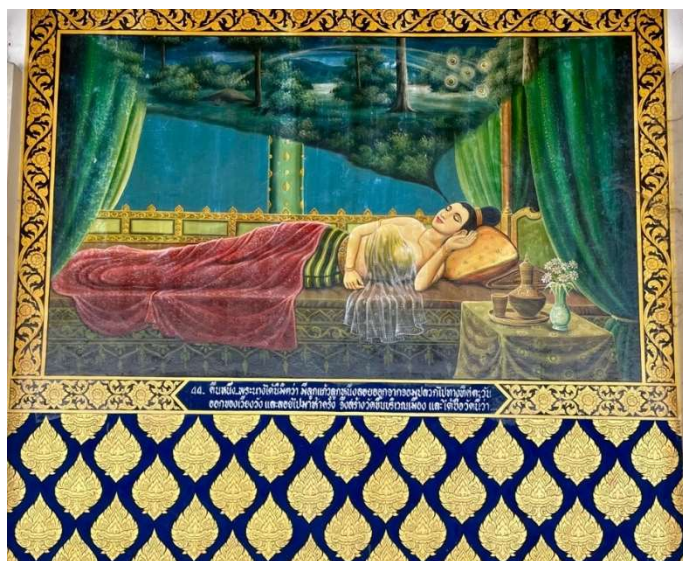

Figure 4. The mural paintings depicting the life history of Chamari

These mural paintings were organized by the late abbot of Phrathat Duang Diao Temple, Phra Khru Sathit Piyawat (Piyawat Thitsiro), who passed away in 2018. According to Hilary Disch, Phra Khru Sathit Piyawat gathered information about these Chamari stories by interviewing older adults in the Li community (Disch, 2014, p. 119). These paintings are thus a product of the Li people's collective memory that has been materialized into a concrete form of commemoration. The murals were painted in the same style of typical Theravada Buddhist mural paintings that depict the Buddha's life story. Although each painting could perfectly narrate Chamari story by its visual, it does also come with a short caption written by this late abbot under each painting.

These paintings became a significant part of Chamari history over time. When referring to Chamari, many Li people point to the mural paintings and use them as a reference to “the true version of Chamari history.”

2.2 Chamari Statues and Monuments

The statues and monuments of Queen Chamari are yet another indication that Chamari's history is being preserved in the local community. The queen's statue in Duang Diao Temple is the most famous one, as Li people come to pray to it every day. At the spot, there is a prayer where locals pray and ask for their wishes. At the statue, there are also labels with information about her. The altar in front of her statue has flower garlands that people from different locations have placed there. From morning until evening, many visitors of the temple come directly to pray to Queen Chamari's statue. There are also printed images of this statue in 4x6 photo size in the basket in front of the real statue that visitors can collect for free. In this way, Chamari's statue serves as a palimpsest, containing her life story as well as Li history. Every time someone looks at her, reads her biography, or prays to her statue, they are brought back to a time when she ruled the kingdom as a female queen.

In the paper “Les Lieux de Mémoire” (1989), Pierre Nora explores the sites of memory and proposes that the sites of memory such as monuments or memorials could represent the collective memory of the people. The statues and monuments of Queen Chamari in this local community serve the same function. With the statues as a symbolic representation in the community, the collective memory of Queen Chamari as historical figure is remembered and commemorated.

2.3 Historical Sites

Place always plays a major role in Chamari stories. As Keith Basso suggests, a sense of the past and a sense of place are inseparable. Chamari stories are linked to at least two locations in the local community. The first and most important location is Phrathat Duang Diao Temple. It is the location where Chamari made the decision to establish the kingdom. The places where the elephant stopped are also in the vicinity of the temple. People can see and worship

an elephant statue at that location. Phrathat Ha Duang Temple are also evidence of this local history. Although nowadays the temple is decorated with a lot of Khruba and Chamadevi influences, Li people still see the place as a part of Chamari's success.

Aside from these two main locations, Chamari's influence has spread to other areas. There are places where the story of Chamari is told and she is worshiped, such as Chamari Monastery: Li Founder” (ศาลเจ้าแม่จามรีเทวี: ผู้สร้างเมืองลี้) or Ho Kham Chao Mae Chamari Devi (หอคำเจ้าแม่จามรีเทวี: ผู้สร้างเมืองลี้) in Phrathat Duang Diao Temple where the story of Chamari was told, and she was worshipped.

For the locals, historical sites are more than just buildings and structures with no meaning. They are rather sites of memory, or what Pierre Nora refers to as "lieux de mémoire" (Nora, 1989). They are constructed architecture that serve as a repository for people's collective memory and historical consciousness. Although time passes and people die, these materialized cultures continue to carry people's historical consciousness throughout time.

Figure 5. The monument of the elephant Suwan Mongkol and the spot where he stopped moving and pray to the termite hill.

3. Annual Worship Ritual

Every year, groups of Li people perform a worship ritual to Chamari, known in Thai as "Buang-suang." The Li Women Club is the main group that starts this ritual every year. Sometimes it is held at Phrathat Duang Diao Temple, sometimes at the Li District Office in downtown Li. There are no flexible dates for holding this ritual annually.

There will usually be two separate groups of organizers for such rituals. The first group is in charge of the sacred and sangha ceremony, which includes inviting monks to the ritual and asking participants to make donations and offerings to the monks. The monk would be the group's leader. The second group organizes the mundane aspects of the events, such as the entertainment. It includes northern Thai dances performed by various groups of people to honor Queen Chamari. As a fun activity, each sub-district will occasionally hold a dancing and singing contest.

Before the rituals begin, there are always speakers who discuss the history and significance of Chamari, as well as how Li people, as her descendants, should remember and celebrate her. This serves as a starting point for why an annual celebration must be held: to remember and commemorate Li's leader.

Rather than just launching "buang-suang," the ritual will frequently include "Suebchata." Suebchata is a Lanna tradition that aims to extend people's or cities' lives and souls. It was later incorporated into Chamari worship to make the ritual more sacred and to attract more people.

According to Dorothy Noyes and Roger Abraham's concept of four levels of collective memory, Chamari's annual rituals and ceremonies can be considered "customary memory," a community memory bound to an occasion (Noyes, & Abrahams, 1999, p.79) that "creates the collectivity as an

objective entity that can be remembered" (Noyes, & Abrahams, 1999, p.80). According to Noyes and Abrahams, customary memory and its elements - whether singing, dancing, eating, drinking, or others - "work powerfully on the bodies of participants and, furthermore, impose participation on all present. Unified in practice, the community creates a unity in feeling." The annual Chamari worship ritual also fosters such sense of unity among the Li people. They gather to share the history of their land and their hero, and ultimately to share the feeling and pride of being Li.

Figure 6. A worship ritual at the lawn of Li District office on March 8, 2021

4. Folk Songs

Folk songs about Chamari are prevalent in the Li District, where they are frequently performed at ceremonies honoring Chamari. In everyday life, people share their own written and sung songs on a variety of platforms, including digital platforms such as social media. The Facebook group "Klum

Khon Muang Li" is an excellent example of a resource for learning additional information. There are many versions of Chamari folk songs that discuss the history of Chamari and how Li should remember her.

"Therdthai Phra Mae Chao Chamari," which means "honoring Queen Chamari," is one of the popular songs that has been played repeatedly and is used as a song for a singing competition in the ritual. This song was originally composed by Khru Safe Plukkham, and it is currently sung by different people from Li at different times. Later adaptations of the song's lyrics and music resulted in several musical and lyrical variations, but the overall theme of the song remains the same: Chamari's mercy in establishing the kingdom, building the monasteries, and protecting the people. It also mentions how Li has thrived because of this heroine. The song concludes with an invitation to pray to Chamari and a request to Chamari to always protect the Li people for the Li to be happy.

It can be concluded that folk songs are always a good source of preserving group collective memories. Songs and music have the ability to be both appealing and memorable. When it catches the listeners' attention, it is easier to transmit than other folklore genres that are more inwardly focused. Songs gain a wider audience. And with it, the underlying stories of Chamari are also transmitted.

Discussion

Li people use folklore as a tool to preserve and construct the history of Chamari in four ways. First, by means of verbal folklore, which includes historical legends, supernatural legends, and the act of speaking place names. This oral folklore is the primary and most prevalent means by which locals construct Chamari history. The older adults in the community recall the legends encompassing this queen and have passed them on to the younger generations.

The younger generations use new creative forms such as social media platforms to pass on this historical knowledge.

Second, Chamari's history is transmitted through material culture, which in this case includes mural paintings, statues, and sites. These nonverbal folklore genres serve as "sites of memory" or "lieux de mémoire," as proposed by Pierre Nora (Nora, 1989).

Third, Chamari history is transmitted through rituals and commemorations, specifically the annual worship rituals known as Buang-suang and Suebchata. During such occasions, the roles and significance of Chamari to the Li are recalled and remembered. While they worship the queen, they imagine their leader and themselves as part of this stream of history.

Lastly, the history of Chamari is embedded in Chamari folk songs written and sung in the local community in several versions. These songs tell listeners about who Chamari is, what Chamari did, and how strongly the Li people believe in this person. Therefore, singing is a way of remembering and honoring their queen. And by doing so, they are simultaneously reconstructing their own history each time they sing. Even though they are presented separately in this paper, these four forms of folklore coexist in reality. Genres are interconnected in the local community and are frequently performed together. For example, in the worship ritual, people always sing folk songs of Chamari and tell the stories of her. Therefore, the four forms mentioned above are helping each other in constructing and preserving the local history of Chamari.

These four forms of folklore discussed in this research could be considered a "folk history" because they all, in their own unique ways, recount the "true" and "untold" stories of queen Chamari that were rarely told to the public. By providing the alternative story, they are writing their own historiography that is true and meaningful to them.

In the article “Historical Legends and Historical Truth,” Brynjulf Alver poses a question of “what measure of truth is there in oral traditions?” (Alver, 1989, p.137). Alver proposes in the following section that “the ‘truth’ of historical legends is not identical with the ‘truth’ of legal documents and history books. [...] Historical legends reveal the reactions and reflections of the common folk, their impressions, experiences, and their explanations and evaluation of events that are important to them” (Alver, 1989, p. 149). Following this thought, it can be said that oral traditions, regardless of whether they are accurate to an outsider or not, may reveal something about the people who express them.

Regarding the Chamari case, there are many discrepancies between the official history and the oral history provided by the locals. The legends of Phrathat Ha Duang, for instance, could demonstrate that folk history does not need to be identical to official history, and even if it is like one another, it does not need to emphasize the same thing.

While the history of Ha Duang Temple can be seen elsewhere as the construction of Chamadevi, the Li people believe otherwise. Although it is the same story, the merit of Chamadevi is instead the merit of Chamari in the eyes of Li. They also claim that Chamari, not Chamadevi, was the one who named Prathat Ha Duang. These two contrasting accounts reveal the different perceptions between an insider and an outsider and shed light on how history can be perceived differently by various groups.

For the Li people, the reconstruction of Chamari through folklore not only serves as the foundation of their community, but also as a means of claiming and reclaiming their place and pride within the narratives of Lamphun and Lanna history. Chamari gradually faded away in the perception of people, especially younger generations who attended public schools and only learned about well-known historical figures like Chamadevi or Khruba Siwichai. The more

other traditions replace Chamari, the more likely it is that the Li will perceive themselves as less significant.

Li is also known as a rebel township because the Li River flows north rather than south. With this reputation and connotation, the Li may feel hurt as the person mentioned in the introduction may say. The remembrance and commemoration of historical figures such as Chamari may help to comfort and reassure the Li that they are not as others claim. They are rather human beings with courage and wit.

According to Disch, the stories of Chamari may raise questions about the status of the female queen within the contexts of Buddhism, since the thoughts and theories about "female queenship" have always been neglected in religious studies and academia (Disch, 2012, p. 3). I propose that the reenactment of Chamari story not only benefits scholars but also directly benefits the Li people, whose historicity has been obscured by official historical accounts.

Oral traditions and expressive culture are thus "weapons of the weak" (Scott, 1985) when people whose voices are less heard and whose historiography are potentially underrepresented utilize them to express their historical consciousness and create their own version of history. By continuing to narrate, these oral traditions are condensed and transformed into a new version of history. Raymond Fogelson (1989) refers to these phenomena as "epitomizing events" or "narratives that condense, encapsulate, and dramatize longer-term historical processes" (Fogelson, 1989, p. 142).

Folk traditions thus serve as a successful means for Li people to preserve their vernacular history, which may differ from the official one. It is a history in which the Li people communicate with one another and with outsiders about their folk hero, who has been neglected in mainstream history, in order to ultimately create and re-create their identity as Li people who, like

their queen, are brave, clever, and are capable of overcoming difficulties no matter what life throws at them.

Suggestion

This research will be more comprehensive if it incorporates more ethnographic information. More oral history interviews could be used as a supplement to obtain a more complete picture of how insiders perceive Chamari.

References

- Alver, B. (1989). Historical Legend and Historical Truth. In R. Kvideland, H.K. Sehmsdorf, & E. Simpson (Eds.), *Nordic Folklore: Recent Studies* (pp. 89–116). Bloomington: Indiana University Press.
- Basso, K. H. (1996). *Wisdom sits in places: Landscape and language among the Western Apache*. Albuquerque: University of New Mexico Press.
- Beiner, G. (2007). *Remembering the year of the French: Irish folk history and social memory*. Madison: University of Wisconsin Press.
- Briggs, C. L., & Bauman, R. (1992). Genre, Intertextuality, and Social Power. *Journal of Linguistic Anthropology*, 2(2), 131–172.
- Disch, H. A. (2012). A New Vision: Chamari, Chamadewi, and Female Sovereignty in Northern Thailand. *Studies on Asia*, 4(2), 1–60.
- _____. (2014). The Chronicle of Phra Nang Chamaridewi of Amphoe Li. *The Journal of the Siam Society*, 102, 119–142.
- Dorson, R. M. (1972). *Folklore and folklife: an introduction*. Chicago: University of Chicago Press.
- Dundes, A. (1999). *International Folkloristics: Classic Contributions by the Founders of Folklore*. Lanham: Rowman & Littlefield Publishers.

- Fogelson, R. D. (1989). The Ethnohistory of Events and Nonevents. *Ethnohistory*, 36(2), 133–147. <https://doi.org/10.2307/482275>
- Goldstein, D. E., Grider, S. A., & Thomas, J. B. (2007). Scientific Rationalism and Supernatural Experience Narratives. In *Haunting Experiences* (pp. 60–78). Denver: University Press of Colorado.
- Nora, P. (1989). Between Memory and History: Les Lieux de Mémoire. *Representations*, 26, 7–24. <https://doi.org/10.2307/2928520>
- Noyes, D., & Abrahams, R. D. (1999). From Calendar Custom to National Memory: European Commonplaces. In *Cultural Memory and the Construction of Identity* (pp. 77–98). Detroit, Michigan: Wayne State University Press.
- Ongsakun, S. (2005). History of Lan Na. [2d ed.]. Chiang Mai, Thailand: Silkworm Books.
- Samuel, R. (2012). *Theatres of Memory: Past and Present in Contemporary Culture*. London; New York: Verso Books.
- Scott, J. C. (1985). *Weapons of the Weak: Everyday Forms of Peasant Resistance*. New Haven: Yale University Press.
- Swearer, D. K., & Premchit, S. (1998). *The Legend of Queen Cāma: Bodhirama's Cāmadevīvaṃsa, a Translation and Commentary*. Albany: State University of New York Press.
- Tanabe, S., & Keyes, C. F. (2002). *Cultural Crisis and Social Memory: Modernity and Identity in Thailand and Laos*. Honolulu: University of Hawai'i Press.

รูปแบบการแก้ไขปัญหาความยากจนร่วมกันโดยอาศัยบทบาท
ของวัฒนธรรมชุมชนและการมีส่วนร่วมของมหาวิทยาลัย:
กรณีศึกษาของจังหวัดพิษณุโลก ประเทศไทย

Collaborative Poverty Reduction Model with Roles of
Community Culture and University Engagement:
A Case Study of Phitsanulok Province, Thailand

วัลลภ สุขสวัสดิ์¹

Wanlapat Suksawas

E-mail: wanlapachs@nu.ac.th

ปริญญ์ สร้อยทอง²

Parinya Soithong

ดาร์รินทร์ คงสัจวิวัฒน์³

Darin Khongsatjaviwat

พลดา เดชพลมัตย์⁴

Pollada Dechpolmat

ครรชิต สุขนาค⁵

Khanchit Suknark

Received: May 9, 2023

Revised: September 13, 2023

Accepted: September 20, 2023

¹รองศาสตราจารย์ ภาควิชารัฐศาสตร์และรัฐประศาสนศาสตร์ คณะสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยนเรศวร
Associate Professor, Department of Political Science and Public Administration, Faculty of Social Sciences,
Naresuan University

²อาจารย์ ภาควิชาสังคมวิทยาและมานุษยวิทยา คณะสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยนเรศวร
Lecture, Department of Sociology and Anthropology, Faculty of Social Sciences, Naresuan University

³อาจารย์ ภาควิชารัฐศาสตร์และรัฐประศาสนศาสตร์ คณะสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยนเรศวร
Lecture, Department of Political Science and Public Administration, Faculty of Social Sciences,
Naresuan University

⁴อาจารย์ ภาควิชารัฐศาสตร์และรัฐประศาสนศาสตร์ คณะสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยนเรศวร
Lecture, Department of Political Science and Public Administration, Faculty of Social Sciences, Naresuan University

⁵อาจารย์ ภาควิชาเศรษฐศาสตร์ คณะบริหารธุรกิจ เศรษฐศาสตร์และการสื่อสาร มหาวิทยาลัยนเรศวร
Lecture, Department of Economics, Faculty of Faculty of Business, Economics and Communications,
Naresuan University

บทคัดย่อ

งานวิจัยนี้นำเสนอกรณีศึกษาการลดความยากจนในจังหวัดพิษณุโลก ประเทศไทย โดยผ่านการมีส่วนร่วมอย่างเข้มแข็งจากมหาวิทยาลัยและโครงสร้างทางวัฒนธรรมที่หลากหลายของชุมชนท้องถิ่น โดยมีวัตถุประสงค์หลักคือการพัฒนารูปแบบนวัตกรรมสำหรับการลดความยากจน โดยอาศัยการมีส่วนร่วมของมหาวิทยาลัยและวัฒนธรรมผ่านการวิจัยเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วมจากผู้มีส่วนได้ส่วนเสียที่หลากหลาย ได้แก่ นักวิจัย เจ้าหน้าที่ขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ผู้นำชุมชน ข้าราชการ และตัวแทนภาคประชาสังคม ผลการวิจัยพบว่า วัฒนธรรมชุมชนมีบทบาทสำคัญในการผลักดันให้เกิดความสำเร็จในการจัดการกับความท้าทายความยากจน โดยเฉพาะอย่างยิ่งในการจัดตั้งคณะทำงานที่มีประสิทธิภาพ โดยที่วัฒนธรรมชุมชนมีบทบาทในการกำหนดค่านิยม ความเชื่อ และแนวปฏิบัติในการแก้ปัญหาที่เป็นแนวทางในการปฏิสัมพันธ์ร่วมกัน นอกจากนี้ อิทธิพลของจารีตของชุมชนยังช่วยส่งเสริมการทำงานกลุ่มที่มีเป้าหมายและค่านิยมร่วมกัน จากการวิจัยตามแนวทางการทำงานร่วมกันนี้ทำให้ได้รูปแบบนวัตกรรมสำหรับการลดความยากจนที่สามารถแก้ปัญหาความยากจน ตามความต้องการเฉพาะและความซับซ้อนของแต่ละชุมชนได้ ทั้งนี้ จากกระบวนการวิจัยพบว่า ปัจจัยสำคัญในการแก้ไขความยากจนคือการมีส่วนร่วมของหลายภาคส่วน โดยมหาวิทยาลัยมีบทบาทสำคัญอย่างยิ่งในการประสานงานและส่งเสริมความพยายามในการลดความยากจนที่เป็นระบบและยั่งยืน

คำสำคัญ: รูปแบบการแก้ไขปัญหาความยากจนร่วมกัน การมีส่วนร่วมของมหาวิทยาลัย การวิจัยเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วม

Abstract

This research presents a compelling case study on how collaborative poverty reduction efforts in Phitsanulok Province, Thailand, benefit from the active involvement of universities and the rich cultural fabric of local communities. The main goal is to develop an innovative model for poverty reduction by harnessing the strengths of both university engagement and community culture. To accomplish this, the study adopted a participatory

action research methodology, ensuring the meaningful participation of diverse stakeholders, such as researchers, local government officials, community leaders, civil servants, and civil society representatives. The findings revealed that community culture plays a pivotal role in the success of university engagement when addressing poverty-related challenges, particularly in the formation of effective working groups. These cultural elements shape the values, beliefs, and problem-solving practices that guide collaborative interactions. Additionally, the influence of traditional customs reinforces community culture, fostering cohesive working groups with shared goals and values. By adopting a collaborative approach, the study's model exhibits significant potential for sustainability and scalability, allowing for tailored solutions that consider the unique needs and complexities of each community. The key lies in involving multiple sectors and stakeholders, with universities playing a crucial role, to promote well-coordinated, systematic, and enduring poverty reduction efforts.

Keywords: Collaborative poverty reduction model, University engagement, Participatory action research

Introduction

Despite a significant decrease in poverty rates throughout Thailand in recent decades, the issue persists, casting a shadow of concern over both urban and rural areas. While the poverty rate declined from 65.2% in 1988 to 9.8% in 2018, the country continues to grapple with persistent inequality, as evidenced by the wealthiest 20% owning over half of the nation's wealth (World Bank, 2019). In rural regions, poverty predominantly stems from limited access to education, healthcare, and infrastructure, as well as the prevalence of low-paying, insecure employment opportunities. In major cities, urban poverty poses its own set of

challenges, with migrants enduring difficulties in securing decent work and affordable housing. Despite notable progress, Thailand faces the formidable task of addressing inequality comprehensively and ensuring universal access to essential services and economic opportunities for all its citizens.

Thailand's population is estimated at 69.9 million, with approximately 9.78 million living below the poverty line, according to the Office of the National Economic and Social Development Council (NESDC) (2020). Although poverty rates have declined over the past decade, the COVID-19 pandemic has caused an increase in poverty levels, with 660,000 more people living below the poverty line in 2020. The NESDC highlights concerning trends of growing inequality in income, education, public health, and social welfare, with the number of people living in poverty increasing from 4.3 million in 2019 to 4.8 million in 2020, representing a significant rise of 500,000 people. Rural areas, where access to education, healthcare, and economic opportunities is limited, are particularly affected. The pandemic has exacerbated existing inequalities, with many low-income households experiencing job losses, reduced income, and increased expenses related to healthcare and necessities. NESDC report emphasizes the importance of effective policies and interventions to tackle poverty and inequality in Thailand. A comprehensive approach is necessary, including measures to improve access to education, healthcare, and economic opportunities, along with social safety nets for vulnerable populations. Collaboration between government agencies, academic institutions, civil society organizations, and other stakeholders is essential to develop and implement sustainable solutions that reduce poverty and promote equitable growth in Thailand.

The poverty rate in Phitsanulok province, based on consumption expenditure, varied significantly from 2017 to 2020. In 2017, around 64,000 people lived in poverty, with a rate of 5.02%. However, the rate increased to 8.87% in

2018, meaning around 113,000 people were living in poverty. The rate then decreased in 2019 to 4.81%, which indicated that approximately 61,000 people were living in poverty. Finally, in 2020, the poverty rate dropped to 1.30%, indicating approximately 17,000 people were living in poverty (National Economic and Social Development Board 2020). These fluctuations could be due to factors such as changes in economic conditions, employment opportunities, and government policies. To effectively address poverty in the province, policymakers and stakeholders need to continuously monitor poverty rates and identify contributing factors to develop sustainable poverty reduction strategies.

The Thai People Map and Analytics Platform (TP-MAP) (2022) reports on Phitsanulok Province showed that a portion of the population lived in poverty. Out of 184,909 households and 494,269 people, 13,075 households and 37,426 individuals were classified as poor, with 13,690 "target poor people" registered for state welfare. Both Bang Rakam and Noen Maprang Districts had the highest number of poor households and individuals, with Sai Yoi sub-district in Noen Maprang District having the highest number of impoverished households and individuals. The sub-districts of Chum Saeng Songkhram and Wang Itok in Bang Rakam District were also identified as having high poverty rates. These three sub-districts were the target area of this study.

The Thai government has implemented initiatives and strategies to combat poverty in Phitsanulok Province, such as the Poverty Eradication Committee, which follows the principle of sufficiency economy. Other committees with different approaches have also been created. However, this research suggests that a collaborative approach involving people, civil society, government organizations, and academics is necessary. Universities and academics can utilize data to identify evidence-based strategies for poverty reduction in the region. The involvement of universities and academics in

poverty reduction efforts can help to bridge the gap between research and practice. This is done by providing evidence-based recommendations and collaborating with local stakeholders. Universities can also play a critical role in designing and implementing effective interventions to address the poverty in Phitsanulok Province. Through partnerships with government agencies and civil society organizations, universities can also help to ensure that poverty reduction efforts are sustainable and achieve long-term impact.

This study asserted that the involvement of universities and academics is imperative in addressing the persistent issue of poverty in Phitsanulok Province. This can be achieved by collaborative efforts with various stakeholders, to create sustainable and evidence-based solutions for the reduction of poverty. The study adopted a participatory action research approach that involves community members, stakeholders, and researchers to identify the root causes of poverty. This will enable the team to develop and implement evidence-based poverty reduction strategies. The study aimed to collect and analyze poverty-related data and work closely with community members and stakeholders to ensure their needs and priorities are reflected in the poverty reduction strategy, which would lead to the development of sustainable solutions tailored to the community's unique needs.

This research introduced three crucial and pertinent concepts that are interconnected with this study as follows: community culture, poverty reduction, and university engagement associated with poverty reduction. The details are as follows.

Community Culture

Community culture refers to the shared values, beliefs, norms, and practices that define a particular group of people who live or work together in a particular place. Scholars such as Mary Jo Hatch, Clifford Geertz, and Émile

Durkheim, provide different perspectives on this concept, but they all agree that community culture is essential for social order and cohesion. It encompasses everything from shared values and beliefs to language, food, and customs, and is shaped by a wide range of internal and external factors.

One definition of community culture comes from scholar Mary Jo Hatch, who defines it as "the shared values, beliefs, norms, artifacts, and practices that define a social group and its members." (Hatch, 1993). According to Hatch (1993), community culture is shaped by both internal and external factors, including historical events, geography, and social structures. It can be said that community culture is a complex and multifaceted concept that encompasses everything from shared values and beliefs to language, food, and customs. It is shaped by a wide range of internal and external factors and is essential for social order and cohesion.

This study now focuses on the studies of Clifford Geertz and Émile Durkheim. Both of them made significant contributions to the study of community culture, albeit from different disciplinary perspectives. Geertz, as an anthropologist, focused on understanding the symbolic meanings and interpretations that shape social behavior within a community. He emphasized the importance of deciphering the symbolic systems, such as rituals, myths, and religious practices, that guide individuals' behavior and contribute to social order and cohesion. Geertz's concept of "thick description" aimed to capture the layers of meaning and context in cultural phenomena, analyzing not only observable behaviors but also the underlying symbols, values, and beliefs that inform those behaviors. His work highlighted the intricate relationship between culture, meaning, and social structure, emphasizing the role of symbols and interpretations in shaping individual and collective identities (Geertz, 2020).

On the other hand, Durkheim, as a sociologist, focused on the role of community culture in maintaining social solidarity and regulating individual behavior. He argued that shared beliefs, values, and moral norms create a collective conscience within a community, binding individuals together and ensuring social cohesion. Durkheim distinguished between "mechanical solidarity" in traditional communities, where individuals share similarities and engage in similar practices, and "organic solidarity" in modern societies, where interdependence and cooperation are necessary due to diverse roles and functions. Durkheim's study emphasized the importance of community culture in fostering social integration, providing individuals with a sense of belonging and a moral framework for understanding the world and their place in it (Durkheim, 1997).

While Geertz approached the study of community culture through the lens of anthropology, focusing on symbols and interpretations, Durkheim approached it from a sociological perspective, emphasizing the role of shared beliefs and values. Both scholars recognized the significance of community culture in maintaining social order, cohesion, and stability, albeit from different angles. Their works continue to shape the understanding of community culture and its role in human societies, providing valuable insights into the complex dynamics of social life.

In conclusion, both Clifford Geertz and Émile Durkheim have made significant contributions to the study of community culture from their respective disciplinary perspectives. Geertz focused on symbolic systems and interpretations, while Durkheim emphasized shared beliefs and values. Both scholars recognized the importance of community culture in maintaining social cohesion and order. Their works continue to shape our understanding of the complexities of social life.

Role of community culture in poverty reduction

This study argues that community culture plays a vital role in poverty reduction efforts. It provides a shared identity, values, and norms that can help create a sense of belonging and empower individuals and communities to act. By promoting inclusive practices and providing a supportive environment, community culture can contribute to reducing poverty and promoting sustainable development. One way in which community culture can help to reduce poverty is by promoting economic development. When communities have a strong sense of identity and shared purpose, they may be more likely to engage in entrepreneurship and other forms of economic activity that can generate income and create jobs (Bourdieu, 1986). Another way in which community culture can help to reduce poverty is by promoting social inclusion and reducing discrimination. When communities embrace diversity and promote equal opportunities, marginalized groups such as women, people with disabilities, and ethnic minorities are more likely to have access to resources and opportunities that can help to lift them out of poverty (Kabeer, 2005).

Community culture can also promote sustainable development by promoting the use of traditional knowledge and practices. By valuing and preserving local knowledge and practices related to agriculture, food production, and natural resource management, communities can promote environmental sustainability and reduce their vulnerability to climate change (Berkes, 1999). Finally, community culture can help create a sense of ownership and responsibility for poverty reduction efforts. By involving community members in the design and implementation of poverty reduction programs, communities are more likely to take ownership of these initiatives, and work to ensure their success (Narayan, 1999).

Arguably, community culture plays a vital role in poverty reduction efforts. By promoting economic development, social inclusion, sustainable development, and community ownership, community culture can help create an enabling environment for poverty reduction and promote sustainable development.

Poverty reduction

According to the World Bank (2021), poverty reduction is critical for achieving sustainable economic growth and reducing inequality. The World Bank states that reducing poverty can also contribute to improved health outcomes, increased access to education, and greater political stability. Furthermore, reducing poverty can help to promote social inclusion and reduce the risk of conflict and violence (World Bank, 2021). Reducing poverty is essential for sustainable development, promoting inclusive growth and improving human development outcomes. It is a critical element for achieving various global targets, including the United Nations SDGs aimed at eradicating poverty in all its forms by 2030 (United Nations, 2021).

Research has shown that poverty reduction programs can have a significant impact on individuals, communities, and society. For example, a study conducted by the World Bank found that poverty reduction efforts in Ethiopia resulted in improvements in education, healthcare, and access to clean water, among other benefits (World Bank, 2019). In another study, The Grameen Bank in Bangladesh pioneered the concept of microfinance, providing small loans to poor people who did not have access to traditional banking services. The bank also provided training and support to help borrowers start their own businesses. A study by the United Nations Development Program found that the Grameen Bank had a significant impact on poverty reduction in Bangladesh, particularly for women, who made up most of the borrowers.

In addition, Esther Duflo is an economist and co-founder of the Abdul Latif Jameel Poverty Action Lab (J-PAL). Her research focused on evaluating the effectiveness of various poverty reduction interventions and policies. Duflo (2017) conducted numerous randomized controlled trials (RCTs) to assess the impact of interventions, such as conditional cash transfers, education programs, and healthcare initiatives on poverty reduction. Her work has contributed to evidence-based policymaking and understanding the mechanisms through which poverty reduction programs can be effective.

Furthermore, Abhijit Banerjee, an economist and co-founder of J-PAL along with Esther Duflo, have also made significant contributions to the study of poverty reduction programs. His research team often utilizes randomized evaluations to examine the impact of specific interventions on poverty outcomes. A study of Esther Duflo and Abhijit Vinayak Banerjee (2014) covered a wide range of topics, including education, health, and social safety nets. He has provided insights into the design and implementation of effective poverty reduction programs, which shed light on how they can be tailored to specific contexts and populations.

While Amartya Sen, a Nobel laureate economist, extensively studied issues related to poverty and development. His groundbreaking work on the capability approach has had a significant impact on poverty analysis. Sen argues that poverty should not be solely measured in terms of income and consumption but should also consider individuals' capabilities and freedoms to live a meaningful life. His research emphasizes the importance of expanding opportunities, enhancing education, healthcare, and social inclusion as key elements in poverty reduction efforts (Sen, 2014).

These scholars, among many others, have contributed to the understanding of poverty reduction programs through their research, evaluations,

and theoretical frameworks. They have provided valuable insights into the design, implementation, and evaluation of interventions aimed at combating poverty.

Furthermore, poverty reduction is crucial for promoting social stability and reducing conflict. Poverty can lead to feelings of hopelessness, frustration, and anger, which can fuel social unrest and instability (World Bank, 2021). Therefore, poverty reduction programs can play an essential role in creating a more peaceful and stable society. Overall, poverty reduction is critical for promoting sustainable development, reducing inequalities, improving human development outcomes, and promoting social stability.

In conclusion, poverty reduction is crucial for sustainable economic growth, social inclusion, and global development. Research by scholars like Esther Duflo, Abhijit Banerjee, and Amartya Sen have provided valuable insights into effective poverty reduction programs. These efforts improve education, healthcare, and access to basic needs, ultimately promoting social stability and reducing conflict. By addressing poverty, we can achieve sustainable development, reduce inequality, and create a more prosperous society.

University engagement and poverty reduction

There is a growing recognition of the role that universities can play in poverty reduction efforts. According to a report by the United Nations Development Program (UNDP), universities can contribute to poverty reduction through research, teaching, and outreach activities (UNDP, 2013). Universities can conduct research that informs poverty reduction policies and strategies, and they can teach students about poverty and its causes. Additionally, they can engage in outreach activities that directly benefit poor communities, such as providing technical assistance and/or conducting capacity-building programs (UNDP, 2013).

Furthermore, a study by Bozeman and Youtie (2016) found that universities can serve as important partners in poverty reduction efforts by leveraging their resources, expertise, and networks. Their study highlighted several examples of successful university-community partnerships aimed at poverty reduction, which included the establishment of community development centers, and the provision of training programs for low-income individuals.

In Thailand, Naresuan University in Phitsanulok Province is actively involved in poverty reduction through its academic programs and community engagement initiatives. The university offers programs in fields like social work, public health, and community development, which equips students with the necessary knowledge and skills to address poverty-related issues. The university has also established partnerships with local organizations to carry out research and development projects aimed at reducing poverty. Additionally, the university has established community engagement initiatives, like the Naresuan Volunteer Program and the Naresuan University Community Outreach Program, to work directly with local communities on poverty-related issues. The university's commitment to poverty reduction and community engagement has made it a significant partner in the region's efforts to promote social equity. The research focuses on the role of university academics in poverty reduction in Thailand.

Benefits of the university engagement for poverty reduction

The university engagement for poverty reduction can bring several benefits to communities and regions. Examples of its potential benefits supported by academic research, are shown as below:

Universities can provide technical assistance, training, and capacity building to community-based organizations and local governments, which can help to increase the capacity of these organizations to design, implement, and evaluate poverty reduction programs. According to Kim and Bagheri (2019),

universities can contribute to poverty reduction efforts by providing training and capacity building to local government officials, civil society organizations, and community leaders, which can help strengthen their ability to develop and implement effective poverty reduction strategies.

Universities are home to experts from various fields who can collaborate to address poverty reduction from multiple angles. As noted by Bozeman and Youtie (2016), universities can leverage their resources, expertise, and networks to support poverty reduction efforts. By bringing together experts from diverse fields, universities can develop interdisciplinary approaches that address the root causes of poverty, including issues related to health, education, employment, and social exclusion.

Universities can engage with communities and stakeholders to ensure that their voices are heard and that their needs and priorities are reflected in poverty reduction strategies. According to Cottom et al. (2020), community engagement is an important aspect of poverty reduction efforts, as it can help ensure that programs are tailored to the unique needs and contexts of the communities. Universities can facilitate community engagement and empowerment through various means, such as participatory action research, community-based learning programs, and community outreach initiatives.

To conclude, university engagement in poverty reduction brings valuable benefits, which include capacity building, multi-disciplinary approaches, and community engagement and empowerment. By collaborating with local organizations, leveraging expertise from diverse fields, and involving communities, universities can play a crucial role in addressing poverty and fostering sustainable and inclusive development in communities and regions.

It needs to be noted that this study examined the framework for addressing poverty in Phitsanulok Province through a collaborative approach,

which involves community culture and university engagement. This study adopts a multi-dimensional perspective that recognizes the significance of community culture and the potential contributions of universities in the reduction of poverty.

The research framework includes several key elements: (1) Understanding and valuing the local community's culture, values, norms, and practices that shape their experiences of poverty; (2) Collaborative efforts between universities, community-based organizations, local governments, and other stakeholders to design, implement, and evaluate poverty reduction programs; (3) Capacity building initiatives to enhance the capabilities of community organizations and local governments in effectively addressing poverty; (4) Participatory approaches that promote community engagement, ensuring the inclusion of local voices, needs, and priorities in poverty reduction strategies; (5) Utilization of interdisciplinary expertise and resources from universities to develop comprehensive and context-specific poverty reduction approaches. Through this framework, this study aimed to provide insights and recommendations for an effective and sustainable poverty reduction model in Phitsanulok Province, Thailand.

Objectives

This research aims to achieve two objectives, namely:

1. To develop an experimental collaborative model of action for poverty reduction in Phitsanulok Province with the involvement of Naresuan University.
2. To propose a model of poverty reduction in Phitsanulok Province based on the concept of community culture and university engagement.

The framework of this study is shown below.

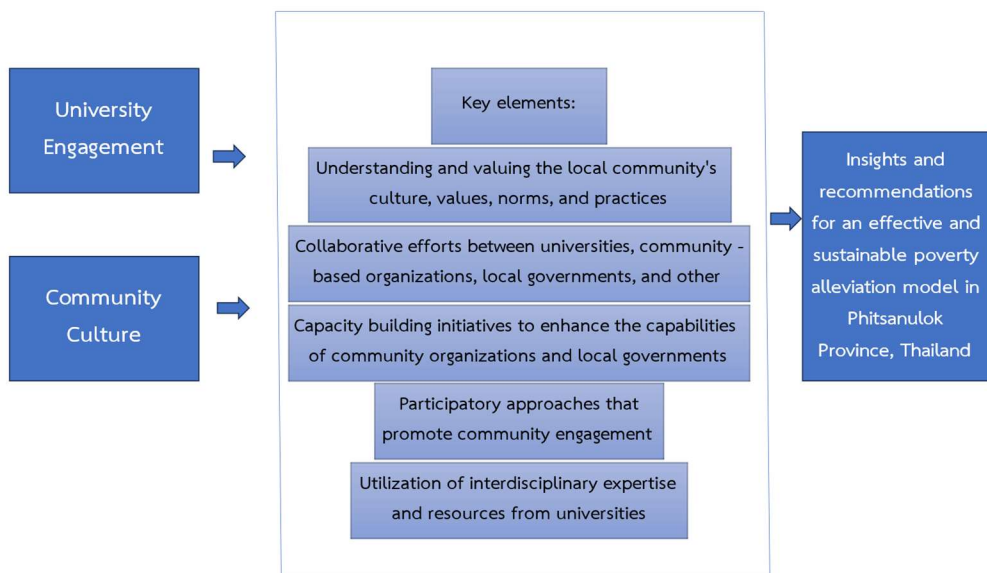

Figure 1. Research framework

To achieve objective 1 and adhere to the research framework, the research team devised a methodological approach in sequential steps (refer to Figure 2).

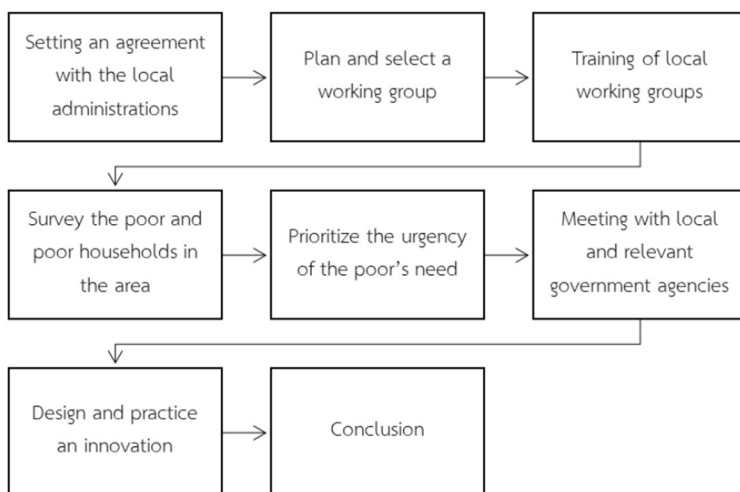

Figure 2. Participatory action research process

From Figure 2, details are as follows.

Step 1: Setting an agreement with local administrations.

The researchers provided a thorough explanation of the study, which created an understanding and awareness of its importance with the local administrations in the study areas, which are Sai Yoi, Chum Saeng Songkhram and Wang Itok sub-districts. The steps taken to reduce poverty, were forming work groups, launching the project, and holding regular meetings between all involved parties were also outlined. While data analysis methods are not explicitly mentioned in this step, it is implied that the researchers would gather and analyze existing data on poverty in the area, which would support their explanations and outline the steps taken to reduce poverty.

Step 2: Plan and select a work group.

The research team utilized a participatory action approach, which emphasized collaboration with various stakeholders, including local leaders and inhabitants, to identify impoverished households and prioritize urgent corrective action. An Area Working Group (AWG) was established in each village of the research area to gather and verify data on impoverished households. The process of selecting working groups in the study area prioritized individuals who possess relevant experience in collaborating with communities and/or local government organizations, and who have applied to work alongside the research team. This selection criterion is aimed at ensuring that the chosen members possess a strong background in engaging with and understanding the specific dynamics of the target communities. By considering applicants with firsthand experience in community-based work, the research team sought to enhance the effectiveness of the working groups in carrying out the objectives of the study.

The selection process considers the applicants' demonstrated ability to navigate the complexities of community engagement, as well as their familiarity

with the operations and challenges faced by local government organizations. Through this careful selection, the research team aimed to build a team that could effectively collaborate with and contribute to the desired outcomes of the study. The researchers assigned a task force to investigate unrecorded data to obtain the most accurate and up-to-date information. The outcomes of this research include increased knowledge and skills among working groups in poverty reduction, creating human capital potential and a network of operations at the local level. The study's database is also useful for sharing information with local government agencies, and monitoring progress in tackling poverty among poor households in the research areas. Data analysis methods were employed to gather and verify the information of impoverished households. This involved quantitative analysis of poverty indicators and qualitative analysis of community input and experiences.

Step 3: Training of the AWG.

The research team facilitated knowledge transfer and skill-building among the AWG through the provision of training sessions focused on research tools and techniques. This capacity-building initiative enabled the teams to enhance their competencies and expertise in research and innovation for poverty reduction, thereby enabling them to undertake effective poverty reduction intervention.

Step 4: Survey the poor and their households in the research areas.

The research team and working group collaborated to assess poor households using data from the PPP CONNEXT Application. This effort aimed to develop an action plan for surveying and evaluating poverty reduction strategies, as well as assessing the involvement of agencies and sectors in addressing this problem. The AWG conducted the survey and review process to provide accurate information to the research team.

Data analysis involved quantitative techniques such as descriptive statistics to identify patterns, trends, and characteristics of impoverished households.

Step 5: Prioritize the urgent needs of the poor.

To address the challenges faced by poor households, it was crucial to prioritize their urgent needs for assistance by conducting a thorough assessment of the situation, identifying the most pressing issues, and developing strategies to address them. This required considering factors such as the severity and prevalence of poverty, availability of resources, and specific needs of the poor households. The research team and the AWG employed a participatory approach, utilizing tools such as the Citizen Score Card to assess household requirements, and generate a list of their level of urgency. This method fosters community engagement, ownership, and collaboration among stakeholders, while promoting transparency, accountability, and responsiveness in service delivery.

Data analysis involved aggregating and analyzing the Citizen Score Card data to identify priority areas, and determine the severity and prevalence of poverty indicators among different households and communities.

Step 6: Meeting with local and relevant government agencies.

Collaboration between government agencies and community stakeholders was crucial in creating an effective and sustainable poverty reduction strategy. To do so, the research team and the AWG organized a meeting where government agencies involved in poverty reduction were given information on the ranking of households in need of assistance. The purpose was to facilitate a comprehensive referral system for poor households, enabling targeted interventions that effectively address their needs. By providing vital information, the research team and the AWG can assist government agencies in addressing the needs of the poor households, by improving their overall well-being, and promoting social inclusion.

Step 7: Design and implement an innovation that is suitable for the context of the target group.

The goal of the approach was to promote collaboration among stakeholders, researchers, working groups, civil society, citizens, and government agencies, to effectively address poverty in the area. The participatory approach aimed to foster a culture of collective responsibility and leverage the collective knowledge and resources of stakeholders towards the common goal of poverty reduction. By ensuring a comprehensive and targeted effort, this approach may improve the overall well-being of the community.

Step 8: Conclusion.

The research team and the AWG endeavored to tackle poverty in the area by adopting a participatory approach that engaged a diverse range of stakeholders. This process entailed a comprehensive assessment of the poverty situation, identification of the most pressing issues, and the formulation of strategies aimed at addressing them.

Synthetic Research Results

This study presents its research results. Details are as follows.

The research process yielded valuable insights on poverty in the area through a comprehensive assessment that involved triangulating data from various sources. This included the PPP CONNEXT Application database, reviews of agencies and sectors involved in poverty reduction, and analysis of the number and classification of poor households. This multi-faceted approach reduced the reliance on any single data source, minimizing potential biases and enhancing the reliability of the findings. The resulting up-to-date and comprehensive information serves as a solid foundation for evidence-based policymaking and program development, enabling targeted interventions and efficient resource allocation.

To facilitate easy access to the database of poor households, an information system named D-UP/NU Line Official was established. The study revealed limitations in the accessibility and usefulness of existing databases, prompting the development of this user-friendly platform. The information system not only provided up-to-date information but also allowed for easy searching, recording, and reviewing of the data on poor households. By leveraging information technology, the system exemplifies how poverty reduction efforts can be enhanced.

Drafting ordinances tailored to ameliorate poverty in the area was another research outcome. Through collaborative efforts with relevant government agencies and working groups, policies and regulations were developed to promote poverty reduction and enhance the livelihoods of poor households. These ordinances were specifically tailored to address challenges identified during the research process, such as restricted access to education, healthcare, employment, and financial services. By establishing a legal framework, the commitment of local government organizations and stakeholders to poverty reduction was reinforced.

A comprehensive menu mechanism was developed to address the diverse and complex needs of poor households. The mechanism encompasses various types of assistance, which include education, health, employment, housing, and finance, with specific measures and guidelines tailored to individual needs. This approach ensures effective and efficient allocation of resources, and provides a practical and comprehensive model for poverty reduction that can be replicated in similar areas facing comparable challenges.

By incorporating community culture and university engagement into a collaborative poverty alleviation model, it is possible to create sustainable and effective solutions that addresses the specific needs of the target community.

This study would like to present a collaborative poverty alleviation model that incorporates the roles of community culture and university engagement (see Figure 3 below).

Figure 3. A collaborative poverty alleviation model that incorporates the roles of community culture and university engagement.

Short-term problem solving involved utilizing social capital to mobilize resources and distribute essential items such as rice, fish sauce, and milk to help address the people's immediate needs. while long-term strategies are necessary for sustainable poverty reduction.

The creation of job opportunities was recognized as a vital long-term solution. The research team assisted individuals in gaining a livelihood by providing support, such as modern equipment and renovations to their businesses. By providing support to individuals, the team anticipated the creation of sustainable job opportunities that will facilitate long-term poverty reduction.

Once the work group had been trained, they began the process of identifying and prioritizing the needs of the poor households in the area. This included reviewing the poor household data and gathering additional information through community outreach and engagement. Based on this information, the work group designed innovative solutions that were tailored to the specific needs and context of the target group. Throughout the process, close cooperation and communication with local administrative authorities and relevant government agencies were maintained to ensure consistency with existing policies and programs and effective leveraging of resources and expertise.

Discussion

The discussion of this study focuses on two key aspects: the institutional setting of the collaborative poverty reduction model, and the role of community culture in poverty reduction. Exploring these aspects provided valuable insights for academic circles and the public alike.

The institutional setting of the collaborative poverty reduction model

The proposed collaborative poverty reduction model under the concept of university engagement in poverty reduction, recognized the persistent issue of poverty in rural areas of Thailand. To ensure sustainable and successful outcomes, ongoing evaluation, monitoring, and stakeholder feedback were necessary. This study argues that the institutionalized process for solving poverty problems under the concept of university engagement involves several essential steps.

Firstly, establishing a partnership for poverty reduction efforts in the target area through a joint agreement with local administrative authorities, sets the foundation for collaboration. This institutional setting ensures the

commitment and involvement of relevant stakeholders. Next, the planning and selection of a work group at the area level, which consisted of representatives from the community, local administrative authorities, and university researchers, further strengthened the institutional framework. This composition ensured a comprehensive approach that incorporated diverse perspectives and expertise. Training the work group to identify and prioritize the needs of the poor in the area, while being sensitive to cultural factors and community norms, solidified the institutionalized process. This training equipped the work group with the necessary skills to gather and analyze data, which enabled evidence-based decision-making.

The preparation and sharing of information on the poor with local administrative authorities and relevant government agencies, guided by the inputs of the work group and community members, enhanced the institutional cooperation and effectiveness of poverty reduction efforts. Designing innovative solutions that aligned with the cultural context and specific needs of the target community was a crucial step. By leveraging traditional knowledge and practices, as well as incorporating technological solutions, the institutionalized model ensured that interventions were culturally appropriate and contextually relevant.

Finally, continuous monitoring, evaluation, and feedback from the community and stakeholders contributed to the institutionalized process's effectiveness. This feedback loop ensures that the model remained adaptive, responsive, and accountable to the needs and aspirations of the community it serves.

In addition to the institutional setting of the collaborative poverty reduction model, the discussion also highlighted the significant role of community culture in the formation of the work groups. The cultural practices, traditions, and customs of rural communities in Thailand shape the values, beliefs, and practices that guide interactions and problem-solving approaches.

The role of community culture in the formation of the work groups is a critical aspect that deserves further discussion, as it directly links to the research conclusions. This study recognized the significant influence of community culture on the success of the work groups, and their ability to address important issues related to poverty reduction.

The significant role of community culture in poverty reduction

Community culture plays a pivotal role in shaping the values, beliefs, and practices that guide how individuals interact, work together, and solve problems within a community. In rural areas of Thailand, the influence of traditions and customs are deeply ingrained in community culture and can impact the formation of the work groups. The cultural practices within these communities provide a shared sense of identity and purpose among community members, which in turn contributes to the formation of the work groups that are cohesive and effective in achieving common goals. When individuals share common values and goals, they are more likely to come together and form a cooperative that can effectively address poverty-related challenges.

By leveraging community culture, the work groups can draw upon the wealth of traditional knowledge and practices that exist within the community. This cultural knowledge can be integrated into poverty reduction efforts, ensuring that interventions are culturally appropriate, and resonate with the target community. Incorporating these cultural elements enhances the acceptance and effectiveness of the proposed solutions.

Community culture fosters a sense of community ownership and engagement. This is due to individuals being more likely to actively participate in work groups that align with their cultural values and aspirations. This high level of involvement and collaboration strengthens the institutional framework established for poverty reduction efforts. The role of community culture in the

formation and success of work groups is crucial in addressing important issues related to poverty reduction. By recognizing and leveraging community culture within the institutionalized model, solutions can be tailored to align with the cultural context, needs, and aspirations of the target community. This ensures greater acceptance and effectiveness of poverty reduction interventions, which ultimately contribute to sustainable and impactful outcomes.

In short, the findings of this study highlight the significance of community culture in the collaborative poverty reduction model, which emphasizes the importance of incorporating cultural elements into the work group's strategies and interventions. By doing so, the model can better address the specific needs and challenges faced by the community, that leads to more successful and sustainable poverty reduction efforts. In conclusion, the institutional setting of the collaborative poverty reduction model, along with the recognition of the role of community culture, holds great value for academic circles and the public. Understanding the institutional framework and the impact of community culture, contributes to the knowledge and discourse surrounding poverty reduction efforts in the rural areas of Thailand. By emphasizing these aspects, this study provides insights that can inform future research, policy development, and community-driven initiatives.

A comprehensive system for managing and analyzing data of poor households was developed, which enhanced the research team's ability to formulate evidence-based interventions. Additionally, proposed ordinances tailored to the unique challenges identified during the research process were created, that served as a legal framework to promote poverty reduction and uplift the livelihoods of impoverished households.

A mechanism system was devised to effectively address the diverse needs of poor households, which encompassed key aspects such as education,

health, employment, housing, and finance. This mechanism provided a practical and comprehensive model for poverty reduction, that integrated community culture and university engagement.

Through the collaborative efforts of various sectors, the research team envisioned Naresuan University becoming an active supporter of poverty reduction endeavors. By actively promoting and stimulating the concept of university engagement in poverty reduction, not only in Phitsanulok but also in other provinces, the university can significantly contribute to the broader national agenda of poverty alleviation.

Research recommendations

Based on the research outcomes, this study suggests three potential research recommendations.

Firstly, further research should be conducted to explore additional factors that contribute to poverty in the area which may not have been captured initially. This deeper understanding of poverty can enhance the effectiveness of poverty reduction efforts.

Secondly, evaluating the effectiveness of the proposed poverty reduction policies implemented by local government organizations, is crucial. This evaluation will help identify areas for improvement and refine the policies to ensure their efficacy in reducing poverty in the area. Additionally, analyzing the impact of the information system, specifically the LINE Official Account named D-UP/NU Line Official, on poverty reduction is essential. This analysis will provide insights into the effectiveness of leveraging information technology that will enhance poverty reduction efforts. Furthermore, studying the long-term impact of job creation initiatives is important to assess their effectiveness in reducing poverty and to identify areas for improvement. Further research may

contribute to the enhancement of creating sustainable job opportunities for impoverished individuals.

Lastly, an analysis of the effectiveness of the menu mechanism, a practical and comprehensive model for addressing poverty in the area, can help identify the most effective measures and guidelines for poverty reduction, and offer insights for further improvement. These research recommendations aim to contribute to the ongoing efforts of poverty reduction in the Phitsanulok and other areas.

References

- Banerjee, A. V., & Duflo, E. (2014). Do firms want to borrow more? Testing credit constraints using a directed lending program. *The Review of Economic Studies*, 81(2), 572-607.
- Berkes, F. (1999). *Sacred ecology: Traditional ecological knowledge and resource management*. Philadelphia: Taylor & Francis.
- Bourdieu, P. (1986). The forms of capital. In J. Richardson (Ed.), *Handbook of theory and research for the sociology of education* (pp. 241-258). New York, NY: Greenwood Press.
- Bozeman, B., & Youtie, J. (2016). Universities as partners in US federally funded research and development: A historical perspective. *Technology Analysis & Strategic Management*, 28(7), 739-755.
- Cottom, T., O'Meara, K., & Owens, R. (2020). The role of higher education in community development: A review of the literature. *Community Development*, 51(4), 513-530.
- Durkheim, E. (1997). *The division of labor in society*. New Work, NY: Free Press.
- Duflo, E. (2017). The economist as plumber. *American Economic Review*, 107(5), 1-26.

- Geertz, C. (2000). *Available Light: Anthropological Reflections on Philosophical Topics*. Princeton, NJ: Princeton University Press.
- Hatch, M. J. (1993). The dynamics of organizational culture. *Academy of Management Review*, 18(4), 657-693.
- Kabeer, N. (2005). Inclusive citizenship: Meanings and expressions. *Commonwealth & Comparative Politics*, 43(2), 230-253.
- Kim, S., & Bagheri, A. (2019). Role of universities in poverty reduction: A conceptual framework. *Journal of Poverty Alleviation and International Development*, 10(2), 71-94.
- National Economic and Social Development Board. (2020). *Thailand's Poverty and Inequality Situation in 2019*. Retrieved August 20, 2022, from http://www.nesdb.go.th/nesdb_en/ewt_w3c/ewt_dl_link.php?nid=10399
- Narayan, D. (1999). *Bonds and bridges: Social capital and poverty*. Washington, DC: World Bank.
- Sen, A. (2004). Why health equity? *Health Economics*, 13(7), 659-667.
- United Nations. (2021). *Goal 1: No Poverty*. Retrieved August 20, 2022, from <https://www.un.org/sustainabledevelopment/poverty/>
- United Nations Development Program. (2013). *Higher education and the Sustainable Development Goals: Capacity and engagement for transformation*. Retrieved August 20, 2022, from http://hdr.undp.org/sites/default/files/hd_publication_ajax/2013_human_development_report_en.pdf
- World Bank. (2019). *Poverty headcount ratio at \$1.90 a day (2011 PPP) (% of population) - Thailand*. Retrieved August 20, 2022, from <https://data.worldbank.org/indicator/SI.POV.DDAY?locations=TH>
- World Bank. (2021). *Poverty overview*. Retrieved August 20, 2022, from <https://www.worldbank.org/en/topic/poverty/overview>

การศึกษาต้นทุนชีวิตเพื่อเสริมสร้างพลังทางสังคม และวัฒนธรรมชุมชนของเด็กและเยาวชนไทยภาคเหนือ

A Study of Life Assets for Enhancing Social and
Cultural Power of Children and Youth in Northern Thai Communities

ภัททิรา วิภาภิญโญ¹

Phatthira Wiphawaphinyo

E-mail: pattira@mfu.ac.th

ธนพงษ์ สมบัติ²

Thanapong Sombat

พลวัฒน์ ประพัฒน์ทอง³

Pollavat Praphattong

สุริยเดว ทรีปาตี⁴

Suriyadeo Tripathi

Received: February 23, 2023

Revised: October 10, 2023

Accepted: October 12, 2023

¹หัวหน้าโครงการ อาจารย์ประจำสำนักวิชาศิลปศาสตร์ มหาวิทยาลัยแม่ฟ้าหลวง

Head of Project, Lecturer, School of Liberal Arts, Mae Fah Luang University

²อาจารย์ประจำสำนักวิชาศิลปศาสตร์ มหาวิทยาลัยแม่ฟ้าหลวง

Lecturer, School of Liberal Arts, Mae Fah Luang University

³รองศาสตราจารย์ ประจำสำนักวิชาศิลปศาสตร์ มหาวิทยาลัยแม่ฟ้าหลวง

Associate Professor, School of Liberal Arts, Mae Fah Luang University

⁴รองศาสตราจารย์ ผู้อำนวยการศูนย์คุณธรรม (องค์การมหาชน)

Associate Professor, Director, Moral Promotion Center (Public Organization, Thailand)

บทคัดย่อ

บทความวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์ในการศึกษาต้นทุนชีวิตของเด็กและเยาวชนไทยภาคเหนือ เพื่อนำผลจากการศึกษาไปสนับสนุนการออกแบบกระบวนการในการเสริมสร้างพลังทางสังคมและวัฒนธรรมชุมชนให้กับเด็กและเยาวชนทั้งในระดับนโยบายและระดับปฏิบัติการ โดยมีกลุ่มตัวอย่างเป็นเด็กและเยาวชนไทยภาคเหนือที่มีอายุระหว่าง 12-18 ปี จำนวน 1,653 ราย ซึ่งได้จากการสุ่มจังหวัดเพื่อเป็นตัวแทนของภูมิภาคด้วยการสุ่มอย่างง่าย การวิเคราะห์ข้อมูลใช้วิธีการทางสถิติเชิงพรรณนา เพื่อวิเคราะห์ข้อมูลต้นทุนชีวิตของกลุ่มตัวอย่างจากเครื่องมือแบบสำรวจต้นทุนชีวิตเด็กและเยาวชนไทย ซึ่งประกอบไปด้วย 5 พลัง คือ พลังตัวตน พลังครอบครัว พลังสร้างปัญญา พลังเพื่อนและกิจกรรม และพลังชุมชน รวมถึงตัวชี้วัดต้นทุนชีวิต 48 ตัวชี้วัด ผลการศึกษาพบว่า ในด้านต้นทุนชีวิต 5 พลังนั้น พลังตัวตน ได้รับค่าเฉลี่ยมากที่สุด (ร้อยละ 70.91) รองลงมาคือ พลังครอบครัว (ร้อยละ 69.98) พลังเพื่อนและกิจกรรม (ร้อยละ 68.48) พลังสร้างปัญญา (ร้อยละ 62.97) ส่วนพลังชุมชนมีค่าเฉลี่ยไม่ผ่านเกณฑ์ (ร้อยละ 51.66) ในด้านตัวชี้วัดต้นทุนชีวิตไม่ผ่านเกณฑ์ 15 ตัวชี้วัด โดยตัวชี้วัดต้นทุนชีวิตที่มีความอ่อนแอมากที่สุด 5 อันดับแรก คือ ฉันทน์ ได้รับมอบหมายบทบาทหน้าที่ที่มีคุณค่า และเป็นประโยชน์ต่อชุมชน (ร้อยละ 42.02) ฉันทน์ ร่วมทำกิจกรรมบำเพ็ญประโยชน์ในชุมชนเป็นประจำ (ร้อยละ 45.84) ฉันทน์ มีเพื่อนบ้านที่สนใจ และให้กำลังใจ (ร้อยละ 47.35) ฉันทน์ อ่านหนังสือด้วยความเพลิดเพลินเป็นประจำ (ร้อยละ 48.32) และฉันทน์ สามารถพูดคุยแลกเปลี่ยนเรียนรู้เรื่องราวเกี่ยวกับสื่อ เช่น วิทยุ โทรทัศน์ สื่อประเภทอื่นๆ กับครูเป็นประจำ (ร้อยละ 48.84) ตามลำดับ ผลจากการศึกษาแสดงให้เห็นถึงความเปลี่ยนแปลงที่สำคัญของต้นทุนชีวิตของเด็กและเยาวชนในภาคเหนือในปัจจุบันที่มีความเชื่อมั่นในพลังตัวตนและพลังทางปัญญามากกว่าพลังทางครอบครัวและพลังจากชุมชน ในขณะที่พลังทางสังคมด้านการถ่ายทอดวัฒนธรรมชุมชน การเป็นต้นแบบ และการให้ข้อมูลด้านการเรียนรู้เกี่ยวกับคุณธรรมและรวมถึงการมีส่วนร่วมในกิจกรรมต่าง ๆ ของเด็กและเยาวชนได้รับความสำคัญลดลง

คำสำคัญ : ต้นทุนชีวิต เด็กและเยาวชน พลังทางสังคม วัฒนธรรมชุมชน

Abstract

This research article aims to study the life assets of children and youth in northern Thailand in order to use the results from the study to support the design of a process for enhancing social and cultural power for children and youth at both policy and operational levels. The samples consisted of 1,653 Northern Thai children and youth aged between 12-18 years who were randomly selected by provinces to represent the region. Data were analyzed using descriptive statistical methods to analyze the life asset data of the sample group from the Thai Child and Youth Life Asset Questionnaire which consists of 5 powers: self, family, wisdom, peer, and community, including 48 indicators of life assets. Regarding 5 powers of the life asset; power of self received the highest average (70.91%), followed by power of the family (69.98%), power peer (creative activity) (68.48%), power of wisdom (62.97%), and power of community which had an average of 51.66 percent (not pass the criteria). Among all indicators, there were 15 indicators showing as “Failed”. The top 5 indicators, that were the weakest, were “I was assigned a role valuable and beneficial to the community (42.02%)”; “I regularly participated in community service activities (45.84%)”; “I had neighbors who were interested in and encourage me (47.35%)”; “I read books with pleasure on a regular basis (48.32%)” and “I could talk, exchange, and learn about media such as radio, TV, other types of media with teachers regularly (48.84%)”, respectively. The results of the study show significant changes in the life assets of children and youth in the North today who have more confidence in power of self and power of wisdom than power of the family and power of community. While the power of community culture transmission, role model, and the provision of learning information about the virtues and involvement of children and young people in activities have decreased in importance.

Keywords: life assets, children and youth, social power, community culture

Introduction

The paradigm of children in Thai society are of mixed nature, with children often being perceived as small adults and a citizen who should be protected. This can be seen from the concept of children presented in the article entitled “Thai children's lives and the care of society” by Rajanukul Institute (2009) that has a view on children in Thai society that “Every child is born with a strong bond around them. Relationships are important in building love and this love will create life immunity for children from the beginning. The immunity that comes from love, the bond around the child will increase according to the care of the parents, good community environment and closeness to nature. The concept of child nurturing is a bond that must be taken care of, and responsibility is considered a community culture that connects people with people, people with society, and people with the environment together by transmitting, passing on to each other and living together with the family institution in Thai society for a long time. It can be seen from in the past, Thai society was an extended family having a strong community, having reconciliation, living together with love, having a good relationship with each other, knowing how to share have joint activities. There can be considered good Thai life assets that already exists (Tripathi, 2010). However, various modern technologies are used as tools to help parents take care of their children. Traditionally, the culture of raising children in Thai society has been closely tied to extended families and strong relationships with members of the community. But when urbanization took over, resulting in smaller Thai families, the bond between family members began to diminish, community lacks strength, activities between peers and various forms of non-formal learning among children and youth are also reduced. The current life assets for children and youth are therefore weakening in many ways. The

paradigm relating to children and child-rearing today, therefore, has changed from what it used to be. Parents increasingly turn to electronic media as a nanny for their children, so the gap between family members is increasing. Children in today's Thai society, therefore, grow up to be teenagers who lack love and warmth which eventually lead to social problems. This can be seen from the disclosure of statistics on crimes committed by children and youth on the rise. The drug problem is making a serious challenge. As a result, children and youth in each community are not given the opportunity to continue their education, breaking away from the education system and entering the vicious circle or the cycle of life with poor quality (Viphavapinyo, 2012).

According to the 2017 Child and Youth Development Report, it was found that children and youth in the age range of 13-17 years old, which is the adolescence period. There was a statistic of suicide and an increased risk of developing depression. Most of the reasons are due to the inappropriate use of the Internet and online media creating the problem of online gaming addiction and gambling (Department of Children and Youth, 2018). Also, the survey of the life assets of children and youth aged 12-18 years, only in the northern area, consisting of Chiang Mai, Mae Hong Son, Nakhon Sawan and Uthai Thani, which is a survey in five powers; namely, power of self, power of the family, power of wisdom, the power of peer (creative activity) and power of community by the Moral Center (Public Organization) found that "power of community", which is classified in external life asset that affects the development of children and youth's power of self, is the indicator with the lowest percentage (54.46 percent) and is at a level that does not pass the criteria (Tripathi, 2019). Later, during the outbreak of COVID-19 from 1 January 2020 to 30 September 2021, a survey of 183,974 children and adolescents under the age of 20 was conducted by self-assessment of mental health through the Mental Health Check-in application

of the Department of Mental Health. It was found that 28.0% of children and adolescents were at high stress, 32.0% at risk of depression while the other 22.0% was at risk of suicide. In addition, the survey results on “What Gen Z has to say to Thai society” (Nida Poll, 2021) also indicated that children and youth were required to study online at home. This is to reduce the opportunity to do activities that will normally help strengthen the life asset in terms of power of peer (creative activity) and power of community. Two powers usually create a good social and cultural relationship for children and youth. Opportunities to participate in these activities mostly occur through the school.

These key issues reflect the weakening of community culture in Thai society and have resulted in child and youth development activities ranging from the policy level to the activity and program level. The goal is to develop children and youth to have a good quality of life appropriate for their age in terms of physical, mental, emotional, social and wisdom health in line with the 21st century skills as well as being creative citizens who can adapt to keep up with changes in the global context, having responsibility for oneself, having a conscience towards the public, and participating as a powerful partner in the social development process, which is the main goal of the 2nd Child and Youth Development Plan 2017 - 2021, and is related to environmental factors such as family, community and education which is the important life asset of children and youth. Additionally, life assets are cognitive development and mindfulness towards oneself and the environment in which the child lives closely such as home, community and school in order to create social immunity in dealing with various problems or risky situations. All are similar to Tripathi (2013) who explained that the life assets are similar to the customs, cultures and traditions that are good in Thai social communities, and they make children grow and nurture to be strong mentally, socially, intellectually and able to live in society

peacefully. We are all born with a certain level of life assets both internal assets which are the basic assets that have been ingrained since birth that enable them to live, and external assets derived from the relationships of people in the community's cultural way of life, such as the formation of family, academy, and the environment in the community, etc.

Based on such information, it is necessary and urgent to rely on a database on environmental ecology or the life assets of children and youth in different areas to form and develop the design of a process for building social and cultural power in both communities at the policy and operational levels in order to keep up with the current situation because the life assets is considered the foundation of morality that starts from self and family for living together in society happily. Therefore, if children and youth have good life assets, they will be able to grow up to be strong citizens of the country. The research team therefore created a project "Study of the life assets of children and youth in Northern Thailand" was established to collect, analyze, and synthesize data from the tool of the survey designed by Tripathi and team, and Child and Youth Health Program, The Health Promotion Foundation 2008. The survey is a study of internal and external life assets of five powers, consisting of power of self, power of the family, power of wisdom, power of peer (creative activity), and power of community, which are ways to know about the ecosystem of children and youth in weaknesses or strengths, in order to be able to use it to strengthen the child's immunity at the right point and the results from this study can be used as information to support the design of a process to strengthen social and community culture for children and youth both at the policy and operational levels, as well as the process of driving morality for children and youth in various forms.

Objectives

1. To study the life assets of children and youth in northern Thailand.
2. To use knowledge obtained from the findings to support the design of processes for empowerment in society and community culture for children and youth at both policy and operational levels.

Conceptual Framework

In the study of the development and potential of children and youth, it is necessary to consider the child's context to the level of social mechanisms due to the current Thai society which has undergone rapid changes, especially the changes in technology that affect children and youth in both positive and negative ways. Considering problems that arise and fixing them later may not prevent problems from occurring. Therefore, various proposals were created to strengthen the prevention of those problems. Creating a tool to explore the life assets of Thai children and youth is another proposed option.

Life assets, formerly called developmental assets, is an educational approach that considers the innate, protective factors or positive psychological, social, and cultural attributes that affect thought processes, decision-making, and behavior patterns (Boorasuksakul, 2015). Many countries have focused on youth research on positive factors, such as the United States that has occurred since 1989 by research institutes in the United States surveyed 300,000-400,000 young people and developed 40 scorecards while creating techniques for those working in the field of youth to be skilled in order to increase the effectiveness of youth to pass the criteria as much as possible. There is also research in Canada, France, Russia, China, Japan, Vietnam, etc. In Thailand, Treepatri (n.d.) has applied the concept of life assets to develop Thai children and youth by

developing a youth life assets assessment form in accordance with the Thai cultural context.

Trepati (n.d.) defines the meaning of the "life assets" as cognitive development and mindfulness on themselves and the environment in which children live closely, such as homes, communities and schools dealing with problems or various risk situations and has also expanded the meaning of "life assets of Thai children and youth" (Developmental Assets; DA) to mean factors or good qualities that include mental, social, and cultural aspects that affect thought processes, decision-making, and behavioral patterns as a result of obtaining enrichment taking place from birth to adulthood. This increase in the life assets of children and youth is inevitably influenced by factors in the children themselves, and from external factors such as family, school, friends, and community. If the factors can be controlled and strengthened appropriately, they will affect the development of good life assets for children and youth to grow up with quality and be able to live in society in peace and with sustainable health (Tripathi, et al., n.d.).

To achieve this goal, Tripathi has established a tool to explore the life assets of Thai children and youth to match the social and cultural context of Thailand. This explored both internal and external costs of the child which consists of 5 powers: self-power, family power, wisdom power, friend and activity power, and community power as follows:

1. Power of self is the integration of self-worth, the power to build faith and self-confidence, and the power to create life skills, which are to live in a peaceful society, help others, have a clear standpoint, love justice, have no racial discrimination, be honest, have responsibility, and have self-discipline that do not involve risky behavior.

2. Power of family is a power of love, care, discipline and exemplary living, positive follow-up and assistance, positive speech in the house, warmth, and safety.

3. Power of wisdom is a power of determination to increase intellectual power, and is encouraged and promoted in the learning process both within and outside the educational system including local wisdom.

4. Power of friends and activities is the power to challenge activities among friends that is beneficial to society, community, discipline among friends such as an exercise, sport, extracurricular recreation.

5. Power of community is a power of people who live together with generosity, understanding, friendship, discipline and being a good role model, positive speech, volunteer, warmth and safety in the community and joint activities.

He sees that this tool will be useful in monitoring youth from the environment and risk factors. This will allow us to know the weaknesses of the youth's life assets in various fields and lead to the development or strengthening of those assets.

Lortrakul, et al. (2009) gave the meaning of “The life assets” (Developmental Asset) means an index that measures the factors affecting the development of school-aged children that focus on the value (a positive- based). Life asset survey tool is a tool used for surveying school-aged children both individually and in small groups. There is a quick and easy way to survey and rate which testers can rate by themselves. The information obtained can give context to 5 aspects: 1) perspective about oneself, 2) perspective on society, 3) perspective on family relationships, 4) perspective on school, and 5) perspective on society.

From the definitions above, they can be concluded that “life assets” or “developmental asset” refers to cognitive skills and consciousness towards oneself and the environment in which the child lives closely. It is a factor that creates or affects the composition of both psychological, social and cultural

characteristics in order to create social immunity in dealing with problems or various risk situations that affect the development of children and youth.

Method

The population in this study is Thai children and youth aged between 12-18 years old who are studying in secondary schools under the Office of the Basic Education Commission Secondary Education Area and under the local administrative organization in the northern region, and a simple random sampling of the provinces was used to represent the region which the Center for Morality (Public Organization) prepared both statistical method for OBEC and DLA school selection and IRB approval for the whole country and has concluded from the survey response of the target group of 1,653 people, representing 96.55 percent of the total sample of 1,712 people as in Table 1.

Table 1: Population

Region	Province	No. of School		Population		Sampling		Total Sampling	Total Sampling of the region
		OBEC	DLA	OBEC	DLA	OBEC	DLA		
North	Chiang Rai	41	5	31,028	6,911	464	103	567	1,712
	Phichit	30	7	17,197	2,116	257	32	289	
	Nakhon Sawan	37	13	32,024	2,765	479	42	521	
	Sukhothai	27	11	19,011	3,394	284	51	335	
	รวม	135	39	99,260	15,186	1,484	228	1,712	
				114,446					

Note. By examining the reliability of the tools in this research, Cronbach's Alpha coefficient is used, which must have an alpha coefficient greater than 0.7 to demonstrate the reliability of research tools (Nunnally & Bernstein, 1994) as shown in Table 2.

Table 2: The coefficients Cronbach for each factor

Factors	Cronbach's Alpha
Life Assets (48 items)	0.947
Power of Self (15 items)	0.854
Power of the Family (8 items)	0.893
Power of Wisdom (11 items)	0.868
Power of Peer (creative activity) (6 items)	0.763
Power of Community (8 items)	0.880

Note. The study of "life assets" which consists of 5 powers, namely power of self, power of the family, power of wisdom, power of peer (creative activity) and power of community of children and youth aged 12–18 years were analyzed as follows:

If a score is more than 80 percent, there will be a very good life asset (Grade A). 70.00-79.99 percent will have a good life asset (Grade B). 60.00-69.99 percent will have a life asset passing the criteria at a moderate level (Grade C). Moreover, if the score is less than 60%, there will be an unqualified life asset (Grade F) as shown in Table 3.

Table 3: Life Asset Criteria

Life Asset Level	Percentage of responses (Percentage of points)	Interpretation
Life asset level is relatively low, and should increase or enhance the life assets more	< 60.00 (Grade F)	Failed
Life asset level is moderate and additional life assets should be reinforced.	60.00 – 69.99 (Grade C)	Passed
Life asset level is good.	70.00 – 79.99 (Grade B)	Passed
Life asset level is very good.	>80.00 (Grade A)	Passed

Note. The data were collected from online surveys establishing a data system and analyzing life asset data for children and youth in Northern Thailand. Data were analyzed using descriptive statistics, including mean, percentage and standard deviation to analyze the general characteristics of the samples and life assets of the sample. The analysis was based on the Life Asset Survey for Thai Children and Youth, designed by Tripathi and team, and Child and Youth Health Program Office of Health Promotion Foundation 2008, both individually (48 items) and each aspect (5 powers), classified by school size and school affiliation.

Synthetic Research Results

The results of the research study on the life assets in five areas (48 items)

When considering the life assets for five areas of the 1,653 samples collected, they were found that power of self was the highest means (70.91%), followed by power of the family (69.98%), power of peer (creative activity) (68.48%), power of wisdom (62.97%) and power of community (51.66%), respectively.

There is a consideration of each of 48 life asset indicators, it was found that 15 of the indicators were “failed”. The top 5 most vulnerable indicators of life assets were: I was assigned valuable roles and beneficial to the community (42.02%), I regularly participated in community service activities (45.84%), I had neighbors who were interested in and encouraged me (47.35%), I read books with enjoyment regularly (48.32%), and I was able to talk and exchange ideas, and learn about media such as radio, TV, other media with teachers regularly (48.84%), respectively.

The top five strongest indicators of life assets were: I dared to reject risky behaviors (such as sex, drugs, violence and bad media) (86.19%), I was empathetic and care of others (80.22 %), I wanted to study well, not taking advantage and sharing with others (79.45 %), I gave great importance to promote social equality such as the disabled, the elderly, male/female/LGBT, etc. (78.30 %), and I was responsible for what I did (no matter what the result) (76.93 %), respectively, as in Table 4 and Table 5.

Table 4: The strength of life assets indicators and the top five weakest

Items	The Life Assets of Children and Youth	Percentage
	The top 5 most vulnerable life assets	
34	I can talk and exchange ideas, and learn about media such as radio, TV, other media with teachers regularly.	48.84
32	I regularly read books with pleasure.	48.32
42	I have neighbors who are interested and encourage me.	47.35
45	I regularly participate in community service activities.	45.84
44	I have been assigned a valuable role and benefit the community.	42.02

	The top 5 strongest life assets	
10	I dare to reject risky behaviors (such as sex, drugs, violence and bad media).	86.19
8	I empathize and care about the feelings of others.	80.22
28	I want to study well, do not take advantage, and know how to share with others.	79.45
2	I give an importance to promote equality in society such as the disabled, the elderly, male/female/queer gender, etc.	78.30
5	I am responsible for what I do (whatever the outcome).	76.93

Table 5: The results of the research study on the youth life assets

Items	The Life Assets of Children and Youth	2021
	Power of Self	70.91
10	I dare to reject risky behaviors (such as sex, drugs, violence and bad media).	86.19
8	I empathize and care about the feelings of others.	80.22
2	I give an importance to promote equality in society such as the disabled, the elderly, male/female/queer gender, etc.	78.30
5	I am responsible for what I do (whatever the outcome).	76.93
6	I adhere to good behavior.	74.63
1	I believe helping others is very valuable.	72.88
9	I'm learning and able to adjust to being around people with opinions or life difference well.	71.85
11	I try to resolve conflicts intellectually rather than emotionally (not violent).	70.14
15	I feel satisfied with my life.	69.07

Items	The Life Assets of Children and Youth	2021
7	I always have a plan and a decision before I do it.	68.16
14	I have clear goals in life.	65.01
4	I always speak the truth even though sometimes it's hard.	64.91
12	I can control the situation that happens to myself e.g. Good control over anger when arguing or arguing.	64.29
13	I feel that I have value.	63.18
3	I dare to stand up for what I believe such as daring to offer opinions although sometimes they have different opinions from others.	57.94
	Power of the Family	69.98
19	I feel safe, warm, and happy in my family.	76.33
21	I have parents who are good role models to follow.	75.18
18	I have parents who encourage and support me with learning.	74.67
16	I have love, warmth, care, and positive support from my family.	73.20
22	I have parents who encourage me to do what I like or want to do.	71.87
20	I live in a family with clear rules and rationale and has been supervised to follow.	66.28
23	I can talk and exchange ideas, and learn about media such as radio, TV, other media within the family on a regular basis.	61.48
17	I can comfortably consult and seek advice from my parents, no matter how big or small.	60.86
	Wisdom	62.97
28	I want to study well, do not take advantage and know how to share with others.	79.45

Items	The Life Assets of Children and Youth	2021
26	I am in an educational institution with clear rules and regulations and has been supervised to follow.	70.68
29	I pay attention to study regularly.	69.13
31	I love and bond with my educational institution.	68.10
24	I am in a caring institution with good support and assistance to students.	67.59
27	I have teachers who encourage me to do what I like or want to do.	66.55
25	I feel safe in academia.	65.03
33	I want to know community wisdom and culture.	55.50
30	I do my homework or review lessons every day.	53.52
34	I can talk and exchange ideas, and learn about media such as radio, TV, other media with teachers regularly.	48.84
32	I regularly read books with pleasure.	48.32
	Power of Peer (creative activity)	63.48
35	I have a close friend who is a good role model and leads me to do good.	74.33
36	I regularly do creative activities according to my own preferences and satisfaction such as doing art, playing music, drawing, etc.	68.50
40	I have the opportunity to attend a creative media event with a friend.	64.13
39	My friends and I regularly invite each other to do good activities.	63.38
37	I play sports or exercise regularly.	56.75
38	I regularly participate in religious or ceremonial activities.	53.78

	Power of community	51.66
48	I have adults other than parents who are good role models to follow.	59.83
46	I feel warm, happy, and proud of the way I live in my community.	57.91
41	I have relatives or adults, besides parents, I was able to consult and ask for help with peace of mind.	55.80
43	I feel that people in the community value children and youth.	52.63
47	I have neighbors to watch and supervise the behavior of children and youth in an appropriate framework.	51.91
42	I have neighbors who are interested and encourage me.	47.35
45	I regularly participate in community service activities.	45.84
44	I have been assigned a valuable role and benefit the community.	42.02

Note. From the study of the life assets survey of children and youth in northern Thailand in 2021 compared to the previous study (2009, 2013 and 2019), there were interesting changes in the results from the three previous studies that family power was in the greatest percentage. However, the 2021 study of the life assets of Thai children and youth in the North was found that self-power was the highest average (70.91%), followed by family power (69.98%), peer power (68.48%), wisdom power (62.97%), and community power (51.66%), respectively.

Discussion

The life assets, formerly called developmental assets, are a study approach that considers constructive factors, protective factors, or good mental, social, and cultural characteristics that affect thought processes, decisions, and expressions in various behavioral forms (Search institute, 2012 cited in Boorasuksakul, 2015), causing social immunity in dealing with problems or risky situations, and affects the development of the mind, society, intelligence,

allowing one to live in society with strength. The life assets consist of power of self, power of the family, power of wisdom, power of peer (creative activity) and power of community, which will be a constructive factor or a positive factor in the mind, emotion, and society that will shape a child to grow and live in society happily. But if children and youth have low or without life assets, they are often at risk and will result in social problems. From the consideration of the life assets of children and youth in Thai society above, a guideline was developed to find ways to prevent and solve various problems by studying the life assets with a survey designed by Tripathi, et al. and Child and Youth Health Program, The Thai Health Promotion Foundation. The survey was done in a regional and overall survey of the country by starting to measure positive power with the overall life assets across the country since 2008, and when the results of the survey in 2009, 2013, 2019 and 2021 were considered for comparison to find the relationship of personal factors from the Life Asset Survey of Northern Thai Children and Youth. Therefore, the results can be discussed as follows:

1) According to the study of the life assets of children and youth in Northern Thailand in 2021, compared to previous studies (Lortrakul, et al. 2009; Tripathi, et al., 2013; Tripathi, et al., 2019), it was found that in the studies of the past 3 years, power of the family has positive power, the highest and at a good level. Next, it was followed by the power of self, the power of wisdom and the power of Peer (creative activity). As for the power of community, it is the power that has the lowest percentage of every year, and in 2019, it did not pass the criteria. In the year 2019, the study results were lower than those in 2009 and 2013 in all powers when compared with the last study results. It was found that an interesting change, that is, in the results of the past three studies, power of the family has the largest percentage. However, for the study of the Life Asset Survey of Thai Children and Youth in the North of 2021, it was found that power of self received the highest average, followed by power of the

family, power of peer (creative activity), power of wisdom and power of community, respectively. In power of self, there were top four life assets: “I rejected risky behaviors (such as sex, drugs, violence, and bad media)”;

“I empathized and cared about the feelings of others”;

“I valued with the promotion of equality in society such as the disabled, the elderly, male / female / alternative gender, etc.” and “I was responsible for what I did (no matter what the result is)”, respectively. In terms of power of wisdom, that is, “I want to study well, do not take advantage and know how to share with others” which is ranked three in the top five, showing a significant change in the life assets of children and youth in the north where power of the family is not an important factor. The increase in power of self and power of wisdom in a study shows that children and youth in the north have more confidence in power of self and power of wisdom than power of the family.

Among the five most vulnerable life asset indicators: “I was assigned a role that was valuable and beneficial to the community”;

“I regularly participated in community service. I had neighbors who were interested in and encouraged me”;

“I read books with pleasure on a regular basis”;

and “I could talk, exchange, learn about media such as radio, TV, other types of media with teachers on a regular basis”, respectively. However, the weak life assets in three past studies, with only one indicator, “I read with pleasure on a regular basis” was changed. In contrast, “I could discuss and learn about media such as radio TV, other media with teachers on a regular basis” which used to be the weakest indicator from all three times the score has increased. There is also another interesting point. In the terms of learning morality by themselves, children and youth had the most self-learning style of learning morality, followed by learning from learning and doing school activities, learning together with friends, learning from family members as role models, and learning through online media, while learning from the community/society is the least.

When taken into account together with the answers to the life assets questionnaire for all five powers, it appears that children and youth have the most confidence in their own power, followed by power of the family, power of peer (creative activity), power of wisdom while having confidence in the power of community at the bottom of the list. Thus, it shows a significant change in the life assets of children and youth in the North where at present, power of the family and power of community may not be an important factor which when taken into account together with the survey of the life assets in the past periods, it shows the consistency of the data in terms of the weakness of power of community in being a model and providing information on learning about the morality and participation in activities of children and youth in the community is constantly being reduced as well.

2) The knowledge obtained from this study can be used to support the design of processes for social and cultural empowerment for children and youth at both policy and operational levels. The information from this study will lead to a debate on the situation of children and youth on the issue that “Confidence in identity power that replaces power of the family and power of community will create changes in society and Thai culture in the future.” As the study shows, the situation of power of the family and power of community is being decrease in strength together with children and youth groups have ideas and confidence to grow with the power of self and power of wisdom. This is, therefore, an important issue that society should consider because even though power of self is a manifestation of self-esteem—it is the power to build faith and confidence, the diminution of the power of the family, which is the power of love, empathy, discipline and exemplary living, positive follow-up and appropriate assistance, good word use in the house, warmth, and safety. Also, the lack of connection with power of community, which is the power of groups

of people who live together with generosity, friendliness, understanding, disciplined and good role model, loving speech, volunteer spirit, warmth and safety within the community and activities together which is a good culture in Thai society may cause impacts on risk factors in various aspects, both in children and youth, families, and society accordingly. From such situations, it is therefore an important factor that various institutions in Thai society should realize and give importance to create strong life assets in all five aspects for them as well as pushing the results from the study of the life assets of children and youth to design processes for strengthening social and community culture for them both at the policy and operational levels in order to lead a policy to develop children and youth in Thailand to be sustainable.

Research Recommendations

Nowadays, the term “life assets” has received increasing attention and has been included in the lexicon of Royal Academy as well as developing a tool kit to survey the life assets for children and youth to cover children and youth of all ages (from birth to 25 years old) and has been translated into various languages such as English and Japanese. This tool has intentionally been used for research in many countries around the world. It has also been included in the human development curriculum in educational institutions to develop positive energy for children and youth, schools, and communities as well. “Life assets for children and youth” from all sectors in society are therefore helping children and youth, families and societies to use the life assets as an important tool in building a strong community culture to drive Thai society, which will result in strong immunity for the future of the nation.

Recommendations related to this research are as follows:

Policy recommendations

1) Relevant agencies should take the results of this survey into consideration and analysis in order to set goals and plan to develop the life assets for vulnerable children and youth to improve the quality of life of Thai youth to have the potential and readiness to grow into quality adults.

2) Relevant agencies should encourage educational personnel, such as teachers, to study about enhancing the life asset for adaptation in the care, surveillance, and support of children and youth in their own educational institutions and communities to have strong life assets.

3) Relevant agencies should support campaigns for creative activities related to cost of living in all areas.

Practical recommendations on enhancing the life assets for Thai children and youth

1) Creative activity projects should be organized to strengthen the life assets for children and youth in all areas.

2) Leader youth camps should be organized to strengthen the life assets of the five powers by emphasizing the participation of community members and affiliated organizations.

Suggestions for further research

Children and youth should be educated to cover all types of education, including general education, vocational education, and alternative education, non-formal education and children who are disadvantaged in education.

References

Boorasuksakul, T. (2015). Thai youth life assets before teenage. *Journal of Mental Health of Thailand*, 23(3), 154-165.

- Department of Children and Youth. (2018). *Child and Youth Development Report 2017*. Retrieved from https://www.dcy.go.th/public/mainWeb/file_download/1646492228199-993076668.pdf
- Department of Mental Health. (2021). *Mental Health Check-in: check your mental health for yourself*. Retrieved from <https://checkin.dmh.go.th/register.php?formType=1>
- Lortrakul, P. et al. (2009). *Research report exploring the cost of life of school-age children*. Bangkok: Rajanukul Institute.
- Moral Center (Public Organization). (2019). *Survey on the life assets of Thai children and youth aged 12-18 years*. Retrieved from <https://dl.moralcenter.or.th/component/phocacart/item/18-แนะนำหนังสือ/315-รายงานวิจัยการสำรวจต้นทุนชีวิตเด็กและเยาวชนไทยอายุ-12-18-ปี>
- Nida Poll. (2021). *Reveal what 'Gen Z' poll results have?? will tell Thai society*. Retrieved from <https://www.bangkokbiznews.com/social/946245>
- Nunnally, J. C., & Bernstein, I. C. (1994). *Psychometric theory* (3rd ed.). New York: McGraw-Hill.
- Search institute. (n.d.). *Minneapolis: Developmental Assets lists*. Retrieved from <http://www.search-institute>.
- Rajanukul Institute. (2009). *Thai Children's Life and Social Care: Intellectual Database Development Project*. N. P.: M.P.A.
- Tripathi, S. (2010). *Life assets for children and youth, strengthen self, family, wisdom, peer and community activities*. Retrieved from <https://www.fordecthai.org/content/>
- Tripathi, S. et al. (2013). *Project to study the situation of life assets of high school students nationwide*. National Institute for Child and Family Development. Nakhon Pathom: Mahidol University.

- Tripathi, S. et al. (2019). *Survey report life assets for Thai children and youth aged 12-18 years*. N. P.: Moral center (Public Organization).
- Tripathi, S. et al. (n.d.). *A guide to using the survey on the life assets of Thai children and youth* (Youth edition). Retrieved from <https://new.camri.go.th/เทคโนโลยีสุขภาพจิตเครื่องมือสำรวจต้นทุนชีวิตเด็กและเยาวชน/>
- Tripathi, S. (n.d.). *Developing the potential of adolescents and youth with positive energy*. Retrieved from [https://www2.nrct.go.th/Portals/0/data/07-part1/07part2/07part3/by%20 Assoc. Prof. Dr. Suriyadew%20 Tripathi.pdf](https://www2.nrct.go.th/Portals/0/data/07-part1/07part2/07part3/by%20Assoc.%20Prof.%20Dr.%20Suriyadew%20Tripathi.pdf)
- Tripathi, S. (n.d.). *Developing adolescents and youth's potential with positive energy*. Retrieved from <https://www2.nrct.go.th/Portals/0/data/07-part1/07part2/07part3/ by%20 Assoc. Prof. Dr. Suriyadew%20 Tripathi.pdf>
- Wilailak, L. (2022). *Development of tools and moral situation survey with moral indicators in 6 regions (Thai people aged 25-40 years old)*. N. P.: Moral Center (Public Organization).
- Wiphawaphinyo, P. (2012). *Discursive practice of behavioral regulation of children and youths in the juvenile training center* .(Doctoral dissertation). Mae Fah Luang University, Chiang Rai.

การเรียนรู้จากประสบการณ์ของผู้เยี่ยมชม
กลุ่มวัยรุ่นในพิพิธภัณฑ์แบบอินเทอร์แอคทีฟและนิเวศพิพิธภัณฑ์
ในจังหวัดพิษณุโลก ประเทศไทย

The Experiential Learning of Young Thai Visitors at
Interactive and Ecomuseums in Phitsanulok Province, Thailand

เพชรศรี นนทศิริ¹

Petchsri Nonsiri

E-mail: petchsrin@nu.ac.th

Received: September 18, 2023

Revised: December 2, 2023

Accepted: December 7, 2023

¹ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ประจำภาควิชาการท่องเที่ยว คณะบริหารธุรกิจ เศรษฐศาสตร์และการสื่อสาร มหาวิทยาลัยนเรศวร
Assistance Professor in department of Tourism, Faculty of Business Economics and Communications,
Naresuan University A senior researcher of the Center of Excellence of Tourism Management,
Naresuan University

บทคัดย่อ

พิพิธภัณฑ์เป็นแหล่งนันทนาการที่กำลังได้รับความสนใจจากผู้เยี่ยมชมในกลุ่มวัยรุ่น โดยเฉพาะพิพิธภัณฑ์แบบอินเตอร์แอคทีฟและนิเวศพิพิธภัณฑ์ การวิจัยนี้จึงมุ่งศึกษาการเรียนรู้จากประสบการณ์การเยี่ยมชมพิพิธภัณฑ์ของกลุ่มวัยรุ่นในจังหวัดพิษณุโลก ซึ่งเป็นเมืองศูนย์กลางการศึกษาในเขตภาคเหนือตอนล่าง โดยใช้ศูนย์ประวัติศาสตร์พระราชวังจันทน์เป็นตัวแทนของพิพิธภัณฑ์แบบอินเตอร์แอคทีฟ และพิพิธภัณฑ์พื้นบ้านจ่าสิบเอกทวี บุรณเขตต์เป็นตัวแทนของนิเวศพิพิธภัณฑ์ การศึกษานี้เป็นการวิจัยเชิงคุณภาพ โดยการสัมภาษณ์เชิงลึกและการสังเกตการณ์ทางตรงกับผู้เยี่ยมชมในกลุ่มวัยรุ่นอายุระหว่าง 18-25 ปี จำนวน 20 คน ผู้วิจัยประยุกต์ใช้แนวทางการเรียนรู้จากประสบการณ์ เป็นกรอบการศึกษาเชิงทฤษฎี ผลการศึกษาพบว่า การเรียนรู้จากประสบการณ์ของผู้เยี่ยมชมในกลุ่มวัยรุ่น แบ่งออกเป็นสามขั้นตอน ได้แก่ ขั้นตอนที่หนึ่ง ประสบการณ์การเยี่ยมชมและการแบ่งปันประสบการณ์ จากการศึกษาพบว่า รูปแบบการเรียนรู้จากประสบการณ์การเยี่ยมชมพิพิธภัณฑ์แบบอินเตอร์แอคทีฟ คือ “ประสบการณ์เชิงการศึกษา” ที่เกิดจากการใช้เทคโนโลยีในการจัดแสดง และการปฏิสัมพันธ์กับพื้นที่รอบอาคาร ในขณะที่รูปแบบการเรียนรู้จากประสบการณ์ในนิเวศพิพิธภัณฑ์เป็น “ประสบการณ์เชิงอารมณ์” ที่เกิดจากการจัดแสดงสิ่งของที่สร้างความรู้สึก โหยหาอดีต กิจกรรมเชิงปฏิบัติการและบรรยากาศรอบอาคารพิพิธภัณฑ์ ขั้นตอนที่สอง การวิเคราะห์และการสรุปความ พบปัจจัยที่ทำให้เกิดการเรียนรู้จากประสบการณ์สามประการ กล่าวคือ ปัจจัยส่วนบุคคล ปัจจัยทางสังคมและปัจจัยทางกายภาพ และขั้นตอนที่สาม คือการประยุกต์ใช้ ซึ่งสะท้อนความคิดที่เกิดจากการเรียนรู้ พบว่าผู้เยี่ยมชมพิพิธภัณฑ์กลุ่มวัยรุ่นเกิดการตระหนักรู้ถึงการพัฒนาตนเอง มีการแบ่งปันเรื่องราวและมีแนวโน้มในการมาเยือนซ้ำ ความซาบซึ้งใจและความผูกพันต่อสถานที่ และการให้ข้อเสนอแนะต่อการพัฒนาพิพิธภัณฑ์ ผลการวิจัยที่ได้จะเป็นแนวทางให้แก่ผู้บริหารในการพัฒนาพิพิธภัณฑ์ให้เป็นแหล่งนันทนาการที่สร้างการเรียนรู้จากประสบการณ์ที่สามารถดึงดูดผู้เยี่ยมชมในกลุ่มวัยรุ่น ทั้งนี้ ควรมีการพัฒนาโครงสร้างพื้นฐานสำหรับผู้เยี่ยมชมทุกกลุ่ม การจัดเตรียมเทคโนโลยีหรืออุปกรณ์สนับสนุนการเรียนรู้ การนำเสนอกิจกรรมที่สร้างการเรียนรู้ด้วยตนเองและปฏิสัมพันธ์กับวัฒนธรรมท้องถิ่นหรือพื้นที่นอกอาคาร การออกแบบ

กิจกรรมส่งเสริมการเรียนรู้ตามความสนใจเฉพาะกลุ่ม การเพิ่มสิ่งดึงดูดใจที่เหมาะสมสำหรับกลุ่มวัยรุ่น เช่น ร้านกาแฟ ร้านจำหน่ายสินค้าที่ระลึก ภูมิทัศน์ที่สวยงามและจัดถาวรรูป

คำสำคัญ: การเรียนรู้จากประสบการณ์ พิพิธภัณฑ์แบบอินเตอร์แอคทีฟ นิเวศพิพิธภัณฑ์ แนวคิดการเรียนรู้จากประสบการณ์ ผู้เยี่ยมชมกลุ่มวัยรุ่น

Abstract

Museums serve as recreational destinations that are increasingly capturing the interest of younger demographics, particularly interactive museums and ecomuseums. The primary objective of this study is to investigate the process of learning via museum visits among young visitors in Phitsanulok Province, a city renowned for its educational hub in the lower northern region of Thailand. This study employs the Chan Palace Historical Center as a model case of an interactive museum, whereas the Sergeant Thawee Buranaket Folk Museum is utilized as a representative example of an ecomuseum. The study employed a qualitative research approach, utilizing in-depth interviews and direct observations to gather data from a sample of 20 individuals who belonged to the demographic of young adults aged 18 to 25 years old. The researcher utilized the theoretical framework of experiential learning in the investigation. The findings of the study revealed that the process of learning from the visiting museums of young visitors was delineated into three distinct stages. In the first stage, it involves visiting and sharing experiences. Based on the analysis of two case studies, it has been shown that the visitation of a museum engenders an interactive learning encounter, which can be regarded as an “educational experience.” This outcome is facilitated by the integration of technology inside displays and active engagement with the surrounding environment in proximity to the museum premises. The ecomuseum employs an immersive learning paradigm that aims to elicit an “emotional experience”

through the strategic presentation of things that evoke a sense of nostalgia, as well as the intentional design of workshops and the overall environment within the museum premises. In the second step of analyzing and generalizing, it was identified that experiential learning is influenced by three primary components: personal factors, social factors, and physical factors. The third stage, known as application, involves the practical implementation of the concepts that have been derived from the learning experiences. The study revealed that young visitors who engaged in museum visits demonstrated an increased awareness of their own personal growth and maturation. The act of disseminating information and exhibiting a higher likelihood of returning, expressing gratitude and emotional connection to a certain location, and offering recommendations for the enhancement of a museum. The research findings will offer valuable insights to administrators regarding the transformation of museums into recreational destinations that facilitate experiential learning opportunities. These insights aim to attract a younger demographic of visitors to museums. It is imperative to prioritize the development of infrastructure to cater to the needs of all visitor groups. The process of preparing technology or learning-support technologies. This presentation aims to highlight activities that foster self-directed learning and facilitate engagement with the local culture or outdoor environments. Developing educational activities tailored to the particular interests of a given group and incorporating suitable amenities for the youth demographic, such as establishments offering coffee and souvenir merchandise, the region boasts stunning vistas and picturesque locations for photography.

Key words: Learning Experience, Interactive Museum, Ecomuseum, Experiential Learning Model, Young Visitor

Introduction

In recent years, youth engagement and access to culture have progressively become a priority, often through the development of specific policies geared at promoting cooperation and partnership actions at the social, cultural, and educational levels (NEMO-LEM Working Group, 2015). The primary objective is the formulation of new strategies to confront and surmount the obstacles that impede young people's access to culture. Among others, museums, art galleries, archives, and libraries contribute to the promotion of a learning society. Museum visits have long been recognized as valuable educational experiences, providing opportunities for individuals to engage with cultural. The museum is renowned as a "source of knowledge." Museums in England play a vital role in 'collections for inspiration and creativity', provide 'excellence and high quality in delivering core services', be a site for education and learning, be concerned with access, inclusion, and economic regeneration, and be involved with modernization and rationalization (Gray, 2011; Eckersley, 2012). It is also a government strategy for bridging the social divide. This is because the learning process that results from observing the actual artifacts on display in a museum encourages creativity. Museums offer a social environment for learning. The objects presented can draw attention, stimulate interactions with others, boost learning skills, and encourage and develop a variety of abilities that lead to self-acceptance, transforming the classroom into a real-world experience or a classroom for life. In England, museums, art galleries, and archives serve as community learning centers, per Visudthiluck, S. (2017). Local support and the capacity to allow visitors to participate in and appreciate IT-facilitated learning are essential to the success of a learning museum.

New forms of museums in Thailand have implemented and practiced the use of digitally enhanced visual narrative and space. Digital technologies are

frequently incorporated into museums as an innovative novelty to attract diverse audiences, particularly younger audiences. According to Surapone Virulrak (cited in Shaw Hong SER, 2019), *‘museums with interactive exhibitions offer their visitors a novel and enjoyable experience. They become a wonderful place for guests to spend time with their families. Despite this, museums in Thailand have traditionally served as repositories for works of art and cultural artifacts. In recent years, however, museums have entered a new era, with digital and multimedia assuming an ever-increasing role in museum exhibitions’*. New generation museums such as Thailand Creative and Design Center, Museum Siam, Bangkok Art and Culture Centre, Rattanakosin Exhibition Hall, National Science Museum’s Science Square, ASEAN Cultural Centre, and King Rama IX Museum are no longer traditional show-and-tell spaces. Innovations in digital technology and interactive exhibitions with multi-layers of interactions have been attentively designed to transform visitors’ expectations of their museum adventure. New interactive exhibition approaches such as interactive museum display cases, multi-touch scanner tables, augmented reality (AR) and virtual reality (VR) technology, flexible context management systems (CMS), and digital installations are, at the moment, strategically designed and implemented by interactive museums in Thailand.

According to Mark Walhimer (2008), an interactive museum and its exhibitions are more than just an event ‘occurring between a push-button interactive’ between participants. It necessitates ‘open-ended’ or ‘branching outcomes’. Interactive museums and their exhibitions are literally centered on the visitor experience; by enabling the audience to investigate, they are able to engage with and comprehend the exhibitions through their freedom to create and explore.

The ecomuseum, commonly referred to as a "museum without walls," is a form of museum that is seeing increased appeal among young tourists in Thailand (Kayaras, 2014; Sanyakul & Nonsiri, 2023). The International Council of Museums (ICOM) developed the idea of the "ecomuseum" as a cutting-edge museum concept that aims to promote social advancement and ecological rehabilitation (Hubert, 1985). The concept of an ecomuseum integrates conventional museum practices, including the collection, preservation, study, exhibition, and interpretation of artifacts (Jamieson, 1989), with a novel approach that emphasizes active engagement and involvement. In order to provide a more comprehensive explanation of this novel form of museum, it is common to pair an ecomuseum with a conventional museum. In the subsequent discussion, the distinction between a traditional museum and the ecomuseum of Oldershaw (1988) will be further discussed.

‘Let’s use a typical museum. Obviously, it is a building. Within its walls are collections of things, basically, from the past. People view the exhibits, are entertained and/or educated, and leave. With an ecomuseum, this is not a single building but rather a region or a territory. Everything inside the territory is a collection: the flora, the fauna, topographical features, weather, buildings, industry, culture, traditions, and even attitudes. The people who live in and visit the region are not only entertained and educated by the ecomuseum but are actively involved in it’.

Furthermore, there are innovative museum concepts that have parallels with ecomuseums, such as economuseums, open-air museums, and live museums. Frequently, the activities associated with a visit to an ecomuseum revolve around the exploration and appreciation of the host community's cultural identity, way of life, and natural heritage. These activities are designed to foster collaborative learning experiences between visitors and local residents. Hence, the ecomuseum serves as a community tourism destination.

Experiential Learning in the Museum

Experiential learning refers to the process of acquiring knowledge and skills through direct engagement with real-life experiences or active participation in practical activities. In order to foster the development of new skills, attitudes, or cognitive frameworks, adult learners must first immerse themselves in a particular experience before engaging in a deliberate process of reflection (Center of Teaching and Learning, Boston University). John Dewey (1938) espoused the utilization of experiential learning approaches that were firmly rooted in the milieu of community activities at the local level. The aforementioned technique exerted a notable impact on the scholarly contributions of David Kolb in 1984. According to Kolb (1984), the acquisition of information occurs via the transformation of experience, thereby defining learning as a dynamic process. The model presented depicts actual learning as a four-step process. Learners engage in concrete experiences, thereafter engaging in reflective observation of these experiences from diverse viewpoints. Through the process of reflective observation, learners actively participate in abstract conceptualization, wherein they generate generalizations or principles that synthesize their observations into theoretical frameworks. Subsequently, learners employ these generalizations as frameworks to facilitate their involvement in subsequent active experimentation, a process whereby they assess the application of acquired knowledge in increasingly intricate contexts.

In recent years, a number of key texts on the educational and learning role of museums have appeared, including Falk & Dierking (1992); Hooper-Greenhill (1994b); Durbin (1996); Roberts (1997); and Hein (1998). Learning museums is a concept arising from the experiential learning model, which is similar to the interactive experience model, which emphasizes the importance of the physical, social, and personal contexts for learning in museums (Matusov & Rogoff, 1995; Falk & Dierking, 1992; Hein, 2002). Hence, the concept of experiential

learning in museums is not novel but rather undergoes evolution in response to changing global and political circumstances. Over the past three decades, there has been a growing trend in the United States and, more recently, in Europe, where museums have begun to rely on focus groups for audience research. These focus groups aim to get insights into the opinions and emotions of visitors, with the ultimate goal of enhancing the museums' public offerings (Karp et al., 1992). In relation to the topic of museum visitation, it has been observed that individuals in the younger demographic have a greater inclination towards visiting museums and engaging in cultural activities such as attending theater performances or opera shows, as compared to other segments of the population (CCCDC, 2010). The research illustrates that young individuals constitute a significant demographic within the museum visitor population. Hence, it is imperative to have a thorough understanding of them. The Cultural Consumption Barometers, which were established until 2010, have been utilized to examine visiting patterns. However, there is a dearth of qualitative data regarding museum visits, particularly in relation to comprehensive observations of young visitors.

In order to examine the learning experiences of young visitors throughout their interactive and ecomuseum visits, the researcher utilized the experiential learning model of Kolbs' 1984 as a theoretical framework for the study.

Background of the case studies

Due to its four top universities, Phitsanulok Province is known as an educational hub. This suggests that the existing campus has 40,000 18–22-year-old pupils. Additionally, Phitsanulok Province has eight museums. First, Phra Buddha Chinnarat National Museum displays archaeological finds and artifacts from Phitsanulok and adjacent provinces' past to present histories, archeology, tradition, and culture. Second, the Phitsanulok Museum is an important educational institution. The exhibition covers Phitsanulok Province's history, revolution, and culture. Third, Chao Phae Museum The 1999 museum recreates

a Phitsanulok villager's houseboat on the Nan River. The houseboat has been moved to land and placed atop a specially built pond to simulate floating. Somdet Phra Naresuan Maharat Museum, Phitsanulok Pittayakom School. A model of King Naresuan the Great's monument, paintings of his reign, and ancient weapons and clay water pipes are on display at the museum. The Naresuan University Textile and Life Museums are fifth. The Textile Museum of Naresuan University showcases, preserves, and promotes Lower Northern Thai textiles. Both the Textile Museum Building and the Life Museum Building are important parts of the museum. Sixth, three Naresuan Military Army Area Museums. The stories came from military-dissent combined forces. The 3 Army Area Museum was founded later to teach kids about diverse cultures. The museum displays archaeological and material evidence. Seventh, Chan Palace Historical Center; and eighth, Sergeant Major Thawee Buranakheth Folk Museum. The museums 1–6 are traditional museums that gather and show antiques and historical objects according to the owners' vision. Although some have digital technology, they are far from interactive museums. These museums include two interactive and ecomuseums. Two museums from this selection can be identified as exemplifying the defining features of an interactive museum and an ecomuseum. These two museums have been chosen as the primary case studies for analysis.

The Chan Palace Historical Center

This museum holds significant value as a site for acquiring historical knowledge pertaining to Phitsanulok, encompassing the history of the Chan Palace and the renowned King Naresuan the Great. The establishment of the Chan Palace Historical Center was undertaken with the purpose of gathering narratives pertaining to the historical events and developments of Phitsanulok Province. The emergence of digital technology has had a significant impact on the learning styles of visitors. The utilization of self-learning has witnessed an upward trend in popularity due to the development of digital technology,

enabling individuals to independently construct their own educational journeys. This place is the most visited museum in Phitsanulok. The Chan Palace Historical Center serves as an educational facility that employs various methodologies to derive significance from artifacts, visuals, and digital media, transforming it into an environment conducive to lifelong learning. According to Gumjudpai and Sittiwong (2017), the symbols shown in the museum appear to be symbolic of the cultural heritage that has been transmitted over successive generations. In addition to examining the generation of cultural significance via museum displays, This results in the promotion of lifelong learning experiences. Therefore, this place is selected as the representative of an interactive museum.

The Sergeant Major Thawee Buranakheth Folk Museum

The Sergeant Major Thawee Buranakheth Folk Museum is well-known among local and international tourists who visit Phitsanulok. This place was established in 1983 by Sergeant Major Thawee Buranakheth, who possesses a deep appreciation for art and recognizes the inherent worth of traditional discarded objects. The person began the collection and accumulation of household items that other people frequently perceived as disorganized and abandoned. The local community does not engage in the exchange of goods and services through a monetary system for items such as damaged containers, tools used by fishermen, and historical artifacts that were formerly part of their everyday lives. The majority of traditional utensils originated in the lower northern area in the year 1990. During this time, a new museum structure was constructed, enhancing the aesthetics of the surrounding environment. A meticulously landscaped garden with a wide variety of native Thai flora surrounds the structure's exterior facade. Adjacent to the museum, there is a Buddha Statue Foundry, which is also under the ownership of Sergeant Major Thawee Buranakheth. This location offers visitors the opportunity to learn and engage in hands-on tasks related to the construction of

Buddha statues. The present instance has been chosen as the subject of investigation for an ecomuseum case study.

Objective

The primary objective of this research is to examine the learning experiences of youth visitors at two distinct museum forms, specifically an interactive museum and an ecomuseum, situated in Phitsanulok Province. The experiential learning model has been adopted as the theoretical framework for this study.

Conceptual Framework

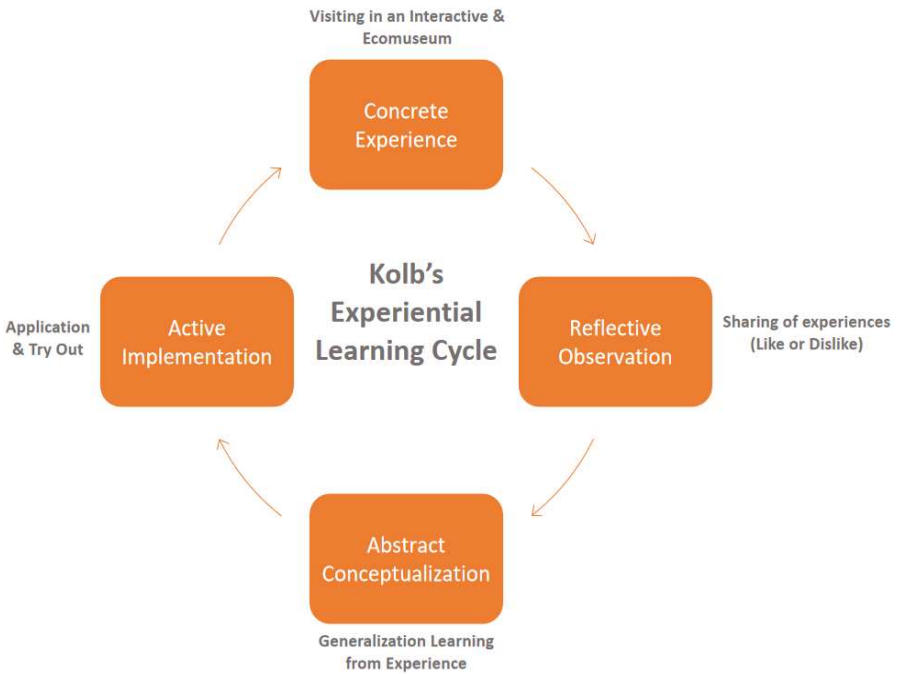

Figure 1. Conceptual Framework of Research. Adapted from *Experiential learning: Experience as the source of learning and development*, by D. A. Kolb, 1984, Princeton, JN: Prentice-Hall.

This study utilizes Kolb's (1984) Experiential Learning Model to examine the learning experience of young visitors who visit two different types of museums in Phitsanulok Province. The initial stage involves engaging in physical experiences, when visitors spend their time exploring museums and immersing themselves in both the interior and exterior aspects of the museum's surroundings. In the subsequent phase, the researcher asks the visitors' testimonies pertaining to their experiences at the museum they have visited, encompassing their preferences and areas of dissatisfaction. What is the rationale for this? The third step involves abstract conceptualization, when individuals reflect on their museum visit and contemplate the knowledge they have gained. Various thoughts and ideas may arise in their heads throughout this process. The last stage involves engaging in active experimentation. In what manner may the application derived from their experiences be implemented? What actions will individuals undertake subsequent to acquiring knowledge from their museum visit experiences?

Method

In order to understand the inquiries surrounding the motivations behind museum visitation, the activities engaged during such visits, and the learning or symbolic value derived from the experience, The researcher employs a qualitative research approach, which is deemed appropriate given the exploratory character of the study and the fact that respondents can share their insights and experiences more openly and freely through in-depth interviews. (Braun & Clarke, 2006; Bricker & Donohoe, 2015; Mile et al., 2014; Nastasi & Schensul, 2005).

The development of the semi-structured interview questionnaire was grounded in the theoretical framework of Kolb's (1984) Experiential Learning

Model. The sample technique employed in this study was purposive sampling, wherein the selection of participants was based on specific criteria related to their museum experiences. Criteria one specifies that the visitor must fall within the age range of 18 to 25 years, specifically targeting young individuals. Criteria two involves the act of visiting the museum for a period of fewer than three months, as seen in the case studies of the two museums. Invitations were extended to key informants who met the specified criteria, and further face-to-face or telephone interviews were scheduled based on the availability of the interviewees.

The comprehensive inquiries examined the four stages of the experiential learning model within the context of a theoretical framework. The initial inquiry pertains to the motives or expectations individuals possess in relation to visiting museums. Furthermore, this pertains to the experiences derived from visiting museums. Specifically, what aspects do individuals appreciate or find unfavorable about the museums they have visited? The third inquiry pertains to the concept of generalization, specifically focusing on the lessons acquired subsequent to a museum visit. The final inquiry pertains to the practical application of the knowledge acquired by the visitors in their everyday lives, as well as the specific actions they intend to take as a result of their visit. The technique proposed by Mile, Huberman, and Saldana (2019) is utilized to establish the criteria for sample selection and decide the population and sample for the research. The selected samples should be relevant to the objectives of the research. Research aims to examine young visitors within the age range of 18 to 25 years. Based on the viewpoint put forth by Green and Thorogood (2004), it is common practice among qualitative researchers to employ a sample size of 20 or more in order to achieve information saturation. In line with this approach, the present study conducted interviews with a

sample of 20 young museum visitors, who were selected based on their current or past visits to the museum.

In accordance with the principles of research ethics, we performed in-depth interviews at both the museum and a designated site or by telephone. The participants were provided with an explanation of the objective of the study, emphasizing that their comments would be treated with the utmost confidentiality and utilized solely for academic endeavors. The interviews were conducted and audio recorded with the participants' consent. Each interview had a duration ranging from thirty minutes to one hour. The comprehensive interview was conducted in two museums: the Chan Palace Historical Center, which represents an interactive museum, and the Sergeant Major Thawee Buranakhet, which serves as a case study for an ecomuseum.

In accordance with Lune and Berg's (2017) criteria, a thematic analysis was conducted to contextualize the relationships between categories and themes. The interview transcripts and audio recordings were reviewed twice. To complete the constant analysis using the following approaches, the researcher must first look over all of the data. Second, select a text passage. Thirdly, the researcher must color-code data phrases and assign a 'code' to keep interviewee information confidential in compliance with human research ethics. Instead of identifying the interviewee, the researcher coded the data. The first three consonants denote a type of museum, with 'Int' denoting an interactive museum and 'Eco' denoting an ecomuseum. The last two digits indicate the order of the information provider. For example, Int03 represents the third young visitor to an interactive museum. Last, all codes are grouped according to their similarity, and a theme is identified and recorded for each grouping. The most difficult aspect of data coding is considering the data in a way that not only considers the informant's perspective but also reveals the text's hidden

meanings. Moreover, content analysis is involved. For the purposes of categorization, summarization, and tabulation, content analysis can categorize verbal interview data.

Synthetic Research Results

Over the past two decades, a significant number of projects, research, and initiatives have been undertaken to examine and mitigate the disparity between museums and the younger demographic. It is noteworthy that in recent times, an increasing number of museums have allocated particular areas within their educational departments for the purpose of engaging young individuals and promoting their active involvement. Nevertheless, the concept of an inclusive museum that prioritizes the involvement of individuals remains a persistent and complex endeavor. Hence, the primary objective of this study was to investigate the way in which young individuals actively engage in museum visits, specifically focusing on interactive museums and ecomuseums. The findings are organized into four sections based on the experiential learning approach. The initial section of the paper discusses the exchange of visiting experiences through the examination of two case studies involving museums. The inquiries on the purposes and modes of visitation, as well as whether the visits are conducted individually or in groups, have been posted. In the subsequent section, it is necessary to discuss the visitors' experiences at the museum they have attended, including their own preferences and any areas of disappointment they may have encountered. The third component exemplifies the topic derived from the third stage, which entails abstract conceptualization. During this phase, participants engage in introspection over their museum visit and contemplate the knowledge they have acquired. The final phase entails participating in active experimentation. How can the application generated from

their experiences be effectively implemented? What future actions will individuals take following the acquisition of knowledge from their experiences visiting museums?

Concrete Experience: Purposes and Modes of Visiting Museums

The objectives of visiting museums are directly linked to the university's project. At the Chan Palace Historical Center, two interviewees reported their trips in relation to the 'Local History' course. Visiting a museum likely inspires individuals to embark on an artistic project.

'The trip to the museum was part of a local history assignment that my teacher had given me. Our history, culture, identity, and spirit as locals are what the teacher expects we will take away from this lesson. Additionally, we were able to observe the presentation of historical information through a variety of audiovisual media. This is probably the only location in Phitsanulok Province that has something like this. (Int04)

A group of four young visitors and their instructor visited the Sergeant Major Thawee Buranakhet Folk Museum. The instructor of the Historical Arts class brought the students to a Buddha sculpting studio, where they learned about the manufacturing of the Buddha statues.

'It is highly recommended that you visit Phitsanulok Province in order to pay respect to Phra Buddha Chinnarat. This is one of the most essential selling factors. This Buddha foundry provides us with the opportunity to participate in workshops such as sculpting Buddha sculptures, which not only helps us gain a profound grasp of Sukhothai art but also makes it simpler for us to remember it'. (Eco12)

We had a conversation with a young individual who was traveling solo. He shared his impressions after visiting the Chan Historical Center. It is obvious from this that the museum provides tools and multimedia resources for

independent visits, but that the curator plays a crucial role in shaping the experience.

'When I look at the things I like to know and hear their story, even if it's just a myth or a legend, Visuals are interesting to me, but I also want to know the story behind them'. (Int01)

Most young individuals who visit museums do so with the goal of encouraging learning that takes place outside of the classroom. There are both organized and independent journeys available at the museum. Apart from a range of multimedia materials that enable individual travel, curators are also necessary.

Reflective observation: sharing of the experiences

The analysis of preferences, whether positive or negative, among young visitors towards museums is conducted based on two categories of museums. The Chan Palace Historical Center receives comprehensive funding from the Phitsanulok Provincial Administrative Organization. This establishment is equipped with modern technology and fully staffed. The main attraction of the museum is its comprehensive amenities, including a three-dimensional replica of the palace, a brief cinematic portrayal of King Naresuan the Great, and an exhibition showcasing various artifacts. Nevertheless, certain facilities, like audio guides, QR codes, vending machines, and a coffee shop, could be added in order to enrich the experiences of younger visitors. In addition, the Chan Palace Historical Center stands out as the largest museum in Phitsanulok Province for accommodating group visits, owing to the exceptional preparedness and hospitable nature of its employees. Nevertheless, due to the museum's frequent reception of student groups ranging from primary school to university, there are instances when the museum becomes overcrowded, making it less conducive for individual visits. Hence, it is possible to establish a system for managing the flow of tourists using information technology. Additionally,

situated on the museum's territory are other archaeological sites, including the remnants of the old palace's wall, a historically significant temple with a history spanning over four centuries, and the revered Naresuan the Great Shrine. These locations offer the opportunity to integrate educational experiences both within and outside the confines of the museum. Regarding the Sergeant Major Tawee Buranakheth Folklore Museum, which is representative of an ecomuseum, learning-supported activities such as hands-on activities, DIY workshops, outdoor ambiances, and activities that relate to daily life were deemed to be factors that enhance learning experiences. Some of the objects on exhibit in the ecomuseum are authentic representations of the visitors' past lives, which can facilitate the incorporation of the visitors' individual and collective memories, thereby fostering a sense of belonging. In the same way, the objects in the Sergeant Major Tawee Buranakheth Folklore Museum, which date back about 40 years, are still remembered: *'Even though I was young, I remember when my grandmother used a tobacco leaf shredder. It reminds me of her.'* (Eco11). In another instance, one of the youthful visitors remarked, *'I'm very excited about the record player. Only in period dramas have I seen it'*. (Eco17). These stories connect the past and the present, giving visitors a "nostalgia experience." In addition, ecomuseums highlight objects that can be touched, distinguishing them from other types of museums. Here, children are permitted to play with and interact with the wooden horse rocking chair, enabling young children to enjoy themselves and allowing the museum to welcome families.

In summary, the preferences of youthful visitors towards interactive and ecomuseums exhibit variability contingent upon their reasons or expectations, as well as the museum's ability to cater to the visitors' interests. The group's aspirations for an interactive museum revolve around the provision of educational resources, including information technology, digital tools and

equipment, and opportunities for outdoor engagement. On the other hand, the ecomuseum offers a distinct and emotional experience that is closely aligned with the thematic focus of the museum.

Abstract Conceptualization: Generalization, Learning from Experiences

This section is a result of the young visitors' reflections on their museum visit and consideration of the learning they have gained. During this process, various concepts and ideas may arise in their minds. Then, we conceptualized the most significant themes extracted from the testimonies. The sub-themes may be classified into three different categories based on Falk and Dierking's (1992) Interactive Experience Model. This model highlights the significance of physical, social, and personal contexts as essential elements for learning within museum settings.

Personal context encompasses the subjective experiences and affective responses of individuals inside the museum setting, encompassing their emotions, sentiments, and perceptions pertaining to many aspects such as the museum's establishment, the hospitality exhibited by staff members, the availability of amenities, and the quality of supporting facilities. The young visitors had a sense of liberation when receiving permission to physically interact with the artifacts. The visitors often have a nostalgic sensation while encountering historical artifacts that serve as poignant reminders of bygone eras. The social and physical context that visitors encounter while taking part in a museum activity also contextualizes the learning experience.

The social context of a museum visit includes the presence of other individuals and the manner in which the visitor engages with them. This study reveals that visitors encounter negative emotions due to noise disturbances caused by other groups of visitors. Furthermore, the act of capturing photographs and sharing things is seen as necessary for engaging in social media interactions with others.

The physical context encompasses the surroundings of the museum visit, including features such as the external setting, architectural characteristics, infrastructure, and the presence of accessible facilities. Within the confines of the two museums, many forms of assistive technology are employed to enhance the visitor's experience. These include the utilization of 3D models, short films, touchable statues, and multimedia presentations. Furthermore, the presence of amenities such as vending machines, coffee shops, and souvenir shops contributes to the enrichment of the learning experience. These facilities can serve as spaces for hands-on activities or workshops, increasing the educational environment.

Active Implementation: Application and Tryout

While the degree of learning experience is not the primary emphasis in the context of two museums in Phitsanulok Province, it is possible to examine the visitor's learning experience based on their actions or intentions, as well as the potential impact of their museum visits on their personal lives. The outcomes of the museum visits by the young visitors are divided into four points, as follows:

Self-Awareness Enhancement: The lessons learned by youthful visitors at two exemplary institutions are quite distinct. The Chan Palace Historical Center prohibits visitors from touching the object. This instrument teaches visitors what a 'social norm' is. The museum's prohibition on touching archaic antiquities is acceptable. According to the perceptions of the research samples, "untouchable" objects in museums and "no photographs" in certain locations are reasonable. Also, maintaining silence in public is a sign of respect for others. In the museum, we should be quiet and not create noise, as doing so will disturb other visitors. Once we pose the question, what are visitors to the Sergeant Major Tawee Folklore Museum expected to learn and do? The majority

of responses consist of suggestions for enhancing their visit. This indicates that juvenile visitors tend to develop their critical thinking skills. They are aware of their desires and offer constructive suggestions for achieving success. This bodes well for our generation.

(E) Word of Mouth/Possibility of re-visits with friends or family: After visiting the two museums, the young visitors expressed a desire to return and extend invitations to friends or family, or at least, they will post the experiences of visiting museums on social media. The museums were easily reachable. This visiting museum is an opportunity for both leisure and educational exploration of Phitsanulok province.

Local appreciation and attaching a sense of place: The two museums have achieved success in terms of fostering local awareness. The Chan Palace Historical Center has a major role in the promotion of historical knowledge pertaining to King Naresuan the Great, an honored figure in the chronicles of Thai history. The Sergeant Major Tawee Folklore Museum showcases the historical and cultural aspects of the local community, providing insights into existing history and the way of life in the region. Hence, the museum's displays serve as a means of conveying the contents, narratives, and supporting facts pertaining to local history. By engaging in this process, the community fosters a heightened sense of recognition and establishes a connection to a sense of place.

Suggestions: Numerous recommendations for enhancing the standards have been proposed in relation to museum visitation. The integration of inclusive infrastructure, particularly the provision of accessible facilities, is crucial for accommodating diverse guests, particularly at the ecomuseum. The provision of supported-learning amenities and activities can enhance visitors' learning experiences. Furthermore, engaging in outdoor activities and immersing

oneself in the existing way of life can help visitors develop a profound comprehension and conceptualization of the lessons learned, enabling them to use these insights in their everyday lives.

Discussion

Museums are not merely institutions for collecting, preserving, and displaying things; they are also audience-centered locations with a broad educational and social role (Black, 2005; Hooper-Greenhill, 1999; Hooper-Greenhill, 2007; Sandell, 2003; Vergo, 1997). Although museums have a primary focus on storytelling and displaying objects, the two case studies demonstrate an effort to broaden the methods of presenting information. Components of this include the utilization of information technology for communication, workshops, and data linkages inside and outside the museum, as well as the implementation of museum tours guided by curators. The aim is to streamline the procedure in order to encourage the learning experience of the young visitors.

Learning is the process of engaging actively with experience. It is what we do when we seek to comprehend the world. It may involve the growth of skills, knowledge, understanding, awareness, values, ideas, and emotions, as well as an increase in the capacity for reflection. Effective learning results in transformation, growth, and the desire to learn more. Rennie and Johnston (2004) defined learning as an ongoing process that requires time for reflection. Reflection allows visitors to link new ideas and information with old, to weigh and consider, and to deconstruct and reconstruct their mental models in order to assimilate and integrate their experiences into new ways of understanding, thinking, and acting. Yet, learning experiences are essential for fostering learning among museum visitors. Vannavanit, Y. (2021), who evaluated 313,084 reviews of museum visits from Tripadvisor during 2007 to 2020, discovered that

museums were unsuccessful in providing interactive experiences. Only museums with a rating of four or five stars have the 'interactive' distinction.

According to Silverman (1995), the Interactive Experience Theory contends that the social and physical environment in which people engage in museum activities—both inside and outside the museum's walls—has an impact on how much knowledge they acquire. According to the survey, both museums make an effort to engage with the community. The Sergeant Major Tawee Buranakheth Folklore Museum not only showcases narratives and contemporary artifacts, but also offers seminars on the making of Phra Buddha Chinnarat sculptures, a significant tourist attraction in Phitsanulok Province.

Based on the aforementioned information, we present our results in the form of the following diagram:

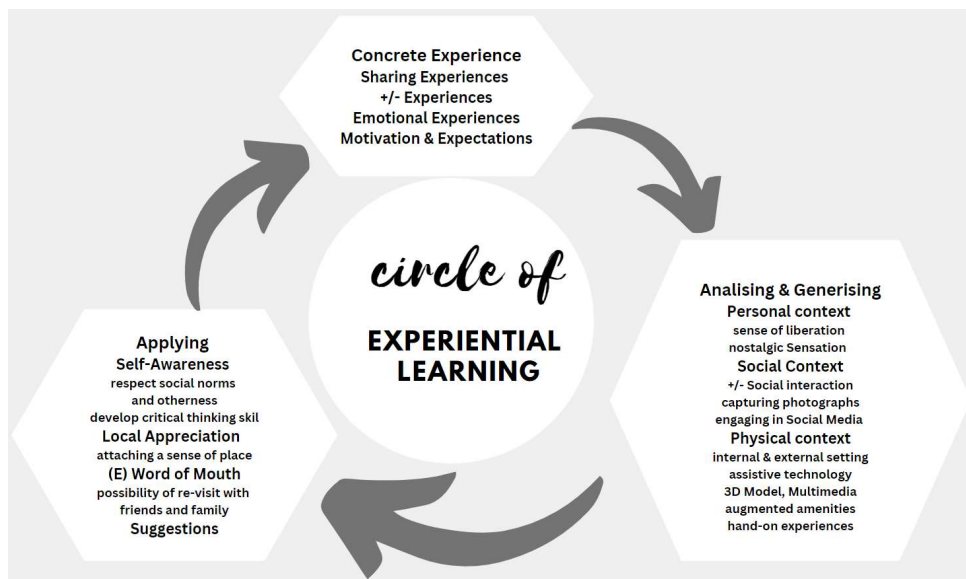

Figure 2. Circle of Experiential Learning developed by researcher

The shown graphic illustrates the experiential learning cycle, which is derived from a study conducted on the interactive and ecomuseum experiences of young visitors. This study focuses on two museums located in Phitsanulok Province, serving as a case study for analysis. When young people visit a museum, their individual motivations and expectations trigger the first phase of the learning experience. The act of visiting museums can yield both positive and negative experiences. Furthermore, the occurrence of emotional experiences, such as a sense of nostalgia, is generated. The provision of a meaningful learning experience is contingent upon various factors within the museum setting, both internal and external. These factors encompass the physical environment of the museum as well as the individuals with whom visitors engage. Additionally, the museum's capacity to cater to the specific interests of its visitors is of utmost importance. The second stage occurs in close proximity to the initial stage, whereby analysis is undertaken as a cognitive process by the audience to internally discern their preferences and aversions, as well as the underlying reasons for such inclinations. What are the things that individuals consider when rationalizing or justifying their emotions? Following this, people verbally express their emotions, which researchers then divide into three main themes based on Falk and Dierking (1992) Interactive Experience Model: personal, social, and physical contexts. The final stage of the process involves the application of knowledge acquired by visitors as well as the consideration of how they will incorporate this knowledge into their daily lives. In this instance, participants tend to focus on enhancing their self-awareness, engaging with the local community, and cultivating a sense of place. Then, they typically share their experiences via word of mouth, either directly or through social media. Finally, they offer suggestions on how to enhance museum administration in order to attract more young visitors.

Conclusion and Recommendations

This study aimed to investigate the nature of young visitors' experiences at two museums in Phitsanulok Province: the Chan Palace Historical Center and the Sergeant Major Tawee Buranakhet Folklore Museum. The data was collected by conducting in-depth interviews with a sample of 20 young Thai visitors, aged between 18 and 25 years old. In accordance with the experiential learning model, the findings were concluded.

The museum administrators ought to consider the varying learning journeys of diverse visitor groups. The use of learning methods should be tailored to incorporate the utilization of different groups of visitors. Moreover, individuals exhibit varying levels of intellect. Hence, in order to enhance the efficacy of museum visits for young visitors, it is imperative to tailor the learning experiences to align with the unique characteristics and behaviors exhibited by each individual visitor. Based on the analysis of the two case studies, many pieces of evidence have been identified that have the potential to enhance the learning experience of museum visits. These findings are outlined below:

1) The autonomous learning resources, such as the Audio Guide (AG), virtual model, touchable objects, modern art galleries, QR code, Wi-Fi, and other similar features. The purpose of this initiative is to facilitate independent exploration of the museum by providing assistance to participants in effectively utilizing their allocated time.

2) The learning activities that are provided with help include hands-on experiences, art or handicraft workshops, experimental activities, and outdoor activities. This resource aims to assist individuals in discovering their innate abilities and acquiring practical and adaptable competencies.

3) The enhanced amenities aim to facilitate the engagement of young visitors with the social environment, such as the provision of a coffee shop, a

souvenir shop, an outdoor atmosphere, exterior décor, and designated photographic spots.

4) The museum ought to implement a promotional strategy that fosters a favorable attitude towards cultural heritage, which is also seen as a wellspring of inspiration for the purposes of exploration, experimentation, introspection, expression, and the cultivation of a capacity to engage with local consciousness or a feeling of locality.

References

- Black, G. (2005). *The Engaging Museum: Developing Museums for Visitor Involvement* (1st ed.). Routledge. <https://doi.org/10.4324/9780203559277>.
- Braun, V., & Clarke, V. (2006). Using thematic analysis in psychology. *Qualitative Research in Psychology*, 3(2), 77–101. <https://doi.org/10.1191/1478088706qp063oa>
- Bricker, K.S. Donohoe, H. (2015). *Demystifying Theories in Tourism Research*, CABI, ISBN 9781780646916 <https://books.google.co.th/books?id=2KP9sgEACAAJ>
- CCCCDC (2010). *Cultural consume barometer*, retrieved from www.culturadata.ro
- Dewy, J. (1938). *Experience and education*. New York: Collier Books.
- Dodd, J., Sandell, R. (1998). *Building bridges: Guidance for museums and galleries on developing new audiences*. London: Museums & Galleries Commission.
- Falk, J. & Dierking, L. (1992). *The museum experience*. Washington, DC: Whalesback Books.
- François Hubert (1985) Ecomuseums in France: contradictions and distortions, *Museum International*, 37:4, 186-190, DOI: 10.1111/j.1468 0033.1985.tb00584.x

- Gray, C. (2011). *Museums, Galleries, Politics and Management*. Public Policy and Administration 26(1): 45-61. <https://doi.org/10.1177/0952076710365436>.
- Green, J., & Thorogood, N. (2004) *Qualitative methods for health research* (2nd ed., pp. 198-202). London: Sage Publications.
- Gumjudpai, T. and Sittiwong, T. (2017). *The study of cultural construction of meaning through Museum exhibition to promote self-directed learning*, Journal of Education Naresuan University, vol. 21(4).
- Hein, G. E. (2002). *Learning in the Museum*. Routledge.
- Hooper-Greenhill, E. (1999). *The educational role of the museum*, Routledge, London-NY, pp. 3-27.
- Hooper-Greenhill, E. (2007). *Museum and education. Purpose, pedagogy, performance*, Routledge, London-NY (2007).
- Hubert, F. (1985). Ecomuseum in France: contradictions and distortions, Museum International, 37(4), pp. 186-190.
- Jamieson, W. (1989). *An Ecomuseum for the Crowsnest Past: Using Cultural Resources as a Tool for Community and Local Economic Development*, Plan Canada, Vol. 25(5), pp. 14-24.
- Karp, I., Mullen Kreamer, C., and Lavine, S.D.(1992). *Museums and communities. The Politics of Public Culture*, Washington-London: Smithsonian Institution Press.
- Kayaras, N. (2014). *Community-Based Ecomuseum: New Concept for Sustainable Tourism*, Nakorn Patom, Rungsil Publishing.
- Kolb, D. A. (1984). *Experiential learning: Experience as the source of learning and development*. Princeton, JN: Prentice-Hall.
- Lune, H., & Berg, B. L. (2017). *Qualitative Research Methods for the Social Science*. Essex: Pearson Education Limited.

- Matusov, E. & Rogoff, B. (1995). *Newcomers and oldtimers: Educational philosophy of parent volunteers in a community of learners school*. Unpublished manuscript.
- Miles, M.B., Huberman, A.M. and Saldana, J. (2014). *Qualitative Data Analysis: A Methods Sourcebook*. Sage, London.
- Nastasi, B. K., & Schensul, S. L. (2005). *Contributions of qualitative research to the validity of intervention research*. Journal of School Psychology, 43(3), 177-195. <https://doi.org/10.1016/j.jsp.2005.04.003>
- NEMO (2015). *Learning in Museums and Young People*, A NEMO Report by LEM-The Learning Museum Working Group, Network or European Museum Organizations.
- NEMO (2021). *Emotions and Learning in Museums*, A NEMO Report by LEM-The Learning Museum Working Group, Network or European Museum Organizations.
- Oldershaw, B. (1988). 'What is an Ecomuseum' Cowichan and Chemainus Valleys Ecomuseum Newsletter.
- Rennie, L. J., Johnston, D. J. (2004). *The nature of learning and its implications for research on learning from museums*. Science Education, 88(S1), S4-S16.
- Sandell, R. (2003). *Museums and the combating of social inequality: roles, responsibilities, resistance*. In *Museums, society, inequality*. Routledge.
- Sanyakoon, P., & Nonsiri, P. (2023). *The Innovation of Interpretation for Tourism through ecomuseum*. Humanities and Social Sciences Journal of Pibulsongkram Rajabhat University, 17(1), 146-162. <https://doi.org/10.14456/psruhss.2023.11>.
- Seliverstova, O. (2017). "Consuming" national identity in Western Ukraine. Nationalities Papers 45(1), pp. 61-79.

- SER, S. H. (2019). *Engagement with Interactive Museum Collections: The Rise and Development of Interactive Museum Exhibitions in Thailand (2000 - 2019)*. *Connexion: Journal of Humanities and Social Sciences*, 8(2), 77–86. Retrieved from thaijo.org/index.php/MFUconnexion/article/view/241041
- Silverman, L. H. (1995). *Visitor meaning-making in museums for a new age*. *Curator*, 38, pp. 161–170.
- Walhimer., Mark. (2008). *What is an interactive exhibit?* <https://museumplanner.org/what-is-an-interactive-exhibit/>. Retrieved June 2019
- Visudthiluck, S. (2017). *Museum Practices: Lessons from Others*. Academic Division, Museum Siam. <https://issuu.com/academic-museumsiam/docs/92>. Retrieved January 2022.
- Vergo, P. (Ed.). (1997). *New museology*. Reaktion books.

พัฒนาการรูปแบบเครื่องแต่งกายโขน-ละครไทย
ของบ้านเครื่องคุณสุรัตน์ จงดา

The Development of Traditional Thai Theatre Costume
of Surat Jongda's Costume House

ธรรมรัตน์ โถวาสกุล¹

Tammarat Towasakul

E-mail: tammatowa@gmail.com

กัจจกร แซ่เจียง²

Kamjorn Saecheong

Received: June 7, 2023

Revised: December 6, 2023

Accepted: December 7, 2023

¹อาจารย์ประจำสาขาวิชานาฏศิลป์และศิลปการแสดง คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏจันทรเกษม
Instructor, Department of Dance and Performing Arts, Faculty of Humanities and Social Sciences,
Rajabhat Chandrakasem University

²อาจารย์พิเศษสาขาแฟชั่นดีไซน์ วิทยาลัยการออกแบบ มหาวิทยาลัยรังสิต

Special Instructor, Department of Fashion Design, College of Design, Rangsit University

บทคัดย่อ

งานวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาพัฒนาการรูปแบบของเครื่องแต่งกายโขน-ละครไทย และศึกษากระบวนการสร้างเครื่องแต่งกายโขน-ละครไทย ของบ้านเครื่องคุณสุรัตน์ จงดา โดยศึกษาข้อมูลจากเอกสาร การสัมภาษณ์ และการสังเกตแบบมีส่วนร่วม รวบรวมข้อมูลและวิเคราะห์ผลการวิจัย จากการศึกษาพบว่าพัฒนาการรูปแบบเครื่องแต่งกายโขน-ละครไทย ของบ้านเครื่องคุณสุรัตน์ จงดา แบ่งได้เป็น 4 ช่วง ได้แก่ ช่วงที่ 1 เป็นช่วงเริ่มศึกษาลวดลายเครื่องแต่งกายโขน-ละครไทยแบบโบราณของกรมมหรสพในรัชกาลที่ 6 นำไปประยุกต์ใช้กับเครื่องแต่งกายของการแสดงโขนจินตนาถมิตร ณ ศาลาเฉลิมกรุง และพิธีเปิดเขียนเกมส์ ช่วงที่ 2 เป็นช่วงเริ่มศึกษาลักษณะลวดลายการปักจากชิ้นส่วนเครื่องแต่งกายโขน-ละครไทย และภาพจิตรกรรมในช่วงต้นกรุงรัตนโกสินทร์ เพื่อนำมาออกแบบและประยุกต์ใช้กับเครื่องแต่งกายของการแสดงในงานเทศกาลวัดอรุณ ช่วงที่ 3 เป็นช่วงเริ่มทำงานร่วมกับคณะละครอาภรณ์งาม รื้อฟื้นวิธีการสร้างเครื่องแต่งกายโขน-ละครไทยแบบโบราณ ศึกษาวิธีการเลือกผ้า วิธีการใช้สี และการปักผ้าแบบโบราณ และช่วงที่ 4 เป็นช่วงเริ่มการทำงานร่วมกับมูลนิธิส่งเสริมศิลปาชีพฯ และคณะผู้เชี่ยวชาญ รื้อฟื้นและอนุรักษ์วิธีการสร้างเครื่องแต่งกายโขน-ละครไทยแบบโบราณ ศึกษาขั้นตอนและกระบวนการสร้างเครื่องแต่งกายโขน-ละครไทยแบบโบราณ ใช้วัสดุและเทคนิควิธีการปักแบบโบราณ เพื่อใช้ในการแสดงโขนพระราชทาน จากผลการวิจัย จะเห็นได้ว่า คุณสุรัตน์ จงดา เป็นผู้หนึ่งที่มีบทบาทในการสร้างเครื่องแต่งกายโขน-ละครไทยแบบโบราณ มีการศึกษาค้นคว้าข้อมูลและทดลองประกอบสร้างตามหลักวิชาการ และได้สนองพระราชเสาวนีย์ของสมเด็จพระนางเจ้าสิริกิติ์ พระบรมราชินีนาถ พระบรมราชชนนีพันปีหลวง ในการฟื้นฟูและอนุรักษ์เครื่องแต่งกายโขน-ละครไทยแบบโบราณ รูปแบบเครื่องแต่งกาย โขน-ละครไทย ที่สร้างขึ้นตามแบบโบราณของบ้านเครื่องคุณสุรัตน์ จงดา ได้รับการยอมรับว่ามีความสวยงามเป็นที่ประจักษ์จากงานแสดงโขนพระราชทานที่จัดแสดงต่อเนื่องและได้รับความนิยมมาจนถึงปัจจุบัน

คำสำคัญ: พัฒนาการ เครื่องแต่งกายโขน-ละครไทย บ้านเครื่อง

Abstract

The purpose of this research was to study the development of traditional Thai theatre costumes and to study the process of creating traditional Thai theatre costumes of Surat Jongda's Costume House based on documents, interviews and participatory observations. The data were then collected and analyzed. It was found that the development of traditional Thai theatre costumes and the process of creating traditional Thai theatre costumes of Surat Jongda's Costume House can be divided into 4 phases. The first phase is to study traditional Thai theatre costumes of Department of the Performing Arts in the reign of King Rama VI and apply them to the costumes of the Chintanarumit Khon performances at Chalerkrung Sala Theatre as well as at the opening ceremony of the Asian Games. The second phase is to study the characteristics of embroidery patterns from the fragments of Thai theatre costumes as well as the paintings in the early Rattanakosin period to design and apply to the costumes of the performances in the Wat Arun Festival. The third phase is to work with Arporn Ngam Dance Theater to revive ancient Thai theatre costumes and learn how to choose fabrics, use colors and embroider traditional fabrics. The fourth phase is to work with the Support Foundation of Her Majesty Queen Sirikit of Thailand and a panel of experts to revive and preserve traditional Thai Khon costumes and dramas, to study the process of making Khon-Thai drama traditional costumes, and to use materials and techniques of ancient embroidery methods for the royal pantomime. The results reveal that Khun Surat Jongda has played a role in creating traditional Thai theatre costumes by engaging in the studies, research and experiments to create and fulfill the wishes of Her Majesty Queen Sirikit the Queen Mother in restoring and preserving traditional Thai theatre costumes. The traditional Thai theatre costumes created according to the ancient style of Surat Jongda's Costume House have been

recognized for their beauty as evident from the Royal Khon performances that have been performed continuously and maintained their popularity until the present day.

Keywords: Development, Traditional Thai Theatre Costume, Costume House

บทนำ

เครื่องแต่งกายสำหรับการแสดงนาฏศิลป์ไทย มีลักษณะเฉพาะและมีการพัฒนา รูปแบบมาเป็นเวลานานจนเกิดแบบแผนหรือบัญญัตินิยมในเรื่องเครื่องแต่งกาย เป็นสิ่งแรกที่ผู้ชมสัมผัสได้ก่อนสิ่งใด เมื่อผู้แสดงปรากฏตัวบนเวทีเพื่อทำความเข้าใจกับตนเองก่อนว่าสิ่งที่นักแสดงสวมใส่อยู่บนเวทีเบื้องหน้าตนนั้นคือตัวละครประเภทใด อยู่ในสถานะอะไร ถ้าเป็นเครื่องแต่งกายที่ผู้ชมคุ้นเคย ก็จะไม่เกิดความกังขา แต่จะเป็นการชื่นชมในความงาม ถ้าเป็นเครื่องแต่งกายที่ไม่คุ้นเคย ไม่เคยพบเห็นมาก่อน ผู้ชมก็จะพยายามจับประเด็นให้ได้ว่าเครื่องแต่งกายมีจุดเด่นตรงไหน หรือมีความงดงามเพียงใด

สมเด็จพระเจ้าบรมวงศ์เธอ กรมพระยาดำรงราชานุภาพ ทรงพระราชนิพนธ์ไว้ในตำนานละครอิเหนาเกี่ยวกับเครื่องแต่งกายละครไทยว่า “ชั้นเดิมทีเดียว ละครคงแต่งตัวอย่างสามัญ เป็นแต่เครื่องประดับในเวลาเล่น ต่อเมื่อมีละครเล่นกันแพร่หลายแล้ว จึงมีผู้คิดประดิษฐ์เครื่องแต่งตัวขึ้นสำหรับแต่งตัวละครที่จะทำบทเป็นท้าวเป็นพระยา ในละครโรงหนึ่งก็เห็นจะแต่งแต่คนเดียว เพราะฉะนั้นจึงเรียกว่า “ตัวยืนเครื่อง” ความบ่งว่า ละครตัวอื่นมิได้ทรงเครื่อง ถ้าแต่งเครื่องตัวเป็นหลายอย่าง ก็คงเรียกต่างกันว่า ยืนเครื่องพระและยืนเครื่องนาง จะหาเรียกแต่ว่า “ยืนเครื่อง” เท่านั้นไม่” (Damrong Rajanubhab, 1964) จากคำกล่าวนี้นี้แสดงให้เห็นถึงความสำคัญของเครื่องแต่งกายละครไทยที่มีความแตกต่างและความหลากหลาย แสดงถึงฐานะของตัวละครที่ปรากฏในลวดลายและสีสันทนของเครื่องแต่งกาย

ความสำคัญอย่างหนึ่งของเครื่องแต่งกายโขน-ละครไทย ก็คือ กระบวนการสร้างเครื่องแต่งกาย ซึ่งถือเป็นงานศิลปะชั้นสูง ทั้งการออกแบบลวดลาย วัสดุที่ใช้ วิธีการปัก และการสร้างเครื่องประดับต่าง ๆ ทั้งที่เป็น ศิราภรณ์ และถนิมพิมพาภรณ์ ซึ่งเครื่องแต่งกายโขน-ละครไทย ในอดีตจะถูกสร้างขึ้นด้วยความประณีต มีสัดส่วน รูปทรง และรายละเอียดที่เป็นไปตามหลักวิชาการช่างศิลปะของไทย แต่ในปัจจุบันจะถูกสร้างขึ้นเพียงเพื่อให้ครบองค์

ประกอบเท่านั้น นอกจากไม่เป็นไปตามสัดส่วนตามที่โบราณจารย์วางหลักเกณฑ์ไว้แล้วยังพบว่ามีการออกแบบและวางลวดลายน้อยเกินกว่าที่จะเรียกได้ว่าเป็นศิลปะการสร้างสรรค์เครื่องแต่งกาย ดังที่ Yupho D. (1988) ได้กล่าวไว้ว่า “การประดิษฐ์สร้างเครื่องแต่งตัวละคร ได้มีสืบต่อกันมาหลายยุคหลายสมัย ช่างผู้มีฝีมือได้ประดิษฐ์ให้ประณีตงดงามยิ่งขึ้น จนกลายเป็นแบบแผนของศิลปะประเภทนี้สืบต่อกันมา ครั้นเมื่อล่วงสมัย ความสำคัญและความหมายของเครื่องแต่งตัวบางอย่างก็หมดไป นอกจากจะถือว่าทำขึ้นตามธรรมเนียม เป็นศิลปะที่กำหนดนิยมกันมา”

วัสดุที่ใช้และเทคนิควิธีการปัก เป็นปัจจัยที่ทำให้เกิดการเปลี่ยนแปลงในรายละเอียด อีกทั้งขนาดและความหนาของชิ้นส่วนเครื่องแต่งกายที่เป็นผ้าปัก ยังมีผลกระทบต่อด้านความงามในการแต่งกายด้วย วิธีการหรือกระบวนการสร้างเครื่องแต่งตัวนั้น ถือได้ว่าเป็นเอกลักษณ์เฉพาะของกลุ่มผู้สร้างเครื่องแต่งตัว ที่ได้รับการถ่ายทอดจากรุ่นหนึ่งสู่รุ่นหนึ่ง ซึ่งนับเป็นภูมิปัญญาของเหล่าบรมครูทางด้านศิลปะการละครที่จะรังสรรค์ความวิจิตรบรรจงลงบนเครื่องแต่งตัวของนักแสดง แล้วยังเป็นการบอกถึงความเป็นสกุลช่างที่มีลักษณะเฉพาะกลุ่ม

การสร้างเครื่องแต่งกายโขน-ละครไทยในปัจจุบันนั้น พบว่ามีบ้านเครื่องที่ประกอบอาชีพนี้อยู่หลายกลุ่ม ซึ่งแต่ละกลุ่มก็จะมีลักษณะเฉพาะในการสร้างเครื่องแต่งกายโขน-ละครไทยที่ต่างกัน ทั้งในเรื่องลวดลาย วัสดุที่ใช้และเทคนิควิธีการปัก เช่น บ้านเครื่องคุณรัตน (นายศิริรัตน ปานเสน ปัจจุบันเปลี่ยนชื่อเป็น นายวัชรพงศ์ ปานเสนชุดิพันธุ์) ก็มีจุดเด่นในเรื่องของการออกแบบเครื่องแต่งกายโขนละครไทยที่เป็นแบบฉบับของคุณรัตนเอง เครื่องโขนของคุณรัตนจะมีการออกแบบลวดลาย แบบลายกนก แบบลายปา (ปักลายเลื่อมสีก้านสีดอก) ลายละครของดั้งเดิม มีวิธีการปักแบบหักดินขอ (ปักทองขวาง) อย่างกรมศิลปากร หรือมีรูปแบบของเครื่องแต่งกายเป็นแบบโบราณที่มีสีแสดกับตัวเสื้อคนละสี (Vongverat, 2008) และอีกหนึ่งในบ้านเครื่องที่เป็นที่รู้จักคือ บ้านเครื่องคุณสุรัตน์ จงดา ซึ่งมีการเรียนรู้มาจากหลายสกุลช่างที่มีชื่อเสียงหลายท่านและเป็นผู้คนสำคัญในการสร้างศิราภรณ์ เครื่องแต่งกายโขน-ละครไทย เช่น ครูตาทิพย์ แก้วดวงใหญ่ (บุตรของครูชิต แก้วดวงใหญ่ ช่างทำหัวโขนที่มีชื่อเสียง) อาจารย์รวินัย หิรัญมาศ (ข้าราชการเกษียณ อาจารย์พิเศษวิทยาลัยเพาะช่าง) อาจารย์จักรพันธ์ โปษยกฤต (ศิลปินแห่งชาติ) โดยได้ศึกษาในเรื่องการทำหัวโขน ศิราภรณ์ วัสดุที่ใช้ในการสร้างเครื่องแต่งกายและหัวโขน รวมถึงวิธีการสร้างเครื่องแต่งกายโขน-ละครไทย และเริ่มสร้าง

หวัชน ศิราภรณ์ งานปักเครื่องโขน-ละคร ด้วยการลองผิดลองถูกหลายครั้ง (Jongda S, personal communication, December 10, 2021) จนคุณสุรัตน์ จงดา ได้พัฒนางานของตนให้มีเอกลักษณ์ในการสร้างเครื่องแต่งกายโขน-ละครไทยของตนเอง

คุณสุรัตน์ จงดา ภูมิลำเนาเดิมเป็นคนจังหวัดกาฬสินธุ์ เริ่มสนใจในเรื่องของเครื่องแต่งกายละครไทยมาตั้งแต่วัยเยาว์ จากการชมละครจักร ๆ วงศ์ ๆ ที่ฉายในโทรทัศน์ จึงคิดที่อยากจะประดิษฐ์เครื่องแต่งกายละครไทย โดยนำกระดามาตัดเป็นกระบังหน้าตามแบบอย่างให้เห็น หลังจากที่ได้เข้าศึกษาในวิทยาลัยนาฏศิลปกาฬสินธุ์ คุณสุรัตน์ จงดา ก็ได้มีโอกาสเข้าไปคลุกคลีกับเครื่องแต่งกายโขน-ละคร จากการแสดงและสวมใส่ จนกระทั่งได้เข้ามาศึกษาต่อในระดับปริญญาตรี หลักสูตรศึกษาศาสตรบัณฑิต ที่สถาบันเทคโนโลยีราชมงคล จึงได้มีโอกาสเรียนวิชาการประดิษฐ์เครื่องแต่งกาย เริ่มตั้งแต่การขึ้นเสด็จ และฝึกหัดการปักข้อเท้า ด้วยดินและเลื่อม

การเข้ามาศึกษาในกรุงเทพฯ ของคุณสุรัตน์ จงดา นั้น ทำให้ได้รู้จักบ้านเครื่องและสถานที่ให้เช่าเครื่องแต่งกายโขน-ละคร หลายแห่งด้วยกัน เช่น บ้านเครื่องครุตั้ง บ้านเครื่องครุชน บ้านเครื่องครุอุทัย บ้านเครื่องและหุ่นกระบอกครุบุญรอด เป็นต้น โดยเฉพาะบ้านเครื่องและหุ่นกระบอกครุบุญรอดที่มีการสร้างหุ่นกระบอก คุณสุรัตน์ จงดา ได้มีโอกาสเข้าไปเรียนรู้วิชาการสร้างเครื่องแต่งกายโขน-ละคร วิธีการแต่งเครื่องแต่งกายโขน-ละคร ตลอดจนวิธีการสร้างและการเชิดหุ่นกระบอก การเข้าไปเรียนรู้การสร้างเครื่องแต่งกายในครั้งนี้ ทำให้คุณสุรัตน์ จงดา ได้ปักชุดกวางทอง ตัวละครในการแสดงโขนให้กับอาจารย์เสรี หวังในธรรม ซึ่งเป็นผลงานชิ้นแรกจากการได้เรียนรู้วิชาการสร้างเครื่องแต่งกาย

จากจุดเริ่มต้นความสนใจของคุณสุรัตน์ จงดา ในเรื่องเครื่องแต่งกายโขน-ละครไทย ตั้งแต่วัยเยาว์ นำไปสู่การออกแสวงหาความรู้ ได้รับการถ่ายทอดจากผู้รู้ ศึกษาค้นคว้าข้อมูล และได้ทดลองสร้าง ฝึกฝนเกิดเป็นทักษะ มีความชำนาญ นำไปประยุกต์ จนเริ่มนำออกเผยแพร่ ในงานการแสดง งานนาฏศิลป์ งานสอน งานสื่อสารมวลชน รวมทั้งการทำงานร่วมกับหน่วยงานต่าง ๆ ทั้งในประเทศและต่างประเทศ จนมีชื่อเสียงเป็นที่รู้จักในฐานะผู้นุรักษ์ และส่งเสริมงานด้านศิลปวัฒนธรรมไทย

วัตถุประสงค์การวิจัย

1. เพื่อศึกษาพัฒนาการรูปแบบของเครื่องแต่งกายโขน-ละครไทย ของบ้านเครื่องคุณสุรัตน์ จงดา
2. เพื่อศึกษากระบวนการสร้างเครื่องแต่งกายโขน-ละครไทย ของบ้านเครื่องคุณสุรัตน์ จงดา

วิธีดำเนินการวิจัย

ผู้วิจัยดำเนินการวิจัยเชิงคุณภาพในรูปแบบการวิจัย เชิงกรณีศึกษา (Case Study Research) โดยออกแบบการวิจัยในลักษณะกรณีศึกษาเดียว (Single Case Study) ซึ่งกำหนดขั้นตอนการดำเนินงานดังนี้

1. การศึกษาข้อมูลเอกสาร เป็นการรวบรวมเอกสาร งานวิจัยที่เกี่ยวข้องเพื่อศึกษาในเรื่องกระบวนการสร้างเครื่องแต่งกายโขน-ละครไทยที่มีการจัดเก็บในรูปแบบเอกสารและงานวิจัย เพื่อเป็นข้อมูลในการนำมาวิเคราะห์ข้อมูล

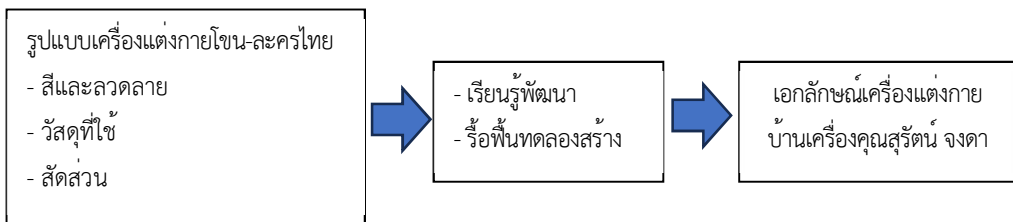
2. การสังเกต เพื่อศึกษากระบวนการทำงานในการสร้างเครื่องแต่งกายโขน-ละครไทย ของบ้านเครื่องคุณสุรัตน์ จงดา โดยการสังเกตแบ่งออกเป็น

- 2.1 การสังเกตแบบมีส่วนร่วม ผู้วิจัยได้เข้าไปมีส่วนร่วมกับการทำงานในบางขั้นตอนของการสร้างเครื่องแต่งกายโขน-ละครไทยของบ้านเครื่องคุณสุรัตน์ จงดา เช่น งานปักงานประกอบชิ้นส่วนเครื่องแต่งกาย และเป็นช่างแต่งกายในการแสดงโขนมุลินีธิสังเสริมศิลปาชีพ มีประสบการณ์มากกว่าสิบปี

- 2.2 การสังเกตแบบไม่มีส่วนร่วม โดยศึกษาจากทลวดลาย วัสดุ วิธีการปัก และชิ้นส่วนของเครื่องแต่งกายโขน-ละครไทยของบ้านเครื่องคุณสุรัตน์ จงดา ผ่านการบันทึกภาพถ่าย วีดีโอ และการจดบันทึก

3. การสัมภาษณ์ โดยสัมภาษณ์ผู้เกี่ยวข้องกับการสร้างเครื่องแต่งกายโขน-ละครไทย ของบ้านเครื่องคุณสุรัตน์ จงดา ทั้งการสัมภาษณ์แบบมีโครงสร้าง และแบบไม่มีโครงสร้าง

4. นำข้อมูลที่ได้นำมาจำแนก จัดหมวดหมู่ วิเคราะห์ และนำเสนอรายงานวิจัยแบบพรรณนา

ภาพที่ 1 กรอบแนวคิด

Figure 1. Conceptual Framework

ผลการวิจัยเชิงสังเคราะห์

การพัฒนาารูปแบบของเครื่องแต่งกายโชน-ละครไทย

จากการศึกษาพัฒนาการรูปแบบของเครื่องแต่งกายโชน-ละครไทย ของบ้านเครื่องคุณสุรัตน์ จงดา ตั้งแต่จุดเริ่มต้นของการทำงาน คุณสุรัตน์ จงดา ให้สัมภาษณ์ว่าพัฒนาการของเครื่องแต่งกายโชน-ละครไทย ที่เป็นลักษณะเฉพาะของตน แบ่งออกเป็น 4 ช่วง ได้แก่ (S.Jongda, personal communication, December 10, 2021)

1. ช่วงสะสมประสบการณ์การสร้างเครื่องแต่งกาย (ปี พ.ศ. 2536-2542) การสร้างเครื่องแต่งกายในช่วงแรกเป็นจุดเริ่มต้นของการสร้างเครื่องแต่งกายโชน-ละครไทย ให้กับศาลาเฉลิมกรุง หลังจากปรับปรุงซ่อมแซมและเปิดทำการในปี พ.ศ. 2536 โดยมีการจัดแสดงโชนที่เรียกว่า “โชนจินตนาถมิต” โดยเริ่มปักผ้าห่มนางเป็นชิ้นแรก คุณสุรัตน์ จงดา ได้ศึกษาลวดลายจากชิ้นส่วนของเครื่องแต่งกายโชน-ละครไทยของกรมสรรพ ในรัชกาลที่ 6 ลวดลายในยุคนี้จะเป็นการปักลักษณะหนูนลายให้สูง และปักเป็นลายกนก วัสดุที่ใช้ในการปักก็จะประกอบไปด้วย ดิ้นข้อ ดิ้นโปร่ง เลื่อม เป็นหลัก ขนาดของผ้าห่มจะมีขนาดใหญ่คลุมลงมา ถึงข้อศอก และใช้ผ้าที่มีสีสันไม่ฉูดฉาด ซึ่งต่างจากเครื่องแต่งกายโชน-ละครไทยแบบปัจจุบัน ที่นิยมใช้ผ้าตัวนสีเข้ม เช่น สีเขียวสด สีแดงสด สีน้ำเงินสด เป็นต้น

ภาพที่ 2 เครื่องแต่งกายโขน-ละครไทย ในการแสดงโขนศาลาเฉลิมกรุง

Figure 2. Khon-Thai drama costumes in the Khon Sala Chalerkrung
Adapted from “Khon Sala Chalerkrung,” by Thaiticketmajor, 2022,
<https://www.thaiticketmajor.com/performance/khon-thai-masked-dance-sala-chalerkrung-2019.html>

ภาพที่ 3 เครื่องแต่งกายของนักแสดงในงานพิธีเปิดกีฬาเอเชียนเกมส์ ครั้งที่ 13
ออกแบบและสร้างโดยบ้านเครื่อง คุณสุรัตน์ จงดา

Figure 3. Costumes of performers at the opening ceremony of the 13th Asian Games, designed and created by Surat Jongda's Costume House
Adapted from “Asian Games: Looking back on past achievements of Thai athletes”, by BBC NEWSTHAI, 2018, <https://www.bbc.com/thai/features-45282855>

ต่อมา คุณสุรัตน์ จงดา ได้ศึกษาเกี่ยวกับลวดลายที่ใช้ในการปัก วิธีการปักแบบ โบราณ และวัสดุที่ใช้ในการปัก เพิ่มเติมจากอาจารย์จักรพันธ์ โปษยกฤต ศิลปินแห่งชาติ สาขาทัศนศิลป์ (จิตรกรรม) ปี พ.ศ. 2543 จึงได้นำความรู้มาใช้ในการสร้างเครื่องแต่งกาย โขน-ละครไทย ในการแสดงพิธีเปิดกีฬาเอเชียนเกมส์ ครั้งที่ 13 ที่ประเทศไทยเป็นเจ้าภาพ ในการแสดงพิธีเปิด (ชุด The Door) โดยนำแนวคิดการออกแบบเครื่องแต่งกายของนักแสดง มาจากการแต่งกายเลียนแบบลักษณะของตัวหุ่นหลวง คือ ตัวเสื้อและแขนเสื้อมีสีที่แตกต่างกัน เหมือนสวมเสื้อเกราะทับบนเสื้อตัวใน

สำหรับวัสดุที่ใช้ในการสร้างเครื่องแต่งกายที่ใช้ในการแสดงพิธีเปิดกีฬาเอเชียนเกมส์ จะเลือกใช้วัสดุที่เน้นมองเห็นในระยะไกล เพื่อให้ผู้ชมเห็นลวดลายที่ชัดเจน วัสดุที่ใช้จึงเป็น จำพวก แถบเงิน-ทอง นอกจากนี้ยังเน้นที่ลวดลายของผ้า โดยเลือกผ้าที่มีความมันเงา หรือมี เส้นด้นเงิน ด้นทอง ทอผสมกับเส้นใยอื่น เพื่อให้ประกายเวลากะพากับแสงไฟในสนามกีฬา

ผลการวิเคราะห์ช่วงเริ่มต้นในการออกแบบและสร้างเครื่องแต่งกายโขน-ละครไทย ของบ้านเครื่องคุณสุรัตน์ จงดา จะมีลักษณะเป็นการทดลองสร้างเครื่องแต่งกายแบบ เชิงพาณิชย์ โดยการออกแบบจะนำลวดลายจากเครื่องแต่งกายโขน-ละครไทย จากกรมมหรสพ ในสมัยรัชกาลที่ 6 มาเป็นต้นแบบ ด้วยลักษณะของลายจะมีขนาดใหญ่ อีกทั้งมีการ ปรับเปลี่ยนวัสดุ ให้มีสีสันทึบเข้ม มองเห็นในระยะไกล ราคาประหยัด เป็นไปตามงบประมาณ ของการสร้าง ซึ่งส่งผลให้สามารถสร้างเครื่องแต่งกายได้ปริมาณมาก และลดเวลาในการสร้าง เครื่องแต่งกายได้

เนื่องจากเป็นการออกแบบและสร้างเครื่องแต่งกายเพื่อตอบสนองความต้องการ ของลูกค้าในการแสดงเชิงพาณิชย์ คุณสุรัตน์ จงดา ต้องคำนึงขนาดของโรงละคร หรือขนาดของ สนามกีฬา ระยะสายตาของผู้ชมกับนักแสดง ระบบแสงและไฟที่ตกกระทบเครื่องแต่งกาย ดังนั้นจึง ต้องออกแบบเครื่องแต่งกายให้เหมาะสมกับปัจจัยเหล่านั้น เช่น ออกแบบลวดลายที่มีขนาดใหญ่ทำ ให้มองเห็นลวดลายได้ชัด สีของเสื้อผ้าที่สดใสนอกจากจะบ่งบอกลักษณะของตัวละครแล้ว ยัง ช่วยให้การมองเห็นตัวละครชัดเจนในระยะไกล และวัสดุที่ใช้ในการปักมีความเงาแวววาวสะท้อน แสงให้เกิดความระยิบระยับเมื่อถูกแสงไฟ เพื่อให้เกิดความน่าสนใจของเครื่องแต่งกาย

2. ช่วงพัฒนาเครื่องแต่งกายสู่ธุรกิจการแสดง (ปี พ.ศ. 2543-2544) พ.ศ. 2543 การท่องเที่ยวแห่งประเทศไทยร่วมกับสำนักงานกรุงเทพมหานคร จัดงานเทศกาลลวดอรุณ (ลวดอรุณราชวราราม เขตบางกอกใหญ่) โดยใช้ชื่องานว่า “เทศกาลลวดอรุณ ร.ศ. 100 ปี” เพื่อเป็น

การประชาสัมพันธ์วัดอรัณราชวรารามที่มีความสำคัญทั้งในแง่ประวัติศาสตร์และเป็นแหล่งท่องเที่ยวสำคัญของกรุงเทพฯ แก่นักท่องเที่ยว ทั้งชาวไทยและชาวต่างประเทศให้เป็นที่ยอมรับมากขึ้น โดยกิจกรรมในงานจะประกอบด้วย การจำลองภาพชีวิตความเป็นอยู่ของชาวบ้านในอดีต การแสดงต่าง ๆ เช่น ละครร้อง หุ่นกระบอก หนังตะลุง ลิเกทรงเครื่อง มวยคาดเชือก รวมทั้งโซนซักรอก

คุณสุรัตน์ จงดา ได้เข้ามาเป็นผู้ออกแบบการจัดงานในเทศกาลวัดอรัณเนื่องจากว่าวัดอรัณราชวราราม เป็นวัดที่บูรณะในสมัยรัชกาลที่ 2 ลักษณะการจัดงานงานสมโภชพระปรารักษ์ มีอยู่หลายประเภท เช่น โซนซักรอก หุ่นหลวง ละครโบราณ ซึ่งในการแสดงครั้งนี้คุณสุรัตน์ จงดา ได้สร้างเครื่องแต่งกายสำหรับแสดงโซนซักรอกและละครโบราณขึ้นมาใหม่

เครื่องแต่งกายโซน-ละครไทยที่คุณสุรัตน์ จงดา ออกแบบนั้น ได้ศึกษาค้นคว้านำลวดลายโบราณ จากภาพจิตรกรรมสมัยต้นกรุงรัตนโกสินทร์ และชิ้นส่วนเครื่องแต่งกายโซน-ละครไทย ในพิพิธภัณฑ์สถานแห่งชาติ มาเป็นตัวอย่างในการปัก และใช้วิธีการปักตามแบบดั้งเดิมจากชิ้นงานที่เป็นของเก่า

ลวดลายในสมัยรัชกาลที่ 2 จะนิยมผูกเป็นลายช่อดอกไม้ หรือช่อไม้เลื้อย วิธีการหุ่นลายกนกให้สูง นอกจากนั้นเครื่องแต่งกายที่เป็นตัวเสื้อของตัวพระ จะใช้วิธีการตัดเย็บ ตัวเสื้อกับแขน คนละสีกัน โดยเฉพาะบริเวณแขนจะปักลายขวางเป็นลักษณะวงกลมรอบแขนเสื้อ

ผลการวิเคราะห์ช่วงที่ 2 เป็นช่วงที่มีการจัดงานเทศกาลวัดอรัณ ซึ่งเป็นวัดที่สร้างขึ้นตั้งแต่สมัยอยุธยาและมีการบูรณะครั้งใหญ่ในสมัยต้นกรุงรัตนโกสินทร์ จึงเป็นสาเหตุหนึ่งที่ทำให้คุณสุรัตน์ จงดา เกิดความคิดและแรงบันดาลใจในการสร้างเครื่องแต่งกายโซน-ละครไทย ให้ใกล้เคียงกับสมัยต้นกรุงรัตนโกสินทร์

ประกอบกับเครื่องแต่งกายโซน-ละคร ในช่วงระยะนี้ ยังไม่เคยมีบ้านเครื่องใด สร้างเครื่องแต่งกายตามแบบเครื่องแบบโบราณ คุณสุรัตน์ จงดา จึงได้ศึกษาลวดลายของเครื่องแต่งกายจากเอกสาร และแหล่งความรู้ต่าง ๆ ได้แก่ ลวดลายของเครื่องแต่งกายจากภาพจิตรกรรมฝาผนัง และงานประติมากรรม ชิ้นส่วนเครื่องแต่งกายหุ่นหลวง จากพิพิธภัณฑ์สถานแห่งชาติ จากภัณฑารักษ์ นักประวัติศาสตร์ ผู้เชี่ยวชาญนาฏศิลป์ เพื่อนำมาออกแบบและสร้างเครื่องแต่งกายโซน-ละครไทย โดยคุณสุรัตน์ จงดา จะวาดต้นแบบของลวดลายมาปรับขนาดให้เหมาะสมกับการปักและสัดส่วนของเครื่องแต่งกาย จากนั้นจึงเลือกวัสดุที่เหมาะสมกับงบประมาณ และหาได้ในประเทศมาเป็นวัสดุหลัก เช่น ลูกปัด หินสี ไหมปัก เลื่อมพลาสติก เพื่อให้สอดคล้องกับระยะเวลาในการผลิตที่จำกัดและงบประมาณที่ได้รับ ตลอดจนช่วงปัก

ในบ้านเครื่องของคุณสุรัตน์ จงดา ที่มีจำนวนน้อย จึงเป็นจุดเริ่มต้นของการฝึกฝนการสร้างเครื่องแต่งกายแบบโบราณ โดยฝึกฝีมือในการปักเครื่องแต่งกายไปพร้อมกัน

ภาพที่ 4 ชิ้นส่วนของเครื่องแต่งกายโขน-ละครไทย
สันนิษฐานว่าอยู่ในสมัยต้นกรุงรัตนโกสินทร์

*Figure 4. A piece of Khon-Thai drama costume
assumed to have been created in the early Rattanakosin period*

ภาพที่ 5 เครื่องแต่งกายโขน-ละครไทยในการแสดงเทศกาลวัดอรุณ ร.ศ. 100 ปี
ออกแบบและสร้างโดยบ้านเครื่องคุณสุรัตน์ จงดา

*Figure 5. Khon-Thai drama costumes in the performances in the Ror Sor 100
Wat Arun Festival, designed and created by Surat Jongda's Costume House*

3. ช่วงรื้อฟื้นและทดลองสร้างเครื่องละครไทยแบบโบราณ (ปี พ.ศ. 2545-2547)

เป็นช่วงที่คุณสุรัตน์ จงดา ได้รู้จักกับคุณพิรณต์ ชมธวัช ซึ่งเป็นนักออกแบบทำต้นอึระ ผู้ก่อตั้งคณะละครอาภรณ์งาม เป็นผู้ที่ฟื้นฟูเครื่องแต่งกายละครไทยแบบโบราณขึ้นมาใหม่ มีความสนใจเกี่ยวกับนาฏศิลป์ไทย และเครื่องแต่งกายละครไทยมานาน โดยมีแรงบันดาลใจ มาจาก คุณคมกฤช เครือสุวรรณ (ผู้ริเริ่มโครงการอนุรักษ์และฟื้นฟูเครื่องละครไทยโบราณ) ทั้งคุณสุรัตน์ จงดา และคุณพิรณต์ ชมธวัช ได้ร่วมกันศึกษาค้นคว้าข้อมูลจากผู้เชี่ยวชาญ ทางนาฏศิลป์ไทย ข้อมูลจากหลักฐานเอกสาร ภาพถ่าย ภาพจิตรกรรม ประติมากรรม นำมาเป็นข้อมูลการสร้างเครื่องแต่งกายโขน-ละครไทยแบบโบราณ ตั้งแต่การเลือกวัสดุผ้า วัสดุ ในการปัก และวิธีการปักแบบโบราณ

ผลงานที่สำคัญที่คุณสุรัตน์ จงดา และคุณพิรณต์ ชมธวัช ร่วมกันสร้างคือการออกแบบเครื่องแต่งกายละครไทยแบบโบราณ เพื่อให้นางงามจักรวาล ปี 2005 นาทาลี เกลโบวา (Natalie Glebova) สวมใส่เพื่อถ่ายแสดงแบบ เป็นชุดยืนเครื่องตัวนางปักอย่างโบราณ ซึ่งใช้ระยะในการสร้างถึง 1 ปี

ผลการวิเคราะห์ช่วงที่ 3 การพัฒนาเครื่องแต่งกายโขน-ละครไทย ในช่วงนี้เป็นการเผยแพร่สู่สาธารณะชน ผ่านสื่อประชาสัมพันธ์ โดยนางงามจักรวาลมาเป็นแบบสวมใส่ เพื่อให้ผู้คนทั้งในประเทศและต่างประเทศได้รู้จัก ลักษณะรูปแบบเครื่องแต่งกายโขน-ละครไทยแบบโบราณจากภูมิปัญญาของช่างไทยในอดีต ด้วยการศึกษารายละเอียดอย่างละเอียดทุกส่วน วัสดุ กรรมวิธีการปักตามแบบโบราณ ให้ความงดงามเทียบเท่าเครื่องแต่งกายอย่างในอดีต ทำให้การสร้างเครื่องแต่งกายจึงใช้ระยะเวลานาน มีมูลค่าสูง และผลิออกมาได้น้อย

ในการพัฒนาการสร้างเครื่องแต่งกายโขน-ละครไทย คุณสุรัตน์ จงดา และคุณพิรณต์ ชมธวัช ได้ศึกษาจากชิ้นส่วนของเครื่องแต่งกายโขน-ละครไทยโบราณที่ได้สะสมไว้ ซึ่งนำมาวิเคราะห์ตั้งแต่เรื่องของการใช้ผ้า สี สัดส่วนของชิ้นส่วน ลวดลาย วัสดุ และวิธีการปัก เพื่อทดลองสร้างขึ้นมาเป็นต้นแบบ คุณสุรัตน์ จงดา และคุณพิรณต์ ชมธวัช ได้นำผ้าไหม มาทดลองย้อมสีธรรมชาติ ได้สีสันทันและความงามมันของเนื้อผ้าที่เหมาะสม รวมถึงการเปลี่ยนผ้าซับในเป็นผ้าไหมแทนการใช้ผ้าดิบและผ้าโขนแบบเดิม ทำให้ชิ้นส่วนมีน้ำหนักเบา ไม่แข็งจนเกินไป การพัฒนาเครื่องแต่งกายในช่วงที่ 3 นี้ เป็นแนวทางในการสร้างเครื่องแต่งกายโขน-ละครไทย ของการแสดงโขนมูลนิธิส่งเสริมศิลปาชีพ

ภาพที่ 6 ภาพเครื่องแต่งกายโขน-ละครไทย จากคณะละครอาภรณ์งาม

Figure 6. Khon-Thai drama costumes from the Arporn Ngam Dance Theatre
Adapted from “Arporn Ngam Dance Theatre” by Peeramon Chomdhavat, 2020,
<https://www.facebook.com/profile.php?id=100035498756675&sk=photos>

4. ช่วงฟื้นฟูเครื่องละครหลวงร่วมกับมูลนิธิส่งเสริมศิลปาชีพ (ปี พ.ศ. 2548-ปัจจุบัน) สมเด็จพระนางเจ้าสิริกิติ์ พระบรมราชินีนาถ พระบรมราชชนนีพันปีหลวง ทรงมีพระราชเสาวนีย์ให้จัดสร้าง “เครื่องละครหลวง” ขึ้นใหม่ มีการระดมช่างและผู้เชี่ยวชาญ โดยตั้งคณะกรรมการขึ้นมาภายใต้การดูแลของมูลนิธิส่งเสริมศิลปาชีพ เพื่อค้นหาและระดมช่างและผู้เชี่ยวชาญทางด้านงานศิลปะมาช่วยกันสร้าง “เครื่องละครหลวง” ให้เป็นผลงานอันทรงคุณค่าประดับคู่บารมีแห่งแผ่นดินรัชกาลที่ 9 และจัดเป็นการแสดงโขนชุด สักกอินทรีชิต ตอนพรหมาศ ขึ้นแสดงที่ศูนย์วัฒนธรรม ปี 2551 เป็นช่วงที่มีกระแสการฟื้นฟูและอนุรักษ์เครื่องแต่งกายละครไทยแบบโบราณ เพราะหลังจากรัชกาลที่ 6 เป็นต้นมา ยังไม่เคยมีการทำนุบำรุงงานศิลปะเรื่องเครื่องแต่งกายโขน-ละครมาเป็นเวลาเกือบ 100 ปี

การจัดสร้าง “เครื่องละครหลวง” ในครั้งนี้สมเด็จพระนางเจ้าสิริกิติ์ พระบรมราชินีนาถ พระบรมราชชนนีพันปีหลวง ทรงมีพระราชเสาวนีย์ให้ทำการค้นคว้าข้อมูลทั้งเรื่องของลวดลายวัสดุที่ใช้ วิธีการปัก ซึ่งทางมูลนิธิส่งเสริมศิลปาชีพ ได้ตั้งคณะกรรมการเพื่อดำเนินการสร้าง

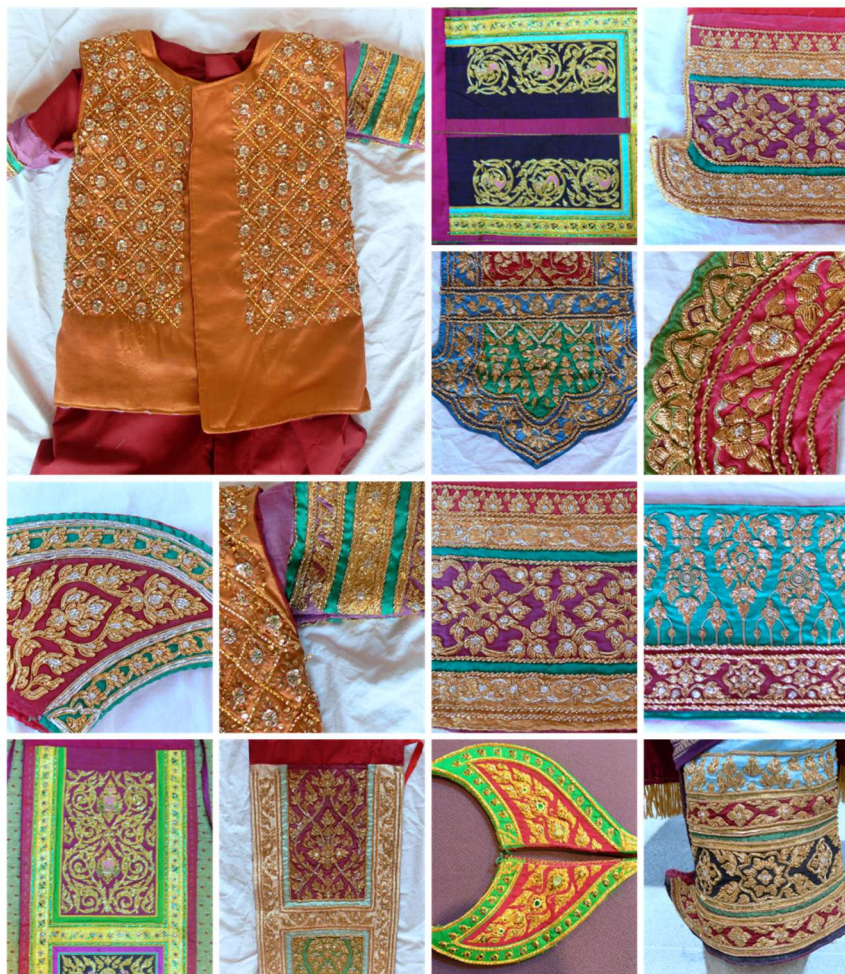
เครื่องแต่งกายในการแสดงครั้งนี้ หนึ่งใน คือ คุณพิรณท์ ชมธวัช คุณสุรัตน์ จงดา อาจารย์วีรธรรม ตระกูลเงินไทย และอาจารย์ธีรพันธุ์ จันทรเจริญ ทำหน้าที่ร่วมกับคณะผู้เชี่ยวชาญทาง นาฏศิลป์ไทย ในสร้างเครื่องแต่งกายสำหรับการแสดงโขนพระราชทาน

ตั้งแต่ปี พ.ศ. 2550 เป็นต้นมา การแสดงโขนได้รับความนิยมอีกครั้ง จากพระราช เสาวนีย์ในสมเด็จพระนางเจ้าสิริกิติ์ พระบรมราชินีนาถ พระบรมราชชนนีพันปีหลวง ที่ทรง จัดให้การแสดงโขนขึ้นมาอีกครั้ง โดยทรงให้จัดแสดงโขนชุดศึกอินทรีชิต ตอนพรหมาศ ขึ้น ณ ศูนย์วัฒนธรรม ทำให้การแสดงโขนกลับมาได้รับความนิยมอีกครั้ง และจากพระราชดำริส ที่ทรงรับสั่ง ทำให้เกิดช่างฝีมือในงานประณีตศิลป์เกิดขึ้นหลายแขนงด้วยกัน และแสดงอย่าง กระทั่งถึงปัจจุบัน (Towasakul, 2016)

ผลการวิเคราะห์ช่วงที่ 4 คุณสุรัตน์ จงดา ได้เข้ามาเป็นหนึ่งในคณะกรรมการโขน พระราชทานในมูลนิธิส่งเสริมศิลปาชีพ ดำเนินงานในเรื่องการจัดการสร้างเครื่องแต่งกาย โขน-ละครไทย เพื่อการจัดแสดงโขน โดยเริ่มต้นศึกษาชิ้นส่วนเครื่องแต่งกายโขน-ละครไทย ในอดีตที่ผ่านมา และได้ร่วมงานกับผู้เชี่ยวชาญทางด้านเครื่องแต่งกายละครไทย ทำให้เกิดการ สร้างเครื่องแต่งกายโขน-ละครไทยแบบโบราณอย่างจริงจัง

ในขั้นตอนการสร้าง มีการปรับเปลี่ยนวิธีการทำงานให้สะดวกและรวดเร็ว เช่น การ ลอกลายปัก เดิมใช้การเขียนลายในกระดาษลอกลาย เปลี่ยนเป็นการใช้บล็อกสกรีน เพื่อลด ระยะเวลาในการลอกลาย การใช้ผ้าไหมเป็นผ้าซับในเพื่อลดความหนาของชิ้นงาน ทำให้ผ้า มีความพลิ้วไหวเพิ่มขึ้น การใช้วัสดุในการปักตามแบบวัสดุการปักแบบโบราณด้วยการนำเข้า จากต่างประเทศ เช่น ชายครุย ดิ้นเงิน ดิ้นทอง มีการสร้างเครื่องประดับด้วยการวิจิตรดูแลหะ การลงยาบนเครื่องประดับ สำหรับลวดลายที่ใช้ในการปัก อาจารย์วีรธรรม ตระกูลเงินไทย เป็นผู้ออกแบบลวดลายปักทั้งหมด

ผลของการสร้างเครื่องแต่งกายโขน-ละครไทยในช่วงนี้ ทำให้ผู้ชมได้เห็นเครื่องแต่งกาย โขน-ละครไทย ที่สร้างขึ้นตามแบบอย่างโบราณอย่างใกล้ชิดผ่านการแสดงโขนมูลนิธิส่งเสริม ศิลปาชีพ และเรียนรู้ขั้นตอนกระบวนการทำงานอย่างละเอียด โดย คุณสุรัตน์ จงดา เป็น ผู้หนึ่งที่มีบทบาทในการเผยแพร่ประชาสัมพันธ์ผ่านสื่อต่าง ๆ เช่น รายการโทรทัศน์ สื่อโซเชียลมีเดีย สื่อออนไลน์ และนิทรรศการเบื้องหลังการแสดงโขนมูลนิธิส่งเสริมศิลปาชีพ

ภาพที่ 7 ชิ้นส่วนเครื่องแต่งกายโขนพระราชทานที่มีการออกแบบลวดลายการปักขึ้นมาใหม่
 Figure 7. Pieces of a Royal Khon costume with a new embroidery pattern design

ภาพที่ 8 นิทรรศการเครื่องแต่งกายยืนเครื่องตัวพระ-นาง โขนเฉลิมพระเกียรติ
หอศิลปวัฒนธรรมกรุงเทพมหานคร วันที่ 11 ตุลาคม 2552

Figure 8. An exhibition of customary male and female costumes at Khon
Chaloem Phrakiat Bangkok Art and Culture Center, October 11, 2009

กระบวนการสร้างเครื่องแต่งกายโขน-ละครไทยของบ้านเครื่องคุณสุรตน์ จงดา

กระบวนการสร้างเครื่องแต่งกายโขน-ละครไทยของบ้านเครื่องคุณสุรตน์ จงดา ได้นำวิธีการสร้างแบบโบราณ โดยเฉพาะวิธีการปัก และวัสดุที่ใช้ในการปักตามแบบเครื่องแต่งกายที่ตกทอดมาถึงปัจจุบัน ซึ่งวัสดุที่คุณสุรตน์ จงดา เลือกใช้นั้นประกอบด้วย

1. ดิ้น เป็นวัสดุที่ใช้ในการปัก มีทั้งสีเงินและสีทอง ดิ้นเป็นวัสดุที่นำเข้ามาจากประเทศอินเดีย จะใช้ปักติดผ้าโดยวิธีปักจะปักตามลวดลายที่เขียนไว้ สำหรับตัวดิ้นจะมี 3 ลักษณะ ได้แก่ ดิ้นข้อ ดิ้นโปร่ง และดิ้นมัน

2. แถบเงิน-แถบทอง ใช้สำหรับการปักเดินเส้น และการปักแบ่งลายเป็นชั้น ๆ

3. กิมเจง คือไหมชนิดหนึ่ง ที่หุ้มด้วยเส้นทองหรือเส้นเงินอีกที ใช้สำหรับการปักเดินเส้น ลักษณะการปักมีทั้งปักแบบเดินเส้นเดียวหรือเดินเส้นคู่ตามลวดลาย กิมเจงมีขนาดเท่ากับเส้นด้าย ในบางครั้งจะนำกิมเจงมาถักเป็นเปียก่อนนำมาปัก

4. แล่ง เป็นแผ่นโลหะที่รีดจนบางเป็นเส้นยาว ใช้ในการปักโดยนำเส้นแล่ง 2 ชั้นมาพับให้เป็นมุมแหลม เรียกว่า “ถักนมสาว” ใช้สำหรับการปักเดินเส้นหรือปักเป็นขอบของชิ้นงานต่าง ๆ

5. ปีกแมลงทับ ใช้สำหรับการปักเป็นลายดอกไม้หรือปักเป็นจุดตามร่องของลาย

6. ลูกปัดและเลื่อม ใช้สำหรับการปักลวดลาย เช่นลายดอกไม้ หรือปักเดินเส้นเพิ่มสีสัน ในลายที่ออกแบบบนชิ้นงาน

7. ปุ่มปุด มีลักษณะคล้ายกับเลื่อม ใช้ปักเป็นดอกเล็ก ประกอบกับลาย

ภาพที่ 9 วัสดุที่ใช้การสร้างเครื่องแต่งกายโขน-ละครไทยของบ้านเครื่องคุณสุรัตน์ จงดา

Figure 9. Materials used to create Khon-Thai drama costumes of Surat Jongda's Costume House

ขั้นตอนการสร้างเครื่องแต่งกายโขน-ละครไทย ของบ้านเครื่องคุณสุรัตน์ จงดา คล้ายกับการสร้างเครื่องแต่งกายโขน-ละครแบบโบราณ ดังนี้

1. การกำหนดสีเครื่องแต่งกาย เมื่อกำหนดเครื่องแต่งกายของตัวละครขึ้น ไม่ว่าจะ เป็นตัวพระหรือตัวนางแล้ว จะต้องกำหนดสี สีจะเป็นตัวกำหนดทั้งฐานะของตัวละคร อายุ วัย หรือตำแหน่ง เช่น ตัวอิเหนาจะใช้สีแดง พระรามใช้สีเขียว พระลักษมณ์ใช้สีเหลือง เป็นต้น

2. การออกแบบลวดลาย หลังจากที่ได้เลือกสีผ้าให้เข้ากับตัวละครแล้ว ขั้นตอนต่อไป จะเป็นการออกแบบลวดลาย สำหรับสัดส่วนของชิ้นส่วนเครื่องแต่งกาย เช่น เสื้อ สนับเพล่า อินทรธนู ห้อยหน้า ห้อยข้าง รัตตะเภา จะต้องมีส่วนให้เหมาะสมกับนักแสดง และผู้ที่สวมใส่

3. การเลือกวัสดุ อุปกรณ์ ในการปักเครื่องแต่งกายละครไทยนั้น มีวัสดุหลักคือ ดิ้นข้อ ดิ้นโปร่ง แต่การปักเครื่องแต่งกายของคุณสุรัตน์ จงดานั้นมีการศึกษาจากชิ้นส่วน เครื่องแต่งกายที่เป็นของเก่าของโบราณหรือเปลี่ยนวัสดุบางชิ้นให้เหมาะสม เช่น มีการใช้ คริสตัลที่มีความแวววาวกว่านำมาใช้แทนลูกปัดหรือพลอยสีต่าง ๆ วัสดุหลักในการปักของ

บ้านเครื่องคุณสุรรัตน์ จงดา จะประกอบไปด้วย ดิ้นข้อ ดิ้นโปร่ง ดิ้นมัน แลบเงิน-ทอง แล่งเงิน-ทอง กิมเจง โหม บุ่มปุด เลื่อม ปีกแมลงทับ เป็นต้น

4. การเลือกผ้า ผ้าที่ใช้ในการสร้างเครื่องแต่งกายโขน-ละครไทยของบ้านเครื่องคุณสุรรัตน์ จงดา จะมีความแตกต่างจากเครื่องแต่งกายโขน-ละครไทยใช้กันอยู่ในปัจจุบัน ซึ่งนิยมใช้ผ้าตัวสีต่าง ๆ ที่มีขายในท้องตลาดมาเป็นผ้าสำหรับการปัก ซึ่งผ้าตัวนี้มีความมันและมีสีที่ฉูดฉาด แต่คุณสุรรัตน์ จงดา จะเลือกใช้ผ้าไหม เนื่องจากเครื่องแต่งกายโขน-ละครไทยของโบราณนั้นใช้ผ้าไหมเป็นผ้าในการตัดเย็บ มีสีสันทันไม่ฉูดฉาด และมีความงดงามในตัวเนื้อผ้า โดยเลือกใช้ผ้าไหมไทย ผ้าไหมอินเดียและผ้าไหมจีน ซึ่งมีคุณสมบัติคือความเบาบางเมื่อปักวัสดุลงไป และซับผ้าแล้วจะทำให้เครื่องแต่งกายไม่หนาและหนักเกินไป

5. การเขียนลาย เมื่อกำหนดผ้าที่ใช้ในการปักแล้ว ขั้นตอนต่อไปจะเป็นการเขียนลาย ซึ่งเป็นลายที่ใช้ในการปัก คุณสุรรัตน์ จงดา ได้แนวคิดเกี่ยวกับการออกแบบลายที่ใช้ปักมาจากภาพจิตรกรรมลายไทย และจากหุ่นวังหน้าของกรมพระราชวังบวรวิไชยชาญ ในพิพิธภัณฑ์สถานแห่งชาติ ซึ่งเป็นลายปักที่อยู่ในสมัยรัตนโกสินทร์ตอนต้น ลายที่เขียนจะเป็นการผูกลาย เช่นลายดอกไม้ ลายช่อดอก ลายไม้เลื้อย และใช้วิธีการปักโดยนำวัสดุต่าง ๆ มาปักเป็นดอก เป็นช่อ ซึ่งลายที่นำมาส่วนใหญ่ก็เป็นลายเดิมที่มีอยู่จากภาพจิตรกรรมและจากลายปักเครื่องแต่งกายของหุ่นวังหน้า

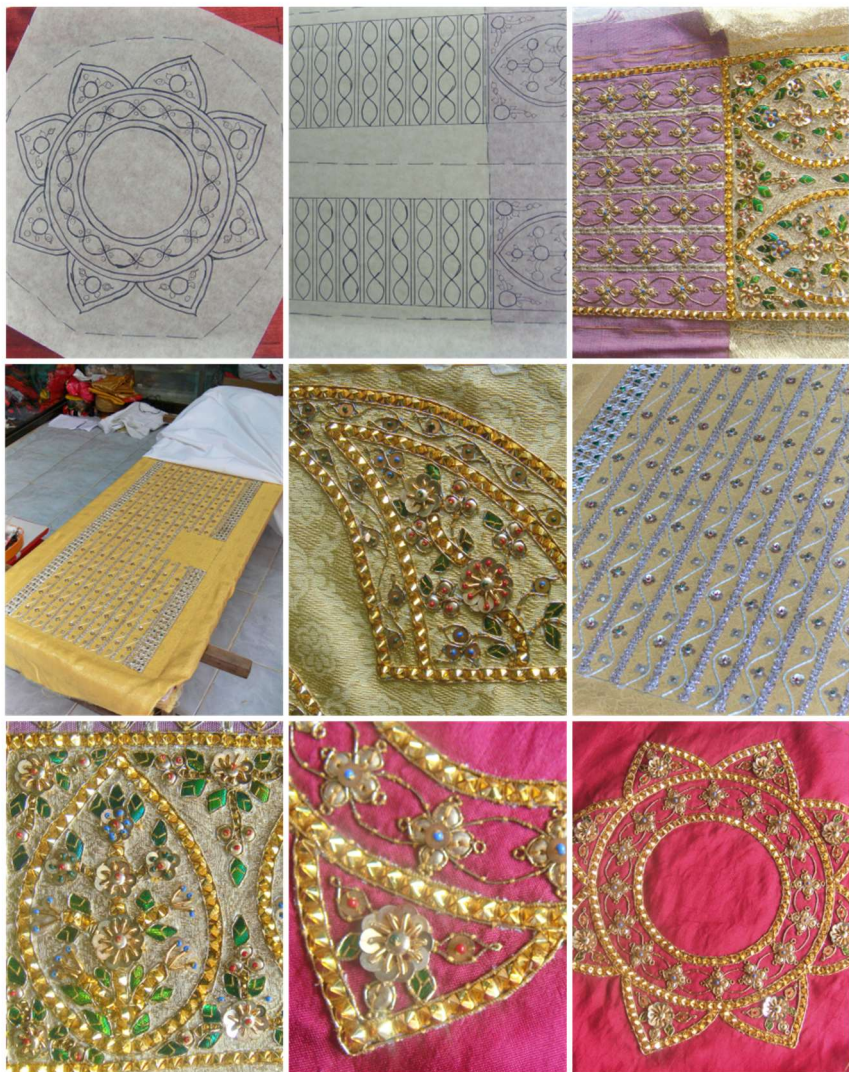
6. การขึ้นสะดึงและการวางผ้า เป็นการเตรียมก่อนการปักผ้า การขึ้นสะดึงเป็นการทำให้ผ้าตึงด้วยกรอบไม้รูปสี่เหลี่ยม เพื่อความสะดวกในการปัก อีกทั้งทำให้ผ้าและลายปักไม่ย่น โดยมากแล้วช่างปักจะต้องสร้างสะดึงเอง ขนาดของสะดึงขึ้นอยู่กับชิ้นงานที่ต้องการปัก ซึ่งไม่ได้กำหนดขนาดของสะดึงไว้ตายตัว และจะต้องมีช่างตั้งรองสะดึงไว้ด้านล่างเพื่อวางสะดึง ความสูงของตั้งไม้จำกัดขึ้นอยู่กับความสะดวกของช่างปัก วิธีการขึ้นสะดึงที่นิยมจะมีอยู่ 2 แบบคือ การขึ้นสะดึงด้วยท่อนไม้ และการขึ้นสะดึงด้วยกรอบรูป

7. การลอกลาย จะเขียนลายที่กำหนดไว้บนกระดาษลอกลาย ซึ่งเป็นกระดาษที่มีลักษณะบางและสามารถเห็นทะลุอีกด้านได้ ในการเขียนลายนั้นจะใช้ดินสอหรือปากกา ลอกลายจากลายต้นฉบับหรือลายที่เขียนมาใหม่ แล้วจึงนำไปเย็บติดกับผ้าที่วางไว้บนสะดึง การลอกลายในปัจจุบันนิยมทำกัน 3 แบบคือ การลอกลายโดยใช้กระดาษลอกลาย การลอกลายโดยใช้การพิมพ์สกรีน และการลอกลายโดยวาดลงบนผ้า

8. การปัก หลังจากเตรียมทุกชั้นที่ผ่านมา ขั้นตอนการปักเป็นงานฝีมือต้องใช้ทักษะการฝึกฝนจนเกิดความชำนาญ วิธีการปักผ้าและเครื่องแต่งกายของคุณสุรรัตน์ จงดา มีรูปแบบที่เป็นเอกลักษณ์โดยหลังจากออกแบบลวดลายและวางผ้าบนสะดึงแล้ว จะเลือกใช้วัสดุต่าง ๆ ให้เหมาะสมกับลายที่ออกแบบไว้ ซึ่งลายนั้นมีการใช้วัสดุที่หลากหลาย เช่น ดิ้นข้อ ดิ้นโปร่ง ดิ้นมัน ไหมจีน กิมเจง แล่งเงินแล่งทอง ปักแมลงทับ บุ่มปุด เลื่อม เป็นต้น รวมทั้งวิธีการปักของคุณสุรรัตน์ จงดา ได้นำวิธีการปักแบบโบราณมาใช้ เช่น การถมไหม การกลึงไหมทอง การปักด้วยปักแมลงทับ การพับแล่ง การปักหักทองขวาง

9. การลงแป้ง จุดประสงค์ของการลงแป้งเพื่อให้ชิ้นงานที่ปักเข้ารูปทรง มีความแข็งแรงไม่บิดเบี้ยว หลังจากจากที่ตัดออกจากสะดึง การลงแป้งแต่เดิมจะใช้แป้งมันละลายน้ำแล้วตั้งไฟให้ละลายมีความเหนียวกลายเป็นแป้งเปียก จากนั้นจะทาไปที่ด้านหลังของผ้าที่ปักไว้ นั่นคือด้านของผ้าดิบ ข้อเสียของการใช้แป้งเปียกนั้น นอกจากชิ้นงานจะมีความแข็งกระด้างแล้วยังทำให้แมลงที่มากินเนื้อผ้าจนเป็นรู เนื่องจากแป้งเปียกนั้นเป็นอาหารอย่างดีของแมลง คุณสุรรัตน์ จงดา จึงคิดวิธีที่ทำให้ผ้าไม่แข็งกระด้างและไม่มีแมลงมารบกวน โดยใช้กาวลาเท็กซ์ (Latex Glue) แต้มเฉพาะจุดที่เป็นปมของด้ายเท่านั้น โดยไม่ได้ทาทั้งผืน ดังนั้นผ้าไม่เกิดความแข็งกระด้าง

10. การซับผ้า เป็นขั้นตอนสุดท้ายของการสร้างเครื่องแต่งกายโขน-ละครไทย การซับผ้านั้น นิยมใช้ผ้าโทเรซึ่งเป็นผ้าใยสังเคราะห์ที่มีความทนทาน มีสีสันใกล้เคียงกับผ้าตัวน เย็บเพื่อปิดรอยปักด้านหลังของผ้า โดยตัดผ้าซับในให้มีขนาดเท่ากับผ้าที่ปักและเย็บให้ติดกัน เครื่องแต่งกายโขน-ละครไทย ของบ้านเครื่องคุณสุรรัตน์ จงดา โดยมากจะใช้ผ้าไหมเป็นผ้าชนิดเดียวกันกับที่ใช้ในการปักเช่นกัน

ภาพที่ 10 ผลงานการปักเครื่องแต่งกายโขน-ละครไทย บ้านเครื่องคุณสุรัตน์ จงดา
 Figure 10. Embroidery work of Khon-Thai drama costumes at Surat Jongda's
 Costume House

กระบวนการสร้างเครื่องแต่งกายโขน-ละครไทยของบ้านเครื่องคุณสุรรัตน์ จงดา เป็นการปักเครื่องแต่งกายอย่างโบราณ ให้มีความใกล้เคียง เพื่อความวิจิตร แต่ก็มีข้อจำกัดของระยะเวลา และงบประมาณดังนั้นจึงมีการปรับเปลี่ยนวัสดุให้เหมาะสม โดยไม่สามารถใช้วัสดุทั้งหมดได้อย่างแบบโบราณ เช่นการใช้พลอย อัญมณี การใช้เครื่องประดับโลหะลงยาปักประดับ และอื่น ๆ จึงมีการเลือกวัสดุทดแทนที่ใกล้เคียงและมีราคาที่เหมาะสมกว่านำมาใช้ รวมทั้งคุณสุรรัตน์ จงดา ยังศึกษาค้นคว้า วิธีการปักแบบโบราณมาใช้เพื่อเป็นการรื้อฟื้นวิธีการปักแบบโบราณที่ปรากฏบนชิ้นส่วน เครื่องแต่งกายต่าง ๆ ซึ่งถือว่าคุณสุรรัตน์ จงดา เป็นผู้หนึ่งที่อนุรักษ์ และทำให้งานปักผ้าแบบโบราณที่เกือบจะสูญหาย กลับมาให้เยาวชนรุ่นต่อไปได้เห็นคุณค่า และภูมิปัญญาของช่างฝีมือของไทย

อภิปรายผลการวิจัย

จากการศึกษาเรื่องพัฒนาการรูปแบบเครื่องแต่งกายโขน-ละครไทยบ้านเครื่องคุณสุรรัตน์ จงดา พบว่าคุณสุรรัตน์ จงดา มีความสนใจในเรื่องการแต่งกายละครไทย มาจากการได้เห็นเครื่องแต่งกายละครไทยในวัยเยาว์ ต่อมาเลือกเรียนต่อระดับอุดมศึกษาด้านนาฏศิลป์ ได้เรียนรู้การสร้างเครื่องแต่งกายละครไทยจากบ้านเครื่องต่าง ๆ และครูผู้เชี่ยวชาญทำให้คุณ สุรรัตน์ จงดา เริ่มสร้างและพัฒนาารูปแบบการแต่งกายโขน-ละครไทย มาโดยตลอดเวลา

การพัฒนาารูปแบบการสร้างเครื่องแต่งกายโขน-ละครไทย ของบ้านเครื่อง คุณสุรรัตน์ จงดา จากอดีตจนถึงปัจจุบัน คุณสุรรัตน์ จงดา เริ่มต้นจากความสนใจ นำไปสู่การเรียนรู้กับครูผู้เชี่ยวชาญ การฝึกปฏิบัติ ศึกษาค้นคว้า ทดลองสร้างเครื่องแต่งกายเพื่อนำไปใช้งานในหลาย ๆ โอกาส และรับฟังข้อเสนอแนะ นำข้อผิดพลาดจากทดลองไปปรับปรุงการสร้างเครื่องแต่งกายอีกหลายครั้ง

จากอดีตที่ผ่านมาผลงานการสร้างเครื่องแต่งกายของคุณสุรรัตน์ จงดา มีลักษณะเฉพาะคือ ใช้วิธีสร้างเลียนแบบเครื่องแต่งกายแบบโบราณโดยศึกษาชิ้นส่วนจากเครื่องแต่งกายของหุ่นหลวงในอดีต ผลงานในช่วงแรกยังไม่ได้รับความนิยม เนื่องจากผู้ชมยังคุ้นชินกับเครื่องแต่งกายโขน-ละครไทยแบบอย่างสมัยนิยม จึงไปสู่การพัฒนาารูปแบบและกระบวนการสร้างเครื่องแต่งกายทั้งลวดลายที่นำมาจากภาพจิตรกรรม จากเอกสารภาพถ่ายโบราณ การเลือกวัสดุแบบเดียวกับงานแบบโบราณและวัสดุทดแทน เช่น ลูกปัด หินสี รวมทั้งวิธีการปักที่มี

การศึกษารื้อฟื้นการปักแบบโบราณ จากชิ้นงานเครื่องแต่งกายโขน-ละครและเครื่องแต่งกายหุ่นหลวง ในพิพิธภัณฑ์ นอกจากนี้ยังได้สร้างช่างฝีมือรุ่นใหม่ที่มีคุณภาพเพื่อสืบทอดความรู้และภูมิปัญญาของช่างปักในอดีต ในลักษณะของงานหัตถศิลป์เชิงพาณิชย์อีกด้วย

ปัจจัยที่ส่งผลให้การพัฒนารูปแบบเครื่องแต่งกายโขน-ละครไทยในแต่ละช่วงมีความโดดเด่นเป็นผลมาจาก

1. การจัดจ้างสร้างเครื่องแต่งกายโขน-ละครไทยสำหรับการแสดง ที่มีอยู่ในปัจจุบัน ไม่ว่าจะเป็นวัสดุ ลวดลาย ระยะเวลาและงบประมาณ รวมทั้งผู้ว่าจ้างต้องการความโดดเด่นบนเวที และการแสดงในระยะไกล ทำให้รูปแบบเครื่องแต่งกายใช้วัสดุที่ให้ความแวววาว และดึงดูดสายตาผู้ชม ด้วยงบประมาณที่จำกัด

2. การส่งเสริมการท่องเที่ยวแบบย้อนยุคสมัยรัตนโกสินทร์ ทำให้คุณสุรตน์ จงดา เริ่มศึกษา ลวดลาย และวิธีการปักแบบโบราณ โดยศึกษาจากภาพจิตรกรรม ชิ้นส่วนเครื่องแต่งกายหุ่นหลวงในพิพิธภัณฑ์ ทำให้เกิดการเปลี่ยนแปลงรูปแบบด้านลวดลายเป็นจุดสำคัญ

3. การฟื้นฟูเครื่องแต่งกายโขน-ละครไทยแบบโบราณ สู่อารยชน โดยมีการศึกษาเพิ่มเติมในเรื่องของวัสดุ วิธีการปัก สัดส่วนและขนาด

4. การรื้อฟื้นการสร้างเครื่องแต่งกายโขน-ละครไทย ในการแสดงโขนมูลนิธิส่งเสริมศิลปาชีพ ตามแบบเครื่องละครหลวง จากพระราชเสาวนีย์สมเด็จพระนางเจ้าสิริกิติ์ พระบรมราชินีนาถ พระบรมราชชนนีพันปีหลวง เป็นช่วงที่มีกระแสการฟื้นฟูและอนุรักษ์เครื่องแต่งกายละครไทยแบบโบราณอย่างจริงจังเพื่อให้เป็นมรดกของไทย

นอกจากนี้ยังมีปัจจัยอื่น ๆ ในการพัฒนารูปแบบการสร้างเครื่องแต่งกายโขน-ละครไทยของบ้านเครื่องคุณสุรตน์ จงดา ได้แก่

1. ความต้องการการรื้อฟื้นรูปแบบเครื่องแต่งกายโขน-ละครไทยแบบโบราณ จากหลักฐานชิ้นส่วนของที่เครื่องแต่งกายที่ถูกเก็บรักษาในพิพิธภัณฑ์ จากภาพถ่ายโบราณ จากภาพจิตรกรรม จะปรากฏลวดลาย วัสดุที่ใช้ในการสร้าง ที่นอกเหนือไปจากเครื่องแต่งกายโขน-ละครไทย ตามสมัยนิยมที่สืบทอดกันมาในปัจจุบัน

2. การสร้างเอกลักษณ์ของเครื่องแต่งกายโขน-ละครไทย ของบ้านเครื่องคุณสุรรัตน์ จงดา เช่น การออกแบบลวดลายปัก การเลือกวัสดุในการปัก และวิธีการปักผ้า ที่ได้รับการถ่ายทอดจากสกุลช่างต่าง ๆ รวมทั้งการศึกษาค้นคว้าจากงานปักผ้าแบบโบราณ

จากการที่คุณสุรรัตน์ จงดา ได้ออกแบบและสร้างสรรค์การแสดงให้กับหน่วยงานต่าง ๆ และได้มีโอกาสสนองพระราชเสาวนีย์ของสมเด็จพระนางเจ้าสิริกิติ์ พระบรมราชินีนาถ พระบรมราชชนนีพันปีหลวง ในการฟื้นฟูและอนุรักษ์เครื่องแต่งกายโขน-ละครไทยแบบโบราณ จนกระทั่งเกิดความคิดที่จะสร้างเครื่องแต่งกายไว้ใช้สำหรับการแสดง เพื่อให้เหมาะสมกับการแสดงที่ออกแบบไว้ จึงได้ทำการศึกษาค้นคว้าข้อมูลตามหลักวิชาการ และทำงานร่วมกับผู้ที่มีความรู้แขนงต่าง ๆ ได้รับคำแนะนำ ทดลองสร้างโดยลองผิดลองถูก ปรับปรุงหลายครั้งจนได้งานวิจิตรศิลป์ที่กำลังจะสูญหายกลับฟื้นคืนมาเป็นที่รู้จักของคนไทยอีกครั้ง

การพัฒนารูปแบบเครื่องแต่งกายโขน-ละครไทย บ้านเครื่องคุณสุรรัตน์ จงดา ได้มีศึกษารูปแบบ และกรรมวิธีการสร้าง ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ Jongda S. (2013) ได้ศึกษาเรื่องศิลปกรรมพัสดราภรณ์โขนละคร พบว่าความงามของเครื่องแต่งกายโขนละครต้องคำนึงถึงสัดส่วน โครงสร้างเครื่องแต่งกายโขนละครได้พัฒนามาจากเครื่องแต่งกาย ในชีวิตจริงของบุคคลชั้นสูงในสังคมสมัยโบราณ มีวิธีการปักและวัสดุที่ใช้ในการปักลวดลายที่หลากหลาย ปัจจุบันมีรูปแบบวิธีการปักน้อยลงและได้พยายามฟื้นฟูเครื่องแต่งกายโขนละครแบบโบราณขึ้นมาใหม่ ซึ่งเป็นอีกปัจจัยหนึ่งที่ทำให้เกิดการเปลี่ยนแปลงการสร้างเครื่องแต่งกายโขน-ละครไทย ขึ้นในปัจจุบัน อีกทั้งการเลือกใช้วัสดุทดแทนในการใช้สร้างเครื่องแต่งกายก็ต้องสัมพันธ์กับ งบประมาณ และระยะเวลาการผลิต จึงจำเป็นต้องนำนวัตกรรมมาใช้ในการสร้างซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ Towasakul T. (2016) ได้ศึกษาเรื่องของวัสดุทดแทนและนวัตกรรมจากการสร้างศิราภรณ์หัวโขน พบว่า การเปลี่ยนแปลงในเรื่องของการใช้วัสดุทดแทนและนวัตกรรมในการสร้างศิราภรณ์หัวโขนของช่างทำหัวโขนในปัจจุบัน เป็นการตอบสนองความต้องการของนักแสดง สถานศึกษาที่มีความต้องการหัวโขนสำหรับการแสดงโขนในราคาที่สามารจับต้องได้ อีกทั้งยังช่วยลดระยะเวลาในการสร้างหัวโขนให้น้อยลง และได้ปริมาณหัวโขนที่มากขึ้น

และอีกประการหนึ่งคุณสุรัตน์ จงดา เป็นผู้มีความชำนาญด้านหนึ่งในปัจจุบันที่ทำให้เครื่องแต่งกายละครแบบโบราณได้ย้อนกลับมาให้เยาวชนได้รู้จักและเห็นอีกครั้ง จากความสนใจในเรื่องเครื่องแต่งกายละครไทย ทำให้ภูมิปัญญาการสร้างเครื่องแต่งกายเป็นการอนุรักษ์มรดกอีกแขนงหนึ่ง มีรวบรวมความรู้และการถ่ายทอดในกลุ่มเยาวชน นักศึกษา บุคคลทั่วไป ในฐานะของครูและวิทยากรผู้ให้ความรู้ด้านเครื่องแต่งกายไทย-ละครไทย เผยแพร่ความรู้ในนิทรรศการ รายการโทรทัศน์ ทางสื่อโซเชียลมีเดีย และที่สำคัญคุณสุรัตน์ จงดา ได้สนองพระราชดำริของสมเด็จพระนางเจ้าสิริกิติ์ พระบรมราชินีนาถ พระบรมราชชนนีพันปีหลวง ในการฟื้นฟูและอนุรักษ์เครื่องแต่งกายไทย-ละครไทยแบบโบราณ มรดกของชาติให้คงอยู่ต่อไป

ข้อเสนอแนะจากการวิจัย

1. ควรมีการจัดเก็บข้อมูลในลักษณะของภาพเคลื่อนไหวเพิ่มเติม เพื่อเห็นถึงวิธีและขั้นตอนการสร้างอย่างละเอียดเป็นรูปธรรม และเข้าใจต่อการอธิบายเมื่อกล่าวถึงกรรมวิธีในการสร้างแต่ละขั้นตอน
2. ศึกษาและพัฒนาในเรื่องของการใช้วัสดุทดแทน วิธีการสร้างและตัดเย็บ การนำนวัตกรรมหรือเทคโนโลยีมาพัฒนาการสร้างเครื่องแต่งกายแบบดั้งเดิมเพื่อลดต้นทุนและประหยัดระยะเวลาการสร้าง ตอบสนองความต้องการของผู้ใช้งานที่มีงบประมาณที่จำกัด เช่น กลุ่มชมรมในโรงเรียน

เอกสารอ้างอิง

- BBC NEWSTHAI. (2018). Asian Games: Looking back on past achievements of Thai athletes. *Online BBC NEWSTHAI*. Retrieved from <https://www.bbc.com/thai/features-45282855>
- Vongverat B. (2008). *Collections of Khon and Lakorn Costumes : a Case Study Khun Ratana's House*. (Master's Degree). Chulalongkorn University, Bangkok.
- Damrong Rajanubhab, Prince (1964). *Legend of Adonis drama*. (4th ed). Phra Nakhon: Klang Wittaya Publishing House.

- Jongda S. (2013). *The Art of Khon lakhon Costumes*. (Doctoral Dissertation). Mahasarakham University, Mahasarakham.
- Jongda S. (2021, December 10). *Interviewed by Towasakul T.* [Tape recording], Tongphoon Village, Bangkok.
- Thaiticketmajor. (2022) Khon Sala Chalermkrung. *Online Thaiticketmajor*. Retrieved From <https://www.thaiticketmajor.com/performance/khon-thai-masked-dance-sala-chalermkrung-2019.html>
- Towasakul T. (2016). *Industrial Arts and the Innovation of Khon Mask Production* (Doctoral Dissertation). Mahasarakham University, Mahasarakham.
- Yupho D. (1988). *Dance art or Thai classical dance guide*. (2th ed). Bangkok: Fine Arts Department.

การลากเรือพระทางน้ำ: พัฒนาการ พิธีกรรม การคงอยู่และการมีส่วนร่วมในการอนุรักษ์

Lak Reua Phra Thang Nam

(The Water Procession of Hauling the Buddha Image):
Development, Rituals, Persistence, and Participation in Conservation

เชษฐา มุหะหมัด¹

Chettha Muhamad

E-mail: chettha_muh@nstru.ac.th

เดโช แชน้ำแก้ว²

Daycho Khaenamkhaew

Received: May 9, 2023

Revised: June 14, 2023

Accepted: September 22, 2023

¹ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร. สาขาวิชาการพัฒนาชุมชน คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏนครศรีธรรมราช
Assistant Professor Dr., Program in Community Development, Faculty of Humanities and Social Sciences,
Nakhon Si Thammarat Rajabhat University

²ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร. สาขาวิชาการพัฒนาชุมชน คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏนครศรีธรรมราช
Assistant Professor Dr., Program in Community Development, Faculty of Humanities and Social Sciences,
Nakhon Si Thammarat Rajabhat University

บทคัดย่อ

การวิจัยครั้งนี้มีวัตถุประสงค์คือ เพื่อศึกษาพิธีกรรมของการลากเรือพระทางน้ำ พัฒนาการและการคงอยู่ของการลากเรือพระทางน้ำ การกำหนดและออกแบบการมีส่วนร่วมในการอนุรักษ์การลากเรือพระทางน้ำ เป็นการวิจัยเชิงคุณภาพ ประกอบด้วยผู้ให้ข้อมูลสำคัญ ได้แก่ กลุ่มลากเรือพระทางน้ำ ผู้นำในชุมชน เจ้าหน้าที่ภาครัฐและผู้นำศาสนา รวมทั้งสิ้น จำนวน 38 คน โดยใช้การวิจัยแบบมีส่วนร่วม วิธีการสังเกตแบบมีส่วนร่วม การจัดกระบวนการสนทนากลุ่ม การสัมภาษณ์เชิงโครงสร้าง และการเปิดเวทีชุมชนเพื่อนำมาข้อมูลมาประมวลผลเชื่อมโยงประเด็น สังเคราะห์เรียบเรียง วิเคราะห์เชิงพรรณนา และนำเสนอผลการวิจัยเชิงเรื่องเล่าของชุมชน ผลการวิจัยพบว่า 1) พิธีกรรมของการลากเรือพระทางน้ำ พบว่า มีอุปสรรคในการทำพิธี ขั้นตอนการประกอบเรือพระและองค์ประกอบในการทำพิธีที่สำคัญคือ ประธานของพิธี ผู้ประกอบพิธี ผู้ร่วมพิธี สถานที่ วันเวลา และขั้นตอนการทำพิธี เช่น การประกอบพิธีการลากพระโดยการอัญเชิญพระลากและอัญเชิญขึ้นเรือพระ รวมถึงการลากพระทางน้ำ 2) พัฒนาการของการลากเรือพระทางน้ำในยุครุ่งเรืองมีการสร้างตำนานพระลากให้ศักดิ์สิทธิ์และเป็นที่เคารพ ศรัทธา ต่อมาในยุคเปลี่ยนผ่านมีการปรับปรุงเรือพระ และปรับเปลี่ยนรูปแบบการลากเรือพระให้เข้ากับยุคสมัย ในส่วนยุคถดถอยและการอนุรักษ์มิได้ลดลงตามกระแสความทันสมัยแต่กลับได้รับความนิยมเพิ่มขึ้นโดยมีเงื่อนไขสำคัญ คือ การผนวกรวมประเพณีของท้องถิ่นให้เข้ากับการท่องเที่ยวชุมชน และความเชื่อ การดำรงอยู่ของการลากเรือพระทางน้ำผ่านกระบวนการถ่ายทอดและเรียนรู้ การเห็นคุณค่าประโยชน์ การประยุกต์รูปแบบให้สอดคล้องกับปัจจุบัน การส่งเสริมสนับสนุนจากภาครัฐและเอกชนเพื่อสร้างการยอมรับจากสังคมภายนอกผ่านการมีส่วนร่วมและบริหารจัดการอย่างเป็นระบบโดยชุมชนและก่อให้เกิดกิจกรรมที่ร่วมสมัย และ 3) การกำหนดและออกแบบการมีส่วนร่วมในการอนุรักษ์การลากเรือพระทางน้ำ พบว่า การมีส่วนร่วมในการศึกษาข้อมูลและสถานการณ์ชุมชนที่เป็นประเพณี และวัฒนธรรมของจังหวัดนครศรีธรรมราชอันโดดเด่นและส่งต่อวัฒนธรรมเหล่านี้สู่รุ่นต่อรุ่นให้ตระหนัก และร่วมกันมีส่วนร่วมในการวิเคราะห์ปัญหาและสาเหตุ ผ่านขั้นตอนและวิธีการที่อาจปรับเปลี่ยนแปลงไป โดยอาศัยมีส่วนร่วมในการเลือกแนวทางแก้ไขปัญหาและการวางแผนเพื่อการเรียนรู้ โดยมีนักเรียน นักท่องเที่ยว และผู้ประกอบการเข้ามามีส่วนร่วมในการจัดทำเรือพระ อีกแนวทางหนึ่งคือ การจัดการเรียนการสอน

แบบนอกห้องเรียน (Outdoor Education) ส่งผลให้ทุกภาคส่วนเข้ามามีส่วนร่วมในการดำเนินการตามแผนของชุมชนในการถ่ายทอดองค์ความรู้ท้องถิ่นที่เกี่ยวข้องกับการลากพระ อีกทั้งยังเกิดการสร้างงานและรายได้กลายเป็นการหนุนเสริมเศรษฐกิจชุมชนในด้านการท่องเที่ยว ทั้งยังต้องมีแนวทางร่วมในการติดตามประเมินผลกิจกรรมที่จัดขึ้นเพื่อทราบถึงปัญหา อุปสรรคและหาแนวทางแก้ไขเพื่อการอนุรักษ์และสืบทอดพิธีกรรมเกี่ยวกับการลากเรือพระทางน้ำให้ดำรงอยู่ต่อไป

คำสำคัญ: การลากเรือพระทางน้ำ พัฒนาการและการคงอยู่ พิธีกรรม การมีส่วนร่วมในการอนุรักษ์

Abstract

The objectives of this research were to study the rite, development and persistence of pulling a religious boat along the waterway, and to define and design the participation in preserving this rite. This qualitative research collected data from 38 key informants who provided vital information: boat-pulling groups, community leaders, government officials, and religious leaders. Participatory observation method, group discussion process, structured interview, and opening a community forum were employed to process information and link all issues. Then the information was synthesized, organized, and analyzed based on the descriptive analysis method. Finally, the findings of this community's narrative research were presented. The research revealed that 1) the rite of pulling a religious boat along the waterway used tools and materials to perform the ceremony and had essential steps of decorating the religious boat. The elements of performing the rite were composed of the ceremony's president, master of ceremony, participants, place, date and time, and steps of running the ceremony, for example: starting by inviting the Buddha image from the temple, followed by placing it on the religious boat, and pulling it along the waterway. 2) For development and persistence: In the prosperous era of this rite, Phra Lak was made to be sacred and respected by the people.

Later in the transition period, the form of pulling boats was improved and adjusted to match the era. During the recession, preservation has remained strong under modern trends and grown in popularity under the necessary condition by integrating local traditions into community tourism and its beliefs. The persistence of this ritual has been continued through the process of transmission and learning, appreciation of the benefits, application of the format following the current situation, promotion, and support from the public and private sectors to create acceptance from the outside society through participation and systematical management by the community, and creation of the contemporary activities. 3) For defining and designing participation in conserving the rite of pulling a religious boat along the waterway, there was the participation in studying information and situations in the community to find the unique traditions and culture of Nakhon Si Thammarat valuable for passing on to the next generation. It aimed to encourage young people to realize and participate in analyzing problems and causes through procedures and methods that may be adjusted or changed. Participation was a method used to select the solutions and plan for further learning. Students, tourists, and entrepreneurs took part in preparing the religious boat. Another approach was Outdoor Education, leading to all sectors implementing the community plan in transferring local knowledge related to the rite of pulling a Buddha image. Moreover, it could create jobs and income to support the community economy in terms of tourism. There must also be a common approach in monitoring and evaluating the organized activities to know the problems and obstacles and to find a solution to conserve and inherit the ritual of pulling a religious boat along the waterway to exist continually.

Keywords: Pulling a religious boat along the waterway, Development and persistence, Rite, Conservation through Community participation

บทนำ

ความเชื่อมโยงระหว่างประเพณีการชักพระของบักซ์ใต้ที่สอดคล้องกับปฏิทินสากลในทางพุทธศาสนา แม้กระทั่งในภูมิภาคหรือนานาประเทศเพียงแต่ลักษณะและชื่อเรียกต่างกันไป ความน่าสนใจของประเพณีท้องถิ่น เช่น การชักพระของบักซ์ใต้จึงเปรียบได้ถึงการเป็นท้องถิ่นนิยมหรือการทำให้วัฒนธรรมท้องถิ่นเป็นสินค้าในปัจจุบัน กระบวนการเหล่านี้มีลักษณะเฉพาะหรือสีสันของท้องถิ่น ประเพณีแต่ละท้องถิ่นยังสัมพันธ์กับทั้งลักษณะทางภูมิศาสตร์ สภาพดินฟ้าอากาศ และเป็นวัฒนธรรมเฉพาะ เมื่อกล่าวถึงการชักพระในภาคใต้มีทั้งชักพระทางบกและชักพระทางน้ำ ซึ่งสองรูปแบบนี้สัมพันธ์กับวิถีท้องถิ่นและภูมิศาสตร์ชุมชนอย่างยิ่ง (Prakrunithetthammaporn, 2018)

จากการบอกเล่าและลงพื้นที่ภาคสนามการลากเรือพระทางน้ำของชุมชนพัทเสมาะและชุมชนศรีวิ้ง ยังมีพัฒนาการต่อเนื่องมาตั้งแต่ยุคกรุงเรือง สูยุคเปลี่ยนผ่าน ยุคถดถอยและการอนุรักษ์ และยุคการท่องเที่ยว (Checkland, 1959, Friedl, 1981, Khaenamkhaew & Muhamad, 2021) ชุมชนได้มีส่วนร่วมในการอนุรักษ์ประเพณีชักพระทางน้ำซึ่งหาชมได้ยากและยังดำรงอยู่ได้ด้วยการมีส่วนร่วมและด้วยปราชญ์ชาวบ้านที่ร่วมกันถ่ายทอดภูมิความรู้เกี่ยวกับประเพณีชักพระทางน้ำรวมถึงพิธีกรรมต่าง ๆ ที่ใช้ในงานประเพณี อีกทั้งยังมีพิธีกรรมที่เป็นแบบแผนที่ปฏิบัติสืบต่อกันมาทั้งในทางศาสนาและความเชื่อ (Department of Religious Affairs, Ministry of Culture, 2009) และยังมีพิธีกรรมต่าง ๆ ที่ประกอบไปด้วยประธานของพิธี ทำหน้าที่ประกอบพิธีกรรมรวมถึงเป็นผู้สืบทอดวิชาจากบรรพบุรุษ ผู้ประกอบพิธีทำหน้าที่เป็นผู้ช่วยประธานในพิธีต่าง ๆ เป็นลูกศิษย์ที่ได้รับการไว้วางใจ ผู้ร่วมพิธีเป็นคนทั่วไป เช่น ลูกหลานของคนในชุมชนหรือผู้ที่สนใจอื่น ๆ สถานที่ประกอบพิธี วันเวลาประกอบพิธี ซึ่งการประกอบพิธีกรรมแต่ละครั้งต้องเตรียมตัวล่วงหน้าเป็นเวลานานเพื่อป้องกันความผิดพลาด ขาดเสียไม่ได้คือ อุปกรณ์ในการทำพิธีมีหลายชนิด และมีขั้นตอนในการประกอบพิธีตามรูปแบบที่กำหนดไว้ (Muenrak, 2020) ในส่วนของผู้นำในชุมชนก็จะมีบทบาทในการชักนำคนในชุมชน ให้เห็นถึงความสำคัญของประเพณีท้องถิ่นและเข้ามามีส่วนร่วมในกิจกรรมต่าง ๆ ตั้งแต่การเตรียมความพร้อมในการเข้าร่วมกิจกรรมจนเสร็จสิ้นกระบวนการลากพระกิจกรรมลากเรือพระทางน้ำจึงมีความสำคัญในฐานะเป็นเครื่องมือประสาน รักษา และการดำรงอยู่ภายใต้บริบททางสังคมและวัฒนธรรมของท้องถิ่น (Pankaew & Boonsuaykwan, 2015)

เมื่อปรากฏหลักฐานและข้อค้นพบเบื้องต้น การลากพระทางน้ำถือได้ว่าเป็น ประเพณีท้องถิ่นที่เป็นรากฐานทางวัฒนธรรมของชุมชนและจังหวัดนครศรีธรรมราช และเป็นหนึ่งเดียวในภาคใต้ที่มีเอกลักษณ์เฉพาะตัวและสืบทอดมาอย่างยาวนาน ได้รับความสนใจ จากนักท่องเที่ยวทั้งชาวไทยและต่างชาติ (Anantawong, Boonprakarn, & Tepsing, 2018) จึงควรแก่การอนุรักษ์ให้คงอยู่ผ่านการมีส่วนร่วมของทุกองค์าพเพื่อความยั่งยืน ผู้วิจัยจึงมี ความสนใจในการศึกษาเรื่อง การลากเรือพระทางน้ำ: พัฒนาการ พิธีกรรม การคงอยู่และการ มีส่วนร่วมในการอนุรักษ์ เพื่อบอกเล่าความเป็นมาของการลากพระทางน้ำจากคนรุ่นเก่าสู่คน รุ่นใหม่ที่ยังคงรักษารูปแบบของประเพณีอันดีงามที่เน้นการสร้างความสัมพันธ์และความ สามัคคี ตลอดจนอนุรักษ์และสืบสานภูมิปัญญาให้คงอยู่ โดยการวิจัยเชิงคุณภาพจะช่วยให้ เข้าถึงข้อมูลที่จะนำมาสู่ผลการวิจัย ถือได้ว่าเป็นงานตั้งต้นที่ศึกษาในภาคใต้เพื่อจะได้ทราบ ข้อมูลที่เป็นประโยชน์ในการนำผลการศึกษาไปส่งเสริมการมีส่วนร่วมในการอนุรักษ์ และการ ดำรงอยู่ภายใต้บริบททางสังคม และวัฒนธรรมของท้องถิ่นในจังหวัดนครศรีธรรมราช รวมถึงการ เก็บรักษาองค์ความรู้ในเชิงวิชาการเกี่ยวข้องกับประเพณีวัฒนธรรมนี้ให้มีความค่าต่อไป

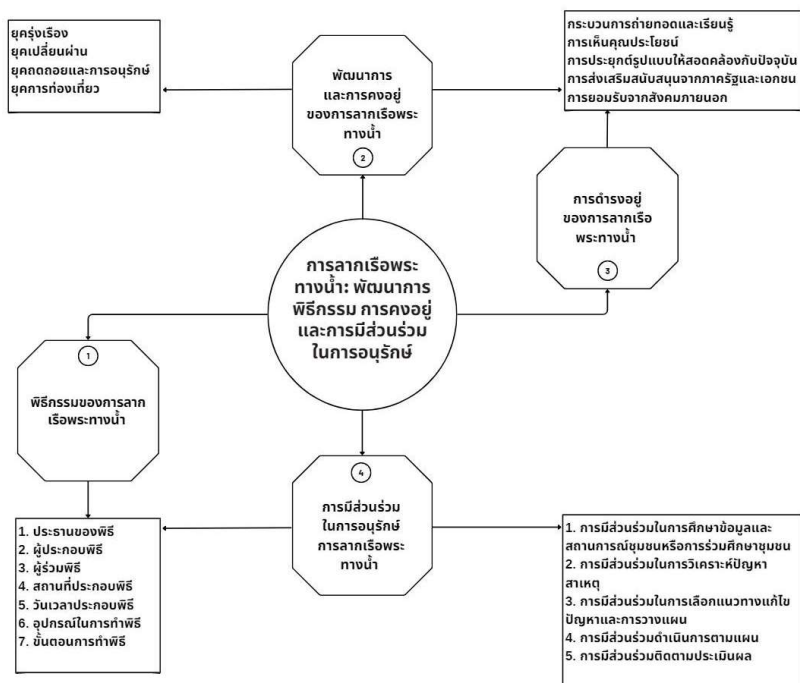
วัตถุประสงค์การวิจัย

1. เพื่อศึกษาพิธีกรรมของการลากเรือพระทางน้ำในชุมชนคีรีวง อำเภอลานสกา จังหวัดนครศรีธรรมราช
2. เพื่อศึกษาพัฒนาการและการคงอยู่ของการลากเรือพระทางน้ำในชุมชนคีรีวง อำเภอ ลานสกา จังหวัดนครศรีธรรมราช
3. เพื่อกำหนดและออกแบบการมีส่วนร่วมในการอนุรักษ์การลากเรือพระทางน้ำใน ชุมชนคีรีวง อำเภอลานสกา จังหวัดนครศรีธรรมราช

กรอบแนวคิด

การศึกษาเรื่อง การลากเรือพระทางน้ำ: พัฒนาการ พิธีกรรม การคงอยู่และการมี ส่วนร่วมในการอนุรักษ์ มีกรอบแนวคิด (Conceptual Framework) ดังนี้ 1) พิธีกรรมของ การลากเรือพระทางน้ำประกอบด้วย ประธานของพิธี ผู้ประกอบพิธี ผู้ร่วมพิธี สถานที่ ประกอบพิธี วันเวลาประกอบพิธี อุปกรณ์ในการทำพิธี และขั้นตอนการทำพิธี 2) พัฒนาการ ของการลากเรือพระทางน้ำประกอบด้วย พัฒนาการของการลากเรือพระทางน้ำในชุมชน

คือ 4 ประเด็น ได้แก่ ยุครุ่งเรือง ยุคเปลี่ยนผ่าน ยุคถดถอยและการอนุรักษ์ ยุคการท่องเที่ยว และการดำรงอยู่ของการลากเรือพระทางน้ำ ได้แก่ กระบวนการถ่ายทอดและเรียนรู้ การเห็นคุณค่าประโยชน์ การประยุกต์รูปแบบให้สอดคล้องกับปัจจุบัน การส่งเสริมสนับสนุนจากภาครัฐและเอกชน การยอมรับจากสังคมภายนอก 3) การมีส่วนร่วมในการอนุรักษ์การลากเรือพระทางน้ำ ประกอบด้วย การมีส่วนร่วมในการศึกษาข้อมูลและสถานการณ์ชุมชนหรือการร่วมศึกษาชุมชน การมีส่วนร่วมในการวิเคราะห์ปัญหาสาเหตุ การมีส่วนร่วมในการเลือกแนวทางแก้ไขปัญหาและการวางแผน การมีส่วนร่วมดำเนินการตามแผน และการมีส่วนร่วมติดตามประเมินผล สรุปเป็นกรอบแนวคิด ดังนี้ (ภาพที่ 1)

ภาพที่ 1 กรอบแนวคิด

Figure 1. Conceptual Framework

วิธีดำเนินการวิจัย

1. รูปแบบการวิจัย เป็นการวิจัยเชิงคุณภาพและการวิจัยแบบมีส่วนร่วม โดยใช้วิธีการสังเกตแบบมีส่วนร่วม การจัดกระบวนการสนทนากลุ่ม (Focus Group) การสัมภาษณ์เชิงโครงสร้าง การเปิดเวทีชุมชนหรืออื่น ๆ นำมาประมวลผลข้อมูล วิเคราะห์เชื่อมโยงประเด็นแล้วสังเคราะห์เรียบเรียงเพื่อตอบคำถามการวิจัยให้ครบถ้วนในลักษณะของการสร้างองค์ความรู้จากฐานราก (Grounded Theory) วิเคราะห์เชิงพรรณนา นำเสนอผลการศึกษาเชิงเรื่องเล่าของชุมชน (Narrative)

2. ผู้ให้ข้อมูลสำคัญ จำนวน 38 คน รายละเอียดต่อไปนี้

2.1 กลุ่มลูกเรือพระทางน้ำในชุมชน จำนวน 20 คน มีเกณฑ์การคัดเลือกแบบเจาะจงผู้สูงอายุ และปราชญ์ชาวบ้านที่อาศัยอยู่ในชุมชนมาไม่น้อยกว่า 10 ปี เป็นผู้สูงอายุและปราชญ์ชาวบ้านที่มีความรู้เรื่องลูกเรือพระทางน้ำในชุมชนเป็นอย่างดี และยินดีเข้าร่วมในการศึกษาวิจัย

2.2 กลุ่มผู้นำในชุมชน จำนวน 10 คน มีเกณฑ์การคัดเลือกแบบเจาะจงผู้นำชุมชนในพื้นที่ และทำงานร่วมกับผู้สูงอายุและปราชญ์ชาวบ้านที่มีความรู้เกี่ยวกับการลูกเรือพระทางน้ำในชุมชนมาไม่น้อยกว่า 10 ปี จนมีความเข้าใจ และมีส่วนร่วมในการอนุรักษ์การลูกเรือพระทางน้ำ และยินดีเข้าร่วมในการศึกษาวิจัย

2.3 กลุ่มเจ้าหน้าที่ภาครัฐ จำนวน 5 คน มีเกณฑ์การคัดเลือกแบบเจาะจงเจ้าหน้าที่ภาครัฐที่มีความเข้าใจและมีส่วนร่วมในการอนุรักษ์การลูกเรือพระทางน้ำในชุมชนอย่างต่อเนื่องไม่น้อยกว่า 10 ปี และยินดีเข้าร่วมในการศึกษาวิจัย

2.4 กลุ่มผู้นำศาสนา จำนวน 3 รูป คน เกณฑ์การคัดเลือกแบบเจาะจงผู้ที่ทำหน้าที่เกี่ยวข้องกับการดูแลและส่วนร่วมในการอนุรักษ์การลูกเรือพระทางน้ำในชุมชน และยินดีเข้าร่วมในการศึกษาวิจัย

3. เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย มีเครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย ดังนี้

ผู้วิจัยใช้การสัมภาษณ์เชิงโครงสร้างกับผู้ให้ข้อมูลสำคัญประกอบด้วย กลุ่มลูกเรือพระทางน้ำในชุมชน จำนวน 20 คน กลุ่มผู้นำในชุมชน จำนวน 10 คน กลุ่มเจ้าหน้าที่ภาครัฐ จำนวน 5 คน กลุ่มผู้นำศาสนา จำนวน 3 รูปรวมทั้งสิ้น 38 คน โดยการสร้างแบบสัมภาษณ์จำนวน 5 ตอน ดังนี้

ตอนที่ 1 ข้อมูลทั่วไปของผู้ให้ข้อมูล

ตอนที่ 2 เกี่ยวกับการพัฒนาการของการลากเรือพระทางน้ำในชุมชน ได้แก่

- 1) ยุครุ่งเรือง 2) ยุคเปลี่ยนผ่าน 3) ยุคถดถอยและการอนุรักษ์ 4) ยุคการท่องเที่ยว ส่วนการดำรงอยู่ของการลากเรือพระทางน้ำในชุมชน ได้แก่ 1) กระบวนการถ่ายทอดและเรียนรู้ 2) การเห็นคุณค่าประโยชน์ 3) การประยุกต์รูปแบบให้สอดคล้องกับปัจจุบัน 4) การส่งเสริมสนับสนุนจากภาครัฐและเอกชน 5) การยอมรับจากสังคมภายนอก

ตอนที่ 3 เกี่ยวกับพิธีกรรมของการลากเรือพระทางน้ำในชุมชน ได้แก่

- 1) ประธานของพิธี 2) ผู้ประกอบพิธี 3) ผู้ร่วมพิธี 4) สถานที่ประกอบพิธี 5) วันเวลาประกอบพิธี 6) อุปกรณ์ในการทำพิธี และ 7) ขั้นตอนการทำพิธี

ตอนที่ 4 เกี่ยวกับการมีส่วนร่วมในการอนุรักษ์การลากเรือพระทางน้ำในชุมชน ได้แก่ 1) การมีส่วนร่วมในการศึกษาข้อมูลและสถานการณ์ชุมชนหรือการร่วมศึกษาชุมชน 2) การมีส่วนร่วมในการวิเคราะห์ปัญหาสาเหตุ 3) การมีส่วนร่วมในการเลือกแนวทางแก้ไขปัญหาและการวางแผน 4) การมีส่วนร่วมดำเนินการตามแผน และ 5) การมีส่วนร่วมติดตามประเมินผล

ตอนที่ 5 ปัญหาและข้อเสนอแนะ

4. วิธีดำเนินการศึกษาและการเก็บรวบรวมข้อมูล รายละเอียดดังต่อไปนี้

4.1 ศึกษาพัฒนาการและการคงอยู่ของการลากเรือพระทางน้ำในชุมชน ดังนี้

- 1) การศึกษาเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง โดยผู้วิจัยศึกษาและค้นคว้าพร้อมทั้งรวบรวมข้อมูลและประมวลข้อมูลพื้นฐานจากเอกสารงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับเรือพระ ซึ่งได้แบ่งพัฒนาการของการลากเรือพระทางน้ำในชุมชนโดยใช้แบ่งเป็นช่วงเวลาในเชิงประวัติศาสตร์ เรือเล่าชุมชนและปรากฏการณ์ที่เกิดขึ้นในชุมชน เช่น ยุครุ่งเรือง ยุคเปลี่ยนผ่าน ยุคถดถอย และการอนุรักษ์ และยุคการท่องเที่ยว พร้อมทั้งศึกษาการดำรงอยู่ของการลากเรือพระทางน้ำในชุมชน ได้แก่ กระบวนการถ่ายทอดและเรียนรู้ การเห็นคุณค่าประโยชน์ การประยุกต์รูปแบบให้สอดคล้องกับปัจจุบัน การส่งเสริมสนับสนุนจากภาครัฐและเอกชน และการยอมรับจากสังคมภายนอก 2) ผู้วิจัยใช้การสัมภาษณ์แบบมีโครงสร้างและการสัมภาษณ์แบบเจาะลึก โดยการเลือกแบบเจาะจงในกลุ่มลากเรือพระทางน้ำในชุมชน เช่น ผู้สูงอายุและปราชญ์ชาวบ้านที่อาศัยอยู่ในชุมชนมาไม่น้อยกว่า 10 ปี มีความรู้เรื่องลากเรือพระทางน้ำเป็นอย่างดีและยินดี

เข้าร่วมในการศึกษาวิจัย การเก็บรวบรวมข้อมูลในประเด็นพัฒนาการเชิงพื้นที่ตั้งแต่การกำเนิดของลากลเรือพระทางน้ำในยุครุ่งเรือง ความสัมพันธ์ในยุคเปลี่ยนผ่าน ยุคถดถอยและการอนุรักษ์ และยุคการท่องเที่ยว นำข้อมูลทั้ง 4 ประเด็นมาวิเคราะห์ให้เห็นพัฒนาการของเชิงพื้นที่ และระบบความสัมพันธ์จากอดีตจนถึงปัจจุบันเพื่อให้เห็นการดำรงอยู่ อีกทั้งยังเป็นการนำองค์ความรู้ไปใช้ในสถาบันการศึกษา หน่วยงานรัฐในพื้นที่และบริบทพื้นที่ใกล้เคียง

4.2 ศึกษาพิธีกรรมของลากลเรือพระทางน้ำในชุมชน ดังนี้ 1) การศึกษาเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องและการค้นคว้าโดยผู้วิจัยศึกษาพร้อมทั้งรวบรวมข้อมูลประมวลข้อมูลพื้นฐานและการลงพื้นที่ โดยมีองค์ประกอบ 7 ประเด็น คือ ประธานของพิธี ผู้ประกอบพิธี ผู้ร่วมพิธี สถานที่ประกอบพิธี วันเวลาประกอบพิธี อุปกรณ์ในการทำพิธี ขั้นตอนการทำพิธี 2) ประเด็นพิธีกรรมผู้วิจัยใช้การสัมภาษณ์แบบมีโครงสร้าง และการสัมภาษณ์แบบเจาะลึกในกลุ่มผู้นำในชุมชนและทำงานร่วมกับผู้สูงอายุ และปราชญ์ชาวบ้านที่มีความรู้เกี่ยวกับการลากลเรือพระทางน้ำมาไม่น้อยกว่า 10 ปี เพื่อสร้างการมีส่วนร่วมในการอนุรักษ์การลากลเรือพระทางน้ำ และเก็บรวบรวมข้อมูลในประเด็นพิธีกรรมของลากลเรือพระทางน้ำ ทั้ง 7 ประเด็นที่เกี่ยวข้องเพื่อเชื่อมโยงไปยังการมีส่วนร่วมในการอนุรักษ์การลากลเรือพระทางน้ำ

4.3 กำหนดและออกแบบการมีส่วนร่วมในการอนุรักษ์การลากลเรือพระทางน้ำในชุมชน ดังนี้ 1) ผู้วิจัยใช้การวิจัยแบบมีส่วนร่วม และการสัมภาษณ์แบบมีโครงสร้างประเด็นขั้นตอนของการมีส่วนร่วมในการศึกษาข้อมูลและสถานการณ์ชุมชนหรือการร่วมศึกษาชุมชน การมีส่วนร่วมในการวิเคราะห์ปัญหาสาเหตุ การมีส่วนร่วมในการเลือกแนวทางแก้ไขปัญหา และการวางแผน การมีส่วนร่วมดำเนินการตามแผนและการมีส่วนร่วมติดตามประเมินผล 2) ผู้วิจัยใช้การดำเนินการจัดประชุมกลุ่มย่อย (Focus Group) กับกลุ่มผู้นำในชุมชน กลุ่มเจ้าหน้าที่ภาครัฐ กลุ่มผู้นำศาสนา เพื่อให้ได้ข้อมูลแนวคิดและการนำไปใช้อย่างเป็นระบบ ประเด็นการมีส่วนร่วมในการอนุรักษ์กับผู้ให้ข้อมูลในแต่ละกลุ่ม และนำข้อมูลมาวิเคราะห์และนำไปสู่การจัดประชุมเพื่อหาข้อสรุป

4.4 ผู้วิจัยดำเนินการสัมภาษณ์กลุ่มครั้งสุดท้ายเพื่อเสนอข้อมูลในแต่ละกลุ่ม เช่น กลุ่มภาคประชาชนในพื้นที่ ภาครัฐ ภาคเอกชน เพื่อให้ได้ข้อมูลในแต่ละกลุ่มเพื่อเชื่อมโยงข้อมูลการมีส่วนร่วมในแต่ละด้าน

4.5 ผู้วิจัยนำข้อมูลที่ได้จากการรวบรวมทั้งหมดมาวิเคราะห์ เพื่อนำมาพัฒนาเป็นขั้นตอนการมีส่วนร่วมในการพัฒนาชุมชนท้องถิ่น พร้อมการนำเสนอแลกเปลี่ยนเรียนรู้ร่วมกัน ตลอดจนหน่วยงานที่เกี่ยวข้องในพื้นที่เป้าหมายเพื่อนำไปสู่การรวบรวมเป็นองค์ความรู้ท้องถิ่น ผู้วิจัยนำข้อมูลทั้งหมดมารวบรวมเป็นหมวดหมู่ และทำการวิเคราะห์และเขียนรายงานวิจัยฉบับสมบูรณ์

5. การวิเคราะห์ข้อมูล ผู้วิจัยจะนำข้อมูลทั้งหมดที่ได้จากการศึกษาเอกสาร งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง และข้อมูลจากการศึกษาภาคสนามไม่ว่าจะเป็นข้อมูลที่ได้อมาโดยการวิจัยเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วม วิธีการสังเกตแบบมีส่วนร่วม การจัดกระบวนการสนทนากลุ่ม (Focus Group) การสัมภาษณ์เชิงโครงสร้าง การเปิดเวทีชุมชนหรืออื่น ๆ นำมาประมวลผลข้อมูล วิเคราะห์เชื่อมโยงประเด็นแล้วสังเคราะห์เรียบเรียงเพื่อตอบคำถามการวิจัยให้ครบถ้วนในลักษณะของการสร้างองค์ความรู้จากฐานราก (Grounded Theory) และวิเคราะห์เชิงพรรณนา โดยจะเสนอผลการศึกษาเชิงเรื่องราวของชุมชน(Narrative) แล้วนำเข้าสู่กระบวนการสัมมนาหรือวิพากษ์ทางวิชาการ คณะผู้วิจัย ชาวบ้านในชุมชน หน่วยงานหรือองค์กรและบุคคลที่เกี่ยวข้อง ตลอดจนนักวิชาการและผู้ทรงคุณวุฒิ และหลังจากเสร็จสิ้นการศึกษาแล้วจะมีเวทีนำเสนอผลการศึกษต่อชุมชนและสาธารณชนต่อไป

ผลการวิจัยเชิงสังเคราะห์

อิสาระพา (คนร่อนำ) เฮโล เฮโล (ลูกคู่รับ) เสียงดังก้องในวัดเสมาคือ จุดเริ่มต้นการลากพระของวัดพัทธเสมา ผู้วิจัยซักขอย้อนกลับไปสู่ประเพณีดั้งเดิมที่ปฏิบัติสืบทอดกันมาแต่โบราณ และนำเสนอพิธีกรรมของการลากเรือพระทางน้ำ พัฒนาการและการคงอยู่ของการลากเรือพระทางน้ำ การดำรงอยู่ของการลากเรือพระทางน้ำ การกำหนดและออกแบบการมีส่วนร่วมในการอนุรักษ์การลากเรือพระทางน้ำในชุมชนศิวิล ดังต่อไปนี้

1. พิธีกรรมของการลากเรือพระทางน้ำในชุมชน พบว่า

อุปกรณในการทำพิธี การทำเรือพระลากประกอบด้วยอุปกรณ์ทั้งสิ้น 14 ชิ้นหลัก ๆ ในแต่ละชุดแยกกันอย่างชัดเจนแต่สามารถประกอบเข้าด้วยกัน เช่น หัวเรือ ชุดแม่ไหล ชุดประกอบโครงเรือพระ เรือพระลากใช้เวลาประกอบประมาณ 1 วัน การประกอบ

ต้องดำเนินการจากฐานล่างของเรือพระจนถึงยอดนมของเรือพระ (ที่ประดิษฐานของพระลาก จัตุวงไวับนเศียรของพระลาก) โดยมีรายละเอียดอุปกรณ์ดังนี้

อุปกรณ์ที่ 1 คือ ฐานลากเรือพระ ฐานลากเรือพระที่ใช้สำหรับการลาก จุง ในอดีตนิยมใช้ไม้สักทองหรือไม้ตะเคียนเนื่องจากมีความแข็งแรง เหนียว และทนทาน โดยใช้ ลำต้นที่มีขนาดใหญ่และตรง ตัดเป็นแนวยาวตามขนาดของต้นไม้และแบ่งออกเป็นสองชิ้น ปัจจุบันสืบเนื่องจากต้นตะเคียนทองหรือต้นสักหายากและต้องเปลี่ยนมาใช้ไม้อื่น ๆ ที่หาได้ตามธรรมชาติ ในขณะเดียวกันใต้ฐานรองลากจะใช้แผ่นลูมึเนียมแนบอีกชั้นเพื่อ ป้องกันการผุพังของฐานพระลาก

อุปกรณ์ที่ 2 คือ ฐานชั้นต้นรองเรือพระ ฐานชั้นต้นรองพระลากใช้ไม้ขนาด 3 นิ้ว ความยาววัดจากท้ายเรือและหัวเรือ นิยมใช้ไม้ที่มีความแข็งแรงเนื่องจากส่วนฐานรองเรือพระเป็นส่วนสำคัญในการรับน้ำหนักของเรือพระทั้งหมด ใช้ไม้ทั้งสิ้น 8 ชิ้น ในแต่ละข้าง จำนวน 16 ชิ้น

อุปกรณ์ที่ 3 คือ ไม้ข้างแบบเนื้อแข็ง ไม้ข้างใช้ขนابข้างเรือพระลากนิยมใช้ไม้เนื้อแข็ง ซึ่งประกอบกันเป็นแนวยาว มีการขุดรองและจัดแบ่งเป็นชุด ๆ เพื่อประกอบขนابข้างของเรือพระทั้ง 4 ทิศ ใช้ไม้ทั้งสิ้น จำนวน 54 ชิ้น ขนาดความสั้นยาวต่างกันขึ้นอยู่กับจุดที่ ประกอบเรือพระ

อุปกรณ์ที่ 4 คือ แผงไม้ขนابข้างเรือพระ แผงไม้ข้างขนابโครงเรือใช้ไม้ขนาด 3 นิ้ว ความยาวมี 2 ระดับ คือประมาณ 30 เซนติเมตร และความยาวเท่าขนาดกลางลำเรือ ซึ่งใช้ไม้ ขนาด 30 เซนติเมตร จำนวน 4 ชิ้นต่อ 1 ข้าง รวมทั้งสิ้น จำนวน 16 ชิ้น ในส่วนของ ไม้ยาว ใช้ทั้งสิ้น จำนวน 8 ชิ้น

อุปกรณ์ที่ 5 คือ ไม้ข้างแบบเนื้ออ่อน ไม้ข้างนิยมใช้ไม้ตามธรรมชาติและไม้ที่ตัดใหม่ ๆ เนื่องจากไม้ลักษณะนี้มีความเหนียวใช้ได้นานเมื่อระยะเวลาผ่านไป ส่วนใหญ่ใช้ไม้ที่มี ลักษณะกลมเพื่อให้ง่ายต่อการตัดและขัดกับเชือกเพื่อผูกยึดอุปกรณ์ต่าง ๆ แทนตะปู

อุปกรณ์ที่ 6 คือ ลวดสลิง ในอดีตนิยมใช้เถาว์วัลย์ทำเป็นเชือกนำมาควั่น (การทำ เชือก) แต่ปัจจุบันเถาว์วัลย์จากธรรมชาติหายากจึงปรับเปลี่ยนมาใช้ลวดสลิงแทนและมีความ คงทน ยึดหยุ่นได้พอสมควร การใช้ลวดสลิงในการทำเรือพระด้านในและด้านนอก ทั้งสิ้น จำนวน 38 เส้น ความยาวเท่า ๆ กัน

อุปกรณ์ที่ 7 คือ เชือกลากเรือพระ เชือกลากเรือพระนิยมใช้เชือกไนลอนสีขาว (เชือกไนลอนเส้นใหญ่) เนื่องจากมีความคงทนโดยเชือกจะแบ่งออกเป็น 2 เส้น เส้นที่ 1 ใช้มัดหูของ (การใช้เชือกมัดยึดติดกับลำเรือพระ) ใช้ยึดระหว่างเรือทั้งสองข้างทั้งหัวเรือและท้ายเรือ ส่วนเส้นที่ 2 ใช้สำหรับการลากจูงเรือพระ

อุปกรณ์ที่ 8 คือ ไม้ขัดข้างใน ไม้ขัดใช้สำหรับขัดเชือกหรือลวดสลิงให้แน่น ตัดเป็นท่อนเท่า ๆ กัน ความยาวประมาณ 40 -50 เซนติเมตร ใช้ขัดภายในลำเรือและนอกลำเรือ ใช้ไม้ทั้งสิ้น 4 ด้าน ด้านละ 2 ชิ้น ด้านนอกด้านใน รวมทั้งสิ้น จำนวน 32 ชิ้น

อุปกรณ์ที่ 9 คือ ไม้เสานมเรือ ไม้เสานมเรือ (ไม้ยาวใช้ค้ำ) นิยมใช้ไม้เนื้อแข็ง เนื่องจากใช้เป็นโครงเรือเพื่อค้ำยันนมเรือ นิยมใช้ไม้สักทองหรือไม้ตะเคียนทอง โดยไม้เสานมเรือจะมีความยาวประมาณ 3 เมตร ด้านล่างมีการเจาะรู สลัก เพื่อค้ำยัน ด้านบนมีการตัดผ้าครึ่งลงมา 5 เซนติเมตร เพื่อใช้ในการยึดติดกับฐานนมเรือ ใช้ไม้ทั้งสิ้นข้างละ 3 ต้น 4 ข้าง รวมทั้งสิ้น จำนวน 12 ท่อน

อุปกรณ์ที่ 10 คือ สลักไม้ไผ่ สลักไม้ไผ่โดยการนำต้นไผ่ที่แก่จัดมาหั่นเป็นท่อน ๆ โดยมีความยาวท่อนละ 1 ฟุต เหลาปลายไม้ไผ่ให้เรียบเพื่อให้ง่ายต่อการตอกลิ้ม ใช้ไม้ไผ่ทั้งสิ้น จำนวน 8 ชิ้น ทั้ง 4 ข้าง ด้านนอกและด้านใน

อุปกรณ์ที่ 11 คือ ไม้ขัดข้างระดับยาว ไม้ขัดข้างยาวนิยมใช้ไม้ทรงกลม มีความยาวทั้งสิ้นประมาณ 160 เซนติเมตร นิยมใช้ไม้สดเนื่องจากมีความเหนียวและแข็งแรง ตัดง่าย ใช้ไม้ทั้งสิ้น จำนวน 4 ท่อน 4 ด้าน รวมทั้งสิ้นจำนวน 12 ท่อน

อุปกรณ์ที่ 12 คือ ไม้ไผ่ตกแต่งเรือพระ ไม้ไผ่ตกแต่งเรือพระนิยมใช้ไม้ไผ่ทั้งต้น โดยนิยมใช้ในการตกแต่งริ้วขบวนด้วยผ้าแพร สลัสสี ดูสวยงาม ส่วนของความยาวขึ้นอยู่กับความสูงของยอดนมเรือ ใช้ไม้ไผ่ทั้งสิ้น จำนวน 16 ต้น ขัดกันไปมาเพื่อความสวยงาม

อุปกรณ์ที่ 13 คือ แถบผ้าแพรธงริ้วตกแต่งเรือพระ ใช้สำหรับตกแต่งเรือพระเพื่อความสวยงามมีลักษณะเป็นสามเหลี่ยม ความยาวขึ้นอยู่กับไม้ไผ่ที่มีดหรือขึ้นอยู่กับความสวยงามของริ้วขบวน ในส่วนของสีขึ้นอยู่กับความชอบของผู้ตกแต่ง เช่น สีเหลือง สีแดง สีฟ้า ส่วนจำนวนชิ้นก็ขึ้นอยู่กับเสาของริ้วขบวน เช่น 16 ชิ้น

อุปกรณ์ที่ 14 คือ นมเรือพระ นมเรือพระ คือ ยอดประดิษฐานของพระลากจูงไว้บนเศียรของพระลาก ซึ่งด้านบนมีไม้ค้ำยัน จำนวน 12 ท่อน ด้านล่างเจาะยึดไว้เพื่อความมั่นคง โดยฐานของนมพระขึ้นอยู่กับฐานรอง ส่วนใหญ่อยู่ที่ประมาณ 120 ทั้ง 4 ด้าน (ดังภาพที่ 2-15)

ภาพที่ 2 อุปกรณ์ที่ 1 คือ ฐานลากเรือพระลาก
Figure 2. Tool: Base of Religious Boat

ภาพที่ 3 อุปกรณ์ที่ 2 คือ ฐานชั้นต้นรองเรือพระ
Figure 3. Tool: Primary Base to Support the Religious Boat

ภาพที่ 4 อุปกรณ์ที่ 3 คือ ไม้ข้างแบบเนื้อแข็ง
Figure 4. Tool: Hardwood for Placing on Each Side of the Religious Boat

ภาพที่ 5 อุปกรณ์ที่ 4 คือ แผงไม้ขนานข้างเรือพระ
Figure 5. Tool: Wood Panels Used for Pressing on Two Sides of the Religious Boat

ภาพที่ 6 อุปกรณ์ที่ 5 คือ ไม้ข้างแบบเนื้ออ่อน
Figure 6. Tool: Soft Wood for Placing on Each Side of the Religious Boat

ภาพที่ 7 อุปกรณ์ที่ 6 คือ ลวดสลิง
Figure 7. Tool: Sling

ภาพที่ 8 อุปกรณ์ที่ 7 คือ เชือกลากเรือพระ
Figure 8. Tool: Ropes for Pulling the Religious Boat

ภาพที่ 9 อุปกรณ์ที่ 8 คือ ไม้ขัดข้างใน
Figure 9. Tool: Woods Used for Crossing Inside the Religious Boat

ภาพที่ 10 อุปกรณ์ที่ 9 คือ ไม้เสนมเรือ

Figure 10. Tool: Sao Nom Ruer Wood

ภาพที่ 11 อุปกรณ์ที่ 10 คือ สลักไม้ไผ่

Figure 11. Tool: Bamboo Bolt

ภาพที่ 12 อุปกรณ์ที่ 11 คือ ไม้ขัดข้างระดับยาว

Figure 12. Tool: Long Woods Used for Crossing

ภาพที่ 13 อุปกรณ์ที่ 12 คือ ไม้ไผ่ตกแต่งเรือพระ

Figure 13. Bamboo Used for Decorating the

Religious Boat

ภาพที่ 14 อุปกรณ์ที่ 13

คือ แถบผ้าแพรธงริ้วตกแต่งเรือพระ

Figure 14. Tool: Silk Ribbons and Striped

Flags for Decorating the Religious Boat

ภาพที่ 15 อุปกรณ์ที่ 14 คือ นมเรือพระ

Figure 15. Step: Lifting a Structure of the

Religious Boat

ขั้นตอนการประกอบเรือพระลาก

ขั้นตอนที่ 1 การขึ้นโครงของเรือพระ การขึ้นโครงเรือมีผู้นำทางพิธีคือ ตาซ่องจะเป็นผู้นำในการขึ้นโครงเรือมีการลากโครงเรือมายังที่จอดกลางลานวัดพัทเสมา โดยใช้ไม้สองท่อนนำมาประกอบกัน การจัดวางลำเรือให้ขนานกันและจอดไว้หน้าศาลาการเปรียญของวัด หลังจากนั้นทำการวัดระยะเรือโครงเรือให้เสมอกันเพื่อทำการยกโครงเรือ

ขั้นตอนที่ 2 การยกโครงเรือ ต่อจากการนำฐานเรือทั้งสองมาวาง ขั้นตอนต่อไป คือ การยกโครงเรือด้านในซึ่งเป็นส่วนประกอบที่สำคัญเนื่องจากจะเป็นตัวค้ำยันเรือลงในสลักไม้ที่ฉลุลไว้เพื่อเสริมสร้างความแข็งแรงของเรือพระ โครงเรือพระชั้นในมีลักษณะเป็น 4 เหลี่ยมจัตุรัส ประกอบด้วยไม้ทั้งสิ้น จำนวน 8 ท่อน

ขั้นตอนที่ 3 หลังจากที้นำโครงเรือลงยังคานเรือ หลังจากนั้นก็ใช้สลักไม้ไม่ตอกลิ้มและมัดด้วยเชือกทั้ง 4 ด้าน โดยการมัดทั้งสิ้น 4 ด้าน ใช้เชือกทั้งสิ้น จำนวน 8 เส้น เท่า ๆ กัน

ขั้นตอนที่ 4 การขึ้นโครงเรือด้านใน ในส่วนนี้จำเป็นต้องใช้ผู้เชี่ยวชาญในการดูแล เนื่องจากเป็นลำดับที่สำคัญ การที่เรือจะแข็งแรงก็ขึ้นอยู่กับลำดับการขึ้นโครงเรือชั้นใน โครงเรือมีทั้งสิ้น จำนวน 4 ด้าน ไม้ทั้งสิ้น จำนวน 20 ชิ้น และใช้สลักในการยึด

ขั้นตอนที่ 5 การขึ้นลวดสลิง หลังจากทีขึ้นโครงเรือพระทั้ง 4 ทิศ หลักจากนั้น จะทำการร้อยด้วยลวดสลิงด้านในเพื่อยึดติดระหว่างโครงเรือและลำเรือพระทั้ง 4 ด้าน โดยใช้ลวดสลิงทั้ง 4 ด้าน จำนวน 8 เส้น

ขั้นตอนที่ 6 การยึดลวดสลิง การยึดลวดสลิงกับโครงสร้างด้านในของลำเรือพระ โดยการผูกยึดให้มีลักษณะกากบาทซ้อนทับกันทั้ง 4 ด้าน จะทำให้อึดติดระหว่างโครงเรือพระ และสลักกรรมถึงโครงเรือมีความแข็งแรงขึ้น หลังจากนั้นจะทำการร้อยลวดสลิงจากด้านใน

ขั้นตอนที่ 7 การร้อยหัวใจเรือพระ ขั้นตอนที่สำคัญที่สุดในการขึ้นโครงเรือพระ เปรียบเสมือนทุกคนมีส่วนร่วมในการทำถือเป็นหัวใจเดียวกัน การร้อยหัวใจเรือ คือ การร้อยลวดสลิงด้านใน จำนวน 8 เส้น และจับลวดสลิงมามัดรวมกันด้านในใช้สกรูขันไว้และขันด้วยไม้ตามลำดับ

ขั้นตอนที่ 8 การขันไม้ หลังจากทีร้อยลวดสลิงเพื่อสร้างหัวใจเรือ หลักจากนั้น จะนำไม้ที่ตัดไว้มาขันรอบ ๆ ของเรือหรือโครงสร้างด้านนอกให้ครบทั้ง 4 ทิศ โดยใช้ไม้ทั้งสิ้น จำนวน 8 ท่อน

ขั้นตอนที่ 9 การขึ้นโครงสร้างด้านนอก หลังจากการขันไม้ท่อนแล้ว ต่อไปนี้คือ ขั้นตอนของการขึ้นโครงสร้างด้านนอก โดยใช้ไม้ทั้งสิ้น 24 ชิ้น ทั้ง 4 ทิศ และทำการผูกด้วยลวดสลิง จำนวน 8 เส้น

ขั้นตอนที่ 10 การร้อยลวดสลิงด้านนอกและการร้อยลวดสลิงด้านใน การร้อยลวดสลิงในลักษณะที่จะเป็นการขัดระหว่างลวดสลิงด้านนอกและด้านในให้เข้ากัน นอกเหนือจากการร้อยหัวใจเรือเพื่อความแข็งแรง

ขั้นตอนที่ 11 การยกเสานมเรือ หลังจากที่ทำโครงสร้างของตัวเรือเสร็จ เช่น โครงสร้างด้านใน โครงสร้างด้านนอก การผูกหัวใจเรือ การร้อยลวดสลิงด้านนอก ขั้นตอนต่อไปคือ การยกเสานมเรือที่มีความสูงประมาณ 3 เมตร รวมทั้งสิ้น 12 ท่อน และวางเหล็กที่มีลักษณะเป็นสี่เหลี่ยมมุมฉากไว้ข้างบนเพื่อรองรับนมเรือ

ขั้นตอนที่ 12 การตกแต่งข้างลำเรือพระ หลังจากการยกเสานมเรือเสร็จก็จะตกแต่งลำเรือพระลาก โดยการนำไม้ทรงกลมยาว มาผูกไว้ข้าง ๆ โครงเรือภายนอก ใช้เชือกผูกทั้ง 4 ด้าน ด้านขวาและด้านซ้ายจะยาวตามขนาดลำเรือ ส่วนด้านหน้า ด้านหลังไว้กันตกในขณะลากเรือพระ

ขั้นตอนที่ 13 การตกแต่ง ขั้นตอนการตกแต่งเรือพระลากด้านนอก โดยการใช้แผ่นไม้เรียงต่อกันเป็นพื้นเพื่อใช้เป็นที่ยืนในขณะที่ลากพระ ในขณะเดียวกันก็ดูความเรียบร้อยที่เกี่ยวข้องกับโครงสร้างต่าง ๆ บนเรือ ลักษณะไม้ที่ใช้เป็นแผ่นกระดานเรียบ

ขั้นตอนที่ 14 การเคลื่อนย้ายฐานนมเรือ หลังจากทำโครงสร้างส่วนต่าง ๆ เสร็จเรียบร้อยแล้วจะมีการเคลื่อนย้ายนมเรือมาประดิษฐานข้าง ๆ ลำเรือเพื่อเตรียมยกขึ้น

ขั้นตอนที่ 15 การยกนมเรือ เป็นการยกขึ้นสู่ลำเรือ ในขั้นตอนนี้ต้องใช้คนจำนวนมากและต้องพิถีพิถันในการยกเนื่องจากนมเรืออาจจะได้รับความเสียหายได้

ขั้นตอนที่ 16 การยกนมเรือ การยกนมเรือจะเน้นการยกจากด้านหน้าของหัวเรือ โดยใช้คนจำนวน 10 คน โดยใช้คนยืนทั้ง 4 ด้าน เพื่อรองรับนมเรือ หลังจากนั้นก็ใช้เชือกผูกยึดระหว่างโครงสร้างของเสานมเรือกับฐานและนมเรือ หลังจากนั้นก็เริ่มตกแต่งเรือพระ

ขั้นตอนที่ 17 การตกแต่งเรือพระ ขั้นตอนนี้ถือเป็นขั้นตอนสุดท้ายของการประกอบเรือพระ โดยการนำต้นไผ่ที่ตัดแล้วมาประดับข้าง ๆ ลำเรือ ใช้ผ้าสีผูกและใช้กระดิ่งตกแต่งริ้วขบวนเพื่อความสวยงามรอเวลาในการอัญเชิญพระลากขึ้นประดิษฐานบนเรือพระ และทำการลากในวันพิธี (ดังภาพที่ 16-32)

ภาพที่ 16 ขั้นตอนที่ 1 การขึ้นโครงของเรือพระ
Figure 16. Step: Building a structure of the religious boat

ภาพที่ 17 ขั้นตอนที่ 2 การยกโครงเรือ
Figure 17. Step: Lifting a structure of the religious boat

ภาพที่ 18 ขั้นตอนที่ 3 หลังจากที้นำโครงเรือลงยังคานเรือ
Figure 18. Step: Taking a boat structure to the boat beam

ภาพที่ 19 ขั้นตอนที่ 4 การขึ้นโครงเรือด้านใน
Figure 19. Step: Building an inside structure of the religious boat

ภาพที่ 20 ขั้นตอนที่ 5 การขึ้นสวดสลิง
Figure 20. Step: Slings

ภาพที่ 21 ขั้นตอนที่ 6 การยึดสวดสลิง
Figure 21. Step: Sling holding

ภาพที่ 22 ขั้นตอนที่ 7 การร้อยหัวใจเรือพระ
Figure 22. Step: Stringing the heart of the religious boat

ภาพที่ 23 ขั้นตอนที่ 8 การขัดไม้
Figure 23. Step: Wood crossing

ภาพที่ 24 ขั้นตอนที่ 9 การขึ้นโครงสร้างด้านนอก
Figure 24. Step: Building an outside structure of the religious boat

ภาพที่ 25 ขั้นตอนที่ 10 การร้อยลวดสลิงด้านนอกและ
การร้อยลวดสลิงด้านใน
Figure 25. Step: Stringing the sling inside and outside the boat structure

ภาพที่ 26 ขั้นตอนที่ 11 การยกเสาหมเรือ
Figure 26. Step: Lifting Sao Nom Ruer

ภาพที่ 27 ขั้นตอนที่ 12 การตกแต่งข้างลำเรือพระ
Figure 27. Step: Decorating two sides of the religious boat

ภาพที่ 28 ขั้นตอนที่ 13 การตกแต่ง
Figure 28. Step: Decoration

ภาพที่ 29 ขั้นตอนที่ 14 การเคลื่อนย้ายฐานนมเรือ
Figure 29. Step: Moving Nom Ruer base

ภาพที่ 30 ขั้นตอนที่ 15 การยกนมเรือ
Figure 30. Step: Lifting Nom Ruer

ภาพที่ 31 ขั้นตอนที่ 16 การยกนมเรือ
Figure 31. Step: Lifting Nom Ruer

ภาพที่ 32 ขั้นตอนที่ 17 การตกแต่งเรือพระ

Figure 32. Step: Religious boat decoration

การทำพิธีลากพระทางเรือ มืองค์ประกอบดังต่อไปนี้

- 1) ประธานของพิธี คือ ตารอง (ปราชญ์ชาวบ้าน) เป็นผู้จัดการพิธีซึ่งมีคณะกรรมการวัดมีการแบ่งหน้าที่ความรับผิดชอบอย่างชัดเจนรวมถึงมีแขกผู้มีเกียรติ เริ่มต้นพิธีด้วยการไหว้พระ ตั้งแต่ประมาณตี 4 ของคืน 14 ค่ำ และมีการแสดงตลอดทั้งคืน
- 2) ผู้ประกอบพิธี ประกอบไปด้วย คณะกรรมการวัด ชาวบ้าน เริ่มขั้นตอนในการอัญเชิญพระลากมาประดิษฐานในศาลาเพื่อรอการอัญเชิญขึ้นเรือพระ ในค่ำวันที่ 15 หรือการตักบาตรเทโว โดยการอัญเชิญพระลากขึ้นทางด้านหัวเรือพระ
- 3) ผู้ร่วมพิธี ประกอบไปด้วยชาวบ้านในพื้นที่ที่ร่วมกันสร้างประกอบเรือพระจนกระทั่งตกแต่งเรือพระ บ้างก็ทำความสะอาดวัด บ้างก็ทำเส้นทางเพื่อลากเรือพระ บ้างก็มีส่วนร่วมในการจัดการเรื่องของการต่าง ๆ ถือได้ว่าชาวบ้านได้มีส่วนร่วม ในส่วนของชาวบ้านนอกพื้นที่ก็มีส่วนร่วมบ้างในความถนัดของตนเอง ต่อมาคือ นักท่องเที่ยวที่ร่วมบุญรวมถึงแขกผู้มีเกียรติต่าง ๆ จะมาถึงตั้งแต่เช้าตรู่เพื่อร่วมกันอัญเชิญพระลากเข้าศาลาและขึ้นบนเรือพระ
- 4) สถานที่ประกอบพิธี คือ วัดพัทธสีมา ประกอบด้วยเส้นทาง 2 เส้นทาง คือ เส้นทางบนบกของวัดสีมา เส้นทางน้ำหน้าวัดสีมา โดยลากพระวนลงทางข้างวัดและกลับเรือไต่สะพานหน้าวัด
- 5) วันเวลาประกอบพิธี ในวันขึ้น 13 ค่ำ มีการห็นหัวเรือพระออกจากวัดและทำการแหลนมพระ (แหลนมพระ หมายถึง การประกอบเรือพระ) ตกแต่งเรือพระเสร็จ (P. Wit, P. Ped, personal communication, October 11, 2022) ขึ้น 14 ค่ำ เป็นการอัญเชิญพระลากเข้าสู่ศาลาเพื่อทำการสมโภช ในวันขึ้น 15 ค่ำ เป็นวันลากพระทางเรือ ตรงกับแรม 1 ค่ำ เดือน 11 วันออกพรรษา

ขั้นตอนการประกอบพิธีการลากพระทางเรือ

ขั้นตอนที่ 1 การประกอบพิธีการลากเรือพระ ประกอบด้วยวันที่ 1 เริ่มตั้งแต่ขึ้น 13 ค่ำ คณะกรรมการวัดเริ่มทำการหันทวนเรือพระออกจากโรงจอดเรือพระ วันที่ 2 เริ่มตั้งแต่ขึ้น 14 ค่ำ ประชาชนชาวบ้านผู้เป็นประธานพิธีได้อัญเชิญพระลากและร่วมเฉลิมฉลองด้วยการจุดประทัดและแห่ขบวนพระลาก หลังจากนั้นให้ชาวบ้านสรงน้ำและรับน้ำพระพุทธรูปเพื่อความศิริมงคล และอัญเชิญพระลากไปยังอาคารประดิษฐานเพื่อให้พุทธศาสนิกชนได้สักการะ และทำบุญตักบาตรด้วยปัจจัย (ด้วยเงินหรือทอง) ภาคกลางคืนของวันที่ 2 มีกิจกรรมเฉลิมฉลองพระลากและเรือพระ โดยการจัดแสดงมโหรีสพ (หนังตะลุงและวงดนตรีสากล) จนถึงเชาตรู ส่วนวันที่ 3 ซึ่งตรงกับขึ้น 15 ค่ำ มีการเริ่มพิธีกรรมตั้งแต่เชาตรู โดยการอัญเชิญพระลากออกจากศาลาโรงธรรมไปประดิษฐานยังบุษบกของเรือพระ หลังจากนั้นชาวบ้านร่วมกันลากพระลากเป็นปฐมฤกษ์ ระยะทางประมาณ 100 เมตร และชาวบ้านร่วมกันนำดอกไม้ เทียน รูป มาปักสองข้างทางที่พระลากลากผ่าน หลังจากนั้นชาวบ้านได้ร่วมกันตักบาตรหน้าล้อ (การตักบาตรในขณะที่มีการแห่เรือพระ) เช่น ของสด กับข้าว ข้าวต้ม ลูกโยน ข้าวต้มมัดสามเหลี่ยม และประชาชนทยอยมานั่งบริเวณรอบ ๆ พระลาก เพื่อเตรียมประกอบพิธีกรรมทางศาสนา มีพระสงฆ์รับข้าวสารอาหารแห้ง จากนั้นพระสงฆ์ให้พรและจบพิธีการทางศาสนา (ดังภาพที่ 33-42)

ภาพที่ 33 การตกแต่งเรือพระ

Figure 33. Religious boat decoration

ภาพที่ 34 การอัญเชิญพระลาก

Figure 34. Phra Lak (a Buddha image) invitation

ภาพที่ 35 การทำบุญ

Figure 35. Making merit

ภาพที่ 36 การฉลองเรือพระ

Figure 36. Religious boat celebration

ภาพที่ 37 การทำพิธีอัญเชิญพระลาก

Figure 37. Ceremony of inviting Phra Lak

ภาพที่ 38 การสรงน้ำพระลาก

Figure 38. Sprinkle water onto Phra Lak

ภาพที่ 39 การแต่งกายพระลาก

Figure 39. Dressing for Phra Lak

ภาพที่ 40 การเฉลิมฉลองพระลาก

Figure 40. Phra Lak celebration

ภาพที่ 41 การตักบาตร

Figure 41. Offering food to the Buddha image
(Phra Lak)

ภาพที่ 42 การลากพระ

Figure 42. Pulling a Buddha image placed on
the religious boat

ขั้นตอนที่ 2 การลากเรือพระ โดยเริ่มจากการลากทางบก ประกอบด้วยผู้ใหญ่ เด็ก ผู้สูงอายุ รวมทั้งนักท่องเที่ยวและหน่วยงานอื่น ๆ ชาวต่างชาติ ช่วยกันจับเชือกจากเรือพระทั้งสองข้าง มีผู้สูงอายุในชุมชน 2 คน ผังละ 1 คน ใช้ไม้สอดใต้ฐานล้อของเรือพระในระหว่างที่เรือพระเคลื่อนตัวไปข้างหน้าโดยไม่ทำหน้าที่เคลื่อนล้อพระลาก ในระหว่างนั้นจะมีการให้จังหวะให้ร้องว่า “สาระพา เฮโลเฮโล” และมีการส่งสัญญาณดึงเชือกเพื่อลากเรือพระพร้อม ๆ กัน ในระหว่างการดึงเชือกจะใช้สัญญาณด้วยการตีระฆัง (เค้ง เค้ง เค้ง) เพื่อให้เรือพระเคลื่อนไปข้างหน้า คนที่ทำหน้าที่นี้ คือ เด็ก ๆ ที่อยู่บนเรือพระลาก เมื่อผ่านไประยะทางหนึ่งจะมีการหยุดเพื่อส่งสัญญาณการเปลี่ยนเส้นทางจากเส้นทางบกไปสู่เส้นทางน้ำ (ระฆังรวเพื่อให้สัญญาณการเปลี่ยนเส้นทางมีความถี่มากขึ้น)

ขั้นตอนที่ 3 การลากเรือพระทางน้ำ เริ่มต้นจากการหันหน้าเรือพระออกนอกวัด ประชาชนแบ่งแถวเป็น 2 แถว ร่วมกันจับเชือก 2 ผัง ดึงให้ตึงและจะมีผู้ส่งสัญญาณจากเรือพระ (สาระพาเฮโลเฮโล) เรือพระลากเริ่มขยับและเคลื่อนขบวนออกจากวัดสู่เส้นทางที่ทำไว้สู่น้ำและทำการลากพระลงน้ำไปสู่ท่าน้ำหน้าวัด ในขณะที่เดินจะมีการเล่นน้ำ หยอกล้อด้วยความสนุกสนาน พร้อมให้จังหวะ เมื่อถึงหน้าวัดพัทธสีมาขบวนจะหยุดพักเพื่อให้ประชาชนเข้ามาสักการะ (สำหรับผู้ที่มาไม่ทันตอนเช้า ได้จับเชือก ไหว้พระลาก ทำบุญ)

ขั้นตอนที่ 4 การลากเรือพระกลับวัด เวลาประมาณบ่ายโมงมีการเริ่มหันหัวเรือพระกลับวัดและลากกลับเส้นทางเดิม จากเส้นทางน้ำขึ้นสู่เส้นทางบกและกลับวัด หลังจากนั้นมีการจอดเรือพระและอัญเชิญพระลากประดิษฐานในศาลา (ด้วยคาถาพระลาก) และถือเป็นสิ้นสุดการลากพระ

ขั้นตอนที่ 5 การเก็บเรือพระ เมื่อเสร็จจากการลากพระจะมีการถอดอุปกรณ์ต่าง ๆ ของเรือพระทั้งหมดและเก็บไว้ยังโรงจอดเรือพระเพื่อใช้ในปัดไป (ดังภาพที่ 43-47)

ภาพที่ 43 การเริ่มต้นลากพระทางน้ำ

Figure 43. Starting pulling a Buddha image placed on the religious boat along the waterway

ภาพที่ 44 การมีส่วนร่วมลากพระทางน้ำ

Figure 44. Participation in pulling a Buddha image placed on the religious boat

ภาพที่ 45 การร่วมใจพร้อมดึงเรือพระ

Figure 45. Being united to pull a Buddha image placed on the religious boat

ภาพที่ 46 ความสนุกสนานในการลากพระ

Figure 46. Enjoyment in pulling a Buddha image placed on the religious boat

ภาพที่ 47 จุดสิ้นสุดการลากเรือพระ

Figure 47. Ending point of pulling a Buddha image placed on the religious boat

2. พัฒนาการของการลากเรือพระทางน้ำในชุมชน พบว่า

ยุครุ่งเรืองของการลากพระทางน้ำในชุมชน ในเชิงปรากฏการณ์พระลาก วัดพัทธสีมาเรียกอีกอย่างว่า “พระลากวัดเสมา (วัดพัทธสีมา)” เริ่มต้นทางประวัติศาสตร์ เมื่อร้อยกว่าปีที่ผ่านมา พบว่า มีพม่าหรือญี่ปุ่นได้ทำการเดินทางผ่านมาและขึ้นเมือง ณ จุดนี้

ซึ่งชาวบ้านได้จำกัดความว่า วุ่นมะ เมื่อเข้าเมืองแล้วก็เดินทางต่อมาที่วัดพุทธเสมา ชาวบ้านที่อยู่รอบวัดต่างก็หนีจากสงคราม บางคนหลบหัวลูกเต๋าค้นบนยอดเขาหลงเหลือแต่คนเฒ่า คนชราอยู่บ้างในบริเวณข้าง ๆ วัด พอการโจมตีเสร็จสิ้นลง ทุกอย่างก็เงียบสงบลง ชาวบ้านบางส่วนได้ลงจากภูเขากลับมาบ้าน พอมาถึงหน้าวัดหรือเรียกว่า ปากประตูแดง (ประตูแดงในปัจจุบัน) เห็นพระลากเป็น “ทองหิ้งค์” “ยืนแดงแปลบ” (คำเปรียบเทียบกับวัตถุใด วัตถุหนึ่งที่มีสีเหลืองทองสวยงาม) ชาวบ้านในบริเวณนั้นจึงนิมนต์พระลากเข้าสู่วิหารซึ่งเป็น วิหารโบราณ (ปัจจุบันยังอยู่) วิหารที่ประดิษฐานพระลากจะมีเสา 2 เสา เป็นเสาละ 8 เหลี่ยม การ สมโภชพระลากจะจัดขึ้นในทุกเดือน 6 (เดือนพฤษภาคม) ขึ้น 15 ค่ำ จะนิมนต์พระลาก ลง มาสรองน้ำ หลังจากนั้นก็มีกรเวียนเทียน (ประเพณีเวียนเทียน) รอบวิหารและมีบายสี 9 ชั้น เมื่อ ทำติดต่อกันทุกปีชาวบ้านในละแวกใกล้เคียงได้เข้ามาร่วมและขอพรต่อพระลากจนกลายมา เป็นวัฒนธรรมของคีรีวง ถือเป็นประเพณีที่สืบทอดกันมาตั้งแต่บรรพบุรุษจนถึงปัจจุบัน ถือเป็น การ หนุนเสริมการท่องเที่ยวของคีรีวง จนเป็นที่นิยมและเปลี่ยนผ่านไปสู่ยุคเปลี่ยนผ่าน ของ การท่องเที่ยว ที่เข้ามามีบทบาทในคีรีวงจนถึงปัจจุบัน (T. Song, personal communication, January 4, 2022)

ยุคเปลี่ยนผ่าน ช่วงของการเปลี่ยนผ่านจากการลากพระทางน้ำของชุมชน สืบเนื่องจากการพัฒนาคีรีวงให้เป็นชุมชนแห่งการท่องเที่ยวส่งผลต่อเศรษฐกิจของชุมชน คีรีวง ไม่เว้นแม้กระทั่งประเพณีที่ต้องปรับให้เข้ากับบริบทของสังคม เช่น มีการปรับปรุงเรือ ปรับปรุงประเพณีบางอย่างที่สอดคล้องกับวัฒนธรรมใหม่ การผนวกรวมวัฒนธรรมสมัยใหม่เพื่อ เพิ่มความเข้าใจในวิถีชีวิตของคนในอดีต การพยายามสร้างความเชื่อให้ยึดโยงกับท้องถิ่น ภายใต้การนำเสนอ (Represent) 2 ประการ ที่ผนวกเข้ากับชุมชน ประการแรก คือ การมี อภินิหารจากพระลาก การสร้างอภินิหารจากพระลากเพราะมีการเล่าขานผ่านเรื่องราวมากมาย เช่น พระลากสูญหายได้คืน จากการสัมภาษณ์ผู้ให้ข้อมูลบางกลุ่มเล่าให้ฟังว่า เมื่อหลายปีก่อน มีโจรเข้ามาลักขโมยพระลากแต่ก็เป็นอภินิหารได้พระลากคืนมา ชาวบ้านเลยจัดงานฉลอง สมโภชพระ 10 วัน 10 คืน อีกกรณีหนึ่ง ชาวบ้านในพื้นที่จะบนบานศาลกล่าวต่อพระลาก ว่าให้พบกับของที่ตนเองได้ทำสูญหาย ในไม่กี่วันของหายก็มาวางอยู่ที่หน้าบ้าน (P. Wit, P. Ped, T. Wong, K. Yung, personal communication, October 11, 2022) ซึ่งกรณีตัวอย่างดังกล่าว ข้างต้นทำให้ชาวบ้านเชื่อถึงการมีอภินิหาร และเมื่อสิ่งเหล่านี้ผูกโยงกับความเชื่อทำให้

ความสัมพันธ์ระหว่างความเชื่อยิ่งเพิ่มขึ้นตามลำดับ ประการที่สอง คือ การผูกกรรมระหว่างประเพณีกับความเข้าสู่การท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม ตลอดจนการเข้าสู่ยุคของการเปลี่ยนผ่านที่ระบบตลาดและการท่องเที่ยวเข้ามาอิทธิพลต่อชุมชนจนกลายเป็นการประสานระหว่างวัฒนธรรมเดิมของชุมชนที่ถูกสืบทอดมาตั้งแต่อดีต ตัวอย่างที่เห็นได้ชัด เช่น การจัดงานลากพระทางน้ำของชุมชนในทุกปี และมีโหรสพต่าง ๆ ในชุมชน (P. Wit, P. Ped, personal communication, October 11, 2022) สอดรับกับผู้ให้ข้อมูลเบื้องต้นที่กล่าวถึงการเฉลิมฉลองการทำบุญ การตักบาตรเทโวโรหณะ (T. Song, personal communication, January 4, 2022) การลากพระทางน้ำจึงเป็นที่นิยมเพิ่มขึ้นตามลำดับ

ยุคถดถอยและการอนุรักษ์ การลากพระทางน้ำในปัจจุบันถือเป็นการถดถอยในประเด็นของภูมิปัญญาในการทำเรือเพียงแค่นั้น สืบเนื่องจากวัสดุต่าง ๆ ที่หาได้จากธรรมชาติเริ่มน้อยลง แต่ในส่วนของการประเพณีกลับได้รับความนิยมเพิ่มขึ้นตามลำดับในฐานะเป็นส่วนหนึ่งของการท่องเที่ยวชุมชน (T. Wong, P. Noy, T. Aud, personal communication, October 11, 2022)

ยุคการท่องเที่ยว ความสำคัญในยุคของการท่องเที่ยว ซึ่งเป็นประเด็นที่ชุมชนพยายามสร้างแนวทางเพื่อให้วัฒนธรรมดั้งเดิมของชุมชนดำเนินการต่อไปในรูปแบบของการหนุนเสริมจากการท่องเที่ยวโดยชุมชน การลงพื้นที่ภาคสนามพบว่า ผู้มีส่วนได้เสียต่าง ๆ เช่น ชุมชน กรรมการวัด ปราชญ์ชุมชน ตัวแทนหน่วยงานของรัฐ เอกชน รวมถึงผู้ประกอบการการท่องเที่ยวชุมชน ได้จัดการประชุมกลุ่มเพื่อสร้างแนวทางการมีส่วนร่วมจนเกิดการประสานระหว่างความเชื่อและพิธีกรรมเข้าด้วยกันกับการท่องเที่ยว โดยสาระสำคัญสรุปได้ 2 ประเด็น คือ ประเด็นที่หนึ่ง คือ การประกอบสร้างพระลากให้ผนวกกับการท่องเที่ยว ตัวอย่างจากการเดินทางเข้าพื้นที่ของคนนอก (นักท่องเที่ยว) เพิ่มขึ้น ประเด็นของคนในพื้นที่ที่ทำงานอยู่ต่างจังหวัดจะพากันกลับมาเยี่ยมบ้านของตนเอง จากการสัมภาษณ์ พบว่า “พอถึงวันชักพระ (ลากพระ) พวกเขาก็จะกลับบ้านกัน มาลากพระ มีการตักบาตร หรืออาจมาแค้นตามความเชื่อ ความศรัทธาของครอบครัว เนื่องจากเป็นปฐมฤกษ์กฐินของวัดพุทธเสมา” (P. Wit, personal communication, October 11, 2022) และผู้ให้ข้อมูลได้กล่าวต่ออีกว่า “มีการจัดงานวัดเพื่อสืบสานประเพณีลากพระทางน้ำ ในวันนั้นจะมีการตักบาตรเทโว การสวดมนต์ และการลากพระทางน้ำ” (P. Wit, P.Y. Suk, personal communication, October 11,

2022) ซึ่งจากการลงพื้นที่ประกอบการวิจัยแสดงให้เห็นถึงผู้คนที่หลังไหลเข้ามาในชุมชน ตั้งแต่เข้าวัดเพื่อร่วมทำบุญและจับจ่ายใช้สอยจนทำให้เกิดความครึกครื้น ในอีกแง่มุมหนึ่งคือการสร้างเศรษฐกิจชุมชน นอกเหนือจากการเชื่อมโยงความเชื่อ การท่องเที่ยว และเศรษฐกิจชุมชนชนท้องถิ่นอีกทางหนึ่งเช่นกัน ประการที่สอง การผูกโยงกับความเชื่อ เช่น พระลากบนรับ (ขอพร) จากการสัมภาษณ์ผู้ให้ข้อมูลพบว่า เมื่อย้อนกลับไปในอดีต “การทำบุญโดยการนำเงินใส่โกร่ง (กระปุก) ได้เงินจำนวนมากกว่า 1 ล้านบาท วันนั้นก็จะแกะโกร่ง (กระปุก) ได้ไม่ต่ำกว่า 5-6 แสน หลังจากวันขึ้น 15 ค่ำเดือนหก ก็จะเก็บโกร่งเปล่าไว้แล้วไปแกะโกร่ง (กระปุก) อีกทีที่วันแรม 1 ค่ำ ก็ได้ 4-5 แสนบาท รวมแล้ว 2 ครั้ง ใน 1 ปี รวม 1 ล้านบาทบาท ซึ่งมาจากความศรัทธา ส่วนคนที่เข้ามาบนบานกับพระลากก็จะเป็นเรื่องของหาย สอบเข้าทำงาน อุบัติเหตุ การกับนบนส่วนใหญ่ จะแก้ด้วยการรับหนังตลุงมาแสดง การกับนเกิดขึ้นในคืน 15 ค่ำ (เล่นจนเช้า) ถึงตอนเช้าก็ตักบาตรตรงบริเวณประตูแดง จะมีคนจับเชือกแล้วลากพระลากมาจนถึงสถานที่ตักบาตร พระลากจะหยุดเอง เมื่อก่อนการดูเวลาลากพระลากจะดูที่เส้นลายมือใหญ่ตามความเชื่อเมื่อก่อน เนื่องจากไม่มีนาฬิกา จึงอาศัยแสงเดือน แสงจากท้องฟ้า สาเหตุที่ดูเส้นลายมือใหญ่เพราะหมายถึงเส้นชีวิต เส้นใหญ่จะดูง่ายและจะมีคนแก่ ๆ (ผู้สูงอายุ) เข้าไปนั่งทำพิธีเตรียมนิมนต์พระขึ้นนม (เรือพนมพระ) แล้วจะมีเสียงประทัดแล้วเสียงโพน เพื่อส่งสัญญาณบอกว่านิมนต์พระขึ้นเรือพระแล้วก็ลากมาจนถึงที่ตักบาตรเมื่อก่อนจะใช้ทวยในการลาก แต่ปัจจุบันได้ใช้เชือกในการลาก จะมีขนมต้ม ขนมแห้ง ไข่เป็ด ทอดมัน หลังจากประเพณีชักพระก็จะเป็นการทอดกฐิน” ซึ่ง P. Wit, P.Y. Suk, (personal communication, October 11, 2022) กล่าวถึงยุคของการท่องเที่ยวที่ผนวกกับความเชื่อของพระลากและประเพณีข้างต้น

กล่าวโดยสรุป พัฒนาการของการลากเรือพระทางน้ำในชุมชนนับตั้งแต่การนิมนต์พระลากเข้าวัดพุทธเสมาจนกระทั่งมีการสมโภชพระลากถือเป็นประเพณีที่สืบทอดกันจนถึงปัจจุบัน การเปลี่ยนผ่านไปสู่ยุคที่การท่องเที่ยวเข้าที่มีบทบาทต่อการหนุนเสริมเศรษฐกิจชุมชน การพยายามสร้างแนวทางเพื่อให้วัฒนธรรมดั้งเดิมของชุมชน เช่น การประกอบสร้างการท่องเที่ยวพระลากศิริวงผ่านการมีส่วนร่วมของชุมชน จนนำไปสู่การสร้างเศรษฐกิจชุมชนในพื้นที่นับเป็นยุคทองของการท่องเที่ยวในปัจจุบัน

3. การดำรงอยู่ของการลากเรือพระทางน้ำในชุมชน ประกอบด้วยเงื่อนไขดังต่อไปนี้

กระบวนการถ่ายทอดและเรียนรู้ การลงพื้นที่ประเด็นการถ่ายทอดและการเรียนรู้ มีองค์ประกอบที่สำคัญ 2 ประการ ได้แก่

ประการแรก คือ กระบวนการถ่ายทอดผ่านคณะกรรมการวัดอันประกอบด้วย เจ้าอาวาส และคณะกรรมการวัด รวมถึงปราชญ์ที่เกี่ยวข้อง ซึ่งเป็นจุดศูนย์รวมของข้อมูลต่าง ๆ ที่ถูกจัดเก็บอย่างเป็นระบบทั้งข้อมูลที่เป็นพิธีกรรมและข้อมูลที่กำลังรวบรวมเป็นลายลักษณ์อักษร โดยคณะกรรมการจะให้สิทธิกับคนที่เป็นตัวแทนของชุมชนในการรับผิดชอบหน้าที่ต่าง ๆ ในการประกอบพิธีกรรม เช่น การให้ถือครองที่ดินของวัดสำหรับผู้ทำประโยชน์ แก้ววัด และตัวแทนคนที่ได้รับมอบหมายทำหน้าที่สาธิต และมีหน้าที่รับผิดชอบในส่วนต่าง ๆ ในพิธี และเป็นตัวแทนในการถ่ายทอดองค์ความรู้ทั้งในเรื่องของความเชื่อและพิธีประกอบเรือพระลาก

ประการที่ 2 คือ การถ่ายทอดผ่านการมีส่วนร่วมของท้องถิ่นอันประกอบด้วย ผู้นำท้องถิ่น และผู้ประกอบการ องค์ความรู้ดั้งเดิมที่ถูกถ่ายทอดจากการปฏิสัมพันธ์ทางสังคม (Socialization) ซึ่งเป็นรูปแบบแรกเริ่มจากถ่ายทอดให้ผู้นำชุมชนผ่านการจัดประชุมกลุ่มย่อย ประชุมปรึกษาหารือ ในขณะที่ก็เกิดกระบวนการกระจายความรู้สู่ภายนอก (Externalization) ผ่านข้อมูลข่าวสาร และการประชาสัมพันธ์ในหน่วยงานรัฐและหน่วยงานเอกชนในพื้นที่ ดังนั้นการถ่ายทอดออกมาเป็นความรู้ในรูปแบบของสื่อ วิดีทัศน์ การบรรยายเกี่ยวกับประวัติศาสตร์เรื่องราวความเป็นมา ความสำคัญของวัดพุทธเสมาและสถานที่ท่องเที่ยวที่สำคัญของชุมชน (K. Yung, personal communication, October 11, 2022) ซึ่งสอดคล้องกับกลุ่มผู้นำที่ให้อธิบายว่า “บางทีเรื่องเล่าทางประวัติศาสตร์และความเชื่อของพระลาก ถือเป็นกลไกสำคัญในการพัฒนาท้องถิ่นของเรา วันนี้เรารักษาไว้เพื่ออนุชนคนรุ่นหลังได้เข้าใจวิถีของเราเอง” (K. Yung, Y. Lek, P. Saw, personal communication, October 11, 2022) ทั้งนี้ กลุ่มผู้นำท้องถิ่นซึ่งมีบทบาทอันเป็นทั้งผู้รับรองความรู้ และผู้แปลงสภาพความรู้ บทบาทของผู้รับรองความรู้ ร่วมกันหาแนวทางดำเนินการผ่านวิธีการมีปฏิสัมพันธ์ทางสังคม การปรึกษาหารือ การพบปะพูดคุยถ่ายทอดความรู้ระหว่างกันจากนั้นจึงเกิดการซึมซับองค์ความรู้ที่เกี่ยวกับการอนุรักษ์การลากพระทางน้ำ นอกจากนี้กลุ่มชาวบ้านยังมีบทบาท

สำคัญ ในการมีส่วนร่วมกำหนดแนวทางการถ่ายทอดองค์ความรู้ ทั้งในแง่ของพิธีกรรมและแหล่งเรียนรู้ของชุมชนผ่านวัดพุทธเสมาโดยใช้เครื่องมือ เช่น การเผยแพร่ประชาสัมพันธ์ วิดีโอ เพื่อให้เห็นคุณค่าเพื่อให้ทุกคนที่เกี่ยวข้องเห็นประโยชน์ของวัฒนธรรมของชุมชนในฐานะที่เป็นรากเหง้าของตนเอง

การเห็นคุณค่าประโยชน์ การลากพระทางน้ำของวัดพุทธเสมาถือเป็นมรดกทางวัฒนธรรม การเห็นคุณค่าของการลากพระทางน้ำย่อมหมายถึงรวมถึงรากเหง้าและวิถีชีวิตของคนในแต่ละชุมชน เป็นมรดกสืบทอดกันมาและทุกคนในท้องถิ่นย่อมมีความภาคภูมิใจในการเป็นเจ้าของร่วมกัน (ก่อให้เกิดความรักความหวงแหน) ซึ่งตัวชี้วัดที่สำคัญคือ การคืนถิ่น ถือเป็นตัวบ่งชี้ความสำคัญของคนในสังคมซึ่งสืบทอดกันมาช้านาน อาจจะกล่าวได้ว่าเป็นเครื่องมือที่ก่อให้เกิดความรัก ความสามัคคี สร้างความเข้าใจ และการรวมพลังในการสร้างสรรค์บางสิ่งบางอย่างร่วมกันของคนในท้องถิ่น และสะท้อนให้เห็นถึงวิถีชีวิตของคนในพื้นที่เช่นกัน ดังการสะท้อนของกลุ่มผู้ให้ข้อมูลว่า “การลากพระ คือ เงื่อนไขสำคัญสำหรับความสัมพันธ์ของครอบครัว สืบเนื่องจากได้พบปะสังสรรค์ระหว่างครอบครัว ปีละ 1 ครั้ง ก็ยังดี” (P. Waw, personal communication, October 11, 2022) และอีกกรณีหนึ่งเช่น “มันมีประโยชน์มากนะ ในแง่ของการกลับมาสืบทอดวัฒนธรรมของชุมชน อีกทั้งยังก่อให้เกิดความร่วมมือ ร่วมใจในการทำงานของชุมชน รวมถึงสำนึกร่วมกัน” (P. Wit, P. Nong, personal communication, October 11, 2022; personal communication, October 9, 2022; N. Ting, N. Nong, N. Tud, P. Ward, personal communication, October 11, 2022) ดังนั้นความสำคัญของการเห็นประโยชน์สอดคล้องกับความคิดเห็นของผู้ให้ข้อมูลย่อมหมายถึงความเป็นหนึ่งเดียวของชุมชนจากการลากพระทางน้ำที่ถูกสืบทอดกันมา ดังความคิดเห็นต่อไปนี้ “วันนี้เราจะสืบทอด ดีใจได้กลับมาสืบทอดวัฒนธรรมของเรา ปีหนึ่งเราได้กลับบ้านหนึ่งครั้ง การลากเรือพระทางน้ำคือหนึ่งในประเพณีของบ้านเรา ซึ่งไม่มีที่ไหนอีกแล้วในประเทศไทย มีที่นี่ที่เดียว” อีกเหตุผลที่สนับสนุนข้อค้นพบคือ “การสร้างเรือพระทุกวันนี่ก็ต้องเห็นคุณค่าของประเพณี เช่น วัสดุต่าง ๆ ที่นำมาใช้ก็ต้องมีส่วนร่วมในการจัดหาทั้งสิ้น การร่วมกันตกแต่งเรือพระ เกิดการร่วมแรงร่วมใจในการทำงานเพื่อบ้านของเรา” (Pha Khu Samu Wachiwit, personal communication, October 9, 2022; P. Wit, personal communication, October 11, 2022)

กล่าวโดยสรุป การเห็นคุณค่าของการลากพระทางน้ำถือเป็นมรดกทางวัฒนธรรมของชุมชนศรีวัง การเห็นคุณค่าทั้งในแง่ของพิธีกรรม ความเชื่อ การสร้างการมีส่วนร่วม การใช้วัฒนธรรมท้องถิ่นเป็นเครื่องมือในการพัฒนาชุมชน ยังเป็นการเพิ่มคุณค่าของวัฒนธรรมดั้งเดิม และการปรับประยุกต์กับวัฒนธรรมสมัยใหม่เพื่อให้เข้ากับแบบแผนการใช้ชีวิตประจำวันของคนในชุมชน

การประยุกต์รูปแบบให้สอดคล้องกับปัจจุบัน การประยุกต์ใช้กับรูปแบบการดำเนินชีวิตในปัจจุบัน พบว่าประเด็นที่มีความสำคัญประการแรกคือ การปรับประยุกต์พิธีกรรมให้ทันสมัยยิ่งขึ้น ประการต่อมาคือ การปรับประยุกต์การใช้วัสดุที่หาได้ง่ายจากท้องถิ่นโดยการประยุกต์กับภูมิปัญญาของปราชญ์ชาวบ้าน กล่าวได้ว่าการร่วมกันวิเคราะห์ข้อมูลสถานการณ์การคงอยู่ของการลากพระทางน้ำเพื่อเชื่อมโยงให้เห็นความสัมพันธ์ระหว่างการนำองค์ความรู้ของชุมชนมาประยุกต์ให้สอดคล้องกับบริบท วิถีชีวิต วัฒนธรรม และประเพณีท้องถิ่นของชุมชนผ่านการค้นหาคำความรู้ที่เป็นรากเหง้าของชุมชนมาร่วมบูรณาการเรียนรู้บนพื้นฐานความคิด เช่น บ้านของเรา ทรัพยากรของเรา กลับมาพัฒนาชุมชนเป็นหลัก การดำเนินการวิจัยจึงอยู่ภายใต้การมีส่วนร่วมในการคิด การค้นหาแนวทางแก้ไขปัญหาด้วยตนเอง และร่วมกันขับเคลื่อนชุมชนภายใต้ฐานทรัพยากรที่สมบูรณ์ของชุมชน ซึ่งจากการวิเคราะห์ข้อมูลระหว่างคณะผู้วิจัย นักวิจัย ชุมชน และผู้นำชุมชนร่วมกันวางแผนปฏิบัติการแก้ไขปัญหานั้นเกิดผลการเปลี่ยนแปลง ดังการสะท้อนความรู้สึกของผู้ให้ข้อมูลดังนี้ “เราพยายามที่จะประยุกต์วัฒนธรรมของเราดั้งเดิมให้สอดคล้องกับวิถีสมัยใหม่ขึ้น เช่น เด็ก ๆ จะเข้าไปในวิหารทำเกี่ยวกับพิธีการ เมื่อก่อนทำเองทุกอย่าง พอมาหลัง ๆ ก็เริ่มปล่อยวางทั้งเรื่องการตักบาตรเทโว (การตักบาตรหน้าล้อ, ตักบาตรตีนล้อ) โดยการทำพิธีการต่าง ๆ ก็ให้มันเข้ากับยุคสมัย บางอย่างเราก็ปล่อยวางให้เด็กเขาทำ เราทำหน้าที่ประคอง บอกกล่าว และเป็นผู้อยู่เบื้องหลังบ้างเพื่อให้เด็ก ๆ ได้ลงมือทำ” (P. Wit, personal communication, October 9, 2022; Pha Khu Samu Wachiwit, personal communication, October 11, 2022) ในอีกมุมมองหนึ่งของการประยุกต์ในส่วนที่เกี่ยวข้องกับวัสดุต่าง ๆ ที่ประกอบขึ้นเป็นเรือพระลาก คือ “การประยุกต์ใช้วัสดุที่หาได้จากท้องถิ่นและเราใช้ภูมิปัญญาของเราเองวัสดุบางอย่างเช่น เชือก ทุกวันนี้มันหาไม่ได้แล้ว และอีกประการ คือ บางอย่างเราต้องเอาลวดสลิงมาใช้ บางอย่างเราใช้ไวนิลมาทำ และรวมถึงวัสดุหลาย ๆ อย่างที่ไม่สามารถหาได้

จากป่าของชุมชนอีกแล้ว” (P. Wit, N. Noy, personal communication, October 11, 2022)

กล่าวโดยสรุป การประยุกต์การดำเนินชีวิตในปัจจุบันพบว่า มีประเด็นที่มีความสำคัญในประการแรก คือ การปรับประยุกต์พิธีกรรมให้ทันสมัยยิ่งขึ้น ประการต่อมาคือ การปรับประยุกต์การใช้วัสดุที่ทำได้ง่ายจากท้องถิ่นโดยเอามาประยุกต์กับภูมิปัญญาของปราชญ์ชาวบ้าน

การส่งเสริมสนับสนุนจากภาครัฐและเอกชน การสนับสนุนและการสร้างความร่วมมือในการขับเคลื่อนวัฒนธรรมชุมชนในกรณีของการลากพระทางน้ำ เป้าหมายที่สำคัญ คือ การดำรงไว้ซึ่งวัฒนธรรมของชุมชนในฐานะผู้สนับสนุน เช่น ความร่วมมือจากภาครัฐ โดยเฉพาะอย่างยิ่ง ผู้ใหญ่บ้านและท้องถิ่น ในส่วนของภาคเอกชน รวมถึงผู้ประกอบการการท่องเที่ยว นักวิชาการ และอื่น ๆ ประเด็นที่สำคัญจากการสังเคราะห์ข้อมูลคือ การกำหนดนโยบายร่วมกัน ระหว่างผู้นำชุมชน ผู้นำท้องถิ่น ภาครัฐ และกรมการวัดเพื่อสร้างรูปแบบความร่วมมือในการขับเคลื่อนเป้าหมายการพัฒนาชุมชนผ่านการลากพระทางน้ำ การจัดการการท่องเที่ยวของชุมชน และการจัดประชาสัมพันธ์ให้คนภายในและนอกชุมชนได้เข้ามามีส่วนร่วมในการอนุรักษ์ (Pha Khu Samu Wachiwit, personal communication, October 9, 2022; K. Yung, personal communication, October 11, 2022) และอีกประการคือ การกำหนดเจ้าภาพร่วมกันระหว่างภาคีเครือข่ายในการดำเนินงานร่วมกันนั้น จากการลงพื้นที่สะท้อนให้เห็นว่า ท้องถิ่น เช่น อบต. มีบทบาทในการสนับสนุนงบประมาณในการจัดงาน 3 คีน (K. Yung, personal communication, October 11, 2022) ในขณะเดียวกันชุมชนก็เน้นการจัดการอย่างเป็นระบบ เช่น มีคณะกรรมการวัด หน่วยงานของรัฐ และหน่วยงานเอกชน เป็นต้น (T. Song, P. Wit, personal communication, January 4, 2022; Pha Khu Samu Wachiwit, personal communication, October 9, 2022)

กล่าวโดยสรุป การสนับสนุนและการสร้างความร่วมมือในการขับเคลื่อนวัฒนธรรมชุมชนในกรณีของการลากเรือพระทางน้ำ เป้าหมายที่สำคัญ คือ การดำรงไว้ซึ่งวัฒนธรรมของชุมชนในฐานะผู้สนับสนุน เช่น ความร่วมมือจากภาครัฐ โดยเฉพาะอย่างยิ่ง ผู้ใหญ่บ้าน และท้องถิ่น ภาคเอกชน รวมถึงผู้ประกอบการการท่องเที่ยว นักวิชาการ และอื่น ๆ และมีการบริหารจัดการอย่างเป็นระบบ

การยอมรับจากสังคมภายนอก ซึ่งจากการสังเคราะห์ข้อมูลและการลงพื้นที่พบว่า เจื่อนไขสำคัญหลายประการ เช่น การเน้นการประชาสัมพันธ์ การเน้นการปรับปรุงยุคเข้าสู่กับประเพณีท้องถิ่นของคนในชุมชนและการมีส่วนร่วมในองคาพยพต่าง ๆ ของชุมชน ดังคำสะท้อนดังนี้ “เราต้องจัดการประชาสัมพันธ์ดี ๆ นั้นรวมถึงความร่วมมือจากหน่วยงานภายนอกและภายในกันเอง เช่น กรรมการวัด จัดบทบาทหน้าที่ให้เป็นมืออาชีพ บางส่วนต้องใช้มืออาชีพมาหนุนเสริม เช่น มหาวิทยาลัยราชภัฏและนักข่าวในท้องถิ่น แต่วันนี้เรามีโซเชียล มีคนเข้าถึงง่าย” (Pha Khu Samu Wachiwit, personal communication, October 9, 2022; P. Wit, P. Ped, personal communication, October 11, 2022) ในปัจจุบันที่ชุมชนมีการปรับพิธีกรรมมากขึ้น เช่น การเชิญภาครัฐ (นายอำเภอ) มาเป็นประธาน พิธีการก็จะเรียงไปตามลำดับตามขั้นตอนแล้วคนที่ตักบาตรก็จะให้ประธานขึ้นไปตักบาตรบนยอดนมพระด้านบน (T. Wong, P. Wit, N. Noy, personal communication, October 11, 2022)

กล่าวโดยสรุป การดำรงอยู่ของการลากเรือพระทางน้ำในชุมชนต้องอาศัยกระบวนการถ่ายทอดและเรียนรู้ การลงพื้นที่ ประเด็นการถ่ายทอดและเรียนรู้มีองค์ประกอบสำคัญได้แก่ การถ่ายทอดผ่านคณะกรรมการของวัดพุทธเสมา กระบวนการถ่ายทอดผ่านคณะกรรมการวัด อันประกอบด้วย เจ้าอาวาส และคณะกรรมการวัด รวมถึงปราชญ์ที่เกี่ยวข้อง และการถ่ายทอดผ่านการมีส่วนร่วมของท้องถิ่นเพิ่มการปฏิสัมพันธ์ทางสังคม (Socialization) ซึ่งเป็นรูปแบบแรกเริ่มที่จะนำความรู้โดยนัยถ่ายทอดให้ผู้นำชุมชนผ่านการจัดประชุมกลุ่มย่อย ปรีกษาหารือ ในขณะที่เดียวกันก็เกิดกระบวนการกระจายความรู้สู่ภายนอก (Externalization) ผ่านข้อมูลข่าวสาร และการประชาสัมพันธ์ในหน่วยงานรัฐและหน่วยงานเอกชนในพื้นที่ การเห็นคุณค่าประโยชน์ การลากเรือพระทางน้ำของวัดพุทธเสมาถือเป็นมรดกทางวัฒนธรรม การเห็นคุณค่าของการลากพระทางน้ำย่อมหมายถึงรากเหง้าของคนคือวังผ่านวิถีชีวิตของคนในแต่ละชุมชนเป็นมรดกที่สืบทอดกันมา และทุกคนในท้องถิ่นย่อมมีความภาคภูมิใจในการเป็นเจ้าของร่วมกัน การประยุกต์การดำเนินชีวิตในปัจจุบัน ในขณะเดียวกันมีการปรับประยุกต์พิธีกรรมให้ทันสมัยยิ่งขึ้น การปรับประยุกต์การใช้วัสดุที่หาได้ง่ายจากท้องถิ่น การส่งเสริมสนับสนุนจากภาครัฐและเอกชน การสนับสนุนและการสร้างความร่วมมือในการขับเคลื่อนวัฒนธรรมชุมชนโดยมีเป้าหมายที่สำคัญคือ การดำรงไว้ซึ่งวัฒนธรรมของ

ชุมชนในฐานะผู้สนับสนุน เช่น ความร่วมมือจากภาครัฐ โดยเฉพาะอย่างยิ่ง ผู้ใหญ่บ้าน และท้องถิ่น ในส่วนของภาคเอกชน รวมถึงผู้ประกอบการการท่องเที่ยว นักวิชาการ และอื่น ๆ และการยอมรับจากสังคมภายนอก

4. การกำหนดและออกแบบการมีส่วนร่วมในการอนุรักษ์การลากเรือพระทางน้ำในชุมชน สามารถสรุปได้ดังนี้

การกำหนดและออกแบบการมีส่วนร่วมในการอนุรักษ์การลากเรือพระทางน้ำในชุมชน เป็นประเพณีและวัฒนธรรมของภาคใต้ที่โดดเด่นเป็นแหล่งจัดเก็บข้อมูลการลากเรือพระทางน้ำ โดยผู้วิจัยได้กำหนดกรอบการมีส่วนร่วมใน 5 ประเด็นดังนี้

การมีส่วนร่วมในการศึกษาข้อมูลและสถานการณ์ชุมชนหรือการร่วมศึกษาชุมชน การลากเรือพระมีมานานตั้งแต่สมัยบรรพบุรุษทั้งเป็นเรือพระทางบก ทางน้ำ ซึ่งเป็นประเพณีและวัฒนธรรมของภาคใต้ที่โดดเด่นเห็นได้ชัดและเป็นที่รู้จักกันโดยทั่วไป ซึ่งการลากพระขึ้นอยู่กับแต่ละพื้นที่ซึ่งความศรัทธาก่อให้เกิดประเพณี การลากพระก็มีหลากหลายรูปแบบแตกต่างกันไปและวัดพุทธเสมาเป็นหนึ่งวัด ที่ยังคงรักษานขนบธรรมเนียมประเพณีการลากเรือพระของภาคใต้ วัดพุทธเสมามีลักษณะการลากพระที่โดดเด่นคือ การลากพระทางน้ำ หรือเรียกกันในภาษาชาวบ้านว่าการชักพระทางน้ำ มีประวัติสืบทอดกันมายาวนานตั้งแต่สมัยบรรพบุรุษ ลักษณะเด่นของการลากพระวัดพุทธเสมาคือ พระลาก ซึ่งถือเป็นศูนย์รวมจิตใจของชาวบ้านในพื้นที่และบริเวณใกล้เคียงได้เล่าขาน สืบทอดขนบธรรมเนียมการลากพระของชุมชน (พระลาก) เป็นเอกลักษณ์ของอำเภอลานสกา มีขั้นตอนการวิธีการทำเรือพระที่เป็นที่ประดิษฐานของพระลากที่มีความเฉพาะเป็นเอกลักษณ์ของชาวบ้านในชุมชน ซึ่งวันและเวลาในการดำเนินการมีระบุไว้ชัดเจน ชาวบ้านมีความพร้อมมีความคิดเห็นเป็นไปในทิศทางเดียวกัน และได้มีการถ่ายทอดองค์ความรู้ลักษณะและขั้นตอนในการจัดทำเรือพระ การอัญเชิญพระลากขึ้นเรือพระ จนถึงสิ้นสุดการลากพระทางน้ำให้แก่ผู้ที่สนใจที่จะศึกษาทั้งจากหน่วยงาน เทศบาล อบต. โรงเรียน จนถึงระดับมหาวิทยาลัยที่เข้ามาศึกษาประเพณีของวัดพุทธเสมา และยังมีหน่วยงานและผู้คนเข้ามาศึกษาคือ แหล่งจัดเก็บข้อมูลการลากพระโดยอาศัยความทรงจำของมนุษย์เป็นหน่วยจัดเก็บข้อมูลและส่งต่อมายังคนรุ่นต่อไปให้ได้ศึกษาต่อ

การมีส่วนร่วมในการวิเคราะห์ปัญหาและสาเหตุ เมื่อสังเคราะห์ถึงปัญหาไม่ใช่อยู่ที่การทำเรือพระหรือขั้นตอนต่าง ๆ ในการจัดทำเรือพระ แต่อยู่ที่คนรุ่นหลังที่อาศัยอยู่ในพื้นที่ที่มีความสนใจลดน้อยลงอาจมีสิ่งล่อตาล่อใจจากภายนอกจึงอาจทำให้ละเลยวัฒนธรรมของท้องถิ่นไปบ้าง ซึ่งกลับกันกับหน่วยงานต่าง ๆ จากภายนอกที่สนใจเข้ามาศึกษาอาจมีความเข้าใจว่าคนในพื้นที่ในปัจจุบัน ในอนาคตขั้นตอนวิธีการลากเรือพระ (พระลาก) อาจถูกปรับเปลี่ยนไปจากขนบธรรมเนียมเดิมและอาจค่อย ๆ เลือนหาย อีกปัญหาหนึ่งคือ สภาพอากาศที่เปลี่ยนแปลง แต่ชาวบ้านสามารถปรับตัวได้

การมีส่วนร่วมในการเลือกแนวทางแก้ไขปัญหาและการวางแผน ชาวชนปัจจุบันอาจมีความเข้าใจในเรื่องขนบธรรมเนียมน้อยลง ทางคณะกรรมการวัดจึงมีแนวทางการรณรงค์ให้เด็กในพื้นที่ได้เรียนรู้สวดแทรกกิจกรรมในเนื้อหาของนักเรียน เช่น การขอความร่วมมือให้โรงเรียนประถมศึกษาในพื้นที่เข้ามามีส่วนร่วมกิจกรรม รวมถึงนักท่องเที่ยวผู้ประกอบการ ขั้นตอนแรก จนถึงเสร็จสิ้นการลากพระ โดยใช้วิธีการจัดการเรียนการสอนแบบนอกห้องเรียนซึ่งเป็นอีกวิธีหนึ่งที่จะสามารถสวดแทรกความรู้ขนบธรรมเนียมของชุมชนให้ยังคงอยู่ และประสานความร่วมมือไปยังเทศบาล อำเภอ ให้เข้ามาดูแลในเรื่องของการรักษาความปลอดภัย

การมีส่วนร่วมดำเนินการตามแผน การถ่ายทอดความรู้ให้คนรุ่นหลังคือวิธีที่ทำให้ขนบธรรมเนียมของชุมชนยังคงอยู่ อาจขอความร่วมมือสถานศึกษาในพื้นที่เรื่องการสวดแทรกองค์ความรู้เกี่ยวกับการลากพระทางน้ำของวัดพุทธเสมา และประวัติของพระลาก เพื่อให้มีการซึมซับไม่มากนักน้อย หากขนบธรรมเนียมประเพณีแบบดั้งเดิมนี้อยู่คงอยู่จะเป็นเอกลักษณ์ที่ยังดึงดูดนักท่องเที่ยวให้เข้ามาชม และเข้ามามีส่วนร่วม จะมีรายได้จากภายนอกสู่ชุมชน นักท่องเที่ยว คนภายนอกได้ความรู้ ส่วนคนภายในได้อนุรักษ์วัฒนธรรม อีกทั้งยังสร้างงานสร้างรายได้โดยอาศัยวัฒนธรรมเป็นตัวขับเคลื่อนเศรษฐกิจ

การมีส่วนร่วมติดตามประเมินผล นอกเหนือจากการขั้นตอนการมีส่วนร่วมทั้งหมด ชุมชนมีการประเมินผลกิจกรรมที่จัดขึ้นเพื่อทราบถึงปัญหา อุปสรรค และหาแนวทางแก้ไขเพื่อการอนุรักษ์ และสืบทอดการลากพระทางน้ำ ทั้งนี้ สามารถประเมินตั้งแต่การมีส่วนร่วมในการศึกษาข้อมูลและสถานการณ์ชุมชน การมีส่วนร่วมในการเลือกแนวทางแก้ไขปัญหาและการวางแผน การมีส่วนร่วมดำเนินการตามแผน การมีส่วนร่วมติดตามประเมินผลเพื่อทราบและหาแนวทางในการอนุรักษ์ และสืบทอดการลากเรือพระทางน้ำให้ดำรงอยู่ในชุมชนต่อไป

อภิปรายผลการวิจัย

การศึกษาเรื่อง การลากเรือพระทางน้ำ : พัฒนาการ พิธีกรรม การคงอยู่และการมีส่วนร่วมในการอนุรักษ์ อภิปรายผลการวิจัย ดังนี้

พิธีกรรมของการลากเรือพระทางน้ำในชุมชน ประกอบไปด้วย อุปรณ์ในการทำพิธี ขั้นตอนการประกอบเรือพระลาก การทำพิธีลากพระทางเรือ ประกอบด้วย ประธานของพิธี ผู้ประกอบพิธี ผู้ร่วมพิธี สถานที่ประกอบพิธี วันเวลาประกอบพิธีและขั้นตอนการทำพิธี เช่น ขั้นตอนการประกอบพิธีการลากพระทางเรือ ขั้นตอนการอันเชิญพระลาก ขั้นตอนการอันเชิญพระลากขึ้นเรือพระและขั้นตอนการลากพระทางเรือ อาจกล่าวได้ว่า พิธีกรรมของการลากเรือพระทางน้ำทุกขั้นตอนล้วนมีความสำคัญและทรงคุณค่า แสดงถึงความรู้สึกถึงมิตรภาพ ความรัก ความสามัคคีและความภาคภูมิใจ (Udommongkhonkit & Udomsilp, 2021) เพราะการถ่ายทอดภูมิความรู้และพิธีกรรมต่าง ๆ เป็นแบบแผนที่ปฏิบัติสืบทอดกันมา เช่น มีประธานของพิธี มีผู้ประกอบพิธี ผู้ร่วมพิธี ลูกศิษย์ ลูกหลานในชุมชน คนทั่วไปหรือผู้ที่สนใจเข้าร่วมเพื่อเข้าร่วมยังสถานที่ประกอบพิธีตามวันเวลาที่กำหนด มีอุปกรณ์ในการทำพิธีหลากหลายชนิด และมีขั้นตอนในการประกอบพิธีตามรูปแบบของพิธีกรรมนั้น ๆ (Muenrak, 2020) เป็นระบบความเชื่อ และค่านิยมทางสังคมหรือมาตรฐานที่คนในชุมชนยอมรับจนเป็นวิถีชีวิตของคนในสังคม (Kroeber & Kluckhohn, 1952) เป็นขั้นเป็นตอนเพื่อให้เป็นสื่อหรือแนวทางที่จะนำมาซึ่งความสำเร็จในสิ่งที่คาดหวังไว้ และมีกำลังใจด้วยความเชื่อและความศรัทธาทำให้อัฒธรรม และประเพณีที่ต้งาม (Department of Religious Affairs, Ministry of Culture, 2009)

ในขณะที่ พัฒนาการและการคงอยู่ของการลากเรือพระทางน้ำ ประกอบด้วย พัฒนาการของการลากเรือพระทางน้ำในชุมชน ได้แก่ ยุครุ่งเรือง ยุคเปลี่ยนผ่าน ยุคถดถอย และการอนุรักษ์ ซึ่งสอดคล้องกับการศึกษาและทฤษฎีเกี่ยวกับ civilization เกี่ยวข้องกับการขยายและปรับเปลี่ยนอันเป็นผลมาจากการเปลี่ยนแปลงทางเศรษฐกิจและสังคม การจัดแบ่งยุค เช่น ยุคแห่งความรุ่งเรืองไปสู่การทำการเกษตรแบบกึ่งอุตสาหกรรม และเปลี่ยนแปลงทางสังคมในลักษณะของการเปลี่ยนผ่าน มีการพัฒนาและการเกิดชุมชนเมืองมากขึ้นเพื่อเข้าสู่ยุคแห่งถดถอยและการอนุรักษ์ จะนำไปสู่การเปลี่ยนแปลงในชุมชน (Checkland, 1959, Friedl, 1981, Khaenamkhaew & Muhamad, 2021) ในทางกลับกันการลากพระทางน้ำ

มิได้เกิดภาพของการถดถอยในเชิงทฤษฎีข้างต้น แต่กลับถูกหนุนเสริมด้วยการท่องเที่ยวทำให้การลากเรือพระทางน้ำเป็นที่สนใจมากยิ่งขึ้นทั้งคนในและคนนอกชุมชน กลายเป็นวัฒนธรรมและประเพณีที่สร้างความผูกพันกับชุมชน และต้องทำสืบต่อกันเป็นประจำทุกปี ทั้งนี้ การลากเรือพระทางน้ำยังสามารถเพิ่มมูลค่าทางเศรษฐกิจและส่งเสริมการท่องเที่ยว (Srimai & Pichitsiri, 2011) บ่งชี้ถึงการสร้างอาชีพและรายได้ให้กับคนในชุมชน เช่น การนำสินค้าชุมชนมาจัดจำหน่ายเป็นของที่ระลึกและการให้บริการด้านการท่องเที่ยว พร้อมทั้งใช้เรื่องเล่าท้องถิ่นมาสร้างเนื้อหาและสื่อความหมายโดยการโฆษณาประชาสัมพันธ์เพื่อส่งเสริมการท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์ (Supun, 2022) บ่งชี้ถึงการสื่อสารอัตลักษณ์ ความเข้มแข็งของชุมชนและการสื่อสารแบบย้อนกลับ (feedback) เพื่อยกระดับการสื่อสารหนุนเสริมการท่องเที่ยวโดยชุมชน (Nakaray, Kaewseenual & Sriprasert, 2023) นอกจากนี้ ยังสร้างการดำรงอยู่ของการลากเรือพระทางน้ำในชุมชนโดยกระบวนการถ่ายทอดและเรียนรู้ การเห็นคุณค่าประโยชน์ การประยุกต์รูปแบบให้สอดคล้องกับปัจจุบัน การส่งเสริมสนับสนุนจากภาครัฐและเอกชนเป็นการประสานการรักษาและการดำรงอยู่ของชุมชนเอาไว้ภายใต้บริบททางสังคมและวัฒนธรรมของท้องถิ่น (Pankaew & Boonsuaykwan, 2015) รวมถึงสร้างการยอมรับจากสังคมภายนอกกลายเป็นระบบความเชื่อและค่านิยมทางสังคมหรือมาตรฐานที่คนในสังคมยอมรับจนเป็นวิถีชีวิตของคนในชุมชน (Kroeber & Kluckhohn, 1952) นอกจากนี้ การคงอยู่เกิดจากการปรับตัวผ่านการจัดการเชิงระบบที่สามารถสร้างกิจกรรมร่วมสมัยที่ก่อให้เกิดมูลค่า และยกระดับศักยภาพของทรัพยากรทางวัฒนธรรมของชุมชน (Chootrakul & Haocharoen, 2021) สิ่งเหล่านี้ สะท้อนให้เห็นถึงระบบกิจกรรมที่มีการขับเคลื่อน และรักษาบทบาทของชุมชนให้ยังคงอยู่ในลักษณะกิจกรรม “การลากเรือพระทางน้ำ” ทำให้การคงอยู่ของวัฒนธรรมในอดีต ปัจจุบันมีการพัฒนาปรับเปลี่ยนให้สอดคล้องกับสังคมและความต้องการของชุมชน (Kunnamas, Saiyasopon & Khearum, 2017) ซึ่งเป็นวิถีชีวิต มีเอกลักษณ์ทางวัฒนธรรมและกระบวนการจัดการอย่างมีประสิทธิภาพ

นอกจากนี้ การกำหนดและออกแบบการมีส่วนร่วมในการอนุรักษ์การลากเรือพระทางน้ำในชุมชน พบว่า การมีส่วนร่วมในการศึกษาข้อมูลและสถานการณ์ชุมชนหรือการร่วมศึกษาชุมชน เนื่องจากการลากเรือพระทางน้ำเป็นประเพณีและวัฒนธรรมของภาคใต้ที่โดดเด่น เป็นแหล่งจัดเก็บข้อมูลโดยอาศัยความทรงจำของมนุษย์เป็นหน่วยจัดเก็บข้อมูลและส่ง

ต่อมายังคนรุ่นต่อไปเพื่อสร้างการมีส่วนร่วมในการวิเคราะห์ปัญหาและสาเหตุ เนื่องจากการจัดทำเรือพระมีหน่วยงานจากภายนอกที่สนใจเข้ามาศึกษามากกว่าคนในพื้นที่ในปัจจุบัน อาจส่งผลทำให้ขั้นตอน และวิธีการลากเรือพระอาจถูกบิดเบือนผิดแปลกไปจากเดิมหรือค่อย ๆ เลือนหาย และเปลี่ยนแปลงไปจึงต้องมีส่วนร่วมในการเลือกแนวทางแก้ไขปัญหาและการวางแผนโดยการรณรงค์ สร้างการเรียนรู้ เช่น ให้นักเรียนเข้ามามีส่วนร่วมในการจัดทำเรือพระ รวมถึงนักท่องเที่ยว ผู้ประกอบการ โดยใช้วิธีการจัดการเรียนการสอนแบบนอกห้องเรียน (Outdoor Education) ช่วยทำให้เข้าใจเนื้อหาที่ศึกษาได้ลึกซึ้งมากขึ้น อีกทั้งเป็นการพัฒนาทักษะซึ่งเป็นทักษะที่สำคัญในศตวรรษที่ 21 (Limtasiri, 2021) ซึ่งบ่งชี้ถึงความสอดคล้องกับการมีส่วนร่วมดำเนินการตามแผน เป็นการถ่ายทอดความรู้และเป็นเอกลักษณ์ที่ยังดึงดูดนักท่องเที่ยวให้เข้ามาชมและเข้ามามีส่วนร่วมในกิจกรรม ร่วมกันแสดงความคิดเห็น การตัดสินใจร่วม ความรับผิดชอบ และการวางแผนปฏิบัติงาน (Ratchathawan et al., 2018) ทั้งนี้การมีส่วนร่วมของชุมชนในการรับผลประโยชน์อันเกิดจากโครงการนั้น ๆ ร่วมกัน (Benefits) (Cohen & Uphooff, 1977) กลายเป็น “แรงกระตุ้น” ที่ช่วยทำให้มีความสำเร็จตามเป้าหมายหรือเป็นความรับผิดชอบต่อกิจกรรมร่วมกัน (Davis & Newstrom, 1989) ตลอดจนการประเมินผลทำให้เกิดการสร้างงาน สร้างรายได้โดยอาศัยวัฒนธรรมเป็นตัวขับเคลื่อนเศรษฐกิจ นอกจากนี้ ยังต้องมีส่วนร่วมในการติดตามประเมินผลกิจกรรมที่จัดขึ้นเพื่อทราบถึงปัญหา อุปสรรคและหาแนวทางแก้ไขเพื่อการอนุรักษ์ (Khaenamkhaew & Muhamad, 2023) รวมถึงการสืบทอดวิธีการ และประเพณีเกี่ยวกับการลากเรือพระทางน้ำให้ดำรงอยู่ในชุมชนต่อไป

ข้อเสนอแนะจากการวิจัย

1. ควรสร้างการมีส่วนร่วมให้เห็นคุณค่า และอนุรักษ์เพื่อให้การดำรงอยู่โดยการกระบวนการถ่ายทอดความรู้ที่หลากหลาย และสอดคล้องกับปัจจุบัน
2. ควรสร้างภาคีและเครือข่ายเพื่อการมีส่วนร่วม ทั้งภาครัฐ ภาคประชาชน และองค์กรพัฒนาภาคเอกชน เช่น สำนักงานวัฒนธรรมจังหวัด องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น สถานศึกษา และสำนักงานการศึกษานอกระบบ และการศึกษาตามอัธยาศัย

3. ควรมีบทเรียนท้องถิ่นที่เกี่ยวกับการลากเรือพระทางน้ำภายใต้บริบททางสังคม และวัฒนธรรมของท้องถิ่นที่มีคุณค่า และนำข้อมูลไปเผยแพร่สู่สาธารณชน

เอกสารอ้างอิง

- Anantawong, W., Boonprakarn, K. & Tepsing, P. (2018). The meanings and way of life of Khiriwong Community. *The 9th Hatyai National and International Conference*. (pp. 27-41). Songkhla: Hat Yai University.
- Checkland, S. G. (1959). Theories of Economic and Social Evolution: The Rostow Challenge. *Scottish Journal of Political Economy*, 6(3), 169-193.
- Chootrakul, P. & Haocharoen, K. (2021). Adaptation to the Existence of Traditional Community District Nang Loeng Community, Bangkok. *Built Environment Inquiry Journal (BEI): Faculty of Archit*, 20(1), 21-36.
- Cohen, J. M. & Uphooff, N.T. (1977). *Development participation: Concept and measure for project design implementation and evaluation*. New York: Cornell University.
- Davis, K. & Newstrom, J.W. (1989). *Organizational Behavior*. New York: McGraw-Hill Book Company.
- Department of Religious Affairs, Ministry of Culture. (2009). *Rituals and Traditions*. Bangkok: Agricultural Cooperative Assembly of Thailand Limited.
- Friedl, J. (1981). *The Human Portrait: Introduction to Cultural Anthropology*. New Jersey: Prentice-Hall, Inc.
- Khaenamkhaew, D., & Muhamad, C. (2021). Ruea Nuea in Khiri Wong: First Cause and Current Changes. *Journal of MCU Nakhondhat*, 8(9), 227-237.
- Khaenamkhaew, D., & Muhamad, C. (2023). To Participate in the conservation of “Ruea Nuea” of the Khiriwong community, Lan Saka District, Nakhon Si

- Thammarat Province. *Journal of Liberal Arts, Thammasat University*, 23(1), 234-248.
- Kroeber, A.L., & Kluckhohn, C. (1952). *Culture: A critical review of concepts and definitions*. New York: Vintage Books.
- Kunnamas, S., Saiyasopon, K. & Khearum, P. (2017). Existence of “Chariang Broen”–A Folk Song. *Rommayasan*, 5(2), 115-124.
- Limtasiri, O. (2021). Outdoor Learning Activities for Children. *Journal of Humanities and Social Sciences Bansomdejchaopraya Rajabhat University*, 15(1), 214-237.
- Muenrak, P. (2020). *Beliefs and Ritual of Herb Soaking, Case Study of Khao Or Temple, Village No. 3, Makok Nua Sub-district, Khuan Khanun District, Phatthalung Province*. (Bachelor’s thesis). Nakhon Si Thammarat Rajabhat University, Nakhon Si Thammarat.
- Nakaray, P., Kaewseenual, L., & Sriprasert, P. (2023). Communication Strategies for Community-Based tourism: A Case Study of Nangae, Nareng, Nopphitam in Nakhon Si Thammarat. *Narkbhutparitat Journal Nakhon Si Thammarat Rajabhat University*, 15(1), 1-12.
- Pankaew, T. & Boonsuaykwan, R. (2015). Preservation of Buddha Dragging on the Sea Tradition, Koh Pha-ngan District, Suratthani Province. *Journal of Interdisciplinary Research: Graduate Studies*, 4(3), 114–123.
- Prakrunithetthammaporn. (2018). Tradition of drawing the monks of the southern people. *Rusamilae Journal*, 39(2), 71-82.
- Ratchathawan, R., Kaewkrajok, T., Jongkatekit, W., Phromkaew, P., Sumdangsan, D., & Thonglert, D. (2018). The Community Participation Process in Well-being Development. *Journal of Southern Technology*, 1(1), 231-238.
- Srimai, P. & Phichitsiri, S. (2011). Chak Pra Festival Promoting of Wat Pradu Sub District Municipality. *Local Administration Journal*, 4(4), 57-75.

- Supun, J. (2022). Guidelines for Using Local Stories to Convey Meaning in Promoting Creative Tourism in Chainat, Singburi, and Lopburi Provinces. *Mekong-Salween Civilization Studies Journal*, 13(2), 250-279.
- Udommongkhonkit, K. & Udomsilp, P. (2021). The Functions of Tak Bat Pra Roi Thang Rua: A Case Study of the Mon People to Their Community at Lat Krabang in Bangkok, Thailand. *Journal of Language, Religion and Culture*, 10(1), 107-129.

การสร้างสรรคงานทัศนศิลป์ด้วยสีธรรมชาติ
เพื่อส่งเสริมการท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์ศิลปะอย่างยั่งยืน
จังหวัดพิษณุโลก: ระยะเวลาอุทยานแห่งชาติภูหินร่องกล้า

Creating Visual Art with Natural Colors
to Encourage Creative Art for Sustainable Tourism
of Phitsanulok Province: A Study of Phu Hin Rong Kla National Park

จตุพร เกิดพิบูลย์¹

Jatuporn Kerdpi boon

E-mail: jatupornk@nu.ac.th

Received: September 18, 2023

Revised: November 22, 2023

Accepted: November 22, 2023

¹ดร., สาขาวิชาทัศนศิลป์ ภาควิชาศิลปะและการออกแบบ คณะสถาปัตยกรรมศาสตร์ ศิลปะและการออกแบบ มหาวิทยาลัยนเรศวร
Ph.D. Lecture Department of Art and Design, Faculty of Architecture Art and Design, Naresuan University

บทคัดย่อ

การสร้างสรรคงานทัศนศิลป์ด้วยสีธรรมชาติ เพื่อส่งเสริมการท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์ ศิลปะอย่างยั่งยืน จังหวัดพิษณุโลก: ระยะเวลาอุทยานแห่งชาติภูหินร่องกล้า มีวัตถุประสงค์ คือ 1) เพื่อศึกษาข้อมูลสีธรรมชาติในแหล่งท่องเที่ยว จังหวัดพิษณุโลก: ระยะเวลาอุทยานแห่งชาติภูหินร่องกล้า 2) สร้างสรรคงานทัศนศิลป์ด้วยสีธรรมชาติ เพื่อส่งเสริมการท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์ศิลปะอย่างยั่งยืน จังหวัดพิษณุโลก: ระยะเวลาอุทยานแห่งชาติภูหินร่องกล้า โดยได้ลงพื้นที่ศึกษาและเก็บข้อมูลวัสดุธรรมชาติที่ให้สีในอุทยานแห่งชาติภูหินร่องกล้า พบพืชที่ให้สี 9 ชนิด มีเฉดสีแตกต่างกันไปและพบดินแดงที่ให้สีแดงเข้ม ในการสร้างสรรค์ผลงานทัศนศิลป์ได้ทำการเก็บตัวอย่างวัสดุธรรมชาติแล้วนำมาตำและคั้นน้ำสี โดยใช้วิธีการขงด้วยน้ำร้อนผสมวัสดุธรรมชาติแล้วคั้นน้ำสีให้ออกมา และใช้วิธีการถูเพื่อให้ได้สีธรรมชาติ สดรวมด้วย กลวิธีการสร้างสรรค์ใช้จิตรกรรม โดยการใช้พู่กันระบายน้ำสีธรรมชาติลงบนกระดาษร้อยปอนด์โดยตรง และใช้กลวิธีศิลปะภาพพิมพ์ โดยการระบายน้ำสีธรรมชาติผสมกับกาวยกระถิน อัตราส่วน 5:1 ลงบนแม่พิมพ์แผ่นอะครายลิกใส แล้วนำไปเข้าแท่นพิมพ์ เพื่อพิมพ์ผลงาน รูปแบบการสร้างสรรคเป็นศิลปะแบบกึ่งนามธรรม มีเนื้อหาแสดงแหล่งท่องเที่ยวในอุทยานแห่งชาติภูหินร่องกล้า และเพิ่มเติมประสบการณ์สุนทรียะเฉพาะตน ด้านรูปทรงได้รับแรงบันดาลใจมาจากธรรมชาติ นำมาลดทอนให้เรียบง่ายผสมกับจินตนาการ เพื่อสื่ออารมณ์ ความหมายและส่งเสริมการท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์ศิลปะอย่างยั่งยืน

คำสำคัญ: ทัศนศิลป์ สีธรรมชาติ การท่องเที่ยว ภูหินร่องกล้า

Abstract

The article titled “Creating visual art with natural colors to encourage creative art for sustainable tourism of Phitsanulok province: A study of Phu Hin Rong Kla National Park” aims 1) to study the natural colors in a tourist location in Phitsanulok province focusing on Phu Hin Rong Kla National Park; and 2) to create visual art using natural colors to encourage creativity art for sustainable tourism of Phitsanulok province. The study was conducted by visiting Phu Hin Rong Kla National Park to study and collect data on natural materials that give

colors to the Park. The data revealed 9 types of plants and red soil that give colors in different shades. To create visual art works, samples of natural materials were collected, crushed and squeezed to make natural watercolors using the method of brewing with hot water mixed with natural materials and squeezing natural watercolors out as well as using a rubbing method to get fresh natural colors. The art works were painted by a brush applying the paints directly on 100-pound paper in combination with a print-making technique by pouring natural-color water mixed with gum Arabic at the ratio of 5:1 paint onto a clear acrylic sheet before bringing to press to print the artwork. The creative style is semi-abstract art. The contents portray the tourist attractions in Phu Hin Rong Kla National Park with a touch of the artist's own unique aesthetic experiences. The form is inspired by the simplicity of nature combined with imagination to convey emotion, meaning, and to promote creativity art for sustainable tourism.

Keywords: Visual art, Natural color, Tourism, Phu Hin Rong Kla

บทนำ

ปัจจุบันแนวโน้มสถานการณ์ท่องเที่ยวในประเทศไทย มีการสนับสนุนและส่งเสริมจากภาครัฐอย่างต่อเนื่อง เพื่อกระตุ้นให้ก้าวหน้าต่อไปอย่างไม่หยุดยั้ง ส่งเสริมการท่องเที่ยวประเทศไทยอย่างยั่งยืน การท่องเที่ยวนับเป็นปัจจัยหนึ่งซึ่งช่วยในการขับเคลื่อนเศรษฐกิจของประเทศไทยให้มีการพัฒนาเติบโตอย่างก้าวหน้าเสมอมา โดยใช้กลยุทธ์การนำเสนอเรื่องราวเนื้อหา ที่แสดงถึงความงดงามของทรัพยากรทางธรรมชาติ ภูมิทัศน์ที่สวยงามตามแหล่งท่องเที่ยวต่าง ๆ หรือมีเนื้อหาที่แสดงถึงคุณค่าของทรัพยากรทางการท่องเที่ยวเชิงวิถีวัฒนธรรมไทย เป็นการท่องเที่ยวประเทศไทยที่มีเอกลักษณ์เฉพาะถิ่นและมีเสน่ห์ความเป็นไทย มีเป้าหมายเพื่อให้คนไทยตระหนักถึงคุณค่าและร่วมหวงแหนทรัพยากรทางธรรมชาติและทางวัฒนธรรม รวมทั้งช่วยกันเพิ่มพูนคุณค่าของการท่องเที่ยวภายในประเทศไทยมากขึ้น

การท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์มาจากการต้นทุนกระบวนการสร้างสรรค์ทางวัฒนธรรมและศิลปะของแต่ละท้องถิ่น เป็นนักท่องเที่ยวเฉพาะกลุ่ม (Niche Tourist) หรือนักท่องเที่ยว

กลุ่มเล็ก ๆ และแหล่งท่องเที่ยวจะมีความยั่งยืนสูง อันเนื่องมาจากกระบวนการสร้างสรรค์ที่มีความต่อเนื่อง (Anek Suk, 2016, p. 71) รูปแบบนักท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์ (Creative Tour) มีสิ่งดึงดูดการท่องเที่ยว เช่น ถ่ายภาพ วาดรูป ปั่นหม้อดิน ประกอบอาหาร ประดิษฐ์งานฝีมือ เรียนภาษาต่างประเทศ เป็นต้น (Anek Suk, 2016, p. 76) การท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์ศิลปะ จึงเป็นรูปแบบของการท่องเที่ยวที่เปิดโอกาสให้นักท่องเที่ยวมีส่วนร่วม ในกิจกรรมที่แหล่งท่องเที่ยวกำหนดขึ้นและเน้นการลงมือทำ สร้างสรรค์กิจกรรมทางศิลปะให้นักท่องเที่ยวประทับใจในประสบการณ์ที่ได้รับ และนำผลงานกลับบ้านได้ด้วย เพื่อเก็บความทรงจำที่ประทับใจ

การท่องเที่ยวในจังหวัดพิษณุโลก มีแหล่งท่องเที่ยวที่มีชื่อเสียงเป็นที่รู้จักโดยทั่วไปอยู่มากมายหลายแห่ง โดยมีแหล่งท่องเที่ยวทางธรรมชาติที่อยู่ในลำดับต้น ๆ ของประเทศไทย และประชาชนคนไทยมักจะนึกถึงเสมอเมื่อมาเยือนจังหวัดพิษณุโลก คืออุทยานแห่งชาติภูหินร่องกล้า อำเภอนครไทย ที่มีความสวยงามของธรรมชาติและมีประวัติศาสตร์ด้านการเมืองสถานที่สำคัญ ได้แก่ ลานหินปุ่ม ผาชูธง ลานหินแตก สำนักอานาจารัฐ โรงเรียนการเมืองทหาร ที่มีใบเมเปิลเปลี่ยนเป็นสีแดงเมื่อย่างเข้าสู่ฤดูหนาว มีน้ำตกหมันแดง น้ำตกกรมเกล้า-ภราดร เป็นต้น และมีพืชธรรมชาติที่หลากหลายสายพันธุ์ รวมไปถึงสถานที่ที่ไม่ไกลจากตัวอุทยานซึ่งจะมีดอกนางพญาเสือโคร่ง หรือที่เรียกขานกันว่าซากุระเมืองไทยออกดอกบานสะพรั่งสวยงาม ในช่วงเดือนมกราคม บนภูมิลเอบ้านร่องกล้า จึงเป็นอีกจุดท่องเที่ยวหนึ่งที่มีชื่อเสียงซึ่งมีทั้งธรรมชาติที่งดงามและวัฒนธรรมความเป็นอยู่แบบพื้นถิ่นของชาวบ้านเผ่าม้ง

อุทยานแห่งชาติภูหินร่องกล้า สภาพภูมิประเทศโดยทั่วไปเป็นเทือกเขาสลับซับซ้อน ประกอบด้วยยอดภูเขาที่สำคัญคือ ภูหมันขาว ภูผงั่ว ภูชี้เกล้า ภูมิลเอบ้านร่องกล้า โดยมีภูหมันขาวเป็นยอดเขาที่สูงที่สุด สูงประมาณ 1,820 เมตร จากระดับน้ำทะเล รองลงมาคือ ภูมิลเอบ้านร่องกล้า โดยสูงประมาณ 1,664 เมตร จากระดับน้ำทะเล เทือกเขาเหล่านี้จะมีความสูงลดหลั่นลงมาจากด้านทิศตะวันออก และเป็นแหล่งกำเนิดของแม่น้ำลำธารหลายสาย เช่น ห้วยลำน้ำไข ห้วยน้ำขมิ้น ห้วยอมลิ่ง ห้วยเหมือดโดน และห้วยหลวงใหญ่ (Nation Park of Thailand) ภูหินร่องกล้า เคยเป็นศูนย์กลางที่ตั้งฐานที่มั่นการเผยแพร่ลัทธิคอมมิวนิสต์ที่ใหญ่และสำคัญที่สุดของภาคเหนือ ซึ่งเป็นศูนย์กลางการแพร่กระจายลัทธิคอมมิวนิสต์ไปสู่เขาค้อ ภูซัด และภูเมี่ยง จนเกิดเป็นปัญหาความมั่นคงทางการเมือง เมื่อเหตุการณ์สงบลงในปลายเดือน

พศ. 2525 ได้มีการตัดเส้นทางผ่านใจกลางภูหินร่องกล้าและจัดตั้งเป็นอุทยานแห่งชาติขึ้น จึงทำให้ที่นี่กลายมาเป็นแหล่งท่องเที่ยวสำคัญแห่งหนึ่งของภาคเหนือปัจจุบัน (Amazing Thailand) สภาพภูมิอากาศ จะมีอากาศหนาวเย็นตลอดทั้งปี ในฤดูร้อนอากาศจะเย็นสบาย ในฤดูฝนจะมีฝนตกชุก

ระยะการศึกษาอุทยานแห่งชาติภูหินร่องกล้า เป็นส่วนหนึ่งของการวิจัย การสร้างสรรค์งานทัศนศิลป์ด้วยสีธรรมชาติ เพื่อส่งเสริมการท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์ศิลปะอย่างยั่งยืน จังหวัดพิษณุโลก เป็นการวิจัยสร้างสรรค์และพัฒนา ผลงานทัศนศิลป์จะถูกสร้างขึ้นจากแรงบันดาลใจ จากประสบการณ์ในการเดินทางไปท่องเที่ยว ที่ทำให้ได้สัมผัสและซึมซับกับบรรยากาศแห่งความงดงามจากทิวทัศน์ธรรมชาติที่ได้ไปพบเห็น ไปสัมผัสด้วยตนเอง โดยเป็นการนำมรดกทางธรรมชาติและมรดกทางประวัติศาสตร์ ในอุทยานแห่งชาติภูหินร่องกล้า อันเกิดจากความประทับใจที่ได้ไปท่องเที่ยว นำมาเก็บรักษาความทรงจำและเพิ่มเติมคุณค่าผ่านผลงานทัศนศิลป์ ซึ่งเป็นการถ่ายทอดสุนทรีย์และต่อยอดความงาม ด้วยการสร้างสรรค์งานทัศนศิลป์ที่ใช้กลวิธีเทคนิคทางจิตรกรรมและศิลปะภาพพิมพ์ รวมทั้งเป็นต้นแบบให้รูปแบบการท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์ศิลปะ เพื่อนำไปศึกษาหรือพัฒนาต่อยอดกิจกรรมต่อไปได้

สำหรับผลงานของผู้วิจัย จะสร้างสรรค์งานทัศนศิลป์โดยใช้สีจากธรรมชาติ ซึ่งเป็นมิตรกับสิ่งแวดล้อม และการใช้วัสดุธรรมชาติที่ให้สีในตนเองที่หลากหลายสามารถหาได้ง่ายทั่วไปและพบได้ในอุทยานแห่งชาติภูหินร่องกล้า

สีธรรมชาติ เป็นสีที่มีความปลอดภัยสูงต่อผู้ใช้สร้างสรรค์ มีคุณสมบัติโปร่งแสง เช่นเดียวกับสีน้ำทั่วไป แต่มีโทนสีที่อ่อนโยนเป็นธรรมชาติ ทั้งให้ความรู้สึกผ่อนคลาย สบายใจ และมีลักษณะเฉพาะตน การใช้สีจากธรรมชาติเป็นความยั่งยืนในด้านสีที่นำมาใช้ เพราะไม่ต้องซื้อหาจากร้านค้า หรือสั่งมาจากต่างประเทศ แต่สามารถค้นหา หอบ นำมาใช้ได้จากแหล่งธรรมชาติรอบ ๆ ตัวได้เสมอ หากรู้จักคุณค่าและรู้จักใช้

ในการดำรงชีวิตของมนุษย์นับตั้งแต่สมัยอดีตเป็นต้นมา ภูมิปัญญาเรื่องสี จัดว่าเป็นองค์ประกอบหนึ่งซึ่งมีบทบาทสำคัญเกี่ยวข้องทั้งในด้านอุปโภคและบริโภค มนุษย์มีการทอผ้าจากเส้นใยธรรมชาติ เพื่อทำเครื่องนุ่งห่ม มีการใช้สีธรรมชาติเพื่อย้อมผ้าให้สวยงาม นำสวมนใส่ และใช้ในการผสมสีอาหารให้น่ารับประทาน นอกจากนั้นยังใช้ในการสร้างสรรค์งานทัศนศิลป์ด้วย เช่น การเขียนภาพจิตรกรรมไทย โดยวัสดุธรรมชาติที่ให้สี ส่วนใหญ่ได้มาจากพืชรอบ ๆ ตัว

สี่ธรรมชาตินับว่าเป็นต้นทุนวัฒนธรรมที่แสดงถึงอัตลักษณ์เฉพาะ และภูมิปัญญาอันทรงคุณค่าของไทย

สี่เป็นองค์ประกอบหลักหนึ่งของงานทัศนศิลป์ มีอิทธิพลอย่างยิ่งในการแสดงอารมณ์ความรู้สึก ไปจนถึงบุคลิกภาพเฉพาะตน มนุษย์รู้จักนำสีมาใช้ในชีวิตประจำวันตั้งแต่บรรพกาล โดยนำมาระบายบนสิ่งของ ภาชนะเครื่องใช้ รูปแกะสลัก เพื่อให้สิ่งของดังกล่าวเด่นชัด มีความเหมือนจริงมากขึ้น (Ministry of Culture, 2015, p. 22) ต่อมาบทบาทและความสำคัญของสี่ธรรมชาติด้อย ๆ ลดลงไป เนื่องจากมีการผลิตสิ่งสังเคราะห์ขึ้นมาใช้อย่างหลากหลายในทุกด้านทั้งสีผสมอาหาร สีย้อมผ้า สีที่ใช้ในงานอุตสาหกรรม สีที่ใช้ในงานทัศนศิลป์ เป็นต้น และได้พัฒนานำไปใช้ในชีวิตประจำวันจนเป็นเรื่องปกติทั่วไป เนื่องจากสิ่งสังเคราะห์มีความสะดวกในการใช้งานและให้สีสันสดใสมากกว่าสี่ธรรมชาติ

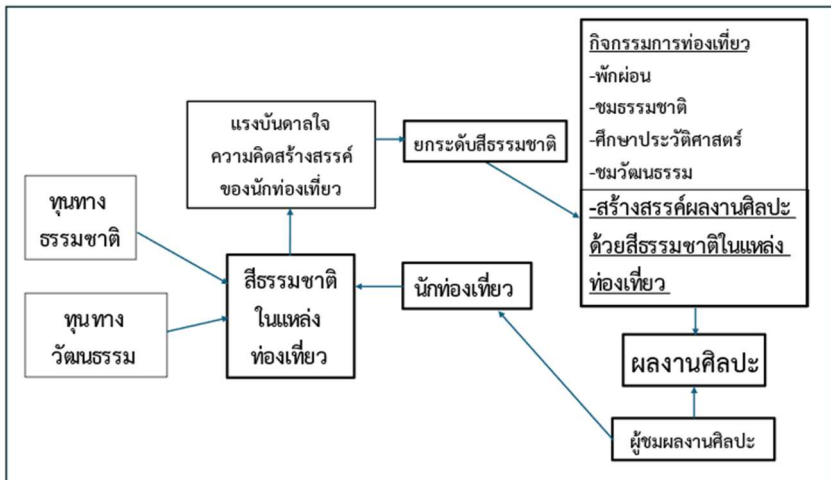
หากมองย้อนกลับไปถึงภูมิปัญญาสี่ธรรมชาติของไทยที่ใช้ในการย้อมผ้าและผสมสีอาหาร รวมทั้งใช้ในงานจิตรกรรมไทยโบราณ ซึ่งเป็นสีที่มาจากธรรมชาติและมีความปลอดภัย อีกทั้งหาได้ง่ายตามท้องถิ่น ดังนั้นจึงมีแนวความคิดในการใช้สี่ธรรมชาติในท้องถิ่น นำมาสร้างสรรค์งานทัศนศิลป์ เพื่อส่งเสริมการท่องเที่ยวในจังหวัดพิษณุโลก ในรูปแบบกิจกรรมการท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์ศิลปะ โดยการสร้างงานทัศนศิลป์ด้วยสี่ธรรมชาติ ใช้กลวิธีจิตรกรรมและศิลปะภาพพิมพ์ เพื่อนำเสนอประสบการณ์การท่องเที่ยว ที่ได้รับสุนทรียะทางความงามจากประสบการณ์จริง คือประสบการณ์ทางตรงที่ได้ไปสัมผัสด้วยตนเอง ตามแหล่งท่องเที่ยวต่าง ๆ

วัตถุประสงค์การวิจัย

1. เพื่อศึกษาข้อมูลสี่ธรรมชาติในแหล่งท่องเที่ยว จังหวัดพิษณุโลก: ระยะเวลาศึกษาอุทยานแห่งชาติภูหินร่องกล้า
2. สร้างสรรค์งานทัศนศิลป์ด้วยสี่ธรรมชาติ เพื่อส่งเสริมการท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์ศิลปะอย่างยั่งยืน จังหวัดพิษณุโลก: ระยะเวลาศึกษาอุทยานแห่งชาติภูหินร่องกล้า

กรอบแนวคิด

การท่องเที่ยวมีความสำคัญกับเศรษฐกิจและการค้า เพื่อก่อให้เกิดการสร้างงานและสร้างรายได้ในชุมชน ก่อให้เกิดการพัฒนาประเทศ และการท่องเที่ยวมีความสำคัญกับชีวิตมนุษย์ ในด้านความต้องการพักผ่อนหย่อนใจ และการหาประสบการณ์ใหม่ เพื่อเติมความสุขทางกายและใจ การได้ไปสัมผัสกับภูมิอากาศและภูมิประเทศที่สวยงาม แตกต่างกันไปในพื้นที่แต่ละแห่ง จึงเป็นการศึกษาหาประสบการณ์ใหม่ และเป็นการพักผ่อนหย่อนใจ ได้รับความรู้ประวัติศาสตร์หรือเยี่ยมชมวัฒนธรรมท้องถิ่น ให้ผ่อนคลาย สบายใจ พ้นจากสภาพสังคมในชีวิตประจำวันแม้แค่ช่วงเวลาหนึ่ง การท่องเที่ยวจึงเป็นเสมือนการบำบัดทางกายและใจ และการท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์ศิลปะด้วยสี่ธรรมชาติ จะเป็นรูปแบบกิจกรรมที่ส่งเสริมให้นักท่องเที่ยวที่สนใจสร้างสรรค์ผลงานศิลปะที่สัมพันธ์กับทุนทางธรรมชาติ สิ่งแวดล้อม สังคม และทุนประวัติศาสตร์ในสถานที่ท่องเที่ยว นั้น สามารถใช้เวลาและมีส่วนร่วมในกิจกรรม รวมถึงการใช้ชีวิตในแหล่งท่องเที่ยวได้นานขึ้น

ภาพที่ 1 กรอบแนวคิด

Figure 1. Conceptual framework

การใช้ความคิดสร้างสรรค์ในการท่องเที่ยว

ศิลปะและความคิดสร้างสรรค์จะบังเกิดผลได้ด้วยการสนับสนุนจากผู้ที่เห็นคุณค่า เบื้องต้นคือศิลปินหรือ ผู้สร้างสรรค์ที่ใช้สมองและทักษะความสามารถ และผู้สนับสนุนที่อำนวยความสะดวกหรือใช้พลังอำนาจทางทรัพยากรและการจัดการส่งเสริมให้ผลงานสำเร็จ ลุล่วงไปด้วยดี และท้ายที่สุดประชาชนทั่วไปจะเป็นผู้ได้รับสารนั้นและนำมาพิจารณา ประโยชน์ที่เกิดกับตนเองและสังคม (Pokarat-siri & Santhad, 2015, p. 98)

การท่องเที่ยวไม่เพียงแต่เกี่ยวข้องกับทุนทางธรรมชาติและทุนทางประวัติศาสตร์ หรือวัฒนธรรมเท่านั้น แต่ยังคงเกี่ยวพันกับการใช้ความคิดสร้างสรรค์ (Creativity) เพื่อให้ แหล่งท่องเที่ยวมีความน่าสนใจและดึงดูดนักท่องเที่ยวเพื่อกระตุ้นเศรษฐกิจให้มากขึ้นด้วย แนวคิดเศรษฐกิจเชิงสร้างสรรค์ (Creative Economy) จัดเป็นกระบวนการแนวคิดใหม่ที่เกิดขึ้นจากการเชื่อมโยงความคิดสร้างสรรค์ ทุนวัฒนธรรม ทุนธรรมชาติ เศรษฐศาสตร์ และ เทคโนโลยี เพื่อพัฒนาเศรษฐกิจ ซึ่ง Anek Suk (2016, p.66) ได้กล่าวไว้ว่า จอห์น ฮาวกินส์ (Jhon Howkins) ได้อธิบายเศรษฐกิจสร้างสรรค์ไว้ว่า มีความหมายครอบคลุมความสัมพันธ์ ระหว่างการใช้ความคิดสร้างสรรค์กับมิติทางเศรษฐศาสตร์ เพื่อก่อให้เกิดคุณค่าและมูลค่า เป็นการใช้ความคิดสร้างสรรค์เพื่อการพัฒนาและยกระดับทางเศรษฐกิจ โดยมีอุตสาหกรรม สร้างสรรค์ตลอดจนแนวคิดสร้างสรรค์อื่น ๆ เช่น เมืองสร้างสรรค์หรือการท่องเที่ยว เชิงสร้างสรรค์เป็นส่วนประกอบหนึ่ง

การท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์ จึงนับเป็นรูปแบบหนึ่งของอุตสาหกรรมสร้างสรรค์ และเป็นการพัฒนารูปแบบใหม่ของการท่องเที่ยว ที่ออกแบบกิจกรรมการสร้างสรรค์ไว้ใน แหล่งท่องเที่ยว เพื่อให้ นักท่องเที่ยวได้เรียนรู้และมีส่วนร่วมกับท้องถิ่น การศึกษาเรียนรู้ สัทธิรชาติในแหล่งท่องเที่ยว และการใช้ความคิดสร้างสรรค์ร่วมกับการนำประสบการณ์แท้ ที่ได้รับมาถ่ายทอดเป็นงานศิลปะ ซึ่ง Dewey (1934, as cited in Nimsamer, 2010, p. 20) มีความเห็นว่า ศิลปะคือประสบการณ์ (Art as Experience) ประสบการณ์คือการมีชีวิต สัมพันธ์กับสิ่งแวดล้อม การมีปฏิริยากับสิ่งแวดล้อมทำให้เรามีความคิดและอารมณ์ซึ่งเป็น ประสบการณ์ เรามีประสบการณ์มากมายในชีวิตประจำวัน แต่เป็นประสบการณ์ธรรมดา ไม่เป็นแก่นสาร เราลืมมันได้ง่าย แต่บางครั้งเรามีประสบการณ์ที่สำคัญน่าพอใจเป็นพิเศษ เราจะจำประสบการณ์นั้นได้อย่างฝังใจ แบบนี้เรียกว่า ประสบการณ์แท้

สีในงานทัศนศิลป์ เป็นทั้งการนำมาใช้สร้างสรรค์งาน และการรับรู้เชิงสุนทรียภาพ (aesthetic response) สีในทัศนศิลป์อาจไม่เป็นไปตามหลักวิทยาศาสตร์เสมอไปเพราะมีจุดมุ่งหมายแตกต่างกัน เป้าหมายทางวิทยาศาสตร์ต้องการรู้ความจริงแท้ของสีในทุกด้าน ส่วนทางศิลปะต้องการให้สีที่ศิลปินสร้างขึ้นมีผลต่ออารมณ์ความรู้สึกและความผันจินตนาการ ซึ่งอาจไม่ใช่ความจริงก็ได้ (Soonpongsri, 2012, p. 215) สีธรรมชาติ คือสีที่สกัดได้จากวัตถุ ในแหล่งธรรมชาติ ที่เกิดขึ้นจากกระบวนการทางธรรมชาติ สามารถแบ่งได้ 3 ประเภท ได้แก่ สีจากพืช สัตว์ และแร่ธาตุ กระบวนการในการสกัดสีสามารถทำได้หลายวิธีทั้งการต้ม การหมัก การคั้น การทุบหรือการบด เพื่อให้ได้สารละลายสีธรรมชาติออกมา การใช้สีธรรมชาติที่พบได้รอบตัวเราจึงเป็นการศึกษาและมองหาวัตถุธรรมชาติที่ให้สีส้น และสามารถนำมาสร้างสรรค์ผลงานทัศนศิลป์เพื่อบันทึกความทรงจำ ประสบการณ์และความประทับใจกับสถานที่ที่ได้ไปเยี่ยมเยือนจึงเป็นแนวทางและกลวิธีการใช้สีอัสตุที่ทำได้ง่ายและมีความยั่งยืน

การสร้างสรรค์งานทัศนศิลป์ด้วยสีธรรมชาติ เพื่อส่งเสริมการท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์ ศิลปะอย่างยั่งยืน จังหวัดพิษณุโลก: ระยะเวลาอุทยานแห่งชาติภูหินร่องกล้า เนื่องด้วย ภูหินร่องกล้า มีความสมบูรณ์ทั้งทุนทางธรรมชาติ และทุนทางประวัติศาสตร์ ซึ่งในอดีตเคยเป็นศูนย์กลางที่ตั้งฐานที่มั่นการเผยแพร่ลัทธิคอมมิวนิสต์ที่ใหญ่และสำคัญที่สุดของภาคเหนือ จึงเป็นการวิจัยและพัฒนาทดลองสร้างรูปแบบกิจกรรมของการท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์ศิลปะ โดยออกแบบขั้นตอนดังนี้ 1) การเดินสำรวจในเส้นทางศึกษาธรรมชาติ-ประวัติศาสตร์ และศึกษาวัสดุที่ให้สีธรรมชาติที่พบได้ในสถานที่ 2) เจ้าหน้าที่จัดเตรียมสีธรรมชาติที่มีอยู่โดยไม่ให้นักท่องเที่ยวทำลายธรรมชาติ อาจเป็นโครงการปลูกพืชเพื่อทำสีธรรมชาติเฉพาะกิจพร้อมกับมีความยั่งยืนด้วย แล้วให้นักท่องเที่ยวทดลองทำสีธรรมชาติด้วยตัวเอง เป็นรูปแบบกิจกรรมที่เน้นให้นักท่องเที่ยวมีส่วนร่วม เน้นกระบวนการให้นักท่องเที่ยวเรียนรู้ และ 3) ลงมือปฏิบัติการสร้างสรรค์ผลงานทัศนศิลป์ โดยใช้ความสามารถและความคิดสร้างสรรค์ของตนเอง และนำผลงานกลับไปได้ เพื่อเป็นสื่ออีกหนึ่งทางหนึ่งของการท่องเที่ยวด้วย สรุปได้ว่ากาท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์ศิลปะ คือการทำให้นักท่องเที่ยวมีโอกาสใช้ความคิดสร้างสรรค์จากการมีประสบการณ์เข้าร่วมในกิจกรรมสร้างสรรค์ผลงานทัศนศิลป์ เช่น จิตรกรรม ประติมากรรม ภาพพิมพ์ สื่อผสม การถักทอ หรือศิลปะการจัดวาง เป็นต้น โดยได้รับแรงบันดาลใจจากประสบการณ์แท้หรือประสบการณ์ตรงที่ได้ไปในสถานที่ท่องเที่ยวด้วยตนเอง ซึ่งเมื่อมองผลงานเมื่อใดก็ยังหวนระลึกถึงได้ นับเป็นความยั่งยืนทางอารมณ์และความรู้สึกได้ด้วยเช่นกัน

วิธีดำเนินการวิจัย

การสร้างสรรค์งานทัศนศิลป์ด้วยสื่อธรรมชาติ เพื่อส่งเสริมการท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์ ศิลปะอย่างยั่งยืน จังหวัดพิษณุโลก: ระยะเวลาอุทยานแห่งชาติภูหินร่องกล้า ใช้ระเบียบวิธีวิจัย คือ การวิจัยและพัฒนา (Research and Development) มีวิธีดำเนินการวิจัย ดังต่อไปนี้

1. ศึกษาและสังเคราะห์ข้อมูลภาคเอกสารที่เกี่ยวข้อง
2. ทำการลงพื้นที่เพื่อเก็บข้อมูลภาคสนาม สื่อธรรมชาติในแหล่งท่องเที่ยว จังหวัดพิษณุโลก: ระยะเวลาอุทยานแห่งชาติภูหินร่องกล้า
3. กำหนดกรอบแนวความคิด และรูปแบบการสร้างสรรค์งานทัศนศิลป์ด้วย สื่อธรรมชาติ เพื่อส่งเสริมการท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์ศิลปะอย่างยั่งยืน จังหวัดพิษณุโลก: ระยะเวลาอุทยานแห่งชาติภูหินร่องกล้า
4. ลงพื้นที่เพื่อทดลองสร้างสรรค์งานทัศนศิลป์ด้วยสื่อธรรมชาติในแหล่งท่องเที่ยว จังหวัดพิษณุโลก: ระยะเวลาอุทยานแห่งชาติภูหินร่องกล้า และทำการรวบรวมข้อมูล
5. วิเคราะห์ผลงานทดลองการสร้างสรรค์งานทัศนศิลป์ด้วยสื่อธรรมชาติ
6. พัฒนาและสร้างสรรค์งานทัศนศิลป์ด้วยสื่อธรรมชาติ เพื่อส่งเสริมการท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์ศิลปะอย่างยั่งยืน จังหวัดพิษณุโลก: ระยะเวลาอุทยานแห่งชาติภูหินร่องกล้า
7. วิเคราะห์ผลงานสร้างสรรค์งานทัศนศิลป์ด้วยสื่อธรรมชาติ เพื่อส่งเสริมการท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์ศิลปะอย่างยั่งยืน จังหวัดพิษณุโลก: ระยะเวลาอุทยานแห่งชาติภูหินร่องกล้า โดยวิธีการพรรณนาอธิบาย
8. สรุปผลและอภิปรายผลการวิจัย โดยวิธีการพรรณนาอธิบาย
9. ได้รูปแบบกิจกรรมการท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์ศิลปะด้วยสื่อธรรมชาติ เพื่อส่งเสริมการท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์ศิลปะอย่างยั่งยืน จังหวัดพิษณุโลก: ระยะเวลาอุทยานแห่งชาติภูหินร่องกล้า

สถานที่ทำการเก็บข้อมูล คือแหล่งท่องเที่ยวทรัพยากรทางธรรมชาติและ ทรัพยากรทางประวัติศาสตร์ ในเขตอุทยานแห่งชาติภูหินร่องกล้า จังหวัดพิษณุโลก

สถานที่ทำการทดลอง คือปฏิบัติงานสร้างสรรค์ทัศนศิลป์ด้วยสื่อธรรมชาติ ในแหล่งท่องเที่ยวอุทยานแห่งชาติภูหินร่องกล้า จังหวัดพิษณุโลก และห้องปฏิบัติการศิลปกรรม

ผลการวิจัยเชิงสังเคราะห์

ขั้นตอนที่ 1 ศึกษาข้อมูลสีธรรมชาติในแหล่งท่องเที่ยว จังหวัดพิษณุโลก: ระยะเวลาศึกษาอุทยานแห่งชาติภูหินร่องกล้า

การสร้างสรรค์งานทัศนศิลป์ด้วยสีธรรมชาติ เพื่อส่งเสริมการท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์ศิลปะอย่างยั่งยืน จังหวัดพิษณุโลก ระยะเวลาศึกษาอุทยานแห่งชาติภูหินร่องกล้า จากวัตถุประสงค์ข้อที่ 1 เพื่อศึกษาข้อมูลสีธรรมชาติในแหล่งท่องเที่ยว จังหวัดพิษณุโลก ระยะเวลาศึกษาอุทยานแห่งชาติภูหินร่องกล้า จากการลงพื้นที่พบว่าตามเส้นทางเดินศึกษาธรรมชาติไปลานหินปุ่มและผาชูธง จะพบความงดงามของธรรมชาติ พบดอกไม้และใบไม้ที่ให้สีธรรมชาติที่สวยงามน่าประทับใจ รวมถึงพบสีของดินแดงตามเส้นทางที่เดิน ก่อเกิดเป็นความบันดาลใจนำไปสู่การสร้างสรรค์ผลงานศิลปะ ซึ่งสีธรรมชาติที่พบมีดังต่อไปนี้

ภาพที่ 2 ดอกเบญจมาศป่า (ซ้าย) และม่วงพนาวัน (ขวา)

Figure 2. Wild chrysanthemum and Phanawan purple

ดอกเบญจมาศป่า เกสรให้สีเหลือง พบบริเวณที่ทำการอุทยานแห่งชาติภูหินร่องกล้า ม่วงพนาวัน ดอกให้สีน้ำเงินอมม่วง เป็นไม้พุ่มสูงได้ถึง 3 เมตร ใบประกอบแบบใบย่อย 3 ใบ ออกเรียงสลับเวียนรอบลำต้น หรือเป็นเกลียว ใบรูปไข่กลับจนถึงรูปรีกว้าง ออกดอกเป็นช่อคล้ายช่อกระจายตามปลายกิ่ง มีดอกย่อยจำนวนมาก ขนาดดอก 0.9-1.1 ซม. ดอกสีชมพูจนถึง สีชมพูอม

ม่วง ดอกเป็นรูปดอกถั่ว กลีบดอก 5 กลีบ กลีบบนมีขนาดใหญ่สุด ออกดอกในราวเดือนมิถุนายน ถึงเดือนกันยายน พืชสกุลนี้ทั่วโลกพบเพียงชนิดเดียว โดยพบตามพื้นที่ชุ่มชื้นที่มีความสูงจากระดับทะเลตั้งแต่ 600-2,000 เมตร ทางภาคเหนือ พบที่อุทยานแห่งชาติภูหินร่องกล้า บริเวณริมผาของลานหินแตก และตามเส้นทางเดินลานหินปุ่ม (Travel Mart, n.d.)

ภาพที่ 3 เทียน (ซ้าย) และผักคราดหัวแหวน (ขวา)

Figure 3. Impatiens sp. and Ring-headed lettuce

เทียน ให้สีชมพูแกมม่วงอ่อน พืชสกุลนี้ทั่วโลกพบ 1,047 ชนิด ในไทยพบกว่า 68 ชนิด สำหรับชนิดนี้ยังไม่ทราบชนิด พบตามที่ชื้นแฉะและทางน้ำไหลทั่วไปบนภูหินร่องกล้า เป็นสกุลเทียนที่มีดอกขนาดเล็กมาก มักเรียกว่า เทียนแฉะหรือเทียนจืด ลำต้นและก้านใบสีน้ำตาลอมแดง ใบเดี่ยว ออกเรียงสลับเวียนรอบลำต้น หรือเป็นเกลียว ขอบใบหยักมนและมีหนามแหลม สีน้ำตาลแดงจัดขึ้นบริเวณขอบของโคนใบ ออกดอกเดี่ยวตามซอกใบบริเวณปลายยอดดอกสีม่วง หรือสีชมพูอมแดง กลีบดอก 5 กลีบ กลีบบนมีขนาดกว้างกว่า มีแต้มสีขาวบริเวณด้านในของโคนกลีบล่างทั้ง 2 กลีบ มักพบออกดอกในราวเดือนกรกฎาคมถึงพฤศจิกายน พบที่อุทยานแห่งชาติภูหินร่องกล้า ตามเส้นทางเดินลานหินปุ่ม (Travel Mart, n.d.)

ผักคราดหัวแหวน ดอกให้สีเหลือง เป็นไม้ล้มลุกขนาดเล็ก อายุปีเดียว ลำต้นตั้งตรง สูงประมาณ 20-30 เซนติเมตร หรือทอดไปตามดินเล็กน้อย แต่ปลายชูขึ้น ลำต้นกลมอวบน้ำ มีสีเขียวม่วงแดงปนเข้ม ลำต้นอ่อน มีขนปกคลุมเล็กน้อย ใบเป็นใบเดี่ยว ออกตรงข้าม รูปสามเหลี่ยม รูปไข่ หรือรูปใบหอกแกมรูปไข่ ขอบใบเรียบ หรือจักเป็นฟันเลื่อยแบบหยาบ ๆ ก้านใบยาว 1-2 เซนติเมตร ผิวใบสากมีขน ใบกว้าง 3-4 เซนติเมตร ยาว 3-6 เซนติเมตร ปลายใบแหลม โคนใบสอบ ดอกออกเป็นช่อตามซอกใบ และปลายกิ่ง เป็นกระจุกสีเหลือง

ลักษณะกลม รูปไข่ ปลายแหลมคล้ายหัวแหวน ยาว 8 มิลลิเมตร ดอกย่อยมี 2 วง วงนอกเป็นดอกเพศเมีย วงในเป็นดอกสมบูรณ์เพศ ก้านดอกเรียวยาว 2.5-15 เซนติเมตร ยกตั้งทรงกลมเหมือนหัวแหวน รีวประดับมี 2 ชั้น รูปใบหอกแกมรูปไข่ ยาวราว 6 มิลลิเมตร เกสรัง ดอกวงนอกเป็นดอกตัวเมีย มี 1 วง กลีบดอกรูปรางน้ำ ดอกวงในเป็นดอกสมบูรณ์เพศ กลีบดอกรูปท่อ ปลายแยกเป็น 4-5 แฉก ผลเป็นผลแห้งรูปไข่ ยาวราว 3 มิลลิเมตร มีสัน 3 สัน ปลายเว้าเป็นแอ่งเล็กน้อย รยางค์มีหนาม 1-2 อัน พบขึ้นทั่วไปในที่ลุ่ม ชื้นแฉะ และตามป่าละเมาะ ที่รกร้าง ที่ราบโล่งแจ้ง ใบใช้เป็นผักได้ (Phargarden.com., 2010)

ภาพที่ 4 หญ้าดอกขาว (ซ้าย) และมณฑีรทอง (ขวา)

Figure 4. Little ironweed and Yellow Torenia

หญ้าดอกขาว ให้สีเทาอมม่วงอ่อน เป็นวัชพืชที่มีสรรพคุณเป็นพืชสมุนไพร มีความสูงของต้นประมาณ 20-80 เซนติเมตร ลำต้นตั้งตรงแตกกิ่งก้านน้อย กิ่งและก้านเรียวยาว มีลักษณะเป็นร่องและมีขนสีเทาขึ้นปกคลุม มีลายเส้นขนขึ้นตามข้อ ขยายพันธุ์โดยใช้เมล็ด เป็นพรรณไม้กลางแจ้ง ต้องการน้ำและความชื้นปานกลาง เจริญเติบโตได้ตลอดทั้งปี พบได้ทั่วไปตามสนามหญ้า ที่รกร้าง และทุ่งนาชายป่า ใบเป็นใบเดี่ยว ออกเรียงสลับ ลักษณะของใบเป็นรูปไข่ รูปไข่กลับ รูปขอบขนาน รูปแถบ หรือรูปใบหอก ปลายใบมนหรือแหลม โคนใบมนหรือแหลม ส่วนขอบใบหยักหรือจักเป็นฟันเลื่อย หลังใบมีเส้นใบชัดเจน มีสีเขียวเข้ม มีขนทั้งสองด้าน ใบที่บริเวณโคนต้นมีขนาดใหญ่กว่าใบที่อยู่ปลายยอด

หญ้าดอกขาว ออกดอกเป็นช่อกระจุกแน่นบริเวณปลายยอด ช่อหนึ่งมีดอกย่อยประมาณ 20 ดอก ดอกออกรวมกันเป็นช่อแยกแขนง รูปคล้ายช่อเชิงหลั่น มีใบประดับลักษณะเป็นรูปคล้ายระฆัง 4 ชั้น ดอกย่อยมีขนาดเล็ก ดอกเป็นสีม่วงอ่อนอมสีแดง สีม่วง หรือสีชมพู เมื่อ

ดอกบานเต็มทีสีดอกจะจางลง พอดอกแก่จะเปลี่ยนเป็นสีขาว เมื่อดอกร่วงโรยแล้วจะเห็นผลเป็นรูปทรงกระบอก (Oppy club, 2020)

มณฑลยี่ระทอง ให้สีเหลือง พืชสกุลนี้พบทั่วโลก 65 ชนิด ในไทยพบประมาณ 16 ชนิด สำหรับชนิดนี้พบขึ้นตามที่ชื้นแฉะ หุบเขาที่ชุ่มชื้น ตลอดจนทางน้ำไหลผ่านบนภูเขา หินทราย ที่มีความสูงจากระดับทะเลตั้งแต่ 500-1,300 เมตร ทางภาคเหนือตอนล่าง ภาคตะวันออก เฉียงเหนือตอนบน และภาคตะวันออกเฉียงเหนือ พบที่อุทยานแห่งชาติภูหินร่องกล้า ตามเส้นทางเดิน ลานหินปุ่ม (Travel Mart, n.d.)

ภาพที่ 5 ต้นสาบเสือ (ซ้าย) และกูดเกียะ (ขวา)

Figure 5. Bitter bush and Western brackenfern

ต้นสาบเสือ ให้สีเทาอมม่วงอ่อน เป็นไม้ล้มลุก แตกกิ่งก้านสาขามาก ลำต้นขณะที่ยัง ไม่แก่มีขนอ่อน ๆ เมื่ออายุมากขึ้นจะหายไป ใบมีขนนุ่ม ๆ เมื่อขยี้มีกลิ่นแรง ลำต้นสูง 1-2 เมตร ดอกเป็นช่อสีขาวหรือฟ้าอมม่วง มีดอกย่อย 35 ดอก ดอกวงนอกบานก่อน กลีบดอกหลอมรวมกันเป็นหลอด ผลขนาดเล็กมาก รูปร่างเป็นห้าเหลี่ยมสีน้ำตาลหรือดำ มีหนามแข็งบนเส้นของผล ส่วนปลายผลมีสีขาว ช่วยพายุให้ผลและเมล็ดปลิวไปตามลมสาบเสือเป็นพืชล้มลุก ที่มีอายุมากกว่า 1 ปี การบานของดอก มีขึ้นเมื่ออากาศหนาวเย็น บริเวณใดที่สาบเสือขึ้นเป็นดง จะเห็นดอกขาวพราว สวยงาม พบที่อุทยานแห่งชาติภูหินร่องกล้า ตามเส้นทางเดินลานหินปุ่ม (Yot Panya, 2022)

กูดเกียะ ใบให้สีเขียว เป็นเฟิร์นที่ทนไฟ เพราะรากเหง้าที่เป็นต้นจริง ๆ ชอนอยู่ใต้ดิน เมื่อไฟไหม้จะแตกหน่อขึ้นมาใหม่ ช่วยเก็บความชื้นให้กับดินจะเป็นวัตถุคลุมดินที่ช่วยป้องกันการ

ระเหยของน้ำได้เป็นอย่างดี พืชคลุมดินจะช่วยดูดเอาน้ำที่ไหลผ่านลงไปสู่ดินชั้นล่างไว้แทนที่จะปล่อยให้สูญไปโดยเปล่าประโยชน์ จึงทำให้ผิวดินชั้นบนอยู่เสมอ ใบประกอบแบบขนนก 3 ชั้น แกนกลางใบย่อยทุกชั้นมีร่องตามยาวทางด้านบนของแผ่นใบภายในร่องมีขน

ภาพที่ 6 เอื้องอัญชัน

Figure 6. Butterfly pea

เอื้องอัญชัน ดอกให้สีฟ้า เป็นไม้ล้มลุกกึ่งเลื้อย สูง 45-60 เซนติเมตร ใบประกอบแบบขนนก มีใบย่อย 3 ใบ ออกเรียงสลับเวียนรอบลำต้น หรือเป็นเกลียว ใบรูปรีจนถึงรูปรีแกมรูปไข่ ออกดอกตามซอกใบ ขนาดดอก 2.5-5 เซนติเมตร ดอกสีคราม หรือสีม่วง ดอกเป็นรูปดอกถั่ว กลีบดอก 5 กลีบ กลีบล่างมีขนาดใหญ่สุด ออกดอกในราวเดือนพฤษภาคมถึงเดือนกันยายน พืชสกุลนี้ทั่วโลกพบ 66 ชนิด ในไทยพบอย่างน้อย 5 ชนิด สำหรับชนิดนี้พบขึ้นตามพื้นที่โล่งในป่าเบญจพรรณ ป่าดิบแล้ง และป่าดิบเขาที่มีความสูงจากระดับทะเลตั้งแต่ 100-2,000 เมตร ทางภาคเหนือ ภาคตะวันออกเฉียงเหนือ และภาคตะวันออก พบที่อุทยานแห่งชาติภูหินร่องกล้า ตามเส้นทางเดินลานหินปุ่ม-ผาชูธง (Travel Mart, n.d.)

วัฒนธรรมชาติที่พบว่าให้สีตามเส้นทางเดินศึกษาธรรมชาติลานหินปุ่ม-ผาชูธง ส่วนใหญ่ได้มาจากพืช จากส่วนดอกและใบ รวมถึงพบดินแดงที่ให้สีด้วย ในทฤษฎีสี คำว่าสี ภาษาอังกฤษใช้คำว่า Hue หมายถึงเนื้อสีแท้ ที่สามารถนำมาระบายสี ผสมสีใช้งานได้ตามรูปแบบต่าง ๆ ในทางเคมีสีจะหมายถึง Pigment หรือสารประกอบของเม็ดสีหรือเรียกว่ารงควัตถุ ส่วนในทางชีววิทยา รงควัตถุ จะมีอยู่ในมนุษย์ สัตว์และพืช รงควัตถุที่อยู่ในพืชตามเส้นทางลานหินปุ่ม-ผาชูธง สามารถนำมาปรุงเป็นเนื้อสีธรรมชาติได้ ด้วยการตำ คั้น ชง

และถูกนำมาใช้สร้างสรรค์ผลงานศิลปะ นับเป็นความงามของวัสดุธรรมชาติ และเป็นความงามของเฉดสีธรรมชาติด้วยลักษณะเฉพาะตน ที่มีเฉดสีที่นุ่มนวล อ่อนโยน คือมีลักษณะเหมือนสีพาสเทล (Pastel) ที่อ่อนหวาน กลมกล่อม เหมือนมีฝุ่นแป้งผสม ความเข้มของสี (Intensity) จะคล้ายกับมีสีขาวผสมอยู่จึงให้สีอ่อน (Tint) ให้ความรู้สึกระบายตา ในทางศิลปะเป็นความรู้สึกเชิงคุณภาพ (Qualitative Sensation) สีธรรมชาติจัดว่าอยู่ในวรรณะเย็น (Cool tones) เป็นกลุ่มสีที่ให้ความรู้สึกเยือกเย็น สงบ เรียบ โดยบุคลิกลักษณะของสีธรรมชาติที่โทนสีจะมีความนุ่มนวลและยังคงมีกลิ่นอายความเป็นตะวันออกของชนชาติไทยด้วย ซึ่งสีไทยสมัยโบราณที่ใช้เขียนภาพจิตรกรรมฝาผนังไทย ล้วนมาจากธรรมชาติทั้งสิ้น การปรุงสีจากวัสดุธรรมชาติสามารถสร้างอารมณ์ที่หลากหลายได้ ซึ่งจะขึ้นอยู่กับปริมาณการใช้และการจับคู่สีด้วยเช่นกัน ทำให้ได้ค่าน้ำหนักอ่อน-แก่ หลายระดับแตกต่างกัน

ตารางที่ 1 แหล่งสีธรรมชาติและการให้สี ที่พบในเส้นทางลานหินปุ่ม-ผาชูธง

แหล่งสีที่ได้	ส่วนที่ให้สี	สีที่ได้
ดอกเบญจมาศป่า	เกสร	เหลือง
ม่วงพนาวัน	ดอก	ม่วงอมน้ำเงิน
เทียน	ดอก	ชมพูอมม่วงอ่อน
ผักคราดหัวแหวน	ดอก	เหลือง
หยาดดอกขาว	ดอก	เทาอมม่วงอ่อน
แหล่งสีที่ได้	ส่วนที่ให้สี	สีที่ได้
มณฑีรทอง	ดอก	เหลือง
สาบเสือ	ดอก	เทาอมม่วงอ่อน
	ใบ	เขียว
กูดเกียะ	ใบ	เขียว
เอื้องอัญชัน	ดอก	น้ำเงิน, ฟ้ำ
	ใบ	เขียว
ดินแดง	เนื้อดิน	น้ำตาลแดง

Note. Natural colors sources and coloring found in Lan Hin Pum-Pha Chu Thong

จากการเดินทางศึกษาธรรมชาติตามเส้นทางลานหินปุ่ม-ผาชูธง ตลอดทางจะพบกับพรรณไม้ป่านานาพันธุ์ ดังแสดงในตาราง 1 และจากการทดลองนำดอกไม้และใบไม้มาขยี้และถูลงบนกระดาษพบว่า พรรณไม้ป่าให้สีธรรมชาติที่มีโทนสีนุ่มนวลอ่อนหวาน มีความสวยงามตามธรรมชาติ เนื่องจากทางอุทยานแห่งชาติภูหินร่องกล้า มีกฎระเบียบห้ามเด็ดดอกไม้พืชพรรณธรรมชาติภายในอุทยาน ดังนั้นการวิจัยครั้งนี้จึงเป็นเพียงการเก็บข้อมูลพืชที่ให้สีธรรมชาติเพื่อการศึกษาเท่านั้น ทั้งนี้ในการสร้างสรรค์ผลงานทัศนศิลป์ที่ชมบางส่วนเป็นการเตรียมสีธรรมชาติจากแหล่งภายนอกอุทยาน โดยเลือกวัสดุธรรมชาติที่ให้สีใกล้เคียงกันหรือเป็นชนิดเดียวกัน เช่น ดอกอัญชัน ผักคราดหัวแหวน ดินแดง เป็นต้น

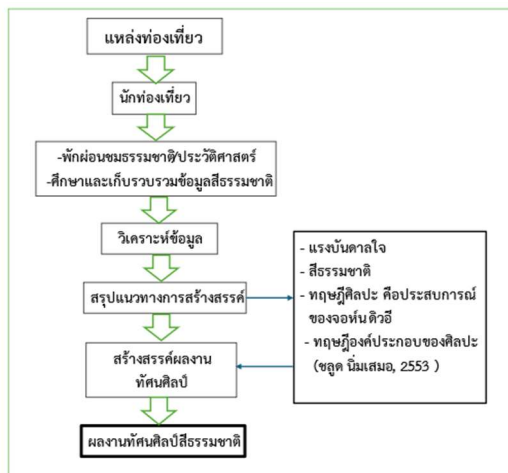
ภาพที่ 7 สีธรรมชาติที่พบในเส้นทางลานหินปุ่ม-ผาชูธง

Figure 7. Natural colors found in Lan Hin Pum-Pha Chu Thong

สภาพภูมิประเทศและบรรยากาศตามเส้นทางเดินลานหินปุ่ม-ผาชูธง ที่เต็มไปด้วยธรรมชาติที่สวยงาม รวมถึงการได้ค้นพบวัสดุธรรมชาติที่ให้สีอ่อนหวาน ดังตามตามธรรมชาติตลอดจนระยะเวลาและระยะทางในการเดินทางไปพบและสัมผัสนี้ เป็นประสบการณ์แท้ที่ก่อให้เกิดเป็นความประทับใจที่ทำให้เกิดจุดบันทึกลงใจผสมผสานกับการใช้จินตนาการ สิ่งเหล่านี้เป็นนามธรรมที่นำไปสู่การสร้างสรรคงานทัศนศิลป์ให้เกิดเป็นรูปธรรม ผ่านการใช้รูปทรง สี ทัศนธาตุศิลปะต่าง ๆ ที่มาพร้อมกับความบริสุทธิ์ใจในการสร้างสรรค์จนเป็นผลงานที่สมบูรณ์ ที่มีความเป็นต้นแบบ มีลักษณะเฉพาะตน

ขั้นตอนที่ 2 สร้างสรรค์งานทัศนศิลป์ด้วยสีธรรมชาติ เพื่อส่งเสริมการท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์อย่างยั่งยืน จังหวัดพิษณุโลก: ระยะศึกษาอุทยานแห่งชาติภูหินร่องกล้า

การสร้างสร้งงานทัศนศิลป์ด้วยสัทธิรรมชาติ เพื่อส่งเสริมการท่องเัี่ยว
 เั้งสร้งสร้งศิลป์อย่างยั่งยืน จังหวัดพิษณุโลก: ณะยศึกษายุหยานแห่งชาติภูห็นร่งกล้า
 จากัตุประสงคัข้อที่ 2 สร้งสร้งงานทัศนศิลป์ด้วยสัทธิรรมชาติ เพื่อส่งเสริมการท่องเัี่ยว
 เั้งสร้งสร้งศิลป์อย่างยั่งยืน จังหวัดพิษณุโลก: ณะยศึกษายุหยานแห่งชาติภูห็นร่งกล้า
 ได้สร้งสร้งผลงานขึ้นมาจากแรงบัันดาลใจที่ได้รับจากประสัการณั้ที่ไดั้สัมผัสกับ
 ธรรมชาติที่ังดงามของภูห็นร่งกล้า ทำั้รู้สัักสดชื่น สบายใจและผ่นคลายอารมณ์ รวมไป
 ถึงการพบสัทธิรรมชาติที่ได้จากการเก็บข้อมูลตามเสนั้ทางลานหินปุมั้-ผาซุง ทำั้ให้เกิดความ
 สนุกและตื้นเ็นในการจินตนาการเรื่งสัทธิรรมชาติ โดยในช่วงแรกการทดลองได้ั้ใช้กลวัวิธี
 เทคนัิระบายสีน้ำ โดยใช้สัทธิรรมชาติที่เตรียมมาแล้วบางส่วผสมผสานกับที่พบในพื้นั้ที่
 สร้งสร้งผลงานในแหล่งท่องเัี่ยวของภูห็นร่งกล้า ได้แก่ ลานหินปุมั้ ผาซุง และโรงเรีย
 การเมื่องทหาร และในช่วงการพัฒนาดำ้นำแรงบัันดาลใจและประสัการณั้แท็กัลับมา
 พัฒนาการสร้งสร้งเป็นผลงานภาพพิมพ์สัทธิรรมชาติที่ห้องปฏิบัติการภาพพิมพ์ คณะ
 สถาปัตยกรรมศาสตรั ศิลปะและการออกแบบ มหาวิทยาลัันเรศวร เนื่งด้วยกลวัวิธีมีความ
 จำเป็นต้องใช้แท่นพิมพ์ในการพิมพ์ผลงานสร้งสร้ง

ภาพที่ 8 กรอบแนวคิดการสร้างสร้งผลงานทัศนศิลป์

Figure 8. Conceptual Framework for creating visual art works

แรงบันดาลใจ จากเส้นทางเดินศึกษาธรรมชาติลานหินปุ่ม-ผาชูธง

การสร้างสรรค์ผลงานเกิดจากแรงบันดาลใจ จากประสบการณ์ของตนเองที่ได้เดินทางไปท่องเที่ยวทำให้ได้สัมผัสและสัมผัสกับบรรยากาศแห่งความงดงามของทิวทัศน์ธรรมชาติ ในอุทยานแห่งชาติภูหินร่องกล้า ที่มีเส้นทางเดินศึกษาธรรมชาติลานหินปุ่มเป็นแหล่งท่องเที่ยวที่มีชื่อเสียง เพราะมีลักษณะเฉพาะตนของภูมิประเทศที่สวยงาม เนื่องจากอยู่ริมหน้าผา พื้นที่โดยรอบมีลักษณะเป็นลานหินผุดขึ้นมาเป็นปุ่มขนาดไล่เลี่ยกัน เป็นทิวทัศน์ที่มีความงดงามแปลกตาและนับเป็นมรดกทางธรรมชาติของจังหวัดพิษณุโลก การเดินทางมาลานหินปุ่ม ซึ่งอยู่ห่างจากที่ทำการอุทยานฯ มีระยะทางประมาณ 4 กิโลเมตร ใช้วิธีการเดินเท้าจึงนำมาซึ่งการสร้างสรรค์ผลงานทัศนศิลป์ชุด ลานหินปุ่ม ที่เป็นการเก็บรักษาความทรงจำ ความประทับใจ และเพิ่มเติมคุณค่าผ่านผลงานทัศนศิลป์ ด้วยรูปทรงและบรรยากาศที่มีสีสนุ่นนวล อ่อนหวาน โดยเป็นการถ่ายทอดสุนทรียะพร้อมกับต่อยอดความงาม และเพิ่มเติมอารมณ์ความรู้สึกของตนเองใส่ลงไปในงานให้ได้ตามจินตนาการของตน เพื่อที่จะสื่อสารบอกเล่าเนื้อหาเรื่องราวให้ออกมาเป็นภาษาภาพ ให้ผู้ชมได้รับรู้ความงดงามของลานหินปุ่ม

ในการสร้างสรรค์ผลงานทัศนศิลป์ในรูปแบบจิตรกรรมและศิลปะภาพพิมพ์ เป็นการใช้สีธรรมชาติที่ได้มาจากการสกัดด้วยการใช้โกร่งบดยา บดตำ ร่วมกับการชง (brewing) ด้วยการใช้ความร้อนผสมกับวัสดุที่ให้สีธรรมชาติแล้วบดคั้นให้ได้น้ำสีธรรมชาติออกมา โดยน้ำสีที่ได้จะมีลักษณะโปร่งแสง หากต้องการให้สีเข้มขึ้นขึ้น จะต้องเพิ่มวัสดุธรรมชาติขึ้นอีก น้ำสีธรรมชาติที่ได้จึงนำมาสร้างสรรค์ผลงานทัศนศิลป์ด้วยกลวิธีจิตรกรรมและพัฒนามาเป็นกลวิธีภาพพิมพ์โมโนปรินท์ ในรูปแบบศิลปะกึ่งนามธรรม (Semi-abstract) เป็นการดัดทอนรูปทรงจากธรรมชาติร่วมกับการใช้จินตนาการสร้างสรรค์ในลักษณะเฉพาะตนให้มีความเรียบง่ายอย่างมีสุนทรียะ

ภาพที่ 9 ชื่อผลงาน ลานหินปุม เทคนิค จิตรกรรมสีธรรมชาติ ขนาด 30x40 ซม.

Figure 9. Title: Lan Hin Pum Technique: Natural color painting size: 30X40 cm.

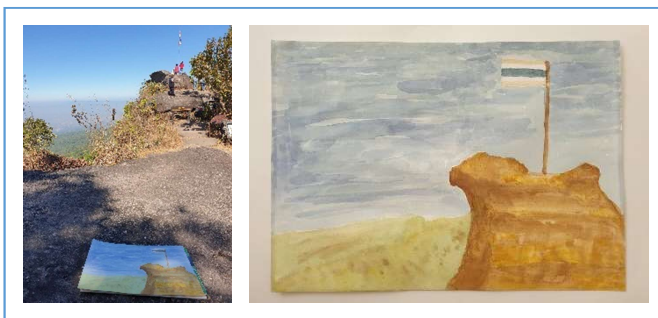
ภาพลานหินปุม ใช้ลวีสีเทคนิคแบบการระบายสีน้ำ โดยสีฟ้าบริเวณท้องฟ้าใช้สีจากเอื้องอัญชัน ใช้น้ำหนักอ่อนกว่ากลุ่มรูปทรงลานหินปุม เพื่อสร้างระยะไกล บรรยากาศท้องฟ้าและอารมณ์โปร่งโล่งในภาพ ส่วนบริเวณกลุ่มหินของลานหินปุมใช้สีจากดินแดง ที่สามารถพบได้ตามเส้นทางเดินลานหินปุม-ผาชูธง ด้านองค์ประกอบศิลป์ใช้จังหวะภายในที่เกิดจากการเลื่อนไหลเป็นลำดับขั้นที่ต่อเนื่องกันของรูปทรงกลุ่มหินลานหินปุม เป็นการไล่ลำดับขั้นของรูปทรงและน้ำหนักของก้อนหินสีน้ำตาลแดง โดยระยะหน้าจะมีรูปทรงที่ใหญ่กว่าและมีน้ำหนักเข้มกว่าระยะหลังที่มีรูปทรงที่เล็กลงและน้ำหนักอ่อนจางลงไป เพราะอยู่ในระยะไกลกว่า ส่วนจังหวะภายนอกคือช่องว่างระหว่างรูปทรงก้อนหิน ใช้จังหวะแบบต่อเนื่องแต่ไม่สม่ำเสมอ เพื่อสร้างความเคลื่อนไหวไม่นิ่ง ให้ความรู้สึกตื่นเต้น เนื่องจากลานหินปุมเป็นหน้าผาสูงชัน และอันตราย สำหรับการใช้สีธรรมชาติในงานจิตรกรรม เทคนิคระบายสีนี้ หากมีการระบายสีซ้ำ ๆ ทับกันจะทำให้สีซ้ำ หม่น ไม่ใส ทางศิลปะเรียกว่าสีเน่า เนื่องจากกระดาษจะดูดซับเนื้อสีไว้มากเกินไป หากควบคุมสีและการระบายไม่ได้ จะทำให้เป็นจ้ำ ๆ และสีหม่น ไม่สะอาด

ภาพที่ 10 ชื่อผลงาน ลานหินปุม 1 เทคนิค ภาพพิมพ์โมโนปรินท์สีธรรมชาติ ขนาด 40X40 ซม.

Figure 10. Title: Lan Hin Pum 1 Technique: Natural color mono-print size: 40X40 cm.

ภาพลานหินปุม ใช้กลวิธีเทคนิคภาพพิมพ์โมโนปรินท์ ใช้สีธรรมชาติผสมกับกาว กระดาษสัดส่วน 5:1 สีธรรมชาติที่ใช้ ได้แก่ ทองฟ้าใช้สีฟ้าและน้ำเงินจากเอื้องอัญชัน สีเขียวจากใบเอื้องอัญชัน สีเหลืองจากดอกคำฝอยและผักคราดหัวแหวน สีชมพูอ่อนจากดอกเทียน ส่วนบริเวณลานหินปุมใช้น้ำตาลจากดินแดง และผงกาแฟ โดยมีเนื้อหาภายในเป็นรูปทรงที่ได้อาจมาจากประสบการณ์จริงที่ได้ไปเที่ยวลานหินปุม รูปทรงกลุ่มก้อนหินสีน้ำตาล พื้นที่ว่างของทองฟ้า การใช้สีฟ้าสร้างกลุ่มก้อนเมฆและอากาศ บรรยากาศในภาพและการวางองค์ประกอบที่เน้นให้พื้นที่ทองฟ้ามีสัดส่วนในปริมาณมากกว่าพื้นดินที่เป็นลานหินปุม เพื่อสื่อเนื้อหาภายนอกคือทิวทัศน์ธรรมชาติที่เน้นทองฟ้าเว้งว้าง มีแผ่นดินคือลานหินปุมมีสัดส่วนที่เล็กกว่าให้ความรู้สึกว่างเปล่ากว้างใหญ่ โอบล้อมตัวเราอยู่ รูปแบบการสร้างสรรค์เป็นการใช้จินตนาการสื่อสารให้ปรากฏมากกว่าการวาดแบบเหมือนจริงตามการมองเห็น พื้นผิว (Texture) ในภาพที่เกิดจากรูปทรงอิสระของเทคนิคการไหลของสีธรรมชาติในบริเวณทองฟ้า สร้างอารมณ์ความตื่นเต้น ความสนุกสนานและความเคลื่อนไหว ภาพลานหินปุมเทคนิคภาพพิมพ์โมโนปรินท์ที่พัฒนาการสร้างสรรค์เพื่อให้ได้เนื้อสีธรรมชาติที่สดนํ้ามากขึ้น เนื่องจากสามารถระบายสีธรรมชาติช้า ๆ ลงไป เพื่อเพิ่มเนื้อสีหรือร่องควัตุธรรมชาติได้ร่วมกับการปรุงผสมกับกาวกระดาษ และเมื่อพิมพ์ผลงานออกมาแล้วจะได้สีธรรมชาติที่สดใสขึ้น

ภาพที่ 11 ชื่อผลงาน ผาชูธง เทคนิค จิตรกรรมสีธรรมชาติ ขนาด 30x40 ซม.

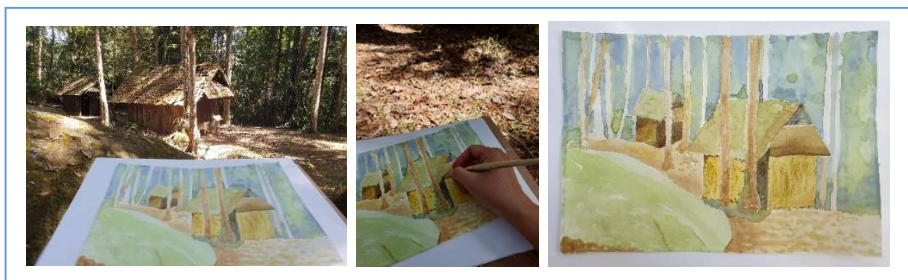
Figure 11. Title: Pha Cho Thong Technique: Natural color painting size: 30X40 cm.

ภาพผาชูธง ใช้กลวิธีเทคนิคแบบการระบายสีน้ำ โดยสีฟ้าบริเวณท้องฟ้าใช้สีจากเอื้องอัณชัน สร้างพื้นที่ว่างขนาดใหญ่ของท้องฟ้าให้ความรู้สึกกว้างใหญ่ ใช้น้ำหนักอ่อนแก่เพื่อสร้างบรรยากาศให้มีอากาศแทรกอยู่ในท้องฟ้า ใช้สีเขียวจากใบเอื้องอัณชันและกูดเกียะ สร้างพื้นที่ที่วิวเขาเบื้องล่างระยะไกลหากมองลงไปจากผาชูธง จะเห็นเป็นสีเขียวจาง ๆ รูปทรงผาชูธงใช้สีจากดินแดงให้สีน้ำตาล ใช้สีเหลืองปริมาณเล็กน้อยจากผักคราดหัวแหวน เน้นความเป็นเด่นของสี โดยสร้างให้สะดุดตาด้วยการใช้ดุลยภาพของสีที่มีความจัดและมีน้ำหนักเข้มกว่าบริเวณพื้นหลังที่มีสีน้ำหนักอ่อนปกคลุมทั้งภาพ ส่งผลให้รูปทรงผาชูธงทางมุมซ้ายของภาพเด่นขึ้นมา ให้ความรู้สึกแข็งแรงหนักแน่น รวมถึงในการวางองค์ประกอบใช้ดุลยภาพแบบอสมมาตร (Asymmetry) คือการวางรูปทรงผาชูธงไว้มุมด้านซ้ายของภาพ และการปล่อยพื้นที่ว่าง (Space) ด้านขวาของภาพและพื้นหลัง เพื่อดึงสายตาไปที่รูปทรงผาชูธงที่น่าสนใจกว่า ความประทับใจของผาชูธงคือเส้นทางขึ้นผาค่อนข้างชัน การได้ขึ้นไปยืนบนยอดผาที่มีธงชาติไทยตั้งตระหง่านอยู่นั้นให้ความรู้สึกตื่นเต้นและเร้าใจ

แรงบันดาลใจ จากโรงเรียนการเมืองทหาร

โรงเรียนการเมืองทหาร เป็นสถานที่ที่เต็มไปด้วยประวัติศาสตร์ ที่ร่ายล้อมด้วยธรรมชาติที่งดงาม มีความชุ่มชื้นที่โอบล้อมไปด้วยต้นไม้ใหญ่ มีอากาศที่ค่อนข้างเย็นสบาย บรรยากาศภายในบริเวณให้ความรู้สึกสงบเงียบ ผสมกับความรู้สึกสลับ นึกค้นหาปะปนอยู่ด้วย

สภาพแวดล้อมในบริเวณมีบ้านหลังเล็ก ๆ สร้างอย่างหยาบ ๆ ย่ำ ๆ ภายในบ้านแต่ละหลังจะมี
 แคร่สำหรับนอน บ้านทั้งหมดมีจำนวน 31 หลัง กระจายอยู่ไปทั่วบริเวณ โรงเรียนการเมืองทหาร
 ตั้งอยู่ห่างจากที่ทำการอุทยานแห่งชาติประมาณ 6 กิโลเมตร บริเวณล้อมรอบมีสภาพเป็นป่ารก
 ทึบหนาแน่นไปด้วยต้นไม้ใหญ่ ในอดีตเคยเป็นสถานที่สำหรับเผยแพร่ข้อมูลตามแนวลัทธิ
 คอมมิวนิสต์ จึงเป็นความงามของธรรมชาติและประวัติศาสตร์ในสถานที่นี้ที่ยังปรากฏร่องรอยให้
 เห็นในปัจจุบัน รูปทรงของบ้านที่เรียบง่ายถูกล้อมรอบด้วยป่าไม้ใหญ่ค่อนข้างรกทึบ เป็นภาพที่
 ชวนคิดเป็นจุดบันทึกละลานใจ กระตุ้นอารมณ์ให้นามาส่งสรรสร้างผลงานศิลปะ

ภาพที่ 12 การสร้างสรรค์ผลงานทัศนศิลป์จิตรกรรมสีธรรมชาติ

ชื่อผลงาน โรงเรียนการเมืองทหาร เทคนิค จิตรกรรมสีธรรมชาติ ขนาด 30x40 ซม.

Figure 12. Creation of visual artwork, natural color painting

Title: Military Political School Technique: Natural color painting size: 30X40 cm.

การสร้างสรรค์ผลงานทัศนศิลป์จิตรกรรมสีธรรมชาติ โดยผู้วิจัยได้จัดเตรียมสี
 ธรรมชาติให้พร้อมใช้งาน แล้วสร้างสรรค์ผลงานในสถานที่โรงเรียนการเมืองทหาร ภาพ
 โรงเรียนการเมืองทหาร ใช้สีเขียวจากใบกูดเกียะและใบเอื้องอัญชัน สีฟ้าจากดอกเอื้องอัญชัน
 สีเหลืองจากผักคราดหัวแหวน และเกสรดอกเบญจมาศป่า สีนํ้าตาลจากดินแดงและผงกาแฟ
 การสร้างสรรค์ใช้หลักการซ้ำและจังหวะของการวางลำต้นไม้ใหญ่ และการไล่เฉดสีโดยนํ้าหนัก
 ลำต้นไม้ในระยะหน้าจะเป็นสีนํ้าตาลเข้มกว่าลำต้นระยะหลัง เพื่อสร้างให้รู้สึกว่ายู่ไกล
 ออกไป ใช้สีฟ้าปนเขียวสร้างนํ้าหนักและพื้นผิวที่พื้นหลังของภาพ เพื่อสร้างสภาพบรรยากาศ
 ป่ารกทึบ คัดนํ้าหนักสีเข้มจัดที่บ้านทั้งสองหลัง เพื่อดึงดูดให้น่าสนใจเป็นจุดเด่นในภาพ
 รูปทรงก้อนหินใหญ่สีเขียวมูมขวาด้านหน้าของภาพมีสัดส่วนใหญ่เพราะอยู่ระยะใกล้ ส่งให้

รูปทรงบ้านสองหลังที่มีสัดส่วนลดหลั่นลงไปอยู่ในระยะไกลกว่า ขนาดเล็กลงค่อย ๆ ลึกลงเข้าไปในภาพ สีและอารมณ์ในภาพเป็นความสงบ เรียบง่าย

ภาพที่ 13 ชื่อผลงาน โรงเรียนการเมืองทหาร
เทคนิค ภาพพิมพ์โมโนปรินท์สีธรรมชาติ ขนาด 40x50 ซม.

Figure 13. Title: Military Political School
Technique: Natural color mono-print size: 40X50 cm.

ภาพโรงเรียนการเมืองทหาร มีจุดเด่นในภาพคือรูปทรงบ้านที่ชัดเจนสีน้ำตาลปนเขียวที่ดูขรึม จริ่งจังและมั่นคง ถูกล้อมรอบด้วยรูปทรงอิสระของบรรยากาศที่แสดงอารมณ์สับสน ไม่นิ่ง เคลื่อนไหวและมีความเศร้าหมองปนอยู่ รูปทรงเรขาคณิตแสดงรูปบ้าน รายล้อมด้วยรูปทรงอิสระของกลุ่มต้นไม้ใบไม้และพื้นดิน สร้างพื้นผิว (texture) ที่เปรียบเสมือนความขัดแย้งที่มีพลังความเคลื่อนไหว และความวุ่นวายภายนอกที่พยายามเข้ามาภายในบ้านหลังนั้น ผลงานสร้างสรรค์พัฒนามาใช้กลวิธีเทคนิคภาพพิมพ์โมโนปรินท์ ที่สามารถระบายสีธรรมชาติซ้ำ ๆ ในบริเวณเดิมเพื่อเพิ่มพื้นผิวและความซ้อนทับกันของสีได้ดี ใช้สีธรรมชาติผสมกับกาวกระถิน สัดส่วน 5:1 วางจุดเด่นตรงกลางภาพด้วยรูปทรงบ้านมีขนาดใหญ่และชัดเจน ใช้สีน้ำตาลแดงที่มีน้ำหนักเข้มสุดสร้างระยะใกล้ ใช้การไล่ไหลของสีให้เป็นไปตามอิสระบริเวณพื้นหลัง (background) มีโทนสีน้ำหนักอ่อนจาง สร้างระยะไกล ใช้สีน้ำตาลแดง

จากดินและผงกาแฟ สีเขียวจากใบกูดเกียะและใบอัญชัน สีฟ้าจากดอกอัญชัน ใช้สีโทนเอกรงค์ (monochrome) ให้ความเป็นธรรมชาติสะท้อนความนุ่มนวลของสีธรรมชาติ

จะเห็นได้ว่าการสร้างสรรค์งานทัศนศิลป์ด้วยสีธรรมชาติในแหล่งท่องเที่ยวอุทยานแห่งชาติภูหินร่องกล้า เป็นรูปแบบกิจกรรมการท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์ศิลปะที่สามารถทำได้ ภูหินร่องกล้ามีทั้งต้นทุนทางธรรมชาติและทุนทางประวัติศาสตร์อยู่ในตัวเอง รวมถึงการนำสีธรรมชาติมาใช้ในการสร้างสรรค์งานทัศนศิลป์ยังเป็นการนำทุนวัฒนธรรมของไทยมาใช้ร่วมด้วย จัดได้ว่าอุทยานแห่งชาติภูหินร่องกล้าเป็นแหล่งท่องเที่ยวที่มีศักยภาพสูงที่สามารถจัดกิจกรรมในรูปแบบการท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์ศิลปะได้ดี ซึ่งต้องใช้ความเข้าใจและความร่วมมือจากหลายฝ่าย ทั้งในส่วนของเจ้าหน้าที่ที่ดูแลรับผิดชอบสถานที่ นักวิชาการ ชาวบ้าน และนักท่องเที่ยวร่วมกัน

อภิปรายผลการวิจัย

จากวัตถุประสงค์ข้อที่ 1 เพื่อศึกษาข้อมูลสีธรรมชาติในแหล่งท่องเที่ยว จังหวัดพิษณุโลก: ระยะเวลาอุทยานแห่งชาติภูหินร่องกล้า พบว่าสอดคล้องกับ Tonthongkam and Sreesawas (2020, p. 3631) งานวิจัย การศึกษาวัตถุจากธรรมชาติให้สี เพื่อใช้ในการสร้างสรรค์งานจิตรกรรมไทย พบว่ากระบวนการในการสกัดสีสามารถทำได้หลายวิธีทั้งการต้ม การหมัก การคั้น การทุบหรือการบด เพื่อให้ได้สารละลายสีธรรมชาติออกมาเป็นสารตั้งต้นนำไปใช้ทำผงสีต่อไป

การใช้สีที่ได้จากการสกัดจากธรรมชาติมาใช้ในการเขียนภาพโดยผสมกับกาวยาระดินอัตราส่วน 3:1 ก็จะสามารถนำไปใช้ระบายลงบนภาพได้ การผสมสีสามารถนำสีผสมกันได้ตามทฤษฎีสีในทางศิลปะ (Tonthongkam & Sreesawas 2020, p. 3633) โดยการสร้างสรรค์งานทัศนศิลป์ด้วยสีธรรมชาติ เพื่อส่งเสริมการท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์ศิลปะอย่างยั่งยืน จังหวัดพิษณุโลก: ระยะเวลาอุทยานแห่งชาติภูหินร่องกล้า ได้ใช้การตำและคั้น ร่วมด้วยกับการถูให้ได้สีธรรมชาตินำมาสร้างสรรค์ผลงาน โดยมีทั้งการใช้สีธรรมชาติโดยตรงแบบไม่ผสมกาวยาระดิน เพราะต้องการให้เห็นเนื้อสี (Pigment) ที่แท้จริง เนื่องจากน้ำกาวยาระดินให้ความมันวาวเกิดขึ้นในภาพทำให้เห็นเนื้อสีไม่ชัดเจน แต่ทั้งนี้ได้มีการผสมกับกาวยาระดินอัตราส่วน 5:1 ในกระบวนการทำภาพพิมพ์โมโนปรินท์ เนื่องจากกระบวนการทางภาพพิมพ์

ต้องการเนื้อสีที่มีความหนืดและเหนียวพอที่จะยึดกับกระดาษพิมพ์ และกาวกระถินช่วยทำให้มีเนื้อสีธรรมชาติเพิ่มมากขึ้น

การลงพื้นที่ไปเก็บข้อมูลวัสดุสีธรรมชาติจากอุทยานแห่งชาติภูหินร่องกล้า ยังสอดคล้องกับ Pittayamatee (2016, p. 106) งานวิจัย การสร้างประสบการณ์ทางสุนทรีย์จากสีไทย พบว่าประสบการณ์เดินทางตามหาสีไทยในที่ต่าง ๆ แล้วแสดงให้เห็นถึงกระบวนการเสาะแสวงหา แล้วนำมาจัดแสดงประกอบอยู่ในนิทรรศการ เหมือนการนำเสนอในรูปแบบศิลปะที่เรียกว่า Process art หรือศิลปะที่ให้ความสำคัญกับกระบวนการมากกว่าผลลัพธ์ Pittayamatee (2016, pp. 152-153) ได้กล่าวไว้ว่า สุนทรีย์ในวัสดุสีไทย เป็นวัสดุที่ให้สีมาจากธรรมชาติทั้งสิ้น เช่น จาก พืช สัตว์ ดิน แร่ธาตุต่าง ๆ สุนทรีย์ในค่าสีไทยโทน เนื่องจากวัสดุสีไทยเป็นวัสดุที่มาจากธรรมชาติ ทำให้ค่าสีจึงมีความหม่นคล้ำอยู่ในตัวเอง ค่าสีจึงเป็นเอกลักษณ์ของสุนทรีย์ความงาม การเลือกใช้เฉพาะบางสีบางวัสดุสีก็ถือว่าเป็นสุนทรีย์ความงามเฉพาะถิ่น การสร้างสรรค์ผลงานได้หาประสบการณ์กับสีไทยโดยตรง ในวัสดุสี การปรุงสีไทยแบบโบราณ นำมาจัดทำฐานข้อมูลสี ชุดค่าสี เพื่อวิเคราะห์เทียบค่ามาตรฐานของชุดสีไทยตามระบบสีแบบสากล นำเอาองค์ความรู้ทั้งหมดของสีไทยโทนมาสร้างสรรค์ผลงานศิลปกรรมในแนวทางของการสร้างประสบการณ์สุนทรีย์จากสีไทย เป็นประสบการณ์ตรงของการเรียนรู้ที่สำคัญ

จากวัตถุประสงค์ข้อที่ 2 สร้างสรรค์งานทัศนศิลป์ด้วยสีธรรมชาติ เพื่อส่งเสริมการท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์ศิลปะอย่างยั่งยืน จังหวัดพิษณุโลก: ระยะเวลาผลของการศึกษา อุทยานแห่งชาติภูหินร่องกล้า ผลงานสร้างสรรค์ในด้านเนื้อหาและรูปทรงในงานวิจัยจะใช้หลักทฤษฎีองค์ประกอบศิลป์ ผสมผสานกับจินตนาการ แสดงออกในรูปแบบกึ่งนามธรรม ที่มีการลดทอนรูปทรงให้เรียบง่าย ไม่ซับซ้อน เน้นการสื่ออารมณ์ความรู้สึก ซึ่งสอดคล้องกับ Wattanakit et al. (2015, p. 10) งานวิจัย สหบทบาททางธรรมชาติ: รังควัตถุจากธรรมชาติ โดยการบูรณาการภูมิปัญญาท้องถิ่น และเทคโนโลยีสะอาดสู่การสร้างสรรค์ทางศิลปศึกษา พบว่าการศึกษาและพัฒนาแม่สีวัตถุธาตุที่ได้จากธรรมชาติ จะเห็นได้ว่าแหล่งกำเนิดสีจากธรรมชาติส่วนมากได้มาจากส่วนประกอบของพืชเป็นส่วนใหญ่ตามการรับรู้ทางภูมิปัญญาด้านการผลิตสีใช้ตัวทำละลายที่เป็นมิตรกับสิ่งแวดล้อม คือน้ำและเอทานอล ใช้น้ำผสมกับส่วนประกอบของพืช แล้วใส่สารประกอบที่เป็นด่างในพืชให้สีบางชนิด ผลงานสร้างสรรค์

ทัศนศิลป์ใช้ทฤษฎีนิยมรูปทรง (Formalism Theory) โดยเน้นการนำมูลฐานของศิลปะ Element of visual art เช่น รูปร่าง รูปทรง พื้นผิว มาใช้โดยตรง ผลงานที่ปรากฏมีลักษณะลดทอน ในลักษณะกึ่งนามธรรม Semi-abstract การถ่ายทอดให้ความสำคัญกับธรรมชาติ น้อยลง และเพิ่มความสำคัญที่ตัวสื่อมากขึ้น เป็นการผสมผสานระหว่างรูปแบบธรรมชาติกับความรู้สึนึกคิดและจินตนาการ

การท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์ศิลปะที่ภูหินร่องกล้า จึงนับได้ว่าเป็นการสร้างที่ยั่งยืนได้ในมิติดังต่อไปนี้ 1) มิติทรัพยากรยั่งยืน ทั้งในด้านการธรรมชาติและทุนประวัติศาสตร์ วัฒนธรรม โดยจำเป็นต้องมีการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติและประวัติศาสตร์ วัฒนธรรมให้คงอยู่และมีความสมบูรณ์ สวยงามอยู่เสมอ ทั้งจากนักท่องเที่ยวและผู้ดูแลทรัพยากรในสถานที่นั้น เพื่อสร้างสภาพแวดล้อมที่ดีและมีวิสัยทัศน์ธรรมชาติที่หลากหลายและอุดมสมบูรณ์ 2) มิติความยั่งยืนทางเศรษฐกิจ โดยการพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์ศิลปะจะสัมพันธ์และนำไปสู่การพัฒนาเศรษฐกิจ และคนรุ่นต่อไปยังได้รับประโยชน์จากการพัฒนาต่อไปจากรุ่นสู่รุ่น 3) มิติความยั่งยืนทางสังคม เมื่อเศรษฐกิจดี คุณภาพชีวิตของสังคมย่อมดีตามไปด้วย 4) มิติความยั่งยืนทางการท่องเที่ยว จะเป็นสถานที่ที่ผู้คนคิดถึงและต้องการกลับมาเที่ยวอีกครั้ง และ 5) ศิลปะยั่งยืน การสร้างสรรค์ผลงานศิลปะจะเป็นรูปแบบหรือกิจกรรมที่ผสมผสานไปกับการท่องเที่ยวที่ยั่งยืน

ดังนั้น การสร้างสรรค์งานทัศนศิลป์ด้วยสี่ธรรมชาติ เพื่อส่งเสริมการท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์ศิลปะอย่างยั่งยืน จังหวัดพิษณุโลก: ระยะเวลาอุทยานแห่งชาติภูหินร่องกล้า จึงเป็นการนำประสบการณ์ในการเดินทางท่องเที่ยวและการเก็บข้อมูลวิสัยทัศน์ธรรมชาติในแหล่งท่องเที่ยวอุทยานแห่งชาติภูหินร่องกล้า นำมาถ่ายทอดประสบการณ์สู่ทฤษฎีให้ผู้ชมรับรู้ในรูปแบบกิจกรรมการท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์ศิลปะ เพื่อเป็นการส่งเสริมและช่วยกระตุ้นให้ผู้ชมเดินทางมาท่องเที่ยวพร้อมกับศึกษาวิสัยทัศน์ธรรมชาติในแหล่งท่องเที่ยวที่สวยงามและมีประวัติศาสตร์อันยาวนาน สร้างความยั่งยืนทางการท่องเที่ยวในมิติของความยั่งยืนทางทรัพยากรธรรมชาติและประวัติศาสตร์ ทางเศรษฐกิจ ทางสังคม และความยั่งยืนทางศิลปะ

ข้อเสนอแนะจากการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้เป็นการส่งเสริมการท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์ศิลปะ การเตรียมสั
ธรรมาชาติให้พร้อมใช้ เพื่อสร้างสรรค์ผลงานในแหล่งท่องเที่ยวจึงเป็นสิ่งสำคัญ ดังนั้นเพื่อให้
เกิดความสะดวกพร้อมใช้งานและปฏิบัติงานได้อย่างทันท่วงที่มีความต่อเนื่อง จึงควรพิจารณา
การผลิตสัธรรมาชาติจากแหล่งท่องเที่ยว เป็นผลิตภัณฑ์สัธรรมาชาติที่พร้อมใช้งานให้กับ
นักท่องเที่ยว

เอกสารอ้างอิง

- Amazing Thailand. (n.d.). *Phu Hin Rong Kla Nation Park*. Retrieved September 16, 2023, from <https://thai.tourismthailand.org/Attraction>
- Anek Suk, B. (2016). *View Visit Visit Home. Concepts and Theories of Cultural Tourism*. Phitsanulok: Naresuan University.
- Ministry of Culture. (2015). *Thai tone Color*. Bangkok: Ministry of Culture.
- Nimsamer, Ch. (2010). *Composition of Art* (7th ed.). Bangkok: Amarin.
- National Park of Thailand. (2015). *Military Political School-Phu Hin Rong Kla Nation Park*. Retrieved September 9, 2023, from <https://portal.dnp.go.th/Content/nationalpark?contentId=1924>
- Nation Park of Thailand. (2015). *Phu Hin Rong Kla*. Retrieved September 16, 2023, from <https://portal.dnp.go.th/Content/nationalpark?contentId=790>
- Oppy club. (2020). *Little ironweed*. Retrieved September 9, 2023, from หน้าดอกขาว (Little Ironweed) (happyoppy.com)
- Pokarat-siri, J., & Santhad, J. (2015). *Sukhothai Handbook*. Pratumthane: Thammasat University.
- Phargarden.com. Herbal database. Faculty of Pharmacy Ubon Ratchathani University. (2010). *Ring-headed lettuce*. Retrieved September 10, 2023, from <https://apps.phar.ubu.ac.th/phargarden/main.php?action=viewpage&pid=76>

- Pittayamatee, P. (2016). *Aesthetic Experience from Thai color*. Retrieved from <https://sure.su.ac.th/xmlui/bitstream/id/a11b713a-9460-4d96-9381-2548f0ee36a/fulltext.pdf?attempt=2>
- Soonpongso, K. (2012). *Aesthetics*. Bangkok: Chulalongkorn University.
- Travel Mart. (n.d.). *Flora and wildlife on Phu Hin Rong Kla-Nam Nao*. Retrieved September 9, 2023, from <https://www.travelmart.co.th/wild-animal-wild-flower-phu-hin-rong-kla-national-park-and-nam-nao-national-park/>
- Tonthongkam, K., & Sreesawas, J. (2020). *The study of the color from Nature Materials for Thai Painting*. Retrieved September 9, 2023, from <https://publication.npru.ac.th/bitstream/123456789/1215/1>
- Wattanakit, B., et al. (2015). *Natural Intertextuality: Natural Pigment integrated by Local Wisdom and Cleaner Technology beyond to the Creativity of Art Education*. Retrieved September 10, 2023, from <https://buuir.buu.ac.th/bitstream/1234567890/3342/1/edusocial11n2p258-269.pdf>
- Yot Panya. (2022). *Sap Sua flowers come with the cold wind*. Retrieved September 9, 2023, from https://www.silpa-mag.com/culture/article_5580

การพัฒนาผลิตภัณฑ์เครื่องแต่งกายร่วมสมัย
จากผ้าทอवानางช้างให้สีจากฟังไจ
ชุมชนบ้านหนองนางด่อน จังหวัดนครพนม

The Development of Contemporary Apparel Products
from Elephant Tusk (*Sansevieria Intermedia* N.E.Br.)
Fabric with Fungal Dyes in
Ban Nong Nang Don, Nakhon Phanom Province

วรฐ ทรัพย์ศรีสัญชัย¹

Warot Subrsisunjai

E-mail: warotswu@gmail.com

Received: February 20, 2023

Revised: November 21, 2023

Accepted: November 22, 2023

¹อาจารย์ประจำภาควิชาแฟชั่น สิ่งทอ และเครื่องตกแต่ง วิทยาลัยอุตสาหกรรมสร้างสรรค์ มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ
Instructor of Fashion Textile and Accessories Department, College of Creative Industry, Srinakharinwirot University

บทคัดย่อ

บทความวิจัยเรื่อง การพัฒนาผลิตภัณฑ์เครื่องแต่งกายร่วมสมัยจากผ้าทอว่านงาช้าง ให้สีจากฟางใจ ชุมชนบ้านหนองนางด่อน จังหวัดนครพนม มีวัตถุประสงค์เพื่อ 1) ออกแบบ ลวดลายผ้าทอจากเส้นใยว่านงาช้างให้สีจากฟางใจจาก อัตลักษณ์ท้องถิ่น 2) วิเคราะห์วิธีการ เพิ่มมูลค่าของผ้าทอว่านงาช้าง โดยการแปรรูปสู่ผลิตภัณฑ์เครื่องแต่งกายร่วมสมัย 3) เสนอ แนวทางการเพิ่มขีดความสามารถในการพึ่งพาตนเองของชุมชน สร้างงาน สร้างโอกาส เสริมสร้างรายได้ให้ชุมชน วิจัยดำเนินการวิจัยแบ่งเป็น 5 ระยะ 1) ศึกษาข้อมูลบริบทของชุมชน และทำการวิเคราะห์ข้อมูล 2) การออกแบบลวดลายผ้าอัตลักษณ์พื้นถิ่น 3) หาแนวทางในการ สร้างมูลค่าเพิ่มโดยการวิเคราะห์เปรียบเทียบกับผลิตภัณฑ์ผ้าไทยในท้องตลาด 4) การผลิต ต้นแบบผลิตภัณฑ์เครื่องแต่งกายร่วมสมัยโดยจัดทำและพัฒนารูปแบบผลิตภัณฑ์พัฒนา สร้างสรรค์คอลเลคชั่นเสื้อผ้าเครื่องแต่งกายสำหรับบุรุษและสตรี 5) การวิเคราะห์ข้อมูล วิธีการเพิ่มมูลค่าของผ้าทอว่านงาช้าง ผลการวิจัยพบว่า 1) การออกแบบผ้าทอว่านงาช้างควร มีองค์ประกอบหลากหลาย เนื่องจากผ้าทอมือในลักษณะเดียวกันจะมีความคล้ายคลึงกันใน ท้องตลาดทำให้ลอกเลียนแบบได้ง่าย ฉะนั้นการออกแบบผ้าทออัตลักษณ์บ้านหนองนางด่อน จึงมีองค์ประกอบ 3 ส่วน ได้แก่ 1.1) ชุดลวดลาย จากการออกแบบลวดลายผ้าจาก สิ่งแวดล้อม เรื่องเล่า และประเพณีชุมชนบ้านหนองนางด่อน ได้รูปแบบแม่ลายมัดหมี่จาก เอกลักษณ์ของชุมชน 3 ลายคือ 1.1.1) ลายลูกยางนา 1.1.2) ลายตัวต่อ 1.1.3) ลาย ปลาไหลเผือก นำมาใช้ประกอบกันด้วยเทคนิคมัดหมี่และการทอแบบหมี่ชั้น 1.2) องค์ประกอบเส้นใย การใช้เส้นด้ายฝ้ายผสมเส้นใยว่านงาช้าง ทอด้วยเทคนิคการสอดเส้นพุ่ง พิเศษเป็นจังหวะ เพื่อให้เกิดพื้นผิวสัมผัสเส้นนูนบนผืนผ้า 1.3) ชุดสีย้อม จากการย้อมด้วย สีธรรมชาติจากวัสดุที่หาได้ในชุมชนและสีย้อมที่ได้จากการสังเคราะห์ฟางใจ 3 สี คือ สีเหลือง สีเทาน้ำตาล และสีชมพู จากองค์ประกอบเหล่านี้ สามารถสร้างสรรค์ผืนผ้าที่สร้างเอกลักษณ์ ของชุมชนได้อย่างชัดเจน ผลงานลอกเลียนแบบได้ยาก 2) วิธีการเพิ่มมูลค่าของผ้าทอ ว่านงาช้างประกอบด้วย 4 วิธีได้แก่ 2.1) ลวดลายและเทคนิคโครงสร้างการทอ 2.2) สีและ เทคนิคการย้อม 2.3) เส้นใยวัสดุทอ 2.4) การแปรรูปผลิตภัณฑ์ โดยการทดลองผลิตเครื่อง แต่งกายร่วมสมัยจำนวน 1 คอลเลคชั่นประกอบด้วยเครื่องแต่งกายและเครื่องตกแต่งสำหรับ บุรุษและสตรี จำนวน 20 ชิ้นงาน สำหรับกลุ่มเป้าหมายผู้บริโภควัยทำงาน 3) แนวทางการเพิ่ม

ขีดความสามารถของชุมชนได้แก่ 3.1) การพึ่งพาตนเองจากการใช้วัตถุดิบและภูมิปัญญาจากสิ่งแวดล้อมในชุมชนผสมนวัตกรรมการสิ่งทอ 3.2) การแปรรูปผลิตภัณฑ์สินค้ากลุ่มแฟชั่น 3.3) การผลิตควรทำเป็นคอลเลคชั่น 3.4) การออกแบบผลิตภัณฑ์ควรทำตามความนิยมของกลุ่มเป้าหมายผู้บริโภควัยทำงาน (Gen Y)

คำสำคัญ: ผ้าทอมือ เครื่องแต่งกาย วานงาช้าง ย้อมสีพึงใจ มัดหมี่

Abstract

The research titled “The development of contemporary apparel products from elephant tusk (*Sansevieria intermedia* N.E.Br.) fabric with fungal dyes in Ban Nong Nang Don, Nakhon Phanom Province” aims to 1) develop unique fabric patterns that reflect local identity, 2) analyze how to add value to the fabric by turning it into a contemporary apparel, and 3) propose ways to increase the community's self-reliance capacity, create job opportunities and generate income for the local community. The research method is divided into 5 phases: 1) study community context information and analyze the data, 2) design local identity patterns, 3) find ways to create added value by analyzing and comparing with products on the market, 4) produce prototypes of contemporary clothing products by creating and developing product styles, developing collections of clothing for men and women, and 5) analyze the data on the methods for increasing the woven fabric. The results of the research reveal the following: 1. The design of elephant tusk woven fabric should have a variety of elements because there are other similar handwoven fabrics in the market, making them easy to imitate. Therefore, the design of Ban Nong Nang Don's unique woven fabric has three components: 1.1) a set of patterns from the design of the fabric pattern based on the environment, stories and traditions of Ban Nong Nang Don community. There are 3 Mudmee patterns obtained from the identity of the community: 1.1.1) Luk Yang Na pattern, 1.1.2) Wasp pattern,

1.1.3) White eel pattern. These patterns are combined with Mudmee patterns and weaving techniques; 1.2) Fiber composition comprises cotton yarn mixed with elephant tusks fibers woven with a technique of intermittently inserting special weft threads to create a texture on the fabric; 1.3) Dye set is from dyeing with natural dyes from materials found in the village and dyes obtained from fungal using 3 colors: yellow, gray-brown, and pink, creating an identity of the community. 2) There are 4 methods for increasing the value of elephant tusk woven fabric: 2.1) Patterns and weaving structure techniques, 2.2) Colors and dyeing techniques, 2.3) Woven material fibers, and 2.4) Product processing by trial production of a contemporary clothing collection, consisting of 20 pieces of clothing and accessories for men and women in the target group of working-age consumers. 3) The guidelines for increasing community capacity include 3.1) The production process should be self-reliant using raw materials and wisdom from the environment in the community mixed with textile innovations, 3.2) The products should cater to current fashion, 3.3) The production should be made into collections, and 3.4) The product design should follow the popularity of the target group of working age consumers (Gen Y).

Keywords: Hand woven fabric, apparel, Wan Nga Chang, Fungal dye, Ikat

บทนำ

ชุมชนบ้านหนองนางด่อนตั้งอยู่ห่างไกลจากตัวเมืองจังหวัดนครพนม เดิมเป็นพื้นที่ลุ่มน้ำขังตลอดทั้งปี เป็นป่ารกมีสัตว์น้ำชุกชุม พบเจอสัตว์ประเภทที่มีผิวสีเผือกภาษาอีสานชาวบ้านเรียกว่าผิวสีด่อน จึงเป็นที่มาของชื่อหมู่บ้านหนองอีด่อน เมื่อมีชาวบ้านอพยพเข้ามาอยู่อาศัยมากขึ้นจึงได้จัดตั้งเป็นหมู่บ้าน สร้างถนน สร้างโรงเรียน และสร้างวัดขึ้น ต่อมาเปลี่ยนชื่อเป็นบ้านหนองนางด่อน ประชากรส่วนใหญ่ประกอบอาชีพหลักทำนามีรายได้น้อยและมีการรวมตัวเป็นกลุ่มทอผ้าบ้านหนองนางด่อน ทอผ้าพื้นเมืองขายให้กับผู้ที่สนใจเพื่อสร้างรายได้เสริมให้กับครอบครัว โดยในปี พ.ศ. 2559 มีการจัดตั้งกลุ่มวิสาหกิจชุมชนทอผ้า

บ้านหนองนางตอน ตั้งอยู่ที่ 188 หมู่ 2 อำเภอลำดวน จังหวัดสุรินทร์ ประกอบด้วย สมาชิกจำนวน 25 คน (WangYang Subdistrict Administrative Organization, n.d.) ปัญหาและความต้องการของชุมชนที่ได้จากการสัมภาษณ์ผู้นำชุมชนจากการลงพื้นที่ N. Phradecha (personal communication, October 8, 2021) พบว่า 1) คุณภาพของผลิตภัณฑ์สิ่งทอชุมชนไม่สม่ำเสมอ เนื่องจากใช้กระบวนการผลิตเทคนิคการย้อมสี อุปกรณ์และเครื่องมือตามภูมิปัญญาที่สืบทอดกันมา 2) ผลผลิตผ้าทอมีลวดลายที่ไม่แตกต่างจากผ้าทอของชุมชนอื่นในท้องถิ่นเดียวกันและผลิตภัณฑ์เครื่องแต่งกายที่ตัดเย็บจากผ้าทอขาดความน่าสนใจ 3) กลุ่มมีความต้องการพัฒนาผลิตภัณฑ์ที่แตกต่างจากพื้นที่ใกล้เคียงกัน ที่ส่วนใหญ่เป็นผ้าไหมและผ้าฝ้ายย้อมสีคราม ครั่ง หรือสีจากพืชในแถบที่อยู่ในเขตภาคตะวันออกเฉียงเหนือ 4) มีความต้องการที่จะนำนางาซางที่พบในชุมชนที่ทุกครัวเรือนปลูกและขยายพันธุ์ไว้ตามคันนา มาพัฒนาเป็นผ้าทอ 5) มีความต้องการที่จะพัฒนาสีย้อมผ้าให้มีความแตกต่างจากเดิม 6) มีความต้องการใช้วัตถุดิบที่ชุมชนมีอยู่และใช้กระบวนการผลิตที่ชุมชนสามารถดำเนินการได้เอง

การพัฒนาลวดลายผ้าจากอัตลักษณ์ท้องถิ่นเพื่อสร้างความเป็นเอกลักษณ์ของกลุ่ม เพื่อสร้างความแตกต่างจากชุมชนอื่น โดยอัตลักษณ์ในภาพรวมของกลุ่มชุมชนแถบลุ่มแม่น้ำโขงที่นิยมนั้น โดยมากประกอบด้วยเรื่องราวความเชื่อทางศาสนา หรือความเชื่อเกี่ยวกับ พญานาค ลักษณะความอุดมสมบูรณ์ของพืชพรรณที่มีอยู่ตามธรรมชาติ สายพันธุ์ของสัตว์ต่าง ๆ หรืออุปกรณ์ที่ใช้ในชีวิตประจำวัน เช่น หูกทอผ้า เป็นต้น อีกทั้งการผูกเรื่องราวการใช้ชีวิตหรือวัฒนธรรมประเพณีให้สอดคล้องกับอัตลักษณ์เฉพาะพื้นที่นั้น เช่น เรื่องบั้งไฟพญานาค หรืองานบุญต่าง ๆ ก็สามารถสร้างรูปแบบเฉพาะให้เกิดรูปแบบลวดลายที่แตกต่างกันออกไป โดยจะมีเกณฑ์ในการเลือกลวดลายที่จำเป็นต้องคำนึงถึงคือเรื่องความยากง่ายในการสร้างสรรค์ลวดลายนั้น ๆ เนื่องจากการบรรจุลวดลายจะมีลักษณะโครงสร้าง 2 มิติ จากองค์ประกอบตามทฤษฎีเรขาคณิต เพื่อให้ชุมชนสามารถนำรูปแบบไปผลิตได้จริงด้วยเทคนิคภูมิปัญญาดั้งเดิม เช่น การย้อม มัดหมี่ ชิด หรือการยกตะกอล (Boonla, 2010) โดยจะคำนึงถึงความร่วมสมัยเพื่อให้สามารถตอบโจทย์กลุ่มเป้าหมายผู้บริโภควัยทำงาน อีกทั้งเพื่อเป็นการเผยแพร่เรื่องราวทางวัฒนธรรมและความงามในงานหัตถกรรมของชุมชนให้เป็นที่รู้จัก อีกทั้งเป็นการนำประโยชน์จากเส้นใยนางาซางอันเป็นพืชที่มีความเชื่อว่าเป็นว่านมงคล

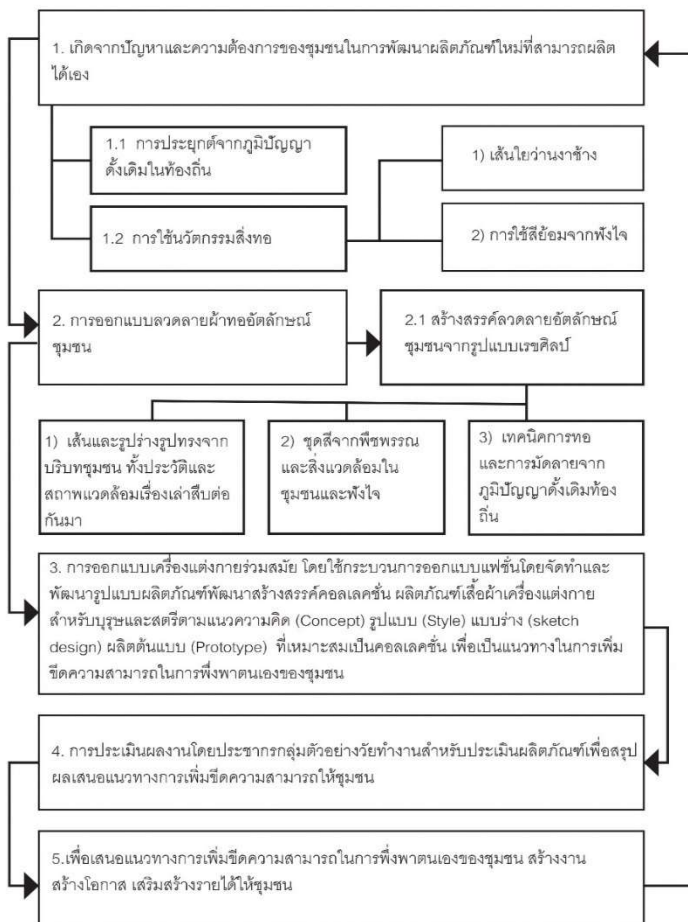
มาเป็นองค์ประกอบ ในการออกแบบผลงานร่วมกับการย้อมสีจากพืชจะทำให้เกิดชุดสีบนผืนผ้าเพื่อสร้างอัตลักษณ์ใหม่ สร้างความแตกต่างที่ไม่มีใครลอกเลียนแบบได้

เหตุผลที่เลือกกลุ่มผลิตภัณฑ์เครื่องแต่งกายร่วมสมัยมาทำการวิจัยเป็นกลุ่มผลิตภัณฑ์แรกนั้น เนื่องจากเป็นหนึ่งในโจทย์จากทางชุมชนบ้านหนองนางด่อน โดยทางชุมชนมีการผลิตเครื่องแต่งกายอยู่แล้ว ชุมชนมีความรู้และเครื่องมือพื้นฐานในการตัดเย็บอยู่เป็นทุนเดิม โดยมีความต้องการต่อยอดธุรกิจและพัฒนาผลิตภัณฑ์ของกลุ่มให้เป็นที่น่าสนใจและเป็นที่ต้องการของตลาดมากขึ้น จากปัญหาที่พบรูปแบบผลิตภัณฑ์เครื่องแต่งกายที่ชุมชนผลิตมีรูปแบบที่ซ้ำกับชุมชนอื่น ๆ เนื้อผ้าที่ใช้เป็นผ้าฝ้ายทอหลายพื้นฐานผลิตภัณฑ์ต่อหน่วยจึงขายได้ราคาไม่สูง อีกทั้งชุมชนมีความต้องการความช่วยเหลือในการออกแบบผลิตภัณฑ์เป็นอย่างมาก การพัฒนาผลิตภัณฑ์เครื่องแต่งกายร่วมสมัยจึงเป็นผลิตภัณฑ์ที่ทางทีมวิจัยเห็นสมควรที่จะต้องทำเป็นอันดับแรกเพื่อเป็นการส่งเสริมการสร้างฐานการผลิตในชุมชนให้แข็งแกร่งก่อนที่จะต่อยอดไปสู่ผลิตภัณฑ์รูปแบบอื่นต่อไปในอนาคต ปัจจุบันการขายผลิตภัณฑ์แปรรูปในกลุ่มผลิตภัณฑ์เสื้อผ้าสำเร็จรูปได้รับความนิยมมากกว่าการขายผ้าผืนเพื่อไปออกแบบตัดเย็บเอง เนื่องจากรูปแบบการใช้ชีวิตในสังคมปัจจุบันที่ต้องการความสะดวกรวดเร็ว อีกทั้งการซื้อผ้าเพื่อไปตัดใช้เองมีต้นทุนค่าแรงที่สูงกว่ามาก ทำให้การขายผลิตภัณฑ์เสื้อผ้าสำเร็จรูปสร้างรายได้สูงกว่าการขายผ้าผืน อีกทั้งในปัจจุบันมีช่องทางในการเสนอขายสินค้ามากมาย ตัวอย่างเช่น การขายช่องทางออนไลน์ที่ทางกลุ่มสามารถสร้างหน้าร้านทางออนไลน์ เช่น เฟสบุ๊ค (Facebook) ได้โดยไม่ต้องเสียค่าใช้จ่าย ทางทีมวิจัยจึงมุ่งเน้นที่จะช่วยเหลือชุมชน ในด้านการพัฒนาผลิตภัณฑ์เพื่อให้ชุมชนสามารถพึ่งพาตนเองอย่างยั่งยืนโดยการขยายผลจากรากฐานเดิมของชุมชนเพื่อพัฒนาสู่ SME ในอนาคต

วัตถุประสงค์การวิจัย

1. เพื่อออกแบบลวดลายผ้าทอจากเส้นใยว่านงาช้างให้สีจากพืชจากอัตลักษณ์ท้องถิ่น
2. เพื่อวิเคราะห์วิธีการเพิ่มมูลค่าของผ้าทอว่านงาช้าง โดยการแปรรูปสู่ผลิตภัณฑ์เครื่องแต่งกายร่วมสมัย
3. เพื่อเสนอแนวทางการเพิ่มขีดความสามารถในการพึ่งพาตนเองของชุมชน สร้างงานสร้างโอกาส เสริมสร้างรายได้ให้ชุมชน

กรอบแนวคิด

ภาพที่ 1 กรอบแนวคิด

Figure 1. Conceptual Framework

วิธีดำเนินการวิจัย

ระยะที่ 1 ศึกษาข้อมูลบริบทของชุมชนและทำการวิเคราะห์ข้อมูลที่ได้มี 3 ขั้นตอน

ดังนี้

1. ศึกษาบริบทชุมชนทั้งประวัติศาสตร์ สภาพแวดล้อม และเรื่องเล่าสืบต่อกันมา

2. สร้างเครื่องมือเพื่อเก็บรวบรวมข้อมูลโดยการสังเกตการณ์และการสัมภาษณ์ผู้ที่เกี่ยวข้องกับการวิจัยเครื่องมือที่ใช้ได้แก่แบบสัมภาษณ์แบบมีโครงสร้าง และแบบสังเกต

3. วิเคราะห์ข้อมูลที่ได้เพื่อหาอัตลักษณ์สำหรับใช้ในการออกแบบลวดลายผ้าจากรูปแบบเรขศิลป์ โดยแบ่งเป็น 2 ส่วนดังนี้ ส่วนที่ 1) เส้นและรูปร่างรูปทรง 2) ชุดสี

ระยะที่ 2 การออกแบบลวดลายผ้าอัตลักษณ์พื้นถิ่นมี 4 ขั้นตอน ดังนี้

1. ศึกษาคุณลักษณะของเส้นใยว่านางาช้างและสีย้อมจากพืชใจรวมถึงสีย้อมธรรมชาติในชุมชน

2. ทำการออกแบบผลงานจากกระบวนการทางการออกแบบเรขศิลป์โดยนำอัตลักษณ์ที่ได้เข้าสู่กระบวนการกำหนดสีและรูปทรงในการออกแบบลวดลายผ้า

3. คัดเลือกประเมินผลลวดลายจากการสัมภาษณ์กลุ่ม (Focus Group) โดยผู้เชี่ยวชาญและตัวแทนกลุ่ม

4. สรุปลวดลายผ้าและชุดสี เพื่อนำไปทดลองทอผืนผ้าต้นแบบ

ระยะที่ 3 หาแนวทางในการสร้างมูลค่าเพิ่มโดยการวิเคราะห์เปรียบเทียบกับผลิตภัณฑ์ผ้าไทยในท้องตลาด (Competitor analysis) ทำการออกแบบผลิตภัณฑ์สร้างสรรค์โดยมีผู้เชี่ยวชาญในสาขาที่เกี่ยวข้องเป็นผู้ประเมินรูปแบบผลิตภัณฑ์จำนวน 3 ท่าน

ระยะที่ 4 การผลิตต้นแบบผลิตภัณฑ์เครื่องแต่งกายร่วมสมัยโดยจัดทำและพัฒนา รูปแบบผลิตภัณฑ์พัฒนาสร้างสรรค์คอลเลกชั่น ผลิตภัณฑ์เสื้อผ้าเครื่องแต่งกายสำหรับบุรุษและสตรีตามแนวความคิด (Concept) รูปแบบ (Style) แบบร่าง (Sketch Design) ผลิตต้นแบบ (Prototype) ที่เหมาะสมเป็นคอลเลกชั่น (Subsrisunjai, 2015)

ระยะที่ 5 การวิเคราะห์ข้อมูลวิธีการเพิ่มมูลค่าของผ้าทอว่านางาช้าง โดยการแปรรูปสู่ผลิตภัณฑ์เครื่องแต่งกายร่วมสมัย เพื่อสรุปหาแนวทางการเพิ่มขีดความสามารถในการพึ่งพาตนเองของชุมชน

ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง การวิจัยครั้งนี้กำหนดประชากรกลุ่มตัวอย่างเป็น 3 กลุ่มได้แก่

กลุ่มที่ 1 กลุ่มทดลอง วิสาหกิจชุมชนทอผ้าบ้านหนองนางด่อน จังหวัดนครพนม จำนวน 25 คน

โดยมีเกณฑ์การเลือก 1) เป็นสมาชิกวิสาหกิจชุมชนทอผ้าบ้านหนองนางด่อน 2) มีประสบการณ์การทอผ้าไม่ต่ำกว่า 5 ปี

กลุ่มที่ 2 ผู้ทรงคุณวุฒิในสาขาที่เกี่ยวข้อง จำนวน 3 ท่าน โดยมีเกณฑ์การเลือกจากประสบการณ์ในการออกแบบแพชั่น และสิ่งทอ ไม่ต่ำกว่า 10 ปี

กลุ่มที่ 3 ประชากรและกลุ่มตัวอย่างวัยทำงานสำหรับประเมินผลิตภัณฑ์ จำนวน 100 คน จากการสุ่ม จากผู้เข้าร่วมชมนิทรรศการเผยแพร่ผลงาน โดยมีเกณฑ์การเลือกในกรอบอายุ เป็นผู้ที่เกิดในช่วงปี พ.ศ. 2523 – 2540 (Gen Y)

ผลการวิจัยเชิงสังเคราะห์

วัตถุประสงค์ที่ 1 เพื่อออกแบบลวดลายผ้าทอจากเส้นใยवानงาช้างให้สีจากพึงใจจากอัตลักษณ์ท้องถิ่น

ผลการวิจัยได้ออกแบบผ้าทอจากเส้นใยवानงาช้างให้สีจากพึงใจอัตลักษณ์บ้านหนองนางด่อนเพื่อให้ได้รูปแบบผืนผ้า สีส้น และลวดลายที่มีความแตกต่างจากผ้าทอมือจากชุมชนอื่น ๆ เพื่อสร้างจุดแข็งทั้งด้านการผลิตเส้นใย สีย้อม และลวดลาย ทำให้ได้ผืนผ้าที่ยากแก่การลอกเลียนแบบจากแหล่งผลิตอื่น ๆ อีกทั้งลวดลายจากแม่ลายมัดหมี่ที่ได้จากการวิจัยสามารถนำมาผสมผสานพัฒนาให้เกิดรูปแบบลวดลายผ้าใหม่ ๆ ได้หลากหลาย โดยแสดงอัตลักษณ์ของชุมชน สามารถผลิตซ้ำเพื่อจำหน่ายโดยไม่ยุ่งยาก เหมาะสำหรับนำไปต่อยอดสู่ผลิตภัณฑ์ชุมชนในรูปแบบต่าง ๆ

ผลการวิจัยผ้าทอจากเส้นใยवानงาช้าง ให้สีจากพึงใจจากอัตลักษณ์บ้านหนองนางด่อนจึงมีองค์ประกอบ 3 ส่วนได้แก่

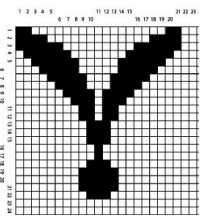
1.1) ชุดลวดลาย จากการศึกษาอาณาเขตพื้นที่ ชื่อเรียกขน เรื่องเล่า รวมถึงวัฒนธรรมประเพณีของชุมชนบ้านหนองนางด่อนถึงเรื่องราวที่มีคุณค่าทางวัฒนธรรมประเพณีพื้นถิ่นที่สามารถใช้เป็นข้อมูลปฐมภูมิในการสร้างแนวคิด (Concept) ในการออกแบบลวดลาย สรุปลงได้รูปแบบแม่ลายมัดหมี่จากเอกลักษณ์ของชุมชน 3 ลายดังนี้

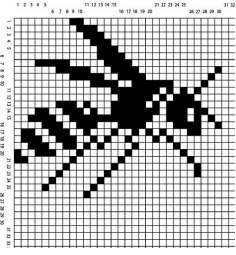
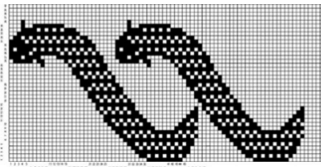
1.1.1) ลายลูกยางนา จากแถบที่อยู่ชุมชนเดิมเป็นที่ตั้งแห่งวังยางหรือแหล่งที่มีต้นยางจำนวนมากกระทั่งเป็นชื่อตำบลวังยาง ใช้ลูกยางนาเป็นสัญลักษณ์

1.1.2) ลายตัวต่อ จากประเพณีการเลี้ยงต่อหัวเสื่อซึ่งมีในแถบชุมชนนี้เท่านั้น โดยให้รูปตัวต่อเป็นสัญลักษณ์ ประเพณีเลี้ยงต่อเป็นภูมิปัญญาวิถีชีวิตดั้งเดิมของชาวบ้าน ปัจจุบันมีเพียง 2 อำเภอที่ยังมีประเพณีนี้อยู่ คืออำเภอวังยางและอำเภอบางเหือง ที่เลี้ยงต่อหัวเสื่อมายาวนานแต่อดีต เริ่มจากการล่าเพื่อเป็นอาหารในครัวเรือนจนพัฒนามาเลี้ยงเพื่อการค้า ชาวบ้านจะเริ่มล่าต่อหัวเสื่อในช่วงเดือนพฤษภาคม-ธันวาคม วิธีการหารังต่อของชาวบ้านจะออกไปหารังต่อในขณะที่ต่อบินออกมาหาอาหารโดยนำเหยื่อมาล่อให้ตัวต่อตามมาเป็นฝูงเพื่อขนอาหารกลับรัง ชาวบ้านก็จะอาศัยติดตามตัวต่อไปยังรังของมัน เพื่อจะทำการเก็บรังในช่วงตอนกลางคืนแล้วนำรังต่อกลับไปเลี้ยงไว้ตามไร่นาใช้เวลาประมาณ 2-3 เดือน พอรังต่อโตได้ก็ก็จะนำตัวอ่อนของตัวต่อไปประกอบอาหาร ปัจจุบันประเพณีเลี้ยงต่อได้กลายมาเป็นอาชีพหนึ่งโดยการเลี้ยงเพื่อขาย ตัวต่อมีราคาซื้อขายกิโลกรัมละ 1,000 บาท

1.1.3) ลายปลาไหลเผือก จากชื่อบ้านหนองนางด่อน เดิมแผลงมาจากบ้านหนองอีด่อน หมายถึงหนองน้ำที่มีสัตว์ผิวเผือก เช่น ปลาไหลเผือกใช้รูปปลาไหลสัญลักษณ์ โดยนำไปทำการออกแบบลวดลายด้วยโปรแกรมคอมพิวเตอร์ (Chimpanao, 2008) ตามตารางที่ 1

ตารางที่ 1 สรุปรูปการสร้างแม่ลายสำหรับมัดหมี่

ลำดับที่	ลาย	แม่ลาย
1.	 ลูกยางนา	

ลำดับที่	ลาย	แม่ลาย
2.	 ตัวต่อ	
3.	 ปลาไหล	

Note. Summary of the creation of the patterns for Mudmee

การประยุกต์ใช้แม่ลายเหล่านี้สามารถที่จะนำมาต่อซ้ำกันหรือสลับชั้นกันเพื่อสร้างสรรค์ให้เกิดแพทเทิร์นลวดลายผ้าที่หลากหลายไม่มีขีดจำกัดแต่ยังคงแสดงอัตลักษณ์ของชุมชนไว้ ผลงานที่ได้จึงสร้างความแตกต่างจากแหล่งผลิตอื่น ๆ อย่างชัดเจน อีกทั้งไม่สามารถลอกเลียนแบบได้ง่าย ตอบโจทย์ทั้งคุณค่าของผ้าทอมือและเรื่องราวที่แฝงอยู่เพื่อเพิ่มมูลค่าให้กับผลิตภัณฑ์ชุมชนด้วยการใช้เรื่องเล่า (Story) จากลวดลายสู่ผืนผ้า โดยนำแม่ลายที่ได้จากตารางที่ 1 ประกอบด้วยลายที่ 1) ลายลูกยางนามาจากชื่ออำเภอวังยาง โดยในแถบที่อยู่ชุมชนเดิมเป็นที่ตั้งแห่งวังยางหรือแหล่งที่มีต้นยางจำนวนมาก มีลูกยางนาเป็นสัญลักษณ์ ลายที่ 2) ลายตัวต่อมาจากประเพณีเลี้ยงต่อซึ่งมีในชุมชนแถบนี้เท่านั้นโดยใช้รูปตัวต่อเป็นสัญลักษณ์ ลายที่ 3) ลายปลาไหลเผือกมาจากชื่อบ้านหนองนางด่อน ซึ่งเดิมแปลงมาจากบ้านหนองอีด่อน หมายถึงหนองน้ำที่มีสัตว์ผิวเผือกจำพวกปลาไหลอาศัยอยู่ ใช้ภาพปลาไหลเผือกเป็นสัญลักษณ์ โดยนำลวดลายมาทดลองมัดหมี่ โดยการวางขั้ลายแต่ละชุด ตามตารางที่ 2 เพื่อให้เกิดความง่ายในการมัดหมี่และการนำไปทอเป็นผืนผ้าต่อไป

ตารางที่ 2 แสดงตัวอย่างการทดลองลวดลายมัดหมี่

ลำดับที่	การมัดลายมัดหมี่
1.	 ลายลูกยางนา
2.	 ลายตัวต่อ
3.	 ลายปลาไหลเผือก

Note. examples of experiments with a Mudmee pattern

จากตารางที่ 2 ตัวอย่างการทดลองการสร้างสรรค์ลวดลายมัดหมี่อัตลักษณ์ชุมชนบ้านหนองนางด่อน เมื่อทางชุมชนสามารถฝึกฝนการมัดลวดลายจนชำนาญจะเพิ่มขีดความสามารถทางการแข่งขัน ดังนี้

1. การมัดลวดลายผลิตซ้ำได้โดยการมัดลายแยกแต่ละหัว สามารถนำไปทอสลับกับเส้นด้ายสีพื้นในลักษณะหมี่ชั้นเพื่อลดต้นทุนค่าแรงและใช้เวลาในการผลิตน้อยลง

2. การซ้ำลวดลายเดิมในแนวทำให้ทำงานง่ายขึ้นเกิดข้อผิดพลาดน้อยลง ส่งต่อเทคนิคและแบ่งงานในกลุ่มได้

3. รูปแบบลวดลายไม่ซ้ำชุมชนอื่น ไม่ต้องลดราคาตามตลาด สร้างสรรค์ผ้าผืนได้หลากหลายรูปแบบสามารถตั้งราคาสูงขึ้นได้

4. การสื่อสารผ่านเรื่องเล่าจากลวดลายสร้างความจดจำ จะนำไปสู่ผลิตภัณฑ์อัตลักษณ์ชุมชนที่ชัดเจนเป็นที่ต้องการของตลาด

5. มูลค่าเพิ่มจากการออกแบบลวดลายผ้าทอจากเส้นใยवानาช้างให้สีจากฟ้งใจจากอัตลักษณ์ท้องถิ่น ประกอบด้วย 1) การเพิ่มคุณสมบัติเด่นให้ผลิตภัณฑ์ ด้วยการผสมนวัตกรรมสิ่งทอ 1.1) เส้นใยवानาช้าง 1.2) สีย้อมจากฟ้งใจ ทำให้ได้ผลิตภัณฑ์ใหม่ 2) สร้างความแตกต่าง (Differentiation) ด้วยลวดลายที่ยังไม่ปรากฏในท้องตลาด สามารถตั้งราคาขายได้สูงกว่า 3) การออกแบบลวดลายและสีย้อมเหมาะสำหรับกลุ่มเป้าหมายสามารถใช้งานได้จริง

1.2) องค์ประกอบเส้นใย การใช้เส้นด้ายฝ้ายผสมเส้นใยवानาช้างสำหรับทอด้วยเทคนิคการสอดเส้นฟ้งพิเศษคุณสมบัติที่ได้จากผ้าทอผสมเส้นใยवानาช้างช่วยให้ผ้าทอมีโครงสร้างหนาฟู เหมาะที่จะนำไปทำเครื่องแต่งกายทั้งชิ้นบน (Top weight fabric) และชิ้นล่าง (Bottom weight fabric) อีกทั้งเหมาะสำหรับเสื้อตัวนอก (Outerwear) ซึ่งมีความแตกต่างจากผ้าทอมือปกติที่มีคุณสมบัติเหมาะสำหรับชิ้นบนเท่านั้น ทั้งสามารถนำไปใช้ตัดเย็บได้โดยไม่ต้องรีดผ้ากาวเนื่องจากเนื้อผ้ามีความหนาและสปริงตัวได้ดีไม่ยับง่าย

ภาพที่ 2 เส้นใยवानาช้าง

Figure 2. elephant tusk (*Sansevieria intermedia* N.E.Br.) fiber

1.3) ชุตสีย้อม จากการย้อมด้วยสีธรรมชาติจากวัสดุที่หาได้ในชุมชนและสีย้อมที่ได้จากการสังเคราะห์ฟังใจ โดยชุตสีย้อมประกอบด้วยสี 2 ส่วน ได้แก่

1.3.1) สีย้อมธรรมชาติจากวัตถุดิบที่หาได้ในท้องถิ่น เช่นเปลือกไม้ รวมถึงโคลนให้สีโทนน้ำตาล

ภาพที่ 3 การย้อมสีจากโคลนธรรมชาติ

Figure 3. Dyeing from natural mud

1.3.2) สีย้อมจากฟังใจสามารถผลิตได้ 2 กระบวนการคือ 1) จากการสกัดสีจากเห็ดราที่ชาวบ้านหาได้จากสภาพแวดล้อมโดยรอบชุมชนที่มีความชื้นแฉะ 2) การเลี้ยงราเพื่อเพิ่มจำนวนด้วยการหมัก จากนั้นนำเห็ดราที่ได้มาต้มเพื่อสกัดสีสีย้อมเส้นด้ายต่อไป จากการทดลองสามารถผลิตสีย้อมออกมาได้ 3 เฉดสีประกอบด้วย สีเทา-เขียว สีชมพู และ สีเหลืองนำไปย้อมเส้นด้ายเพื่อนำไปทอร่วมกับเส้นด้ายสีย้อมจากวัสดุธรรมชาติอื่น ๆ ของชุมชน เมื่อใช้สีทั้ง 2 กลุ่มย้อมเส้นด้ายมาทอร่วมกันสามารถสร้างความหลากหลายของชุดสี และผสมกันได้อย่างกลมกลืนโดยเฉดสีที่ได้จัดอยู่ในกลุ่มสีเอิร์ทโทนให้ความรู้สึกความเป็นธรรมชาติ โดยข้อดีของการย้อมด้วยฟังใจคือสามารถทำได้ตลอดปี แม้ในช่วงฤดูแล้งซึ่งไม่สามารถหาเห็ดราในสภาพแวดล้อมได้ ยังสามารถใช้การหมักด้วยเชื้อราเพื่อเพิ่มผลผลิตสีได้เรื่อย ๆ

ภาพที่ 4 สีย้อมจากฟังไจ

Figure 4. Fungal dye

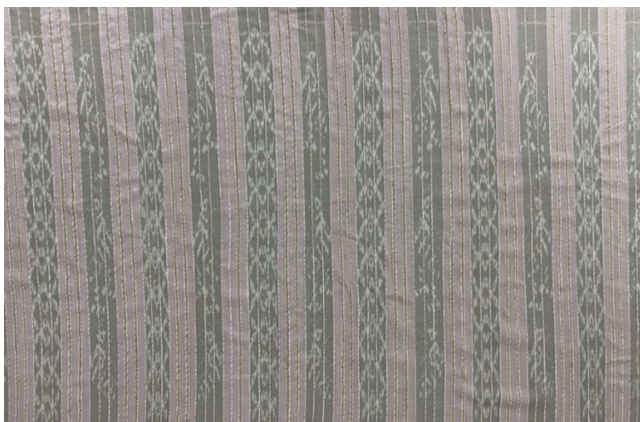
ผลผลิตผ้าทอจากเส้นใยว่านงาช้างให้สีจากฟังไจจากอัตลักษณ์ท้องถิ่น

ภาพที่ 5 ผ้ามัดหมี่ลายลูกยางนา ทอขึ้นสีพื้นสีชมพูอ่อนย้อมจากฟังไจ

Figure 5. Mudmee fabric with Luk Yang Na pattern woven with a light pink fungal dyed base color

จากภาพที่ 5 ผ้าทอลายลูกยางนาทอชั้นสีพื้นเทคนิคมัดหมี่ลายลูกยางนาย้อมสีธรรมชาติจากเปลือกไม้หมักโคลน ทอชั้นสีพื้นสีชมพูอ่อนนุ่มจากฟางใจเกิดจากการประยุกต์ใช้ภูมิปัญญาดั้งเดิมจากการมัดหมี่ ทดลองมัดลายลูกยางนาผสมการทอแบบหมี่ชั้นด้วยสีพื้นสีชมพูอ่อนนุ่มจากฟางใจ สู่กระบวนการออกแบบเพื่อให้สามารถทำซ้ำประหยัดเวลา สามารถพลิกแพลงลวดลายได้โดยการซ้ำลวดลายเดิมในแถว ทำให้ทำงานง่ายขึ้นเกิดข้อผิดพลาดน้อยลง มีการเสริมนวัตกรรมสิ่งทอโดยการใช้เส้นใยवानาข้างทอด้วยเทคนิคการทอสอดด้ายพุ่งพิเศษเป็นจังหวะทำให้ผืนผ้าเกิดพื้นผิวใหม่ที่หนาพุ่มีคุณสมบัติแตกต่างจากผ้าทอทั่วไป

ภาพที่ 6 ผ้ามัดหมี่ หมี่ชั้นลายตัวต่อสลับชั้นลายลูกยางนา ทอชั้นสีพื้นสีชมพูอ่อนนุ่มจากฟางใจ

Figure 6. Mudmee fabric, Mee Khang, wasp pattern alternating steps of Luk Yang Na pattern, woven with pink fungal dyed base color

จากภาพที่ 6 ผ้ามัดหมี่ หมี่ชั้นลายตัวต่อสลับชั้นลายลูกยางนา เกิดจากการประยุกต์ใช้ภูมิปัญญาดั้งเดิมจากเทคนิคมัดหมี่ลายตัวต่อและลูกยางนาย้อมสีธรรมชาติจากเปลือกไม้หมักโคลนทอชั้นสีพื้นสีชมพูจากฟางใจ สู่กระบวนการออกแบบเพื่อให้ประหยัดเวลาสามารถทำซ้ำได้สามารถพลิกแพลงลวดลายได้ การซ้ำลวดลายเดิมในแถวทำให้ทำงานง่ายขึ้นเกิดข้อผิดพลาดน้อยลง มีการเสริมนวัตกรรมสิ่งทอโดยการใช้เส้นใยवानาข้างทอด้วยเทคนิคการทอสอดด้ายพุ่งพิเศษเป็นจังหวะทำให้ผืนผ้าเกิดพื้นผิวใหม่ที่หนาพุ่มีคุณสมบัติแตกต่างจากผ้าทอปกติ

**ภาพที่ 7 ผ้าทอหมีขึ้นลายปลาไหลเผือกสลับชั้นลายลูกยางนา
ทอชั้นสีพื้นสีเขียวจากฟ้งใจทับด้วยใบสมอ**

Figure 7. Mudmee fabric with albino eel pattern alternating steps with Luk Yang Na pattern, woven with a green fungal dyed base color overlaid with anchor leaves

จากภาพที่ 7 ผ้ามัดหมี หมีขึ้นลายปลาไหลเผือกสลับชั้นลายลูกยางนาทอแบบหมีชั้นสีพื้น จากการประยุกต์ใช้ภูมิปัญญาดั้งเดิมเทคนิคมัดหมีทอลองมัดลายปลาไหลเผือกและลายลูกยางนาย้อมด้วยสีธรรมชาติจากเปลือกไม้ นำมาทอหมีขึ้นสลับด้วยสีพื้นเขียวย้อมจากฟ้งใจทับด้วยใบสมอ สู่กระบวนการออกแบบเพื่อให้ประหยัดเวลา สามารถผลิตซ้ำได้ สามารถพลิกแพลงลดลายการซ้ำลายได้ง่าย มีการเสริมนวัตกรรมสิ่งทอโดยการใช้เส้นใยอานางาช้างทอด้วยเทคนิคการทอสอดด้ายพุ่งพิเศษเป็นจังหวะทำให้ผืนผ้าที่มีพื้นผิวใหม่ที่หนาพุ่มีคุณสมบัติแตกต่างจากผ้าทอทั่วไป

วัตถุประสงค์ที่ 2 เพื่อวิเคราะห์วิธีการเพิ่มมูลค่าของผ้าทออานางาช้าง โดยการแปรรูปสู่ผลิตภัณฑ์เครื่องแต่งกายร่วมสมัย

งานวิจัยครั้งนี้พิจารณาการสร้างมูลค่าเพิ่มด้านผลิตภัณฑ์ (Product Value) โดยเป็นการสร้างคุณค่าเพื่อส่งมอบให้กับลูกค้าอันเกิดจากผลิตภัณฑ์ที่ตอบสนองความต้องการของลูกค้าโดยเน้นที่รูปลักษณ์ ประโยชน์ใช้สอยของตัวผลิตภัณฑ์และการสร้างความแตกต่าง

จากผู้ผลิตรายอื่น ๆ จากการวิเคราะห์ข้อมูลผลิตภัณฑ์จากแบรนด์ผ้าไทยในท้องตลาด (Competitor Analysis) สามารถสรุปแนวทางในการสร้างมูลค่าเพิ่ม ดังนี้

1) ลวดลายผ้าและเทคนิคโครงสร้างการทอ โดยการปรับเปลี่ยนลวดลายผ้าจากสิ่งที่ชุมชนผลิตอยู่เดิม เนื่องจากเป็นลวดลายที่ซ้ำกับชุมชนอื่น ๆ ทำให้ขายไม่ได้ราคา การออกแบบลวดลายใหม่เพื่อสะท้อนเรื่องราวเล่าขานรวมถึงวัฒนธรรมประเพณีของชุมชนบ้านหนองนางด่อน บอกเล่าเรื่องราวที่มีคุณค่าทางวัฒนธรรมประเพณีพื้นถิ่นที่แตกต่างจากแหล่งอื่น 1.1) การออกแบบลวดลายโดยใช้แม่ลาย 3 ลาย ได้แก่ ลาย 1.1.1) ลายลูกยางนา 1.1.2) ลายตัวต่อ 1.1.3) ลายปลาไหลเผือก 1.2) การทอแบบห่มชิ้นทำให้ประหยัดการใช้ลวดลายมัดหมี่ช่วยลดต้นทุนการผลิต สร้างความสะดวกรวดเร็วในการทอโดยสามารถแบ่งงานกันทำ 1.3) การทอเส้นพุ่งพิเศษด้วยเส้นใยवानาข้างทำให้ผ้ามีพื้นผิวที่หนาฟูขึ้น สปริงตัวได้ดีสามารถใช้ตัดเย็บโดยไม่ต้องรองผ้ากา

2) สีและเทคนิคการย้อม โดยใช้วัสดุย้อมที่ได้จากสภาพแวดล้อมในชุมชน ได้แก่ 2.1) สีจากวัสดุธรรมชาติ 2.2) สีจากพึงใจ ผลิตภัณฑ์กลุ่มเอิร์ทโทนที่ให้ความรู้สึที่เป็นธรรมชาติในการใช้สีในกลุ่มเอิร์ทโทนเป็นชุดสีที่นิยมสำหรับผู้บริโภควัยทำงานใช้แต่งตัวง่ายในหลายวาระโอกาส โดยเฉพาะการย้อมสีธรรมชาติมีส่วนช่วยในเรื่องการรักษาสิ่งแวดล้อมโดยไม่สร้างมลพิษสู่แหล่งน้ำเหมือนการย้อมสีเคมี เรื่องราวเหล่านี้สามารถสร้างคุณค่าให้ผลิตภัณฑ์จัดอยู่ในกลุ่มสินค้าแฟชั่นยั่งยืน(Sustainable Fashion) ที่กำลังได้รับความนิยมและมีมูลค่าสูง

3) เส้นใยวัสดุทอ การใช้วัสดุทอชนิดใหม่จากการใช้เส้นใยवानาข้าง ถือเป็นนวัตกรรมใหม่ที่ยังไม่มีในแหล่งอื่น จะสร้างความแตกต่างจากผลิตภัณฑ์ผ้าทอทั่วไปในท้องตลาดสามารถตั้งราคาได้สูงขึ้น

4) การแปรรูปผลิตภัณฑ์จากการวิเคราะห์เปรียบเทียบสินค้าผ้าไทยในท้องตลาด (Competitor analysis) ผลการวิเคราะห์ผลิตภัณฑ์ผ้าทอมือในท้องตลาดปัจจุบันพบว่า การแปรรูปผลิตภัณฑ์เป็นสิ่งจำเป็นเพื่อตอบสนองกลุ่มผู้บริโภค โดยผลิตภัณฑ์แปรรูปที่นิยมแบ่งเป็น 3 กลุ่มได้แก่ 4.1) เครื่องแต่งกาย 4.2) เครื่องตกแต่ง 4.3) ของแต่งบ้าน การทดลองในส่วนกระบวนการแปรรูปผ้าทอว่านางาข้างสู่ผลิตภัณฑ์เครื่องแต่งกายร่วมสมัยและผลิตภัณฑ์เครื่องตกแต่งเพื่อตอบสนองกลุ่มผู้บริโภคคนรุ่นใหม่ที่สามารถนำไปใช้ได้ในชีวิตประจำวันตามวาระโอกาสต่าง ๆ จากภาพรวมสามารถสรุปได้ว่า กลุ่มผู้บริโภคเริ่มตั้งแต่วัยทำงานขึ้นไป

ซึ่งสามารถเทียบได้กับกลุ่มผู้บริโภครุ่น Gen Y (เกิดช่วงปี 2523 – 2540) เทียบกับปัจจุบันมีอายุ 25 ปีขึ้นไปอยู่ในช่วงวัยทำงานเป็นกลุ่มที่มีความจำเป็นต้องบริโภคสินค้าเพื่อเข้าสังคมและการใช้ชีวิต เป็นกลุ่มผู้บริโภคที่มีกำลังซื้อเนื่องจากผลิตภัณฑ์จากผ้าทอมีราคาสูงกว่าผลิตภัณฑ์สำเร็จรูปจากโรงงานทั่วไป การแปรรูปผ้าทอว่านงาช้างสู่ผลิตภัณฑ์เครื่องแต่งกายร่วมสมัยถูกจัดทำและพัฒนาเป็นผลิตภัณฑ์เสื้อผ้าเครื่องแต่งกาย เครื่องตกแต่งสำหรับบุรุษและสตรีตามแนวความคิด (Concept) รูปแบบ (Style) แบบร่าง (Sketch Design) โดยผลิตต้นแบบ (Prototype) ที่เหมาะสมเป็นคอลเลกชัน โดยมีผู้เชี่ยวชาญในสาขาที่เกี่ยวข้องเป็นผู้ประเมินรูปแบบผลิตภัณฑ์จำนวน 3 ท่าน ได้ผลิตภัณฑ์เครื่องแต่งกายร่วมสมัยจำนวน 1 คอลเลกชัน (20 ชิ้นงาน) เป็นเครื่องแต่งกายร่วมสมัยสำหรับบุรุษ สตรี และเครื่องแต่งกายร่วมสมัยที่มีลักษณะสามารถสวมใส่ได้ทั้งหญิงและชาย (Unisex) ตามภาพที่ 8

ภาพที่ 8 คอลเลกชันผลิตภัณฑ์เครื่องแต่งกายร่วมสมัยจากผ้าทอว่านงาช้างให้สีจากฟังไจ
Figure 8. A Collection of Contemporary Apparel Products from Elephant Tusks
 (Sansevieria Intermedia N.E.Br.) Fabric with Fungal Dyes

ผลการวิเคราะห์การประเมินผลงานผ้าทอว่านงาช้างแปรรูป สู่ผลิตภัณฑ์เครื่องแต่งกายร่วมสมัย

จากการเก็บข้อมูลแบบสอบถามเพื่อวิเคราะห์การเพิ่มมูลค่าของผ้าทอว่านงาช้าง โดยการแปรรูปสู่ผลิตภัณฑ์เครื่องแต่งกายร่วมสมัย ในการแสดงนิทรรศการวันคล้ายวันสถาปนา วช. ครบรอบ 63 ปี จัดโดยสำนักงานการวิจัยแห่งชาติ จัดแสดง ณ สำนักงานการวิจัยแห่งชาติ ระหว่างวันที่ 25–28 ตุลาคม 2565 โดยมีผู้เข้าชมงานทั้งผู้เชี่ยวชาญและประชาชนทั่วไป จำนวน 500 คน มีการเก็บข้อมูลจากการตอบแบบสอบถามโดยการสุ่มตัวอย่างจำนวน 100 คน อยู่ในช่วงวัยทำงานจากผู้เข้าร่วมชมนิทรรศการทั้ง 4 วัน สามารถสรุปได้ตามตารางที่ 3

ตารางที่ 3 การประเมินผลงานตามวัตถุประสงค์ การได้รับความรู้ และความสนใจในผลิตภัณฑ์ผ้าทอว่านงาช้างให้สีจากฟางแปรรูปสู่ผลิตภัณฑ์เครื่องแต่งกายร่วมสมัย

ลำดับ ที่	รายการ	n = 100		ระดับ ความพึง พอใจ
		$\bar{x}$	S.D.	
1.	ได้รับความรู้ และความเข้าใจเกี่ยวกับผ้าทอจากเส้นใยว่านงาช้างย้อมสีจากฟาง	4.51	0.58	มากที่สุด
2.	ผ้าทอว่านงาช้างเหมาะสมสำหรับแปรรูปสู่ผลิตภัณฑ์เครื่องแต่งกายและเครื่องตกแต่ง	4.42	0.79	มาก
3.	สวยงามและลดลายผ้าสื่อถึงอัตลักษณ์ชุมชน	4.19	0.87	มาก
4.	รูปแบบผลิตภัณฑ์เครื่องแต่งกายร่วมสมัยสร้างมูลค่าเพิ่มและเหมาะสมสำหรับการใช้งาน	4.16	0.54	มาก
5.	สนใจซื้อผลิตภัณฑ์เครื่องแต่งกายจากผ้าทอเส้นใยว่านงาช้างของชุมชน	3.97	0.90	มาก
ผลรวม		4.25	0.74	มาก

Note. Summary of evaluation performance according to objectives knowledge and interest in contemporary apparel products from elephant tusks (Sansevieria intermedia N.E.Br.) fabric with fungal dyes

จากตารางที่ 3 สรุปผลการประเมินผลงานผ้าทอว่านางช้างให้สีจากพึงใจแปรรูปสู่ผลิตภัณฑ์เครื่องแต่งกายร่วมสมัย จากประชากรกลุ่มตัวอย่างวัยทำงานได้ว่า กลุ่มตัวอย่างมีความเข้าใจเกี่ยวกับผ้าทอจากเส้นใยว่านางช้างย้อมสีจากพึงใจในระดับมากที่สุด กลุ่มตัวอย่างมีความคิดเห็นว่าผ้าทอว่านางช้างเหมาะสมสำหรับแปรรูปสู่ผลิตภัณฑ์เครื่องแต่งกายและเครื่องตกแต่งในระดับมาก กลุ่มตัวอย่างมีความคิดเห็นว่าสีย้อมและลวดลายผ้าสื่อถึงอัตลักษณ์ชุมชนในระดับมาก กลุ่มตัวอย่างมีความคิดเห็นว่ารูปแบบผลิตภัณฑ์เครื่องแต่งกายร่วมสมัยสร้างมูลค่าเพิ่มและเหมาะสมสำหรับการใช้งานในระดับมาก และกลุ่มตัวอย่างมีความสนใจซื้อผลิตภัณฑ์เครื่องแต่งกายจากผ้าทอเส้นใยว่านางช้างของชุมชนในระดับมาก โดยผลรวมความพึงพอใจทั้งหมดอยู่ในระดับมาก

ภาพที่ 9 นิทรรศการวันคล้ายวันสถาปนา วช. ครบรอบ 63 ปี

Figure 9. The 63rd anniversary of National Research Council of Thailand exhibition

วัตถุประสงค์ที่ 3 เพื่อเสนอแนวทางการเพิ่มขีดความสามารถในการพึ่งพาตนเองของชุมชน สร้างงาน สร้างโอกาส เสริมสร้างรายได้ให้ชุมชน

วิธีการเสนอแนวทางการเพิ่มขีดความสามารถจากการให้คำปรึกษา โดยสรุปข้อมูลจากผลของแบบสอบถามการประเมินผลงานและการสังเกตสมาชิกในกลุ่มเพื่อช่วยวางแผนการพัฒนาทักษะในด้านการผลิตเพื่อเพิ่มศักยภาพการทำงาน โดยใช้กระบวนการทำงานแบบมีส่วนร่วมสามารถแบ่งหน้าที่และมีการเรียนรู้เพื่อช่วยเหลือซึ่งกันและกันในกลุ่ม เพื่อนำไปสู่การพัฒนาที่ยั่งยืนในระยะยาว โดยมีข้อเสนอแนวทางการเพิ่มขีดความสามารถในการพึ่งพาตนเองของชุมชน สร้างงาน สร้างโอกาส เสริมสร้างรายได้ให้ชุมชนดังนี้

1. การพึ่งพาตนเองจากการใช้วัตถุดิบในการผลิตที่ได้จากสิ่งแวดล้อมของชุมชน จากการใช้वानาข้าง และฝ้ายที่ปลูกได้เอง รวมถึงการย้อมสีจากวัสดุธรรมชาติรอบตัว เช่น เปลือกไม้ โคลน และฟาง ช่วยประหยัดต้นทุนในการผลิต อีกทั้งการใช้นวัตกรรมสิ่งทอจากการวิจัยในการสร้างสรรค์ผืนผ้าเพื่อให้เกิดผ้าทอเส้นีवानาข้าง ผสมผสานกับภูมิปัญญาดั้งเดิม เช่น การมัดหมี่และการทอผ้าได้เป็นผลิตภัณฑ์ที่มีรูปแบบและเรื่องเล่าใหม่ เพื่อสร้างสรรค์ผลิตภัณฑ์ชุมชนที่มีความแตกต่าง และลอกเลียนแบบได้ยาก

2. การแปรรูปผลิตภัณฑ์สินค้ากลุ่มแฟชั่นโดยเพิ่มรูปแบบสินค้าเครื่องแต่งกาย และเครื่องตกแต่งจะช่วยสร้างงานในส่วนการผลิตและโอกาสการขายสินค้าได้มากขึ้น โดยผลิตภัณฑ์แปรรูปจากผ้าทอवानาข้างย้อมสีจากฟาง จะช่วยให้ชุมชนต้นน้ำสร้างระบบการผลิตในกลุ่มสินค้าแฟชั่นยั่งยืน (Sustainable Fashion) โดยสมาชิกในกลุ่มสามารถแบ่งหน้าที่กันทำงานในแต่ละส่วนที่ตนถนัด เช่น 1) การเตรียมเส้นด้าย การมัดหมี่และการย้อมสี 2) การทอผืนผ้า 3) การสร้างแบบตัด 4) การตัดเย็บและตรวจสอบชิ้นงาน 5) การจัดจำหน่ายและดูแลลูกค้า เป็นกิจกรรมที่สมาชิกในกลุ่มสามารถทำได้เองทั้งหมด

3. การผลิตสินค้าเครื่องแต่งกายและเครื่องตกแต่งเพื่อจัดจำหน่ายควรทำการออกแบบผลิตภัณฑ์เป็นคอลเลกชันเพื่อช่วยลดต้นทุนการผลิต ตั้งแต่การให้วัตถุดิบ เวลาและค่าแรง โดยสมาชิกสมควรมีการวางแผนการผลิตอย่างเป็นขั้นตอน มีการแบ่งหน้าที่รับผิดชอบกันในกลุ่ม มีกำหนดเวลาที่ชัดเจน เช่นการเตรียมวัตถุดิบสำหรับการย้อมผ้าให้พอตามจำนวนที่ต้องการเนื่องจากหากทำการย้อมสีหลายครั้งจะได้ผืนผ้าสีไม่สม่ำเสมอ อีกทั้งการวางแผนการตัดเย็บครั้งละจำนวนมากขึ้น สามารถลดต้นทุนทั้งด้านเวลา วัตถุดิบ และค่าสร้างแพทเทิร์นได้ การนำเสนอสินค้าเป็นคอลเลกชัน จะสร้างโอกาสในการขายได้จำนวนมากขึ้น เช่นลูกค้าต่อคนจะซื้อสินค้ามากกว่า 1 ชิ้น เช่น เสื้อ กางเกง หมวก หรือกระเป๋า ที่เข้าชุดกัน

4. ควรออกแบบผลิตภัณฑ์ตามความนิยมของกลุ่มเป้าหมายผู้บริโภควัยทำงาน (Gen Y) ซึ่งสามารถสื่อสารการตลาดออนไลน์ได้ อีกทั้งเป็นกลุ่มผู้บริโภคที่มีกำลังซื้อสูง โดยการศึกษาแบบสินค้าที่นิยมตามเทรนด์แฟชั่นจากสื่อต่าง ๆ จากช่องทางที่ผู้บริโภควัยทำงาน นิยมใช้ เช่น แอปพลิเคชัน Instagram, Facebook, Tiktok อีกทั้งยังเป็นช่องทางในการติดต่อสื่อสารกับลูกค้าโดยตรง ส่งเสริมกิจกรรมในชุมชนด้วยการผลักดันให้เด็ก ๆ ลูกหลาน สมาชิกกลุ่มได้มีส่วนร่วมในกิจกรรมส่งเสริมการขายสินค้าผ่านช่องทางออนไลน์ดังกล่าวเป็น แนวทางในการสร้างรายได้ให้ชุมชนได้มากขึ้น

อภิปรายผลการวิจัย

โครงการวิจัยเรื่องการพัฒนาผลิตภัณฑ์เครื่องแต่งกายร่วมสมัยจากผ้าทอवानางช้างให้สี จากฟังโจ ชุมชนบ้านหนองนางค้อน จังหวัดนครพนม สามารถอภิปรายผลในส่วนการออกแบบ ลวดลายผ้าทอจากเส้นใยवानางช้างให้สีจาก ฟังโจจากอัตลักษณ์ท้องถิ่นโดยการเปรียบเทียบ ลวดลายผ้าผลผลิตจากงานวิจัยกับผ้าไทยลายอัตลักษณ์อื่น ๆ จาก ภาคตะวันออกเฉียงเหนือ จากหนังสือ “ลวดลายผ้า ภูมิศิลป์จากท้องถิ่นสู่สากล” (Ministry of Culture, 2022) พบว่าผ้า ไทยลายอัตลักษณ์จากภาคตะวันออกเฉียงเหนือมีโครงสร้างและเทคนิควิธีการทอที่ย้อมที่คล้ายกัน แต่จะสร้างความแตกต่างกันในแต่ละท้องถิ่นด้วยลวดลายโดยการบอกเล่าเรื่องราวในแต่ละ ท้องถิ่นนั้น ๆ ด้วยสัญลักษณ์และการจัดองค์ประกอบแม่ลายที่แตกต่างกัน อีกทั้งมีการใช้เส้นใย วัสดุที่นิยมแตกต่างกันไปตามแต่ละชุมชน โดยวัสดุทอหลักที่นิยมใช้ ได้แก่ เส้นไหมและเส้นฝ้าย ซึ่งเป็นวัสดุที่สามารถผลิตได้เองหรือหาได้ง่ายในท้องถิ่น การออกแบบและพัฒนาลวดลาย ผ้าทอจากเส้นใยवानางช้างและสร้างสรรค์ลวดลายอัตลักษณ์ท้องถิ่น ได้รูปแบบลวดลายผ้า อัตลักษณ์ชุมชนบ้านหนองนางค้อน ที่ทางวิสาหกิจชุมชนสามารถผลิตผลงานได้เองตั้งแต่วัสดุ ทอคือฝ้ายและเส้นใยवानางช้าง อีกทั้งสามารถผลิตซ้ำสำหรับจัดจำหน่ายและแปรรูปให้ เหมาะกับบริบทการบริโภคเครื่องนุ่งห่มของสังคมปัจจุบัน

การแปรรูปผ้าทอวานางช้างสู่ผลิตภัณฑ์เครื่องแต่งกายร่วมสมัยจากการใช้วัสดุสิ่งทอ ชนิดใหม่เพิ่มมูลค่าของผ้าทอเป็นการนำเสนอรูปแบบสินค้าที่มีเรื่องราวการผลิต ผลิตภัณฑ์ แบบยั่งยืน สอดคล้องกับแนวคิดแฟชั่นอย่างยั่งยืน (Sustainable Fashion) ของวิวัฒน์ หิรัญ พฤกษ์ ซึ่งมีกระบวนการสำคัญ 2 ด้าน คือ 1) การเลือกวัสดุเพื่อพัฒนาผลิตภัณฑ์ที่ยั่งยืน 2) การผลิตและบริโภคอย่างยั่งยืน (Hiranpruek, 2014) โดยที่กระบวนการผลิตทั้งหมดเริ่ม ตั้งแต่การเพาะปลูกวัสดุทอจนถึงการแปรรูปผลิตภัณฑ์แฟชั่นสามารถทำได้เองในชุมชน อีกทั้ง ผลงานวิจัยสอดคล้องกับงานวิจัยของ วิจิตรา เตียววามิชัย เรื่องการศึกษาและพัฒนาการ

ออกแบบโครงสร้างลวดลายผ้าทอมือโยกัญชงผสมไหมสำหรับเครื่องแต่งกายสุภาพสตรี (Diewwanit, 2015) ที่อธิบายเกี่ยวกับการสร้างสรรค์ลวดลายผ้าทอมือโดยการสร้างผิวสัมผัสบนพื้นผ้าสร้างความแตกต่างของผลิตภัณฑ์เพื่อเพิ่มมูลค่าให้กับสินค้าในกลุ่มแฟชั่นเครื่องแต่งกายสุภาพสตรีเพื่อสร้างอัตลักษณ์ตราสินค้าแบบใหม่ที่ลอกเลียนแบบได้ยาก

การวิจัยครั้งนี้จะเป็นการเสนอแนวทางการเพิ่มขีดความสามารถในการพึ่งพาตนเองของชุมชน สร้างงาน สร้างโอกาส เสริมสร้างรายได้ให้ชุมชนในท้องถิ่น จากการพัฒนาผลผลิตต่อยอดผลการวิจัยในเชิงพาณิชย์ สอดคล้องกับงานวิจัยของ สุรเดช อีระกุล ที่ทำการศึกษาและพัฒนาโครงสร้างลวดลายผ้าไหมออร์แกนิก สำหรับเครื่องแต่งกาย ของกลุ่มรักทอไหมออร์แกนิก อำเภอบ้านไร่ จังหวัดอุทัยธานี เพื่อเป็นการพัฒนาสินค้าของชุมชนให้มีความแตกต่าง โดยใช้เส้นใยโครงสร้างการทอ และลวดลาย ทอเป็นพื้นผ้า พัฒนาสู่เครื่องแต่งกาย เพื่อสร้างสรรค์อัตลักษณ์ตราสินค้าของชุมชนผู้ผลิตผ้าทอมือ เป็นแนวทางในการพัฒนาสินค้าของชุมชน (Teerakul, 2015) นอกเหนือจากประโยชน์ที่ได้จากการถ่ายทอดความรู้สู่ชุมชนแล้วนั้น ผลผลิตลวดลายผ้าอัตลักษณ์และเทคนิคการย้อมสีชุมชนบ้านหนองนางดอนทางชุมชนสามารถผลิตซ้ำอย่างมีแบบแผนเพื่อการจำหน่ายเป็นผลิตภัณฑ์ของใช้ของฝากจากชุมชน อีกทั้งลวดลายยังสามารถประยุกต์ต่อไปได้อีกหลากหลายแพทเทิร์น สร้างความแตกต่างจากผ้าทอของชุมชนอื่นได้อย่างชัดเจน และการแปรรูปผ้าทอว่างงานเข้าสู่ผลิตภัณฑ์เครื่องแต่งกายร่วมสมัยจะสามารถเพิ่ม กลุ่มเป้าหมายผู้บริโภคที่เป็นคนรุ่นใหม่ที่มีความต้องการบริโภคสินค้าผ้าไทยได้ (Setthakriankrai, 2013)

ข้อเสนอแนะจากการวิจัย

กระบวนการทำงานวิจัยในครั้งนี้สามารถใช้เป็นต้นแบบการทำงานสำหรับชุมชนอื่น ๆ ที่ต้องการพัฒนาผลิตภัณฑ์ชุมชนเพื่อสร้างความแตกต่าง โดยการทำงานวิจัยในครั้งต่อไปควรทำโครงการชุดการวิจัยผสมผสานความรู้ในด้านการตลาดและการขายสินค้าที่สามารถต่อยอดกระบวนการผลิตแพ็คเกจและสิ่งทอเพื่อสร้างความยั่งยืนสู่ชุมชนผู้ผลิตต้นน้ำ

เอกสารอ้างอิง

- Boonla, S. (2010). *Knowledge of weaving fabrics*. Bangkok: Vista Interprint.
- Chimpanao, P. (2008). *Design of Weaving Patterns by Computer Program*. Chiang Mai: Wanida Printing.

- Diewwanit, W. (2015). *Study and development of patterned structure of hand-woven hemp-fiber blended silk fabric for Ladies' wear*. (Master's Thesis). Srinakharinwirot University, Bangkok.
- Hiranpruek, W. (2014). *Sustainable fashion. New attitudes towards adapting Thai fashion*. Bangkok: Textile Institute.
- Office of the Permanent Secretary, Ministry of Culture. (2022). *Garment art from local to international by the Ministry of Culture*. Bangkok: Printing Office Veterans Welfare Organization under the royal patronage.
- Setthakriengkrai, A. (2013). *Green Textile Innovation*. Bangkok: Office of Industrial Management.
- Somnuk Sangnu, S. (2005). *Fabric structure and properties*. Bangkok: Rajamangala University of Technology Thanyaburi Faculty of Engineering Department of Textile Engineering.
- Subsrisunjai, W. (2015). *Fashion design identity by using the brand archetype concept*. (Doctoral Dissertation). Faculty of Fine and Applied Arts Chulalongkorn University, Bangkok.
- Teerakul, S. (2015). *The study and development of Eri-silk textile construction for fashion case study of Tuck Tor Mai Eri Cluster, Ban Rai District*. (Master's Thesis). Srinakharinwirot University, Bangkok.
- WangYang Subdistrict Administrative Organization (n.d.). Retrieved from <https://www.wangyang-sao.go.th>

ภาพสะท้อนความเชื่อของชาวจีนที่ปรากฏอยู่ในความหมาย
คำกลอนคู่บริเวณป้ายจารึกของหลุมฝังศพ
สุสานวัดพนัญเชิง จังหวัดพระนครศรีอยุธยา

The Reflection of Chinese Beliefs in Couplets from Tombstones
at Wat Phananchoen Cemetery in Ayutthaya

ธัญญารัตน์ มะลาศรี¹

Tanyarat Malasri

E-mail: Tanyarat_mls@mju.ac.th

กนกพร นุ่มทอง²

Kanokporn Numtong

Received: June 15, 2023

Revised: December 12, 2023

Accepted: December 12, 2023

¹อาจารย์ประจำสาขาวิชาภาษาไทยและภาษาตะวันออก คณะศิลปศาสตร์ มหาวิทยาลัยแม่โจ้

Lecturer, Department of Thai and Eastern Languages Faculty of Liberal Arts Maejo University

²รองศาสตราจารย์ ดร. คณะมนุษยศาสตร์ ภาควิชาภาษาตะวันออก สาขาวิชาภาษาตะวันออก มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์

Associate Professor Dr., Department of Eastern Languages, Faculty of Humanities, Kasetsart University

บทคัดย่อ

บทความวิจัยนี้มุ่งศึกษาภาพสะท้อนความเชื่อของชาวจีนที่ปรากฏอยู่ในความหมายคำกลอนคู่บริเวณป้ายจารึกของหลุมฝังศพ สุสานวัดพนัญเชิง จังหวัดพระนครศรีอยุธยา เพื่อศึกษาภาพสะท้อนในด้านความเชื่อของชาวจีน โดยการรวบรวมคำกลอนคู่ทั้งหมดที่ปรากฏอยู่บริเวณป้ายจารึกของหลุมฝังศพ ในสุสานวัดพนัญเชิง จังหวัดพระนครศรีอยุธยา จำนวน 595 หลุม ปรากฏจำนวนทั้งสิ้น 21 คำกลอน จากนั้นวิเคราะห์ความด้วยวิธีการวิเคราะห์เนื้อหา (Content analysis) และจำแนกคำกลอนคู่ตามความเชื่อของชาวจีนที่ปรากฏ ผลการวิจัยพบว่าภาพสะท้อนความเชื่อของชาวจีนที่ปรากฏอยู่ในคำกลอนคู่บริเวณป้ายจารึกของหลุมฝังศพในสุสานวัดพนัญเชิง จังหวัดพระนครศรีอยุธยา สามารถแบ่งออกเป็น 3 ด้าน ได้แก่ 1) คำกลอนคู่ที่สะท้อนถึงการสร้างสุสานตามหลักภูมิพยากรณ์ฮวงจุ้ย จำนวน 8 คำกลอนคู่ คิดเป็นร้อยละ 38.10 2) คำกลอนคู่ที่สะท้อนถึงการสวดดีเกียรติคุณของบรรพบุรุษและวงศ์ตระกูล จำนวน 7 คำกลอนคู่ คิดเป็นร้อยละ 33.33 3) คำกลอนคู่ที่สะท้อนถึงความเชื่อของโลกหลังความตาย จำนวน 6 คำกลอนคู่ คิดเป็นร้อยละ 28.57 ซึ่งคำกลอนคู่เหล่านี้แฝงไว้ซึ่งภาพสะท้อนความเชื่อของชาวจีนในด้านต่าง ๆ ได้แก่ 1) ภาพสะท้อนความตายตามปรัชญาขงจื้อ ปรัชญาเต๋า และพระพุทธศาสนา 2) ภาพสะท้อนแนวคิดการดำเนินชีวิตตามหลักธรรมชาติของปรัชญาเต๋า 3) ภาพสะท้อนความเชื่อเกี่ยวกับฮวงจุ้ย คำกลอนคู่เหล่านี้แสดงให้เห็นว่า ชาวไทยเชื้อสายจีนในประเทศไทยเข้าใจรากเหง้าทางวัฒนธรรมของตนเอง เข้าใจความสัมพันธ์ระหว่างตนเอง ธรรมชาติ และสังคม

คำสำคัญ: ความเชื่อของชาวจีน คำกลอนคู่ ป้ายจารึก หลุมฝังศพ สุสานวัดพนัญเชิง

Abstract

This research paper intends to study the reflection of Chinese beliefs through the couplets that appear on tombstones at Wat Phananchong cemetery in Ayutthaya. It studies 21 couplets from 595 tombstones and performs a content analysis of each one of them. We categorize them into 3 main categories, which are: 1. Couplets that reflect the main principles of feng shui, which are 8 out of the total 21 couplets (38.10%); 2. Couplets that reflect

the honor of ancestors and families, which are 7 out of the total 21 couplets (33.33%); and 3. Couplets that reflect life after death, which are 6 out of the total 21 couplets (28.57%). These couplets also reflect different aspects of Chinese beliefs such as 1. Life after death according to the Confucian philosophy, Taoist philosophy, and Buddhism; 2. The reflection of the concept of living according to the natural principles of the Taoist philosophy, and 3. The principles and beliefs of feng shui. These couplets show that Thai-Chinese descendants in Thailand understand their cultural roots and beliefs as well as their relations to nature and society.

Keywords: Chinese belief, couplet, tombstone, tomb, Wat Phananchong cemetery

บทนำ

จากหลักฐานทางประวัติศาสตร์พบว่า ชาวจีนได้เดินทางเข้ามาในดินแดนอยุธยา ตั้งแต่สมัยก่อนสุโขทัยแล้ว ซึ่งสอดคล้องกับ Kasetsiri (1999, p. 125) เห็นว่ามีร่องรอยหลักฐานที่แสดงให้เห็นว่าชาวจีนอาจจะเข้ามาในดินแดนที่ต่อมากลายเป็นอยุธยาตั้งแต่ก่อนสมัยสุโขทัย ในสมัยอยุธยาตอนต้น อิทธิพลของจีนในสยามน่าจะมีมากพอสมควร ดังที่ปรากฏในจิตรกรรมฝาผนังกรุปรางค์วัดราชบูรณะที่สร้างขึ้นในสมัยเจ้าสามพระยา พ.ศ. 1967 และต่อมาก็มีหลักฐานถึงถิ่นที่อยู่ของชาวจีนในย่านถนนหลายแห่งของเมืองพระนครศรีอยุธยา อย่างชัดเจน ชาวจีนที่เข้ามาในสมัยแรกนั้นส่วนใหญ่เป็นชาวจีนฮกเกี้ยนจากมณฑลฝูเจี้ยน

ในสมัยอยุธยาตอนปลาย Skinner (2005, p. 17) ได้วิเคราะห์ว่า มีการจ้างให้ชาวจีนเป็นข้าราชการ ผู้บริหารและผู้ควบคุมการค้าและภาษี และในช่วงก่อนกรุงแตกก็มีชาวจีนจำนวนมากได้รับการแต่งตั้งให้ไปช่วยป้องกันพื้นที่นอกกำแพงเมืองด้านตะวันออกเฉียงใต้และชาวจีนสยามในสมัยอยุธยา ยังคงใช้ชีวิตอยู่ตามชุมชนรอบเมืองเก่าต่อมาตราบเท่าทุกวันนี้

ชาวจีนในอยุธยาหลังกรุงแตกถึงตันรัตนโกสินทร์ Chaiya (2018, p. 6) ได้กล่าวว่า ภายหลังกรุงศรีอยุธยาแตกจากการพ่ายแพ้สงครามต่อพม่าในปี พ.ศ. 2310 เมืองพระนครถูกทิ้งร้าง มีการสันนิษฐานว่าชาวจีนจากกรุงเก่าส่วนหนึ่งได้อพยพเคลื่อนย้ายไปอาศัยใน

ราชธานีแห่งใหม่ในสมัยกรุงธนบุรีและรัตนโกสินทร์ตอนต้นด้วย แต่ก็ยังคงมีชาวจีนในชุมชนเก่าสมัยพระนครศรีอยุธยาอาศัยอยู่ในชุมชนรอบเกาะเมืองต่อมาด้วยเช่นกัน

Prepremjaio (2014, pp. 11-16) ยังได้อธิบายว่าแม้เมืองกรุงเก่าได้สิ้นสภาพความเป็นเมืองหลวงแล้ว แต่เมืองกรุงเก่ายังเป็นเมืองที่อุดมสมบูรณ์มาก จึงมีราษฎรตั้งบ้านเรือนอาศัยอยู่อย่างต่อเนื่องตามปากคลองสำคัญ ๆ และจุดบรรจบของแม่น้ำสายต่าง ๆ บริเวณรอบเมืองเก่าพระนครศรีอยุธยา โดยในบริเวณทิศเหนือเป็นแหล่งชุมชนสำคัญตั้งแต่สมัยกรุงศรีอยุธยา และบริเวณทิศใต้มีชุมชนอาศัยอยู่หลายเชื้อชาติ ทั้งไทย จีน มุสลิม และญวน สำหรับชุมชนชาวจีนที่เริ่มเข้ามาในสมัยรัชกาลที่ 1 จะอยู่หนาแน่นในบริเวณทิศใต้ของเกาะเมืองแถบวัดพนัญเชิง วัดนางกุย และวัดบางกะจะ

จะเห็นได้ว่าชาวจีนอยู่คู่กับอยุธยามายาวนาน ตั้งแต่สมัยสุโขทัยกระทั่งถึงปัจจุบัน กระทั่งเข้ามาตั้งรกรากอยู่ในพื้นที่และได้มีการแต่งงานอยู่กินกับชาวไทย ซึ่งชุมชนชาวจีนเริ่มเข้ามาตั้งถิ่นฐานอยู่อย่างแน่นหนาในสมัยรัชกาลที่ 1 ในบริเวณทิศใต้ของเกาะเมืองแถบวัดพนัญเชิง วัดนางกุย และวัดบางกะจะ ซึ่งเป็นบริเวณแถบวัดพนัญเชิงวรวิหาร ทำให้อยุธยามีสุสานของชาวไทยเชื้อสายจีน ตั้งอยู่ฝั่งตรงข้ามของวัดดังกล่าว

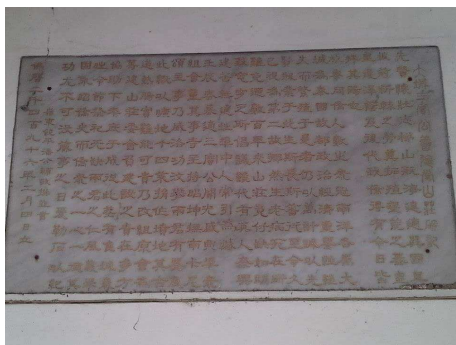
จากคำแปลบนป้ายหินอ่อนที่จารึกไว้ในศาลาที่ตั้งศพของสุสานวัดพนัญเชิง (เชียงเต็กตึง) ได้กล่าวไว้ว่า สุสานวัดพนัญเชิงตั้งอยู่บริเวณตรงข้ามกับวัดพนัญเชิงวรวิหาร จังหวัดพระนครศรีอยุธยา สร้างขึ้นในปี พ.ศ. 2496 มีพื้นที่จำนวน 14 ไร่ เดือน มีนาคม พ.ศ. 2495 ปีมะโรง ชาวจีนกลุ่มหนึ่งที่ดำริจะสร้างสุสานก็ได้รวบรวมกลุ่มไปกราบเรียนท่านเจ้าคุณพระโบราณคณิสสร (แก สุมน) ซึ่งเป็นเจ้าอาวาสวัดพนัญเชิง ซึ่งท่านได้มีเมตตาตามอบที่ดินฝั่งตรงข้ามวัดพนัญเชิง ให้ชาวจีนได้จัดสร้างสุสานสำหรับฝังศพ Pattaphong Chuenboon and Phat Taengphan (personal communication, June 26, 2022) ทำให้ลูกหลานชาวจีนได้มีที่พักพิงร่างสังขารของบรรพบุรุษ ผู้ล่วงลับและมีการเซ่นไหว้ในเทศกาลต่าง ๆ สุสานแห่งนี้มีจำนวนหลุมฝังศพทั้งหมด 1,200 หลุม และหลุมฝังศพไร้ญาติอีกกว่า 2,000 หลุม ซึ่งภายในสุสานจะมีศาลปะกังซึ่งทำหน้าที่ดูแลสุสาน อีกทั้งพิธีล้างป่าช้ามีมาตั้งแต่มีการสร้างสุสานแห่งนี้ในปี พ.ศ. 2496 โดยมีการล้างป่าช้าครั้งสุดท้ายในปี พ.ศ. 2543 Somsak Phaktham (personal communication, June 25, 2022) จากการสำรวจพื้นที่รอบ ๆ สุสานแห่งนี้จะเห็นได้ว่า ด้านหน้าอีกฝั่งหนึ่งของสุสาน เป็นที่ตั้งของวัดขอม ซึ่งเป็นวัดเก่าแก่ที่มีมาแต่เดิมก่อนที่จะมีการสร้างสุสานขึ้น เดิมวัดนี้เคยเป็นศูนย์รวมจิตใจและเป็นที่

ประกอบพิธีกรรมทางศาสนาของชุมชนในชุมชน นอกจากนี้บริเวณนี้น่าจะมีป่าช้าที่ใช้ในการฝังศพของคนไทยในสมัยนั้นอยู่ก่อนที่จะมีการสร้างสุสานแห่งนี้ขึ้น จึงทำให้บริเวณนี้เป็นที่ฝังศพทั้งของคนไทยและคนจีนในอดีตและเรื่อยมาจนถึงปัจจุบัน Pattaphong Chuenboon and Phat Taengphan (personal communication, June 26, 2022)

ภาพที่ 1 ทางเข้าสู่สุสานวัดพนัญเชิง

Figure 1. Entrance to Wat Phanan Choeng cemetery

ภาพที่ 2 จารึกประวัติสุสานวัดสุสานวัดพนัญเชิง

Figure 2. Inscription on the history of the cemetery, Phananchoen Temple cemetery

ภาพที่ 3 ศาลแปะกง

Figure 3. Paekong Shrine

ภาพที่ 4 วัดขอม

Figure 4. Khmer temple

จะเห็นว่าสุสานวัดพนัญเชิงเป็นเสมือนสายสัมพันธ์ของทั้งชาวไทยและชาวจีนที่อาศัยอยู่ในจังหวัดพระนครศรีอยุธยา สะท้อนความเชื่อของชาวจีนที่มีมาแต่เดิม และยังคงนำติดตัวมายึดถือปฏิบัติในแผ่นดินไทย และปลูกฝังแนวคิดดังกล่าวจากรุ่นสู่รุ่น ซึ่งความเชื่อเรื่อง

การฝังศพของชาวจีนยึดถือปฏิบัติกันมาอย่างยาวนาน ทำให้มีสุสานฝังศพของชาวจีนเกิดขึ้นตามชุมชนที่มีชาวจีนตั้งถิ่นฐานอยู่ โดยแต่ละหลุมศพจะมีป้ายหินจารึกชื่อผู้ตายที่หน้าหลุมและข้อความอื่น ๆ ได้แก่ ชื่อเจ้าของหลุมที่เกิดเมืองจีน วันเดือนปีที่สร้าง และมีคำกลอนคู่แสดงการสวดดีคุณความดีของบรรพชนผู้ล่วงลับและวงศ์ตระกูล การอบรมสั่งสอนอนุชนรุ่นหลังให้ประพฤติปฏิบัติตามหลักทำนองคลองธรรม ตลอดจนการชื่นชมความงามของธรรมชาติและสรรงสวรรค์

ผู้วิจัยต้องการศึกษาภาพสะท้อนความเชื่อ ของชาวจีนที่ปรากฏอยู่ในคำกลอนคู่³ บริเวณป้ายจารึกของหลุมฝังศพภายในสุสานวัดพนัญเชิง จังหวัดพระนครศรีอยุธยา ซึ่งคำกลอนคู่เหล่านี้ถือเป็นหลักฐานทางประวัติศาสตร์ที่ทรงคุณค่าควรแก่การศึกษา ผู้วิจัยจึงศึกษาโดยการสำรวจ รวบรวม และวิเคราะห์ภาพสะท้อนของคำกลอนคู่ดังกล่าว โดยมุ่งให้เกิดประโยชน์ในด้านจีนศึกษาและวัฒนธรรมจีนในท้องถิ่น

การทบทวนวรรณกรรมเกี่ยวกับภาพสะท้อนความเชื่อของชาวจีนที่ปรากฏอยู่ในความหมายคำกลอนคู่ บริเวณป้ายจารึกของหลุมฝังศพ สุสานวัดพนัญเชิง จังหวัดพระนครศรีอยุธยา ผู้วิจัยได้ค้นคว้าและรวบรวมเอกสารและงานวิจัยต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้อง โดยแยกเป็น 1) แนวคิดเกี่ยวกับประเพณีฝังศพของชาวจีน 2) แนวคิดเกี่ยวกับชีวิตและความตายของชาวจีน 3) แนวคิดเกี่ยวกับความเชื่อเรื่องฮวงจุ้ย (風水) 4) แนวคิดที่เกี่ยวข้องกับคำกลอนคู่ ดังนี้

1. งานเขียนที่อธิบายถึงแนวคิดเกี่ยวกับประเพณีฝังศพของชาวจีน ได้แก่

Kongthae (2017, p. 2281) ได้ศึกษาวิจัยเรื่องประเพณีการจัดงานศพและฝังศพของคนไทยเชื้อสายจีนในจังหวัดมหาสารคาม ผลการศึกษาพบว่า ชาวไทยเชื้อสายจีนในจังหวัดมหาสารคาม ส่วนใหญ่เป็นคนจีนเชื้อสายแต้จิ๋ว ซึ่งประเพณีการจัดงานศพ และการฝังศพถือเป็นประเพณีสำคัญที่แสดงถึงความเคารพและความกตัญญู โดยเชื่อว่าสุสานที่ฝังศพ

³มู่เหลียน (墓联) หรือคำกลอนคู่ที่ปรากฏอยู่ในป้ายจารึกของสุสาน ถือเป็นเอกลักษณ์ของวัฒนธรรมจีน เป็นการผสมผสานองค์ประกอบทั้งสี่ ได้แก่ คำกลอนภาษาจีน วัฒนธรรมจีน ศิลปะการเขียนพู่กันจีน และศิลปะการสร้างสรรค์ผลงาน ซึ่งถือเป็นสัญลักษณ์ที่พบเห็นในวัฒนธรรมจีน ที่มา: Tian Zhaoyuan. (2019). The origin of couplets. Retrieved 20 November 2023, From https://www.gov.cn/govweb/fwxx/cjtbch/content_520261.htm

จะต้องมีภูเขาและน้ำ ดังนั้น การฝังศพของชาวไทยเชื้อสายจีนในจังหวัดมหาสารคาม จะนำศพมาฝังที่ฮวงซุ้ยบ้านไผ่ จังหวัดขอนแก่น จะเห็นได้ว่า บริบทของจังหวัดพระนครศรีอยุธยา มีความคล้ายคลึงกับบริบทของจังหวัดมหาสารคาม คือชาวไทยเชื้อสายจีนส่วนใหญ่มีเชื้อสายแต้จิ๋ว อีกทั้งลักษณะภูมิประเทศก็ไม่มีภูเขาเช่นเดียวกัน แต่จังหวัดพระนครศรีอยุธยาก็มีสุสานของชาวไทยเชื้อสายจีน แม้ว่าชาวจีนจะเชื่อว่าการสุสานซึ่งเป็นที่ฝังศพของผู้ตายต้องเน้นถึงความสำคัญของธรรมชาติ 2 สิ่ง คือภูเขาและแม่น้ำก็ตาม

Thongkrajai (2017, p. 2291) ได้ศึกษาเรื่องการสื่อความหมายทางวัฒนธรรมผ่านพิธีกรรมของชาวไทยเชื้อสายจีนในจังหวัดมหาสารคาม ผลการศึกษาพบว่า ประเพณีวันเซ็งเม้งและวันสารทจีน มีความสำคัญต่อชาวไทยเชื้อสายจีน เป็นประเพณีเกี่ยวกับการไหว้บรรพบุรุษ และสื่อความหมายในด้านความเชื่อเกี่ยวกับเจ้าที่ ความเชื่อเรื่องผีบรรพบุรุษ และความเชื่อในเรื่องของสุสาน จะเห็นได้ว่า วันเซ็งเม้งและวันสารทจีน เป็นเสมือนเครื่องสื่อความหมายทางวัฒนธรรม และเชื่อมโยงกับแนวคิดเรื่องความกตัญญูที่มีต่อบรรพบุรุษของชาวจีน

Supathit, Boonkead, & Young Phet (2017, p. 324) ได้ศึกษาเรื่องพิธีกรรมศพของคนไทยเชื้อสายจีนในจังหวัดชลบุรี ผลการศึกษาพบว่า พิธีกรรมศพนั้นชาวจีนนำความเชื่อของลัทธิขงจื้อและลัทธิเต๋า มาผสมผสานกัน กล่าวคือ ลัทธิขงจื้อสอนให้บุตรหลานมีความกตัญญูต่อบรรพบุรุษ ชาวจีนจึงต้องฝังศพเท่านั้น เนื่องจากการฝังศพสามารถจารึกชื่อแซ่และคุณความดีของบรรพบุรุษไว้ที่หน้าฮวงซุ้ย ส่วนลัทธิเต๋าสอนในเรื่องธรรมชาติ การหาฮวงซุ้ยจึงต้องหาทำเลที่เหมาะสมและสามารถเกื้อกูลให้บุตรหลานมีโชคลาภในอนาคต เมื่อชาวจีนได้รับคติพุทธศาสนานิกายมหายานเข้าไว้จึงมีการจัดศาสนพิธีขึ้น จะเห็นได้ว่าประเพณีฝังศพของชาวจีนยังคงอยู่คู่กับชาวไทยเชื้อสายจีนสืบมากระทั่งปัจจุบันนี้ ถือเป็นการแสดงความเคารพและความกตัญญูต่อบิดา มารดา ตามแนวความเชื่อของลัทธิขงจื้อและลัทธิเต๋า รวมไปถึงคติความเชื่อของพระพุทธศาสนานิกายมหายาน

2. แนวคิดเกี่ยวกับชีวิตและความตายของชาวจีน ได้แก่

Kotphuthon and Chaitawee (2015, p. 12) ได้ศึกษาเรื่องหลักจริยศาสตร์ของขงจื้อ ผลการวิจัยพบว่า ขงจื้อ เน้นเรื่องความกตัญญู ให้ลูกหลานกตัญญูต่อพ่อแม่ผู้มีพระคุณ เคารพเลี้ยงดู เมื่อท่านสิ้นชีวิต กระทำพิธีศพให้เหมาะสม สังเวีย กราบบูชาวิญญาณบรรพบุรุษ จะเห็นได้ว่า ชาวจีนยึดถือเรื่องความกตัญญูต่อบิดา มารดา ลูกหลานมีหน้าที่ต้อง

แทนคุณตามแนวคิดพื้นฐานทางจริยศาสตร์ ซึ่งชาวจีนและชาวไทยเชื้อสายจีนยังคงยึดถือกันมากระทั่งปัจจุบันนี้

3. แนวคิดเกี่ยวกับความเชื่อเรื่องฮวงจุ้ย (風水) ได้แก่

Thongkamsamud (2011, p. 1) ได้ศึกษาวิจัยเรื่อง สารสำคัญเชิงวิทยาศาสตร์ในคติความเชื่อฮวงจุ้ย “ฮวงจุ้ย” คือศาสตร์และศิลป์ของชาวจีนโบราณในการจัดสภาพแวดล้อมจากการศึกษาพบว่า ข้อปฏิบัติของฮวงจุ้ยนั้นเป็นผลมาจากเหตุปัจจัยในด้านของสภาพอากาศ สภาพพื้นที่ และสภาพสังคมและวัฒนธรรมของจีน จะเห็นได้ว่าฮวงจุ้ยเป็นศาสตร์ของชาวจีนเกี่ยวกับการจัดการสภาพแวดล้อม เพื่อลดปัญหาของสภาพอากาศ สภาพพื้นที่ สภาพสังคมและวัฒนธรรม

Satjawatcharaphong et. al. (2014, p. 217) ได้ศึกษาเรื่องแนวทางการออกแบบกายภาพ สำหรับโครงการเพื่อการเก็บอัฐิ ผลการวิจัยพบว่า ชาวไทยเชื้อสายจีนมีความเชื่อเรื่องการเลือกทำเลฮวงจุ้ย จะเห็นได้ว่า แนวคิดเรื่องฮวงจุ้ยของชาวจีนมีความเกี่ยวข้องกับพิธีฝังศพของชาวจีน โดยเฉพาะในการเลือกตำแหน่งที่ตั้งของหลุมฝังศพ

Charoenvorakiet and Sungrusa (2015, p. 1720) ได้ศึกษาเรื่องฮวงจุ้ย: ความเชื่อ ความรู้ และอำนาจในการจัดการ และการสร้างพื้นที่ทางสังคม ผลการวิจัยพบว่า การก่อรูปของฮวงจุ้ยในสังคมไทยได้ ได้รับการถ่ายทอดมาจากคนไทยเชื้อสายจีน โดยเชื่อว่าการอยู่อาศัยในทำเลที่ดี ฮวงจุ้ยที่ดี จะทำให้การทำงานสำเร็จ ครอบครัวมีความสุข จะเห็นได้ว่า ฮวงจุ้ยเป็นศาสตร์ในการเลือกที่อยู่ให้กับคนตาย ซึ่งส่งผลต่อคนรุ่นหลังที่ยังมีชีวิตอยู่

Yothinsirikun (2018, p. 120) ได้ศึกษาวิจัยเรื่องสิริมงคลจีนกับความเชื่อตามศาสตร์ฮวงจุ้ย ของชาวไทยเชื้อสายจีนในชุมชนเยาวราช ผลการวิจัยพบว่า ชาวไทยเชื้อสายจีนในชุมชนเยาวราชใช้สิริมงคลจีนทั้งภายนอกและภายในที่อยู่อาศัย เพื่อเป็นเครื่องยึดเหนี่ยวจิตใจ และสร้างความเชื่อมั่นในการประกอบการค้าจะเห็นได้ว่าชาวไทยเชื้อสายจีนในชุมชนเยาวราชยังคงยึดถือความเชื่อเรื่องฮวงจุ้ยและนำสิ่งของที่เป็นสิริมงคลมาเสริมในเรื่องของ ฮวงจุ้ย

4. แนวคิดที่เกี่ยวข้องกับคำกลอนคู่ ได้แก่

Mingmitsupaporn (2004, p. 1) การศึกษาภาพสะท้อนของคำกลอนคู่ (หม่อฮั่วกลั่น) ในเขตอำเภอเมือง จังหวัดราชบุรี จากการศึกษาพบว่า การใช้ความหมายโดยตรงกล่าวถึงเรื่องกฎหมายและศีลธรรม ส่วนการใช้ความหมายโดยเปรียบกล่าวถึงเรื่องธรรมชาติ

ทิศ คุณความดีและสถานที่ การวิจัยนี้ยังสะท้อนให้เห็นความคิดและความเชื่อความเป็นอยู่ของคนไทยเชื้อสายจีนด้วย จะเห็นว่าคำกลอนคู่เหล่านี้ล้วนสะท้อนให้เห็นถึงความคิดและความเชื่อของชาวไทยเชื้อสายจีน

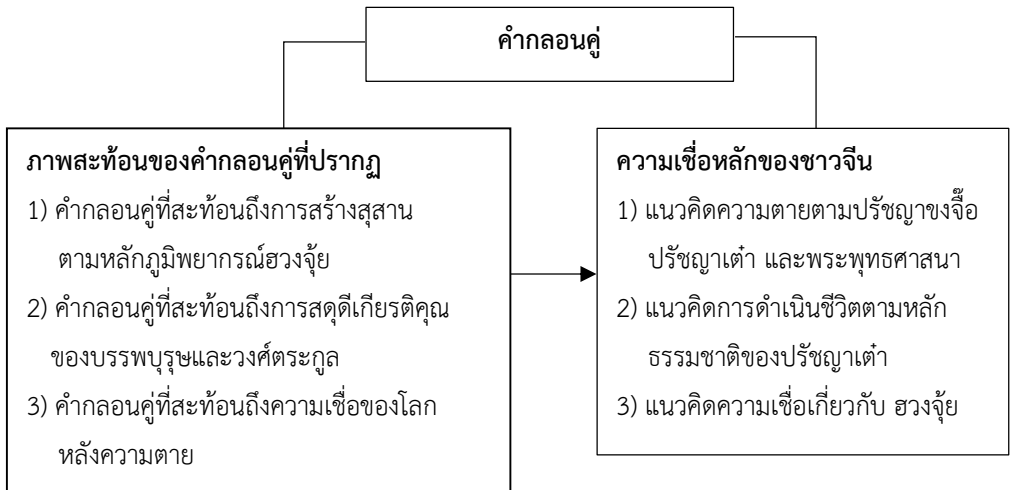
Sinwattanakun (2014, p. 1) ได้ศึกษาวิเคราะห์คำกลอนคู่บนเสาจารึกสุสานจีนกรณีศึกษา: สุสานฮวยเซยซัวจิง อำเภอเมือง จังหวัดอุบลราชธานี รวมทั้งสิ้น 100 คำกลอนจากการศึกษาพบว่า 1) ความหมายของคำกลอนคู่บนเสาจารึกสุสานจีน สามารถแบ่งออกเป็น 5 ประเภท ได้แก่ การสร้างสุสานตามหลักภูมิพยากรณ์ฮวงจุ้ย การสวดติเกียรติคุณของบรรพบุรุษและวงศ์ตระกูล การแสดงความปรารถนาถึงสิริมงคลและความเจริญรุ่งเรือง การพรรณนาความงามของทิวทัศน์ธรรมชาติ และการเชิดชูคุณธรรมจริยธรรม (2) กลวิธีการใช้ภาษาของคำกลอนคู่บนเสาจารึกสุสานจีน สามารถแบ่งออกเป็น 5 ประเภท ได้แก่ การใช้คำที่มีความหมายเกี่ยวข้องกัน หรือคำกลุ่มเดียวกัน การอุปมา การใช้คำที่บ่งบอกถึงวงศ์ตระกูล การใช้คำที่มีความหมายตรงกันข้าม และการใช้คำซ้ำ จะเห็นได้ว่าคำกลอนคู่บนเสาจารึกสุสานจีนนั้นสะท้อนให้เห็นถึงแนวคิด ความเชื่อของชาวไทยเชื้อสายจีนที่มีต่อความตายและบรรพบุรุษ ว่าการสร้างสุสานตามหลักภูมิพยากรณ์ฮวงจุ้ยไม่เพียงแต่จะส่งผลให้วิญญาณของบรรพบุรุษไปสู่ภพภูมิที่ดีแล้ว ยังส่งผลต่อสิริมงคลในชีวิตลูกหลานอีกด้วย

วัตถุประสงค์การวิจัย

เพื่อศึกษาภาพสะท้อนความเชื่อของชาวจีนที่ปรากฏอยู่ในคำกลอนคู่บริเวณป้ายจารึกของหลุมฝังศพภายในสุสานวัดพนัญเชิง จังหวัดพระนครศรีอยุธยา

กรอบแนวคิด

บทความวิจัยเรื่องภาพสะท้อนความเชื่อของชาวจีน ที่ปรากฏอยู่ในคำกลอนคู่บริเวณป้ายจารึกของหลุมฝังศพ สุสานวัดพนัญเชิง จังหวัดพระนครศรีอยุธยา มีกรอบแนวคิดการวิจัยดังนี้

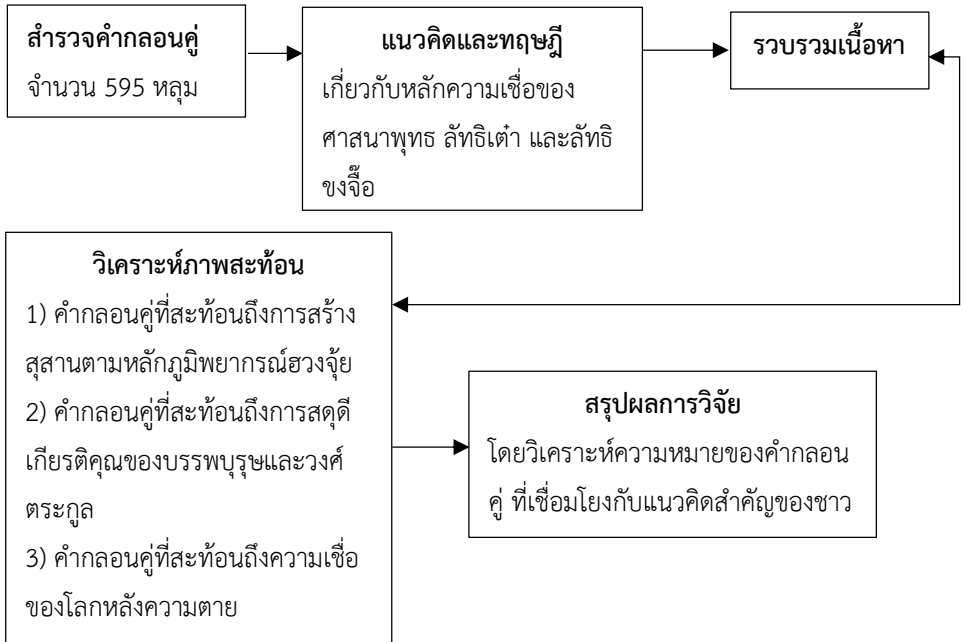

ภาพที่ 5 กรอบแนวคิด

Figure 5. Conceptual Framework

วิธีดำเนินการวิจัย

บทความวิจัยนี้ใช้วิธีการวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative research) และใช้วิธีการวิจัยเชิงปริมาณ (Quantitative research) โดยอาศัยการวิเคราะห์ เนื้อความด้วยวิธีการวิเคราะห์เนื้อหา (Content analysis) จากคำกลอนคู่ บริเวณป้ายจารึกของหลุมฝังศพภายในสุสานวัดพนัญเชิง จังหวัดพระนครศรีอยุธยา จำนวน 595 หลุม จากจำนวน 1,200 หลุม โดยศึกษาตามหลักความเชื่อของพุทธ เต๋า ขงจื้อ ซึ่งเป็นความเชื่อสำคัญของคนจีน และแสดงเนื้อหาดังกล่าวออกเป็นคำร้อยละ

ภาพที่ 6 แผนผังการวิจัย

Figure 6. Research Flowchart

ผลการวิจัยเชิงสังเคราะห์

จากการวิเคราะห์ความหมายของคำกลอนคู่ที่ปรากฏอยู่บริเวณเสาทั้งสองข้างของ หลุมฝังศพ ในสุสานวัดพนัญเชิง จังหวัดพระนครศรีอยุธยา นั้น พบว่าจากจำนวนหลุมฝังศพที่ ปรากฏคำกลอนคู่ 595 หลุม ปรากฏคำกลอนทั้งสิ้น 21 คำกลอน เมื่อวิเคราะห์ภาพสะท้อน ความเชื่อของชาวจีน สามารถแบ่งได้เป็น 3 ประเภท ดังนี้

1. คำกลอนที่สะท้อนถึงการสร้างสุสานตามหลักภูมิพยากรณ์ฮวงจุ้ย

ผู้วิจัยค้นพบคำกลอนจำนวน 8 คำกลอนคู่ คิดเป็นร้อยละ 38.10 คือ

1) 兩庫水朝宗，三台氣相聚 หมายถึง น้ำสองสายไหลบรรจบกัน ลมสามสาย น้อมรวมกัน

2) 玉蘊祥瑕土，金生麗水中 หมายถึง หยกงามในผืนดิน ดุดจับพลึงในผืนน้ำ
อันงดงาม

3) 岑峻結佳城，堂秀蔭福大 หมายถึง ภูเขาน้อยใหญ่โอบล้อมสุสาน
พสกษาน้อยใหญ่ในสุสานเขียวชอุ่ม แผ่ร่มเงาแห่งความสุข

4) 水秀聚天心，山明鍾地脈 หมายถึง น้ำใสเป็นแหล่งรวมจิตใจ ภูเขา
แข็งแกร่งทอดไปตามลักษณะพื้นภูมิ

5) 吉穴佑貴壽，綠水繞吉穴 หมายถึง หลุมมงคลปกป้องคุ้มครองให้อายุ
ยืนยาว น้ำใสโอบล้อมหลุมมงคล

6) 青山朝吉穴，吉穴佑貴壽 หมายถึง ภูเขาเขียวขจีค้ำบัลหลุมมงคล หลุม
มงคลปกป้องคุ้มครองให้มั่งคั่งอายุยืนยาว

7) 綠水繞明堂，佳城蔭才丁 หมายถึง น้ำใสโอบล้อมดินแดนอันศักดิ์สิทธิ์
สุสานแผ่เงาที่ร่มเย็น

8) 物華天濱，人傑地靈 หมายถึง สถานที่ที่มีฮวงจุ้ยดี อุดมไปด้วยสมบัติล้ำค่า
และผู้มีความสามารถ

ภาพที่ 7 ตัวอย่างคำกลอนคู่ที่สะท้อนถึงการสร้างสุสานตามหลักภูมิพยากรณ์ฮวงจุ้ย

กล่าวไว้ว่า สถานที่ที่มีฮวงจุ้ยดี อุดมไปด้วยสมบัติล้ำค่า และผู้มีความสามารถ

Figure 7. An example of a Chinese poem that reflects the construction of a cemetery according to Feng Shui principles is as follows: Places with good feng shui; Rich in valuable treasures and those with ability.

จากคำกลอนข้างต้นจะเห็นว่า ชาวจีนที่ตั้งถิ่นฐานและอาศัยอยู่ในจังหวัดพระนครศรีอยุธยา มีความเชื่อในการสร้างสุสานตามหลักภูมิพยากรณ์ฮวงจุ้ย ด้วยความเชื่อว่าตำแหน่งที่ดีของฮวงจุ้ยจะส่งผลต่อคนรุ่นหลัง จะเห็นได้ว่าคำกลอนทั้ง 8 คำกลอนที่กล่าวมาข้างต้น ล้วนปรากฏคำที่เกี่ยวข้องกับทิวทัศน์ธรรมชาติไม่ว่าจะเป็นเนินเขา ภูเขา สายน้ำ สายลม ซึ่งทิวทัศน์เหล่านี้สะท้อนให้เห็นถึงหลักของฮวงจุ้ยที่ดี ไม่ว่าจะเป็นตำแหน่งของเนินเขา ภูเขา สายน้ำและทิศทางของสายลม สุสานที่ดีจะเขียวขจี สดชื่น ลมโปร่งสบาย และสว่างไสว ธรรมชาติดังกล่าวจะคอยโอบอุ้มสุสาน และแผ่ร่มเงาของความสุขความมงคลให้กับลูกหลาน จะเห็นได้ว่าการฝังศพของชาวจีนมีความซับซ้อน ประณีตบรรจง และมีความสัมพันธ์กับธรรมชาติอย่างใกล้ชิด

Patthranupawat (2008, pp. 13-14) กล่าวว่า ชาวจีนนับถือธรรมชาติและปรากฏการณ์ธรรมชาติโดยเชื่อว่าเทพเจ้ามีมากมาย อาทิ เทพเจ้าแห่งท้องฟ้า เทพเจ้าแห่งลม เทพเจ้าสายฟ้า เทพเจ้าแห่งฝน เทพเจ้าแห่งแม่น้ำ เทพเจ้าแห่งดิน ล้วนเป็นตัวแทนของธรรมชาติที่มีอำนาจเหนือมนุษย์ สามารถกำหนดและควบคุมชะตาความเป็นไปของมนุษย์ มนุษย์ไม่สามารถที่จะเอาชนะหรืออยู่เหนือธรรมชาติได้ จากความเชื่อดังกล่าวทำให้ชาวจีนมีการนับถือเทพเจ้าที่เชื่อว่ามีความสามารถควบคุมดูแลธรรมชาติ ซึ่งสิ่งที่กล่าวมาข้างต้นนี้ยังสอดคล้องกับหลักการ “การดำเนินชีวิตตามหลักธรรมชาติ” เป็นหนึ่งในความคิดสำคัญทางปรัชญาของเต๋า ที่ว่าสรรพสิ่งทุกอย่างในโลกมีสภาพความเป็นอยู่ และหนทางการพัฒนาของมันเอง เช่น นกบินอยู่บนท้องฟ้า ปลาว่ายอยู่ในน้ำ เมฆลอยอยู่บนท้องฟ้า ดอกไม้บานและร่วง ปรากฏการณ์เหล่านี้เกิดขึ้นตามธรรมชาติ ไม่ได้เป็นไปตามความต้องการของมนุษย์ มนุษย์จึงไม่ควรพยายามที่จะไปเปลี่ยนแปลงความเป็นธรรมชาติของสรรพสิ่งทั้งหลาย รวมทั้งชีวิตมนุษย์ด้วย

Prachit Pom Arin (2020, p. 4) ได้กล่าวไว้ว่าแนวคิดชีวิตและความตายของจวงจื่อ นักปรัชญาเต๋าคนสำคัญ ได้กล่าวไว้ว่า ชีวิตและความตายล้วนเกิดขึ้นในช่วงระยะเวลาหนึ่งขณะสรรพสิ่งหมุนเวียน เพราะฉะนั้นจึงไม่มีอะไร นำหวาดหวั่น เป็นเพียงกฎธรรมชาติ ร่างกายมนุษย์เกิดจากลมปราณ (气) ความตายเป็นเพียงการเปลี่ยนแปลงรูปร่างรูปแบบหนึ่งเท่านั้น ซึ่งสอดคล้องกับแนวคิดของ Chao Muang (2000, pp. 4-5) ที่กล่าวว่า เต๋ามองว่าชีวิตจะเกิดขึ้นหรือดับลงล้วนเป็นไปตามวัฏจักรธรรมชาติ มนุษย์ควรปฏิบัติต่อการ

เปลี่ยนแปลงทางธรรมชาติ ดังนั้นจึงมองว่า “ความเป็นความตายเป็นไปตามกฎธรรมชาติ” กล่าวคือ การเกิดหรือการตายล้วนเป็นไปตามธรรมชาติเหมือนฤดูกาลทั้ง 4 ที่เป็นวัฏจักร หมุนเวียน ฤดูร้อน ฤดูใบไม้ผลิ ฤดูใบไม้ร่วง ฤดูหนาวที่วนเวียนผลัดเปลี่ยนอยู่เรื่อยไป เมื่อถึง ฤดูหนาวใบไม้ก็จะแห้งและร่วงหล่น พอหมดฤดูหนาวต้นไม้ ก็ผลิดอกออกใบใหม่ ตลอดฤดูหนาวต้นไม้ได้รับการพักผ่อน พักไม่ต้องทำงานออกดอกออกผล แต่ไม่ได้แปลว่าต้นไม้ตาย มนุษย์เราก็เหมือนกัน พฤติการณ์ซึ่งเรียกว่าความตายนั่น อันที่จริงไม่ใช่ตาย แต่เป็นการพักผ่อนเพื่อที่จะเกิดใหม่เป็นเด็กหนุ่มเติบโตแข็งแรงเหมือนต้นไม้ที่ได้พักผ่อนตลอดฤดูหนาว เพื่อที่จะแตกใบอ่อนให้เขียวสดและแข็งแรงต่อไป ฉะนั้น ความตายจึงไม่ใช่เรื่องสูญเสีย ไม่ใช่เรื่องร้าย ตรงกันข้ามความตายเป็นเรื่องดี เพราะเป็นเวลาที่ได้พักผ่อน ถือว่าความตายนั่นเป็นการกลับบ้านของมนุษย์ หรือดวงวิญญาณทั้งหลายไม่ได้อยู่ในโลกนี้ แต่อยู่ที่เต๋า ซึ่งเต๋าก็ไม่ใช่ที่อื่นไกล เพราะเต๋าก็คือธรรมชาติ ดังนั้นเต๋าจึงเชื่อว่า วิญญาณเป็นอมตะจึงไม่ตายไปตามร่างกาย เชื่อว่าโลกนี้มีครั้งเดียว จากนั้นไปสู่วิญญาณชั้นนิรันดร์ ซึ่งความสุจริตเป็นทางนำ วิญญาณไปสู่เต๋า

Prachit Pom Arin (2020, p. 2) ได้กล่าวถึงแนวคิดของจูซี (朱熹 ค.ศ. 1130-1200) นักปรัชญาลัทธิขงจื้อ สมัยราชวงศ์ซ่ง ที่ปรากฏในคัมภีร์จูจื้ออวี่เล่าว่า 《朱子语类》ไว้ว่า “ชีวิตมนุษย์เกิดขึ้นจากการรวมตัวของลมปราณ มนุษย์ครอบครองลมปราณเหล่านี้อยู่เพียงชั่วคราว เมื่อถึงจุดจบดวงวิญญาณส่วนหนึ่งกลายสภาพเป็นลมปราณแล้วคืนสู่ท้องฟ้า อีกส่วนหนึ่งกลายสภาพเป็นสสารแล้วคืนสู่แผ่นดิน คือการตายนั่นเอง”

ซึ่งสอดคล้องกับแนวคิดของ Duan and Rai Suksiri (2000, p. 4) ที่กล่าวว่า ชาวจีนโบราณนับถือแผ่นดินมาก เพราะเชื่อว่าผืนดินเป็นแหล่งของสรรพชีวิตและพืชพรรณธัญญาหาร ดังจะเห็นคติจีนที่กล่าวว่า สวรรค์เป็นกษัตริย์ แผ่นดินเป็นราชินี เป็นเทพเจ้าที่สามารถกำหนดชะตาชีวิตของมนุษย์ได้ ดังนั้นไม่ว่าจะเป็นบุคคลใด ไม่ว่าข้าราชการหรือประชาชน จะต้องคำนับสวรรค์และแผ่นดิน

นอกจากนี้ Thammmainlad, Panyapa and Shu (2021, p. 168) ยังได้กล่าวถึงแนวคิดเรื่องน้ำในลัทธิเต๋าไว้ว่า พื้นฐานลัทธิเต๋าคือเชื่อว่า ชีวิตเกิดจาก “เต๋า” ซึ่งเป็นพลังอำนาจที่ล้นเหลือเอิบอาบสรรพสิ่ง ทำงานอย่างนุ่มนวลเพื่อให้สรรพสิ่งดำเนินไปด้วยดี มีลักษณะดุจกฎธรรมชาติ คือสภาพที่เป็นไปโดยธรรมชาติ อันเป็นที่กำเนิดและจุดสุดท้ายของชีวิตและ

สิ่งในธรรมชาติ ที่เล่าจื๊อกล่าวถึงบ่อยมาก คือ น้ำ น้ำคือสิ่งที่อ่อนโยน แต่ไม่ยึดติดและปรับตัว ไหลลงสู่ที่ลุ่มต่ำสุด มนุษย์จึงควรทำตนให้สอดคล้องกับธรรมชาติและเป็นมิตรกับธรรมชาติ จึงจะมีความสุขที่แท้จริงตามวิถีที่เรียกว่า “บรรลุน้ำ”

จะเห็นได้ว่าความคิดเรื่องพลังธรรมชาติและความมีชีวิตที่แทรกอยู่ในสรรพสิ่ง การดำเนินชีวิตของมนุษย์ ควรสอดคล้องกับเจตนารมณ์ของธรรมชาติมนุษย์ไม่ควรทำให้ผิดไปจากเจตนารมณ์นั้น และควรเข้าถึงด้วยความอ่อนน้อมเหมือนสายน้ำและสามารถปรับตัวเข้ากับการเปลี่ยนแปลงได้ ความหลากหลายทางธรรมชาติ มาจากจุดกำเนิดเดียวกัน ซึ่งก็คือ “เต๋า”

นอกจากนี้ คำกลอนลำดับที่ 5 吉穴佑貴壽，綠水繞吉穴 หมายถึง หลุมมงคลปกป้องคุ้มครองให้อายุยืนยาว น้ำใสโอบล้อมหลุมมงคล คำกลอนลำดับที่ 6 青山朝吉穴，吉穴佑貴壽 หมายถึง ภูเขาเขียวขจีค้ำบัลหลุมมงคล หลุมมงคลปกป้องคุ้มครองให้มั่นคงอายุยืนยาว คำกลอนลำดับที่ 7 綠水繞明堂，佳城蔭才丁 หมายถึง น้ำใสโอบล้อมดินแดนอันศักดิ์สิทธิ์ สุสานแผ่เงาที่ร่มเย็น และคำกลอนลำดับที่ 8 物華天濱，人傑地靈 หมายถึง สถานที่ที่มีฮวงจุ้ยดี อุดมไปด้วยสมบัติล้ำค่า และผู้มีความสามารถ จากคำกลอนข้างต้นจะเห็นได้ว่า คำว่าหลุมมงคลและคำว่าดินแดนอันศักดิ์สิทธิ์นั้นหมายถึง สุสานของบรรพบุรุษที่ตั้งอยู่ในตำแหน่งที่ถูกต้องตามหลักของ ฮวงจุ้ย โอบล้อมด้วยสายน้ำและภูเขาเขียวขจี ซึ่งจะส่งผลดีต่อลูกหลาน

Kluenmonthon (2016, p. 1) ได้กล่าวถึงแนวความคิดเกี่ยวกับพลัง⁴ ไว้ว่า ชาวจีนมีความเชื่อว่าภายในตัวเรา มีพลังชีวิตที่เหมือนดวงวิญญาณ ซึ่งคงอยู่แม้ร่างกายดับสูญไปแล้ว ในคัมภีร์โจวอี้ ใช้คำว่า เสี่ยวสือ (消息) แทนวัฏจักรของการเกิด-ตาย กล่าวคือ การเกิดเป็นผลจากการสั่งสมพลังชีวิตที่สูงพอจะให้เกิดชีวิตใหม่ ทันทิที่ชีวิตอุบัติและอยู่รอดพลังชีวิตนั้นก็จะค่อย ๆ ถูกปลดปล่อยและลดลง การเกิดจึงแทนด้วยเสี่ยว (消) ที่แปลว่าการ

⁴ พลังชีวิต หรือพลังชีวิต คือ พลังงานรอบ ๆ ตัวเราที่มีการเคลื่อนไหวอยู่ตลอดเวลา เป็นองค์ประกอบพื้นฐานที่สุดในการก่อตัวเป็นรูปร่างและรักษาความมีอยู่ของทุกสรรพสิ่ง ทุกสรรพสิ่งในจักรวาลจะมีการถ่ายโอนแลกเปลี่ยนซึ่งระหว่างกันอยู่เสมอ ดังที่คัมภีร์อี้จิงเก่าแก่ของจีน (1122 ปีก่อนคริสตกาล) กล่าวไว้ว่า สรรพสิ่งในจักรวาลนี้ ไม่มีอะไรหยุดนิ่ง ไม่มีอะไรไม่เปลี่ยนแปลง ไม่มีอะไรไม่เชื่อมโยงกัน และไม่มีอะไรไม่เกี่ยวข้องสัมพันธ์กัน การเปลี่ยนแปลงของสิ่งก่อให้เกิดสรรพสิ่งในจักรวาลและปรากฏการณ์ธรรมชาติทั้งหลาย ฤดูกาลต่าง ๆ ก็เป็นผลจากการเปลี่ยนแปลงของซึ่ง ที่มา : Nawachione Foundation. (2012). Know and understand life force. Retrieved 20 November 2023, from <http://www.nawachione.org/2012/10/28/life-energy-and-health-01/>

ปลดปล่อย เสื่อมถอย พลังชีวิตจะถูกปลดปล่อยจนสูญสิ้นและตายในที่สุด เมื่อคนตาย ดวงจิต ไม่ได้ดับสูญไปพร้อมกับร่างกาย แต่จะไปพักเป็นหนึ่งเดียวกับผืนแผ่นดิน การตายจึงแทนด้วย สี่ (息) ที่แปลว่าการหยุด พัก ซึ่งระหว่างการพักนี้ดวงจิตจะมีการสั่งสมพลังแห่งฟ้า ที่เป็นพลัง หยางกระทั่งมีพลังสูงพอที่จะส่งดวงจิตนั้นไปกำเนิดใหม่หมุนเวียนไปเป็นวัฏจักร

Wu (2007, p. 18) ได้กล่าวไว้ว่า “ความสงบสุขในพื้นดิน” (入土为安) ได้กลายเป็นความปรารถนาสุดท้ายของชาวจีน ซึ่งญาติหรือลูกหลานของผู้ที่ล่วงลับ จะทำทุกอย่างเพื่อเติมเต็มความปรารถนา นี้ นอกจากนั้นการผสมผสานความเชื่อกับวัฒนธรรมดั้งเดิม เช่น การเวียนว่ายตายเกิด การกลับชาติมาเกิด จึงทำให้พิธีกรรมต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้องกับความตาย ล้วนเป็นเรื่องสำคัญสำหรับชาวจีนซึ่งได้รับอิทธิพลมาจากแนวคิดขงจื๊อ การฝังทั้งร่างผู้ตายลงบนพื้นดินนั้นสะท้อนถึงแนวคิดเรื่องชีวิตและความตายที่สำคัญของชาวจีน นอกจากนั้นแนวคิดของขงจื๊อยังได้กล่าวไว้ว่า ร่างกาย ผม ผิวหนัง เป็นสิ่งที่ได้รับมาจากพ่อแม่ ไม่ควรสละทิ้งอย่างง่ายดาย เพราะหากไม่มีร่างกาย ก็จะเป็นคนนอกตมัญญ ด้วยเหตุนี้เมื่อคนจีนเสียชีวิต ทายาท จึงชอบที่จะฝังศพให้กับผู้ตาย ด้วยเชื่อว่าดวงจิตของผู้ตายจะได้กลับไปพักใต้ผืนดิน เพื่อสั่งสมพลังธรรมชาติอย่างสงบสุข (入土为安)

จะเห็นได้ว่าชาวจีนเชื่อว่า เมื่อมนุษย์ตายไปแล้วร่างกายจะดับสูญแต่ดวงจิตยังคงอยู่ ส่งผลให้ชาวจีนมีวัฒนธรรมการฝังศพลงดินเพื่อเป็นการพักดวงจิตและรอการถือกำเนิดใหม่ ดังนั้นการเลือกทำเลในการฝังศพจึงเป็นสิ่งที่สำคัญ

Kluenmonthon (2016, p. 1) กล่าวว่า ในวิชาฮวงจุ้ยมีความเชื่อว่า หากมีการฝังศพของผู้ตายไว้ในที่ที่เหมาะสมถูกต้องตามตำราแล้ว พลังชีวิตของผู้ตายหรือที่เรียกว่าเซิงชี (生气) จะมีการรวมตัวและมีพลังส่งเสริมทายาทที่ยังมีชีวิตให้ได้ลายศรสรเจริญ หรือ เจริญก้าวหน้าในหน้าที่การงาน สถานที่ที่เหมาะสมนั้น จะต้องไม่มีลมพัดโกรก เพราะลมจะเป็นกระแสน้ำพาเซิงชีให้เคลื่อนกระจายไปจากหลุมฝังศพพลังที่จะเกื้อหนุนทายาท อีกทั้งที่จะใช้ฝังศพจะต้องไม่ใกล้ธารน้ำธรรมชาติ หรือมีน้ำท่วมขัง เพราะน้ำจะเป็นปัจจัยสลายพลังของเซิงชี สอดคล้องกับ Saja Watcharapong et. al. (2014, p. 3) กล่าวว่า การเลือกทำเลที่ตั้งฝังศพคนตายเป็นทฤษฎีของชาวจีน เพื่อเป็นการสนับสนุนดวงคนที่มีชีวิตอยู่ ยึดหลักความอุดมสมบูรณ์ของธรรมชาติ โดยการดูลักษณะของภูเขา การไหลผ่านของน้ำ

ลักษณะของดิน สีดิน ทิศทางลมและแดด ธาตุของคนตาย การเลือกทิศของฮวงซุ้ยหน้าหลุม หรือที่ตั้งป้ายหินจารึกชื่อ ต้องหันทิศให้ถูกต้องตามดวงเจ้าของหลุม

จะเห็นว่าแนวคิดความเชื่อเรื่องฮวงจุ้ยนั้นมีความสำคัญกับชาวจีนและชาวไทยเชื้อสายจีนเป็นอย่างมาก โดยพวกเขาเชื่อว่าการเลือกทำเลที่ตั้งของหลุมฝังศพเป็นสิ่งสำคัญทั้งสำหรับคนเป็นและคนตาย เนื่องจากชาวจีนยังคงมีความผูกพันกับบรรพบุรุษ และยังคงมีการเคารพกราบไหว้อยู่เสมอ โดยเชื่อว่าหลุมฝังศพที่อยู่ในฮวงจุ้ยที่ดี ส่งผลให้ลูกหลานมีความเจริญรุ่งเรือง

2. คำกลอนคู่ที่สะท้อนถึงความเชื่อในการสวดดีเกียรติคุณของบรรพบุรุษและวงศ์ตระกูล

ผู้วิจัยค้นพบคำกลอนจำนวน 7 คำกลอนคู่ คิดเป็นร้อยละ 33.33 คือ

1) 家風世澤長，祖德留芳遠 หมายถึง ครอบครัวเจริญรุ่งเรืองยาวนาน ความดีของบรรพบุรุษเลื่องลือไกล

2) 子順世澤長，祖德留芳遠 หมายถึง ลูกหลานเจริญรุ่งเรืองยาวนาน ความดีของบรรพบุรุษเลื่องลือไกล

3) 佳墓百世昌，吉穴千秋盛 หมายถึง สุสานดีคำชูลูกหลานร้อยรุ่น หลุมมงคลรุ่งเรืองนับพันปี

4) 寿山永富贵，福地益儿孙 หมายถึง วงศ์ตระกูลอุดมสมบูรณ์ร่ำรวยสูงศักดิ์ชั่วกาลนานดังภูเขา ส่งต่อความสุขและประโยชน์สู่ลูกหลาน

5) 光前绵世澤，裕後振家風 หมายถึง ให้เกียรติบรรพบุรุษอย่างต่อเนื่อง ความอุดมสมบูรณ์หนุนนำ สืบทอดกันมาจากรุ่นสู่รุ่นในครอบครัว

6) 山明俊世昌，氣瑞鍾吉穴 หมายถึง วงศ์ตระกูลตั้งขุนเขาคอยคำจุนลูกหลาน ลมมงคลโอบอุ้มหลุมมงคล

7) 佳節恩親時，清明掃墓日 หมายถึง เทศกาลแสดงความกตัญญู วันเซ็งเม้งกวาดสุสาน

ภาพที่ 8 ตัวอย่างคำกลอนคู่ที่สะท้อนถึงความเชื่อในการสวดดีเกียรติคุณของบรรพบุรุษและวงศ์ตระกูล กล่าวไว้ว่า วงศ์ตระกูลอุดมสมบูรณ์ร่ำรวยสูงศักดิ์ชั่วกาลนานตั้งภูเขาส่งต่อความสุขและประโยชน์สู่ลูกหลาน

Figure 8. An example of a couplet that reflects the belief in glorifying the honor of ancestors and family members is as follows: The family lineage is as rich and noble as the mountains; Pass on happiness and benefits to your children and grandchildren.

จากคำกลอนข้างต้นจะเห็นว่าชาวจีนหรือชาวไทยเชื้อสายจีนที่ตั้งถิ่นฐานและอาศัยอยู่ในจังหวัดพระนครศรีอยุธยา มีความเชื่อในการสร้างสุสานเพื่อเป็นการสวดดีเกียรติคุณของบรรพบุรุษและวงศ์ตระกูล โดยสุสานของบรรพบุรุษจะคอยปกป้องคุ้มครองลูกหลาน แม้เงาที่ร่มเย็นมาสู่ลูกหลาน ทำให้ลูกหลานอยู่เย็นเป็นสุข คอยค้าจุนลูกหลานให้อายุยืนยาว และจากคำกลอนข้างต้นจะเห็นได้ว่าการใช้คำว่าภูเขากลายเป็นสัญลักษณ์ในการสื่อถึงความแข็งแกร่งและอุดมสมบูรณ์ของวงศ์ตระกูลที่จะส่งต่อความเป็นมงคลนี้สู่ลูกหลาน รวมทั้งกล่าวถึงสายลมที่พัดผ่านหลุมศพดังกล่าวว่าเป็นสายลมที่เป็นมงคล จะคอยปิดเป่าความอับมงคลให้ลูกหลานอยู่เย็นเป็นสุข ดังนั้นชนรุ่นหลังควรที่จะเคารพ นอบน้อมและบูชาบรรพบุรุษเพื่อให้เกียรติและคุณความดีของบรรพบุรุษเลื่องลือไกลออกไป อีกทั้งยังสื่อถึงความกตัญญูที่ลูกหลานมีต่อบรรพบุรุษอีกด้วย

Li (1997, p. 43) ได้กล่าวว่าในยุคสังคมบุพกาล ผู้คนไม่มีความรู้เกี่ยวกับภัยธรรมชาติ มองว่าสิ่งที่ตาของตนมองไม่เห็นเหล่านั้นสูงส่ง และเชื่อว่าสิ่งเหล่านั้นคือ (神) หรือเทพเจ้า และพยายามทำสิ่งที่ตนคิดว่าเป็นความต้องการของ (神) หรือเทพเจ้า จึงถือกำเนิดแนวคิดเรื่องการบูชาธรรมชาติขึ้น และสิ่งที่กล่าวมานี้ได้กลายเป็นต้นกำเนิดของประเพณีการฝังศพ ต่อมาอันเป็นผลมาจากวิวัฒนาการของอารยธรรมมนุษย์ ความเข้าใจเกี่ยวกับความตายของผู้คนก็ได้รับการเปลี่ยนแปลงใหม่เช่นกัน ดังนั้นผู้คนจึงเริ่มถอยห่างการบูชาธรรมชาติ และ

การบูชาเทพเจ้า ค่อย ๆ ตระหนักถึงความจำเป็นในการเก็บรักษาศพของผู้ตาย และค่อย ๆ จัดทำพิธีศพและประเพณีวัฒนธรรมที่สอดคล้องกัน

Yang (1980, p. 2) กล่าวว่า จากคัมภีร์หลุนอวี่ (论语) จะเห็นได้ว่าขงจื๊อไม่ได้ให้ความสนใจกับเทพเจ้าและภูติผี เขาได้กล่าวไว้ว่า “祭如在，祭神如神在” หมายถึง การไหว้บรรพบุรุษเสมือนมีบรรพบุรุษอยู่ที่นั่น และการเซ่นไหว้เทพเจ้าก็เสมือนมีเทพเจ้าอยู่ที่นั่นจริง ๆ กล่าวคือ ขงจื๊อมีความสงสัยเกี่ยวกับสวรรค์ เทพเจ้า และ ภูติผี แต่เขาไม่แน่ใจเกี่ยวกับสิ่งเหล่านี้ เขาจึงดูสิ่งเหล่านี้อยู่ห่าง ๆ จะเห็นได้ว่าแนวคิดเรื่องเทพเจ้ามาจากการบูชาธรรมชาติ และยังทำให้คนตระหนักถึงข้อจำกัดของมนุษย์ เมื่อเผชิญกับความตาย ความตายก็เป็นสิ่งที่คนทั่วไปไม่สามารถเข้าใจได้ จึงเผชิญหน้ากับความตายด้วยความกลัว ด้วยเหตุนี้ผู้คนจึงมีแนวคิดเรื่องการบูชาวิญญาณหรือการบูชาบรรพบุรุษ จะเห็นได้ว่าแนวคิดการไหว้บรรพบุรุษของชาวจีนมีรากฐานมาจากลัทธิบูชาธรรมชาติ ต่อมาเมื่อเกิดปรัชญาขงจื๊อขึ้น ซึ่งเป็นปรัชญาที่คนจีนยึดเป็นคำสอนหลัก พิธีกรรมการบูชาบรรพบุรุษก็ยังคงดำเนินสืบต่อมากระทั่งปัจจุบันนี้

นอกจากนี้ยังสอดคล้องกับแนวคิดของ Yin (2011, p. 13) ได้กล่าวถึงแนวคิดการไหว้บรรพบุรุษไว้ว่า เนื่องจากความสามารถในการผลิตของมนุษย์ตกต่ำ ทำให้มนุษย์อายุเฉลี่ยสั้น ผู้ที่มีอายุยืนยาวเป็นคนที่มีความรู้และทักษะในระดับสูง และสามารถนำพาผู้คนให้มีชีวิตอยู่ต่อไปได้ บุคคลเหล่านี้จึงได้รับการเคารพนับถือ พวกเขามีอำนาจมากกว่าคนอื่น และการตายของพวกเขาจึงส่งผลกระทบต่อคนหมู่มาก ดังนั้นการเคารพผู้นำเผ่าและบรรพบุรุษที่มีความสามารถจึงเป็นสาเหตุที่มนุษย์มีการบูชาบรรพบุรุษเช่นกัน ในขณะเดียวกัน ความกังวลเกี่ยวกับชีวิตของตนเอง ทำให้ผู้คนฝากความหวังไว้กับบรรพบุรุษที่ล่วงลับไปแล้ว และหวังว่าบรรพบุรุษของพวกเขาจะเป็นพรให้กลุ่มของตนดำรงอยู่ต่อไปได้

จะเห็นได้ว่าในสมัยโบราณวิทยาการและเทคโนโลยียังไม่ก้าวหน้ามากนัก ทำให้มนุษย์ต้องพึ่งพาผู้นำที่มีความสามารถเหนือตนรวมทั้งบรรพบุรุษ เพื่อให้พวกเขาเหล่านั้นปกป้องตนเองให้สามารถดำรงชีวิตได้อย่างปลอดภัย

Wu (2007, p. 36) ได้กล่าวไว้ว่า ขงจื๊อใช้ (孝) หรือความกตัญญูในการปกครองประเทศ ดังนั้นแนวคิดเรื่องความกตัญญู จึงถูกใช้ในการแบ่งแยกความดีและความเลว เพื่อให้ตนได้ชื่อว่าเป็นคนมีความกตัญญู พวกเขาพร้อมที่จะทำทุกอย่างโดยไม่ลังเล สำหรับเรื่องของความตายแล้ว ความกตัญญูถือเป็นพลังสำคัญให้ผู้คนทำเพื่อบรรพชน

Yang (1980, p. 2) ได้กล่าวไว้ว่า ขงจื๊อให้ความสำคัญกับความกตัญญูเป็นอย่างมาก สำหรับขงจื๊อแล้ว ความกตัญญูไม่ใช่ธรรมเนียมปฏิบัติโดยทั่วไป แต่เป็นสิ่งที่พื้นฐานของมนุษย์ และเป็นแนวทางที่สำคัญที่สุดที่สวรรค์และโลกมอบให้กับมนุษย์ แน่แน่นอนว่าสิ่งนี้เกี่ยวข้องกับข้อเท็จจริงที่ว่าชาวจีนโบราณดำรงอยู่ได้เพราะครอบครัว และครอบครัวเป็นฐานรากสำคัญของบุคคลคนหนึ่ง ดังนั้นแนวคิดเรื่องครอบครัวจึงมีความสำคัญมากในสังคมจีน ในขณะเดียวกันจึงเกิดการเคารพญาติและผู้ใหญ่ และไว้อาลัยหลังความตาย เพื่อแสดงความกตัญญู ในมุมมองของชาวจีน การเผาศพของญาติ เป็นพฤติกรรมที่ อุกอาจและดูถูกคนตาย และภายใต้การครอบงำของแนวคิดนี้ จึงได้เกิดประเพณีการฝังศพขึ้นในสังคมจีน

Kotphuthon and Chaitawee (2015, p. 18) ได้กล่าวว่า ขงจื๊อได้พยายามเสนอหลักจริยศาสตร์ที่สอดคล้องกับสัจธรรมและจารีตประเพณีที่บรรพบุรุษได้เชื่อถือสืบต่อกันมา ซึ่งจะต้องปฏิบัติตามจารีตประเพณีและหลักความสัมพันธ์ 5 ประการ อันได้แก่ 1) ผู้ปกครองกับผู้อยู่ใต้การปกครอง 2) บิดามารดากับบุตรธิดา 3) สามีกับภรรยา 4) พี่กับน้อง 5) เพื่อนกับเพื่อน

ในข้อที่สองความสัมพันธ์ระหว่างบิดามารดากับบุตรธิดานั้น เมื่อบิดามารดามีชีวิตอยู่ก็ควรปฏิบัติต่อท่านตามหลี่⁵ เมื่อท่านล่วงลับไปแล้วก็ฝังศพและบูชาตามหลี่ ขณะที่บิดามารดามีชีวิตอยู่ ไม่ควรเดินทางไกล แต่ถ้าจำเป็นต้องไปก็ต้องบอกสถานที่ไปให้ท่านทราบ ไม่ควรทำให้บิดามารดาเป็นห่วง เว้นแต่ยามเจ็บไข้ที่ยากจะเลี่ยงได้ ในช่วงที่บิดามารดามีชีวิตอยู่ บุตรธิดาควรน้อมตามเจตนารมณ์ของท่าน เมื่อท่านล่วงลับไปแล้ว ก็ควรปฏิบัติตามเจตนารมณ์ของท่าน

จะเห็นได้ว่าวัฒนธรรมจีนใช้เรื่องของเทวดา สวรรค์ บรรพชนเป็นเครื่องผูกยึดต่อการทำหน้าที่ในปัจจุบันระหว่างมนุษย์กับมนุษย์ และระหว่างมนุษย์กับธรรมชาติ จนทำให้เกิดประเพณีหลังความตายของชาวจีน ที่ปฏิบัติสืบทอดต่อกันมา อีกทั้งขงจื๊อยังให้ความสำคัญกับ

⁵ หลี่ หมายถึง ขนบจารีต และพิธีกรรมในบริบทสังคมต่าง ๆ เช่น พิธีแต่งงาน พิธีศพ การต้อนรับแขก การเข้าเฝ้ากษัตริย์ เป็นต้น รวมถึงเป็นหลักแบบแผนปฏิบัติที่เหมาะสมตามนามคู่สัมพันธ์ต่าง ๆ เช่น การดูแลพ่อแม่ยามแก่ชรา การเพื่อพี่และเคารพพี่ เป็นต้น ในความหมายกว้างหลี่จึงเป็นมาตรฐานทางสังคม สวินจื้อบางครั้งใช้ หลี่สลับกับหลื่อ (禮 義) เพื่อสื่อถึงมาตรฐานทางสังคม และมักใช้หลี่ในความหมายเป็นจารีตพิธีกรรม แต่ไม่ว่าหลี่จะเป็นจารีตที่เป็นพิธีกรรมหรือไม่ก็ตาม หลี่เป็นกฎทางสังคมที่ควรปฏิบัติเพื่อสืบทอดความต่อเนื่องทางวัฒนธรรม และคงความสัมพันธ์ของคนในสังคมเอาไว้ ที่มา : Office of the Research Support Fund. (2011). Confucius School Philosophy. Retrieved 20 November 2023, from <http://www.parst.or.th/philospedia/confucianism.html#32>

ครอบครัวและความกตัญญูเป็นอย่างมาก เนื่องจากความกตัญญูของบุคคลที่มีต่อคนในครอบครัวถือเป็นคุณธรรมที่สำคัญที่ทุกคนพึงมี เมื่อมนุษย์ต้องปฏิบัติคุณธรรมจนชำนาญเป็นความเคยชิน เมื่อรู้จักปฏิบัติดีกับตนเองแล้ว ก็รู้จักปฏิบัติดีกับเพื่อนในสังคมด้วยการรู้จักการละวางความเห็นแก่ตัวของตนเองลงก็จะทำให้สังคมอยู่ร่วมกันอย่างสงบสุข

นอกจากนี้ Chao Muang (2021, p. 4) ยังได้กล่าวไว้ว่า ลัทธิขงจื๊อ มองเรื่องความตายในแง่มุมของความเป็นจริง มองว่าความตายเป็นเรื่องของธรรมชาติ อีกทั้งยังมองว่า “คุณธรรมสำคัญกว่าชีวิต” เนื้อหาส่วนใหญ่จะเกี่ยวข้องกับชีวิตเป็นสำคัญ แนวคิดของขงจื๊อในเรื่องโลกหลังความตายไม่ได้แสดงไว้อย่างชัดเจน เพียงแต่ให้เชื่อตามที่บรรพบุรุษเชื่อสืบต่อกันมา เช่น เชื่อในผีสามเทวดา เชื่อว่าเมื่อคนตายไปแล้ววิญญาณจะไม่ตาย เพราะวิญญาณเป็นอมตะ และวิญญาณจะยังคงวนเวียนอยู่ในโลกนี้ และจะอยู่ในโลกของวิญญาณคอยดูแลทุกข์สุขของลูกหลาน ส่วนวิญญาณที่สร้างคุณงามความดีไว้มากก็จะได้ไปอยู่บนสวรรค์

จึงเห็นได้ว่าชาวจีนให้ความสำคัญกับความกตัญญูเป็นอย่างมาก ลูกหลานมีการสละจักริคุณงามความดีของบรรพบุรุษ ระลึกถึงคุณงามความดีของบรรพบุรุษ ลูกหลานมารวมตัวกันหน้าหลุมศพ ระลึกถึงความดีของบรรพบุรุษ และสื่อถึงความกตัญญูที่ลูกหลานมีต่อบรรพบุรุษ ดังนั้นสุสานจึงเป็นสถานที่ที่มีความสำคัญเป็นอย่างมาก เป็นสถานที่ที่เชื่อมโยงระหว่างโลกมนุษย์กับโลกของวิญญาณ ซึ่งสอดคล้องกับแนวคิดของชาวจีนโบราณที่เคารพ นับถือวิญญาณหรือบรรพบุรุษผู้ล่วงลับ โดยมีความเชื่อว่าวิญญาณของบรรพบุรุษและญาติต่าง ๆ สามารถจะดลบันดาลให้เกิดเหตุการณ์ทั้งที่ดีและไม่ดีต่อชีวิตและครอบครัวที่ยังคงมีชีวิตอยู่ของพวกเขาได้ ดังจะเห็นจากตำราเกี่ยวกับพิธีต่าง ๆ ที่เรียกว่า “หลี่จี้”⁶ ที่มีข้อความ กล่าวว่า คนตายไปแล้วจะกลายเป็นผี ผีมีความสามารถพิเศษที่คนเป็นไม่อาจกระทำได้คือ สามารถนำความสุข

⁶ แนวคิดของขงจื๊อ ได้เสนอไว้ในงานเขียนชื่อตำรับขงจื๊อ หรือคัมภีร์ทั้ง 5 ของขงจื๊อ ประกอบด้วยหนังสือ 5 เล่ม คือ 1) ซื่อจิง เป็นตำรับรวบรวมคำร้อยกรองและบทเพลงเกี่ยวกับเรื่องราวในสมัยราชวงศ์โจว มีทั้งบทเพลงรัก เพลงพื้นเมือง บทกวีเกี่ยวกับการเมืองและพิธีต่าง ๆ 2) ขูจิง เป็นตำราประวัติศาสตร์รวบรวมเรื่องราวประวัติศาสตร์จีน เอกสารทางประวัติศาสตร์สมัยราชวงศ์โจว 3) อี้จิง เป็นตำราพยากรณ์ใช้เป็นคู่มือทำนายการเสียหายและตำราหมอดู 4) หลี่จี้ ตำราบันทึกแบบแผนพิธีกรรมต่าง ๆ มีทั้งหมด 64 บท เป็นตำราที่มีความสำคัญมากที่สุดตามความเชื่อของขงจื๊อ 5) ขุนชิว หรือเรียกว่า จดหมายเหตุดูไบไม่ผลิและฤดูใบไม้ร่วง เป็นการบันทึกเหตุการณ์สั้น ๆ รายปีเกี่ยวกับเหตุการณ์แคว้นลู่ ซึ่งเป็นบ้านเกิดเมืองนอนของขงจื๊อ ที่มา: Chinese civilization. (2013). Do you know what the 5 scriptures of Khong Chue are? Retrieved 20 November 2023, from <https://asinaw.wordpress.com>

หรือภัยพิบัติมาให้แก่คนที่ยังมีชีวิต สาเหตุนี้ทำให้ชาวจีนแสดงออกซึ่งความเชื่อ และความกตัญญูต่อบรรพบุรุษที่ล่วงลับไปแล้ว โดยการไปกราบไหว้ บรรพบุรุษประจำปีที่หลุมฝังศพในเทศกาลเซ็งเม้ง มีการซ่อมแซมหลุมฝังศพ ดูแลหลุมฝังศพให้อยู่ในสภาพสวยงาม สะอาด รวมทั้งกราบไหว้แท่นบูชาบรรพบุรุษภายในบ้านในวาระโอกาสต่าง ๆ เป็นต้น ซึ่งปัจจุบันชาวไทยเชื้อสายจีนส่วนใหญ่ที่อาศัยอยู่ในอำเภอพระนครศรีอยุธยา จังหวัดพระนครศรีอยุธยา ส่วนใหญ่นิยมการเผาศพ เนื่องจากพื้นที่การฝังศพของสุสานค่อนข้างจำกัด และลูกหลานชาวไทยเชื้อสายจีนก็ยังคงปฏิบัติตามธรรมเนียมของเทศกาลเซ็งเม้ง โดยการไปทำความสะอาดสุสานและกราบไหว้บรรพบุรุษเพื่อแสดงถึงความกตัญญู

3. คำกลอนคู่ที่สะท้อนถึงความเชื่อของโลกหลังความตาย

ผู้วิจัยค้นพบคำกลอนจำนวน 6 คำกลอนคู่ คิดเป็นร้อยละ 28.57 คือ

1) 福地蔭生人，仙鄉安吉穴 หมายถึง แดนสุขาวดีแผ่ร่มเงามายังชีวิตคนแดนสวรรค์คำจุนหลุมมงคล แห่งนี้

2) 瑞氣滿山川，祥雲遍福地 หมายถึง ลมมงคลโอบล้อมภูเขาและสายน้ำเมฆมงคลครอบคลุมดินแดนสุขาวดี

3) 六相左右照，四輔將儿孙 หมายถึง องค์รัชชทั้งหกสาดส่องบริวารทั้งซ้ายขวา กลุ่มหมู่ดาวคอยคำชูลูกหลาน

4) 四輔將星拱，六相左右照 หมายถึง กลุ่มหมู่ดาวคอยคำชู องค์รัชชทั้งหกสาดส่องบริวารทั้งซ้ายขวา

5) 山川鍾福地，星斗煥文章 หมายถึง ภูเขาและสายน้ำโอบล้อมแดนสุขาวดี ดวงดาวสุกใสสร้างเกียรติระบือไกล

6) 绿山繞明堂，佳城蔭福地 หมายถึง ภูเขาสีเขียวโอบล้อมดินแดนอันศักดิ์สิทธิ์ สุสานแผ่ร่มเงาสู่แดนสุขาวดี

ภาพที่ 9 ตัวอย่างคำกลอนคู่ที่สะท้อนถึงความเชื่อความเชื่อของโลกลหลังความตาย กล่าวไว้ว่าลมมงคลโอบล้อมภูเขาและสายน้ำ เมฆมงคลครอบคลุมดินแดนสุขาวดี

Figure 9. An example of a couplet that reflects beliefs about the world after death is as follows: Auspicious winds surround the mountains and rivers; Auspicious clouds cover the land of Sukhavati.

จากคำกลอนข้างต้นจะเห็นถึงภาพสะท้อนเกี่ยวกับความเชื่อหลังความตายของชาวจีนหรือชาวไทยเชื้อสายจีนที่ตั้งถิ่นฐานและอาศัยอยู่ในจังหวัดพระนครศรีอยุธยา โดยสื่อถึงความเชื่อเรื่องแดนสุขาวดี ความเชื่อเรื่องสวรรค์ ดวงดาว และความเชื่อเรื่ององค์จักร์ของเหล่าเทพ⁷ ซึ่งต่างล้วนเป็นสิ่งที่จะได้พบเจอหลังโลกแห่งความตายทั้งสิ้น

Prachit Pom Arin (2020, p. 6) กล่าวว่า พระพุทธศาสนาจากอินเดียเข้าสู่แผ่นดินจีนในสมัยราชวงศ์ฮั่น โดยเจริญรุ่งเรืองสลับกับเสื่อมความนิยมตามยุคสมัย พุทธศาสนาที่แพร่หลายในประเทศจีนส่วนใหญ่เป็นแบบมหายาน หัวใจหลักของพระพุทธศาสนา มหายานคือการบำเพ็ญบารมีตามแนวทางโพธิสัตว์ เพื่อนำพาสรรพสัตว์สู่ความหลุดพ้นจากสังสารวัฏ

⁷ (六相) หมายถึง องค์จักร์ทั้งหกของจักรพรรดิ เล่ากันว่า จักรพรรดิเซวียนหยวน (軒轅皇帝) ซึ่งเป็นบรรพบุรุษของเทพแห่งสายฟ้า (雷雨神) ทิศทั้ง 4 มีเทพที่คอยดูแล เทพทิศตะวันตกคือ เทพไทเฮา (太皞) ดูแลฤดูใบไม้ผลิ เทพทางทิศใต้มีชื่อว่า เหยียนตี้ (炎帝) ดูแลฤดูร้อน เทพทิศตะวันตกคือ เซาเฮา (少昊) ดูแลฤดูใบไม้ผลิ เทพทางทิศเหนือมีชื่อว่า จวนชวี่ (颛顼) ดูแลฤดูหนาว จักรพรรดิจึงอาศัยอยู่ที่ส่วนกลาง นอกจากนี้ในแต่ละทิศก็จะมีองค์จักร์ที่คอยช่วยเหลือ องค์จักร์ที่คอยช่วยเหลือทิศตะวันตกคือ จวีหมาง (句芒) องค์จักร์ที่คอยช่วยเหลือทิศใต้ คือ จู๋หรง (祝融) องค์จักร์ที่คอยช่วยเหลือทิศตะวันตกคือ รูโชว (禺收) องค์จักร์ที่คอยช่วยเหลือทิศเหนือคือ เสวียนหมิง (玄冥) องค์จักร์ที่คอยช่วยเหลือส่วนกลางคือ โฮ่วถู่ (后土) ซึ่งก็คือธาตุทั้ง 5 ได้แก่ ไม้ ไฟ ทอง น้ำ และดิน ทำให้ฝนตกตามฤดูกาล มั่งคั่งอุดมสมบูรณ์ อยู่ดีกินดี อยู่เย็นเป็นสุข ที่มา: Shidian Encyclopedia. (2023). Six aspects of the emperor. Retrieved 20 November 2023, from <https://shidian.baik.com/wikiid/3586629985743479999?prd=attribute>

ให้หมดสิ้น พระพุทธศาสนามหายานมองว่าความทุกข์มีทั้งหมด 8 ประการ ได้แก่ เกิด แก่ เจ็บ ตาย ทุกข์เพราะต้องประสบกับสิ่งที่ไม่พอใจ ทุกข์เพราะต้องพลัดพรากจากสิ่งที่รัก ทุกข์เพราะผิดหวังจากความคาดหวัง ทุกข์จากการรวมตัวของชั้น 5 ดังนั้นพระพุทธศาสนาจึงสอนหลักธรรมที่ช่วยให้มนุษย์หลุดพ้นจากความทุกข์ แต่การจะหลุดพ้นจากความทุกข์ได้ ต้องหลุดพ้นจากการเวียนว่ายตายเกิด และแสดงถึงความเชื่อเรื่องการเวียนว่ายของวิญญาณที่ดี คือเมื่อมีชีวิตอยู่ประกอบแต่กรรมดี ก็จะมีชีวิตหลังความตายที่ดี มีภพภูมิที่ดี

Yin (2011, p. 19) ได้กล่าวไว้ว่า ในอดีตคนจีนนิยมบรรจุทรัพย์สินฝังดินไปพร้อมกับผู้ตาย เพื่อหวังให้ผู้ตายนำติดตัวไปใช้ในโลกลหลังความตาย ซึ่งจากวัฒนธรรมการบรรจุทรัพย์สินฝังดินไปพร้อมกับผู้ตาย แสดงให้เห็นถึงความกตัญญูอย่างหนึ่ง ที่จะทำให้ผู้ตายเป็นชีวิตที่มีความสุขในโลกลหลังความตาย ในขณะเดียวกันการฝังศพยังถือเป็นวัฒนธรรมอย่างหนึ่งที่สะท้อนให้เห็นถึงความกตัญญูและความเคารพที่มีต่อผู้ล่วงลับ

จะเห็นได้ว่าเมื่อชาวจีนได้รับคติพุทธศาสนานิกายมหายาน การจัดศาสนพิธีก็ถือกำเนิดขึ้น เพื่อชำระล้างบาปและมลทินของดวงวิญญาณให้บริสุทธิ์ และสร้างกุศลกรรมแก่ดวงวิญญาณให้ได้ประสบสุคติในปรโลก

นอกจากนี้ยังมีคำกลอนบางส่วนที่สะท้อนให้เห็นถึงความเชื่อเรื่องเทพ องค์รักษ์และดวงดาว ซึ่งเป็นความเชื่อของชาวจีนที่มีมาแต่โบราณ อีกทั้ง ชื่อผู้ (四輔) นั้นก็ถือเป็นดวงดาวที่ชาวจีนนับถือ นักโหราศาสตร์โบราณเชื่อว่าพิธีกรรมของผู้ปกครองและขุนนาง และมีการกำเนิดมาจากการบูชาดวงดาวของคนโบราณ ซึ่งเป็นการผสมผสานระหว่างตำนานจีนโบราณและดาราศาสตร์

นอกจากนี้คำกลอนบางส่วนยังสะท้อนให้เห็นถึงความเชื่อในเรื่องของแดนสุขาวิ ซึ่งสุขาวิเป็นนิยายหนึ่งใน พุทธศาสนามหายาน สุขาวิมีความหมายตามตัวอักษรว่า ดินแดนแห่งความสุข สุขา คือ ความสุข วิดี ในพจนานุกรม ฉบับมติชน คือ รั่วหรือกำแพงหรือเครื่องตกแต่ง สุขาวิเป็นที่ปรารถนาของชาวพุทธ ต้องการจะไปเกิดหรืออุบัติ ณ ภพภูมินั้นเมื่อถึงคราวสิ้นอายุขัยจากโลกมนุษย์นี้ไปแล้ว

แดนสุขาวิเป็นที่ปรารถนาของคนเมื่อสิ้นอายุขัยแล้ว คนเรามีสิ่งที่ตนเลื่อมใสเมื่อตายไป ซึ่ง Saen Buran (2005, p. 29) ได้กล่าวไว้ว่า 1 ใน อมิตายุรธยานสูตร 9 ชั้น สำหรับ

ผู้เลี้ยงดูบิดา มารดา มีมนุษยธรรม เมื่อใกล้ตาย ได้ฟังเรื่องของสุชาวดีและมีจิตเลื่อมใส เมื่อตายก็จะไปเกิดในสุชาวดีและฟังธรรมหนึ่งกัลป์จึงจะได้เป็นพระอรหันต์

จากการวิเคราะห์ความหมายของคำกลอนคู่ที่ปรากฏอยู่บริเวณเสาทั้งสองข้างของ หลุมฝังศพ ภายในสุสานวัดพนัญเชิง จังหวัดพระนครศรีอยุธยา นั้น พบว่าภาพสะท้อนความเชื่อของชาวจีน สามารถแบ่งได้เป็น 4 ประเภท ดังปรากฏในตารางดังนี้

ตารางที่ 1 ตารางแสดงประเภทของคำกลอนที่ปรากฏอยู่ในสุสานวัดพนัญเชิง จังหวัดพระนครศรีอยุธยา

ประเภทของคำกลอน	จำนวนคำกลอน	คิดเป็นร้อยละ
คำกลอนคู่ที่สะท้อนถึงการสร้างสุสานตามหลักภูมิพยากรณ์ฮวงจุ้ย	8	38.10
คำกลอนคู่ที่สะท้อนถึงการสวดดีเกียรติคุณของบรรพบุรุษและวงศ์ตระกูล	7	33.33
คำกลอนคู่ที่สะท้อนถึงความเชื่อของโลกลหลังความตาย	6	28.57
รวม	21	100

Note. The table shows the types of poems that appear in the cemetery of Wat Phanan Choeng, Phra Nakhon Si Ayutthaya Province.

จากตารางข้างต้น พบว่ามีคำกลอนคู่ที่สะท้อนถึงการสร้างสุสานตามหลักภูมิพยากรณ์ฮวงจุ้ย มีจำนวนมากที่สุด รองลงมาคือคำกลอนคู่ที่สะท้อนถึงการสวดดีเกียรติคุณของบรรพบุรุษและวงศ์ตระกูล และคำกลอนคู่ที่สะท้อนถึงความเชื่อของโลกลหลังความตาย คิดเป็นร้อยละ 38.10 ร้อยละ 33.33 และร้อยละ 28.57 ตามลำดับ

จะเห็นได้ว่าก่อนที่จะชาวจีนจะนับถือพระพุทธศาสนานิกายมหายาน และลัทธิเต๋า รวมทั้งยึดถือแนวคิดแบบขงจื้อ ชาวจีนมีความเชื่อดั้งเดิมเกี่ยวกับธรรมชาติและวิญญาณ หรือบรรพบุรุษผู้ล่วงลับ ซึ่งปรากฏคำกลอนที่สื่อถึงความเชื่อของโลกลหลังความตายมากเป็นอันดับสองรองจากความเชื่อเกี่ยวกับการสวดดีเกียรติคุณของบรรพบุรุษและวงศ์ตระกูลคำกลอนคู่ที่สื่อถึงการพรรณนาความงามของทิวทัศน์ โดยชาวจีนเชื่อว่าสิ่งต่าง ๆ เหล่านี้สามารถกำหนด

และควบคุมชะตาความเป็นไปของมนุษย์ และสามารถดลบันดาลให้เกิดเหตุการณ์ ทั้งที่ดีและไม่ดีต่อชีวิตและครอบครัวที่ยังคงมีชีวิตอยู่ของพวกเขาได้ ซึ่งความเชื่อต่าง ๆ เหล่านี้ชาวจีนยังคงสืบทอดและถือปฏิบัติกันต่อ ๆ มาจนถึงปัจจุบัน

จากการสำรวจหลุมฝังศพที่ปรากฏอยู่บริเวณเสาทั้งสองข้างของหลุมฝังศพภายในสุสานวัดพนัญเชิง จังหวัดพระนครศรีอยุธยา นั้น พบข้อมูลเกี่ยวกับคำกลอนคู่ที่สะท้อนถึงการสร้างสุสานตามหลักภูมิพยากรณ์ฮวงจุ้ย ดังปรากฏในตารางดังนี้

ตารางที่ 2 ตารางแสดงจำนวนหลุมฝังศพที่ปรากฏคำกลอนคู่ที่สะท้อนถึงการสร้างสุสานตามหลักภูมิพยากรณ์ฮวงจุ้ย ในสุสานวัดพนัญเชิง จังหวัดพระนครศรีอยุธยา

คำกลอนคู่ที่สะท้อนถึงการสร้างสุสานตามหลักภูมิพยากรณ์ฮวงจุ้ย				
ลำดับที่	คำกลอน	ภาพสะท้อน	จำนวนหลุมฝังศพ	คิดเป็นร้อยละ
1	兩庫水朝宗， 三台氣相聚	น้ำสองสายไหลบรรจบกัน ลมสามสายน้อมรวมกัน	10	1.68
2	玉蘊祥瑕土， 金生麗水中	หยกงามในผืนดิน ดูดซับพลังใน ผืนน้ำอันงดงาม	1	0.16
3	岑峻結佳城， 堂秀蔭福大	ภูเขาน้อยใหญ่โอบล้อมสุสาน พฤษภาน้อยใหญ่ในสุสานเขียว ชุ่มแผ่ร่มเงาแห่งความสุข	37	6.21
4	水秀聚天心， 山明鍾地脈	น้ำใสเป็นแหล่งรวมจิตใจ ภูเขา แข็งแกร่งทอดไปตามลักษณะ พื้นภูมิ	33	5.54
5	吉穴佑貴壽， 綠水繞吉穴	หลุมมงคลปกป้องคุ้มครองให้อายุ ยืนยาว น้ำใสโอบล้อมหลุมมงคล	4	0.67

คำกลอนคู่ที่สะท้อนถึงการสร้างสุสานตามหลักภูมิพยากรณ์ฮวงจุ้ย				
ลำดับที่	คำกลอน	ภาพสะท้อน	จำนวน หลุมฝังศพ	คิดเป็น ร้อยละ
6	青山朝吉穴， 吉穴佑貴壽	ภูเขาเขียวขจีค้ำบัลลุ่มมงคล หลุมมงคลปกป้องคุ้มครองให้มั่ง คั่งอายุยืนยาว	91	15.29
7	綠水繞明堂， 佳城蔭才丁	น้ำใสโอบล้อมดินแดนอัน ศักดิ์สิทธิ์ สุสานแผ่เงาที่ร่มเย็น	40	6.72
8	物華天濱， 人傑地靈	สถานที่ที่มีฮวงจุ้ยดี อุดมไปด้วย สมบัติล้ำค่า และผู้มีความสามารถ	83	13.94

Note. The table shows the number of graves featuring couplets that refer to the construction of tombs according to Feng Shui predictions in the cemetery of Wat Phananchong, Phra Nakhon Si Ayutthaya Province.

จากตารางข้างต้น พบว่า จำนวนหลุมฝังศพที่ปรากฏคำกลอนคู่ (青山朝吉穴，吉穴佑貴壽) ซึ่งสะท้อน ถึงการสร้างสุสานตามหลักภูมิพยากรณ์ฮวงจุ้ย ในสุสานวัดพนัญเชิง จังหวัดพระนครศรีอยุธยา คิดเป็นร้อยละ 15.29 มีจำนวนมากที่สุด คำกลอนคู่ (物華天濱，人傑地靈) ที่สะท้อนถึงการสร้างสุสานตามหลักภูมิพยากรณ์ฮวงจุ้ยในสุสานวัดพนัญเชิง จังหวัดพระนครศรีอยุธยา คิดเป็นร้อยละ 13.94 มีจำนวนรองลงมา คำกลอนคู่ที่สะท้อนถึงการสร้างสุสานตามหลักภูมิพยากรณ์ ฮวงจุ้ยในสุสานวัดพนัญเชิง จังหวัดพระนครศรีอยุธยา (綠水繞明堂，佳城蔭才丁) คิดเป็นร้อยละ 6.72 มีจำนวนน้อยที่สุด

จากการสำรวจหลุมฝังศพที่ปรากฏอยู่บริเวณเสาทั้งสองข้างของหลุมฝังศพภายในสุสานวัดพนัญเชิง จังหวัดพระนครศรีอยุธยานั้น พบข้อมูลเกี่ยวกับคำกลอนคู่ที่สะท้อนถึงการสดุดีเกียรติคุณของบรรพบุรุษและวงศ์ตระกูล ดังปรากฏในตารางดังนี้

ตารางที่ 3 ตารางแสดงจำนวนหลุมฝังศพที่ปรากฏคำกลอนคู่ที่สะท้อนถึงการสวดดีเกียรติคุณของบรรพบุรุษและวงศ์ตระกูล ในสุสานวัดพนัญเชิง จังหวัดพระนครศรีอยุธยา

คำกลอนคู่ที่สะท้อนถึงการสวดดีเกียรติคุณของบรรพบุรุษและวงศ์ตระกูล				
ลำดับที่	คำกลอน	ภาพสะท้อน	จำนวนหลุมฝังศพ	คิดเป็นร้อยละ
1	家風世澤長， 祖德留芳遠	ครอบครัวเจริญรุ่งเรืองยาวนาน ความดีของบรรพบุรุษเลื่องลือไกล	3	0.50
2	子順世澤長， 祖德留芳遠	ลูกหลานเจริญรุ่งเรืองยาวนาน ความดีของบรรพบุรุษเลื่องลือไกล	2	0.33
3	佳墓百世昌， 吉穴千秋盛	สุสานดีคำชูลูกหลานรื้อยรุ่น หลุมมงคลรุ่งเรืองนับพันปี	1	0.16
4	寿山永富贵， 福地益儿孙	วงศ์ตระกูลอุดมสมบูรณ์ร่ำรวยสูงศักดิ์ ชั่วกาลนาน ดังภูเขา ส่งต่อความสุข และประโยชน์สู่ลูกหลาน	9	1.51
5	光前绵世澤， 裕後振家風	ให้เกียรติบรรพบุรุษอย่างต่อเนื่อง ความอุดมสมบูรณ์หนุนนำ	1	0.16
6	山明俊世昌， 氣瑞鍾吉穴	วงศ์ตระกูลดั่งขุนเขาคอยคำจุน ลูกหลาน ลมมงคลโอบอุ้มหลุมมงคล	50	8.40
7	佳節恩親時， 清明掃墓日	เทศกาลแสดงความกตัญญู วันเซ็งเม้ง กวาดสุสาน	1	0.16

Note. The table shows the number of tombstones featuring couplets that pay tribute to ancestors and family members in the cemetery of Wat Phananchong, Phra Nakhon Si Ayutthaya Province.

จากตารางข้างต้น พบว่าจำนวนหลุมฝังศพที่ปรากฏคำกลอนคู่ (山明俊世昌，氣瑞鍾吉穴) ซึ่งสะท้อน ถึงการสวดดีเกียรติคุณของบรรพบุรุษ และวงศ์ตระกูลในสุสานวัดพนัญเชิง จังหวัดพระนครศรีอยุธยา คิดเป็นร้อยละ 8.40 มีจำนวนมากที่สุด คำกลอนคู่ (寿山永富贵，福地益儿孙) ที่สะท้อนถึงการสวดดีเกียรติคุณของบรรพบุรุษและวงศ์ตระกูลในสุสานวัดพนัญเชิง จังหวัดพระนครศรีอยุธยา คิดเป็นร้อยละ 1.51 มีจำนวน

รองลงมา คำกลอนคู่ (家風世澤長, 祖德留芳遠) ซึ่งคำกลอนเหล่านี้ต่างสะท้อนถึงการสวดดีเกียรติคุณของบรรพบุรุษ และวงศ์ตระกูลในสุสานวัดพนัญเชิง จังหวัดพระนครศรีอยุธยา คิดเป็นร้อยละ 0.50 มีจำนวนน้อยที่สุด

จากการสำรวจหลุมฝังศพที่ปรากฏอยู่บริเวณเสาทั้งสองข้างของหลุมฝังศพภายในสุสานวัดพนัญเชิง วัดพระนครศรีอยุธยานั้น พบข้อมูลเกี่ยวกับคำกลอนคู่ที่สะท้อนถึงความเชื่อของโลกหลังความตาย ดังปรากฏในตารางดังนี้

ตารางที่ 4 แสดงจำนวนหลุมฝังศพที่ปรากฏคำกลอนคู่ที่สะท้อนถึงความเชื่อของโลกหลังความตายในสุสานวัดพนัญเชิง จังหวัดพระนครศรีอยุธยา

คำกลอนคู่ที่สะท้อนถึงความเชื่อของโลกหลังความตาย				
ลำดับที่	คำกลอน	ภาพสะท้อน	จำนวนหลุมฝังศพ	คิดเป็นร้อยละ
1	福地蔭生人, 仙鄉安吉穴	แดนสุขาวดีแผ้วเฒ่ามายังชีวิตคน แดนสวรรค์คำจูนหลุมมงคลแห่งนี้	39	6.55
2	瑞氣滿山川, 祥雲遍福地	ลมมงคลโอบล้อมภูเขาและสายน้ำ เมฆมงคลครอบคลุมดินแดนสุขาวดี	36	6.05
3	六相左右照, 四輔將儿孙	องครักษ์ทั้งหกสาดส่องบริวารทั้งซ้ายขวา กลุ่มหมู่ดาวคอยคำชูลูกหลาน	1	0.16
4	四輔將星拱, 六相左右照	กลุ่มหมู่ดาวคอยคำชู องครักษ์ทั้งหก สาดส่องบริวารทั้งซ้ายขวา	105	17.64
5	山川鍾福地, 星斗煥文章	ภูเขาและสายน้ำโอบล้อมแดนสุขาวดี ดวงดาวสุกใสสร้างเกียรติระบือไกล	46	7.73
6	綠山繞明堂, 佳城蔭福地	ภูเขาสีเขียวโอบล้อมดินแดนอัน ศักดิ์สิทธิ์ สุสานแผ้วเฒ่าสู่แดนสุขาวดี	2	0.33

Note. The table shows the number of tombs featuring couplets that convey the belief in the world after death in the cemetery of Wat Phanang Choeng, Phra Nakhon Si Ayutthaya Province.

จากตารางข้างต้น พบว่าจำนวนหลุมฝังศพที่ปรากฏค่ากลอนคู่ (四輔將星拱, 六相左右照) ที่สะท้อนถึงความเชื่อของโลกลหลังความตายในสุสานวัดพนัญเชิง จังหวัดพระนครศรีอยุธยา คิดเป็นร้อยละ 17.64 มีจำนวนมากที่สุด ค่ากลอนคู่ (山川鍾福地, 星斗煥文章) ที่สะท้อนถึงความเชื่อของโลกลหลังความตายในสุสานวัดพนัญเชิง จังหวัดพระนครศรีอยุธยา คิดเป็นร้อยละ 7.73 มีจำนวนรองลงมา ค่ากลอนคู่ (福地蔭生人, 仙鄉安吉穴) ที่สะท้อนถึงความเชื่อของโลกลหลังความตาย ในสุสานวัดพนัญเชิง จังหวัดพระนครศรีอยุธยา คิดเป็นร้อยละ 6.55 มีจำนวนน้อยที่สุด

จะเห็นได้ว่า จากจำนวนค่ากลอนที่กล่าวมาทั้งหมดข้างต้น ค่ากลอนที่สะท้อนถึงความเชื่อของโลกลหลังความตาย (四輔將星拱, 六相左右照) มีจำนวนมากที่สุด คิดเป็นร้อยละ 17.64 ค่ากลอนที่สะท้อนถึงการสร้างสุสานตามหลักภูมิพยากรณ์ฮวงจุ้ย (青山朝吉穴, 吉穴佑貴壽) มีจำนวนรองลงมา คิดเป็นร้อยละ 15.29 และค่ากลอนคู่ที่สะท้อนถึงการสร้างสุสานตามหลักภูมิพยากรณ์ฮวงจุ้ย (物華天濱, 人傑地靈) มีจำนวนรองลงมาตามลำดับ คิดเป็นร้อยละ 13.94

อภิปรายผลการวิจัย

ค่ากลอนคู่ที่ปรากฏอยู่บริเวณสุสานของชาวจีน ถือเป็นองค์ประกอบสำคัญอย่างหนึ่งของการสร้างสุสาน ที่สะท้อนให้เห็นถึงแนวคิด ความเชื่อ ของชาวไทยเชื้อสายจีนในมิติที่หลากหลาย จากการศึกษาค่ากลอนคู่และเก็บรวบรวมข้อมูลโดยการลงพื้นที่ ในบริเวณสุสานวัดพนัญเชิง อำเภอพระนครศรีอยุธยา จังหวัดพระนครศรีอยุธยา สามารถสรุปผลการวิจัยตามวัตถุประสงค์ที่ตั้งไว้ ดังนี้

1. ค่ากลอนคู่ที่สะท้อนถึงการสร้างสุสานตามหลักภูมิพยากรณ์ฮวงจุ้ย มีจำนวนมากที่สุด พบจำนวนทั้งสิ้น 8 ค่ากลอน คิดเป็นร้อยละ 38.10 โดยค่ากลอนที่พบมากที่สุด คือ ค่ากลอน (青山朝吉穴, 吉穴佑貴壽) คิดเป็นร้อยละ 15.29 ค่ากลอนที่พบรองลงมาคือ ค่ากลอน (物華天濱, 人傑地靈) คิดเป็นร้อยละ 13.94

2. ค่ากลอนที่สะท้อนถึงความเชื่อในการสวดดีเกียรติคุณของบรรพบุรุษและวงศ์ตระกูล มีจำนวนรองลงมา พบจำนวนทั้งสิ้น 7 ค่ากลอน คิดเป็นร้อยละ 33.33 โดยค่ากลอนที่

พบมากที่สุด คือ คำกลอน (山明俊世昌, 氣瑞鍾吉穴) คิดเป็นร้อยละ 8.40 คำกลอนที่พบรองลงมาคือ คำกลอน (寿山永富贵, 福地益儿孙) คิดเป็นร้อยละ 1.51

3. คำกลอนที่สะท้อนถึงความเชื่อของโลกลหลังความตาย มีจำนวนน้อยที่สุด พบจำนวนทั้งสิ้น 6 คำกลอนคิดเป็นร้อยละ 28.57 โดยคำกลอนที่พบมากที่สุด คือ คำกลอน (四輔將星拱, 六相左右照) คิดเป็นร้อยละ 17.64 คำกลอนที่พบรองลงมาคือ คำกลอน (山川鍾福地, 星斗煥文章) คิดเป็นร้อยละ 7.73

ทำให้ปฏิเสธไม่ได้เลยว่าเรื่องของความตายถือเป็นหนึ่งในวัฒนธรรมจีนที่มีความสำคัญอย่างยิ่ง วัฒนธรรมความตายถือเป็นวัฒนธรรมที่มีความซับซ้อนและหลากหลายที่ก่อตัวขึ้นจากแนวคิดและวัฒนธรรมจีนในอดีต ชาวจีนเชื่อว่านอกจากโลกมนุษย์ที่พวกเขาอาศัยอยู่นั้น ยังมีช่องว่างของโลกอีกโลกหนึ่ง ซึ่งเป็นโลกที่มนุษย์ไม่รู้จักและเป็นโลกที่เชื่อมโยงกับความตาย หรือเรียกอีกอย่างหนึ่งว่าโลกหลังความตาย ซึ่งชาวจีนเชื่อว่าส่วนใดส่วนหนึ่งของมนุษย์จะยังคงอยู่ต่อไปในโลกใบนั้น ผู้คนสร้างโลกอีกใบจากโลกที่มีอยู่ และมีมุมมองที่เต็มไปด้วยจินตนาการต่อโลกอีกใบหนึ่ง และด้วยแนวคิดดังกล่าวจึงทำให้ผู้คนมีมุมมองบูชาธรรมชาติและบรรพบุรุษอย่างไม่รู้ตัว ในขณะเดียวกันผู้คนก็เริ่มสร้างโลกใต้พื้นดินของตัวเอง ซึ่งก็ได้กลายมาเป็นวัฒนธรรมการฝังศพนั่นเอง และความเชื่อดังกล่าวนี้องค์ทำให้ผู้คนสร้างหลุมฝังศพของตนอย่างประณีต โดยเฉพาะอย่างยิ่งชนชั้นสูงในสมัยโบราณ เพื่อต้องการให้โลกหลังความตายของตนมีอำนาจ ทรัพย์สินเงินทองและความผาสุกเช่นเดียวกับตอนที่ตนมีชีวิตอยู่ในโลกมนุษย์ ทั้งหมดนี้สะท้อนถึงจินตนาการของผู้คนเกี่ยวกับอีกโลกหนึ่งจากสิ่งที่กล่าวมาข้างต้นจะเห็นได้ว่า แผ่นดินมีความสำคัญอย่างยิ่งต่อชีวิตมนุษย์ ผืนแผ่นดินก่อให้เกิดสิ่งต่าง ๆ มากมาย ตลอดจนสร้างคุณค่าให้กับผู้คนและโลกใบนี้ และผู้คนเลือกที่มีชีวิตหลังความตายภายใต้ผืนดิน จึงเกิดการฝังศพขึ้น และไม่ได้น่าแปลกใจเลย เพราะแผ่นดินได้ก่อให้เกิดความรู้สึกเป็นเจ้าของและเป็นหนึ่งเดียวในใจของผู้คน เปรียบได้กับทะเลเป็นของปลา ท้องฟ้าเป็นของนกฉันทใด ผืนดินเป็นของคนฉันทนั้น จึงทำให้ชาวจีนให้ความสำคัญกับการสร้างสุสานตามหลักภูมิพยากรณ์ ฮวงจุ้ย

เมื่อนำไปเปรียบเทียบกับผลวิจัยของ Mingmitsupapom (2004, p. 1) การศึกษาภาพสะท้อนของคำกลอนคู่ (หม่อฮั่วกเถียง) ในเขตอำเภอเมือง จังหวัดราชบุรี พบว่าคำกลอนคู่จากฮวงจุ้ย จำนวน 100 หลัง ในเขตอำเภอเมืองราชบุรี มีการใช้ความหมายโดยตรงกล่าวถึงเรื่อง

กฎหมายและศีลธรรม ส่วนการใช้ความหมายโดยเปรียบจะกล่าวถึงเรื่องธรรมชาติ ทิศ คุณความดี และสถานที่ ส่วนในด้านโครงสร้างพบว่า คำกลอนคู่มือการใช้โครงสร้างที่หลากหลาย แต่มีการใช้ชนิดของคำที่เหมือนกันเป็นส่วนใหญ่ และคำกลอนแต่ละบทจะมีการใช้จำนวนคำที่เท่ากัน ในส่วนของคำกลอนคู่ในสุสานวัดพนัญเชิง อำเภอพระนครศรีอยุธยา จังหวัดพระนครศรีอยุธยา พบว่าคำกลอนคู่จากฮวงซุ้ย จำนวน 595 หลัง ไม่ได้กล่าวถึงเรื่องกฎหมายและศีลธรรม แต่มีการกล่าวถึงเรื่องธรรมชาติ ทิศ คุณความดีและสถานที่เช่นเดียวกับคำกลอนคู่ที่ปรากฏในสุสานหม้อฮ้วยเกี้ยง อำเภอเมือง จังหวัดราชบุรี

เมื่อนำไปเปรียบเทียบกับผลวิจัยของ Sinwiwattanakun (2014, p. 128) การศึกษาคำกลอนคู่บนเสาจารึกสุสานจีน (ฮวยเซยซัวจิง) อำเภอเมือง จังหวัดอุบลราชธานี พบว่า จำนวนคำกลอนที่ปรากฏ 100 คำกลอน สามารถจำแนกได้เป็น 5 ประเภทหลัก ๆ ได้แก่ การสร้างสุสานตามหลักภูมิพยากรณ์ฮวงจุ้ย การสวดดีเกียรติคุณของบรรพบุรุษและวงศ์ตระกูล การแสดงความปรารถนาถึงสิริมงคลและความเจริญรุ่งเรือง การพรรณนาความงามของทิวทัศน์ธรรมชาติ และการเชิดชูคุณธรรมจริยธรรม คำกลอนคู่ที่นิยมใช้มากที่สุด คือ คำกลอนคู่ที่มีความหมายเกี่ยวกับการสร้างสุสานตามหลักภูมิพยากรณ์ ฮวงจุ้ย ในส่วนของคำกลอนคู่ในสุสานวัดพนัญเชิง อำเภอพระนครศรีอยุธยา จังหวัดพระนครศรีอยุธยา พบว่าคำกลอนคู่จากฮวงซุ้ย จำนวน 595 หลัง พบจำนวนคำกลอนคู่ 21 คำกลอน สามารถจำแนกได้เป็น 3 ประเภทหลัก ๆ ได้แก่ การสร้างสุสานตามหลักภูมิพยากรณ์ฮวงจุ้ย การสวดดีเกียรติคุณของบรรพบุรุษและวงศ์ตระกูล และความเชื่อเรื่องโลกหลังความตาย คำกลอนคู่ที่นิยมใช้มากที่สุด คือ คำกลอนคู่ที่มีความหมายเกี่ยวกับการสร้างสุสานตามหลักภูมิพยากรณ์ฮวงจุ้ย ซึ่งสอดคล้องกับผลการวิจัยของคำกลอนคู่บนเสาจารึกสุสานจีน (ฮวยเซยซัวจิง) อำเภอเมือง จังหวัดอุบลราชธานี สะท้อนให้เห็นว่าชาวไทยเชื้อสายจีนให้ความสำคัญกับโลกหลังความตาย โดยเชื่อว่าสุสานที่มีการสร้างตามหลักภูมิพยากรณ์ฮวงจุ้ย จะส่งผลให้วิญญาณบรรพบุรุษในอีกภพภูมิหนึ่งไปสู่สุคติ และสุสานที่ดีจะส่งผลให้ลูกหลานที่ยังมีชีวิตอยู่มีความเจริญรุ่งเรือง มั่งคั่งและสงบสุข

ข้อเสนอแนะจากการวิจัย

บทความวิจัยนี้ ศึกษาเพียงภาพสะท้อนในด้านความเชื่อของชาวจีน ที่ปรากฏอยู่ใน คำนกลอนคู่บริเวณป้ายจารึกของหลุมฝังศพในสุสานวัดพนัญเชิง จังหวัดพระนครศรีอยุธยา เท่านั้น ในงานวิจัยครั้งต่อไป ผู้วิจัยเห็นว่าควรศึกษาคำนกลอนคู่ที่ปรากฏอยู่บริเวณป้ายจารึก ของหลุมฝังศพในสุสานในแง่มุมอื่น และขยายขอบเขตการวิจัยให้กว้างขึ้นในพื้นที่อื่น ๆ เพื่อ เป็นการเปรียบเทียบ เพื่อจะได้องค์ความรู้ที่ครบถ้วน สมบูรณ์และหลากหลายมิติมากขึ้น

เอกสารอ้างอิง

- Chaiya, K. (2018). Chinese, shrines and vegetarian restaurants on the island of Phra Nakhon Si Ayutthaya. *Journal of Ayutthaya Studies*, 10(1), 1.
- Chao Muang, C. (2021). *The Chinese and their belief in the world after death* (Bachelor's thesis). Silpakorn University, Nakhon Pathom.
- Duan, L. & Rai Suksiri, B. (2000). *History of Chinese temples and Chinese shrines in Thailand*. Bangkok: Songsyam Publishing House.
- Charoenvorakiet, S. & Sungrusa, N. (2015). Feng Shui: Beliefs, Knowledge, and Power of Management and creating social space. *Veridian E- Journal, Silpakorn University*, 9(2), 1720-1733.
- Kasetsiri, C. (1999). *History and politics*. Bangkok: Toyota Thailand Foundation.
- Klunmonthon, D. (2016). *How Chinese people after death*. Retrieved January 13, 2023, from <https://lek-prapai.org/home/view.php?id=905>
- Kongthaen, P. (2017). *Funeral and burial traditions for Thai-Chinese people In Maha Sarakham Province*. Proceedings of 13th International Conference on Humanities & Social Sciences 2017 (IC-HUSO 2017) 2nd-3rd November 2017, Faculty of Humanities and Social Sciences. Khon Kaen: Khon Kaen University.
- Kotphuthon, K. & Chaitaweep, C. (2015). The study of the ethics of confucius. *Academic Journal Bangkokthonburi University*, 3(2), 12.

- Li, X. (1997). *New bronzeware research*. Beijing: Cultural Relics Publishing House.
- Patthranupawat, R. (2008). Globalization and transformation of Chinese shrines in Samut Songkhram province. *University of the Thai Chamber of Commerce Journal*, 28(3), 79-105.
- Prachit Pom Arin (2020). *The concept of life and death in Chinese culture*. Retrieved January 13, 2023, from <https://www.arsomsiam.com>
- Prepremjaio, S. (2014). Economic and social changes of Phra Nakhon Si Ayutthaya city island 1940-1991 (Master's thesis). Silpakorn University, Nakhon Pathom.
- Ruengruglikit, Ch. (2004). *Early Ayutthaya literature: common characteristics and Influences*. Bangkok: Academic Works Dissemination Project, Faculty of Arts, Chulalongkorn University.
- Saen Buran, P. (2005). *Mahayana buddhism*. Bangkok: Odeonstro Publishing House.
- Satjawatcharaphong, S., Thammawimon, P., Tochaiwat, K. & Chiwasuwan, A. (2014). *Physical design guidelines for Ashes Collection Projects*. In W. Honyangkul (Chair), Built Environment Research Associates Conference II. Symposium conducted at the meeting of the Faculty of Architecture and Planning. Pathumthani: Thammasat University.
- Sinwiwattanakun, J. (2014). *A study and analysis of the couplets on the pillar inscriptions of a Chinese cemetery. Case study: Huai Sei Cemetery, Mueang District, Ubon Ratchathani Province*. (Independent Study). Ubon Ratchathani University, Ubon Ratchathani.
- Supaporn, M. (2003). *A study of reflections on couplets (Mo Huak Liang) in Mueang District Ratchaburi Province* (Master's thesis). Mahidol University, Nakhon Pathom.

- Supathit, N., Boonkead, B. & Young Phet, B. (2017). Funeral rituals for Thai-Chinese people in Chonburi Province. *Political Journal Administration and Law*, 8(1), 323-340.
- Skinner, G. (2005). *Chinese society in Thailand*. Bangkok: Humanities and Social Sciences Textbook Project Foundation, Thammasat University.
- Thammainlad, A., Panyapa, R., & Shu, H. (2021). Applying the concept of water in Taoism to life. *Panithan Journal*, 17(2), 152.
- Thongkrajai, A. (2017). *Communicating cultural meanings through rituals of Thai-Chinese people in Maha Sarakham Province*. Proceedings of 13th International Conference on Humanities & Social Sciences 2017 (IC-HUSO 2017) 2nd-3rd November 2017, Faculty of Humanities and Social Sciences. Khon Kaen: Khon Kaen University.
- Thongkamsamud, C. (2011). The scientific essence of Feng Shui beliefs. *Academic Journal, Faculty of Architecture Khon Kaen University*, 10(1), 1-10.
- Wu, X. (2007). *The life of Chinese philosophy (philosophy research)*. Tianjin: Nankai University.
- Yang, B. (1980). *The Analects of Confucius*. Beijing: Zhonghua Book Press.
- Yin, W. (2011). *Analysis of moral reasons from burial to cremation in rural areas* (Master's thesis). Huan, Capital Normal University.
- Yothinsirikun, S. (2018). Chinese auspiciousness and beliefs according to Feng Shui science of Thai-Chinese people in the Yaowarat community. *Silpakorn University Journal*, 38(5), 119-143.

การออกแบบสื่อโมชัน 2 มิติ จากภูมิปัญญาท่ากายบริหารฤๅษีดัดตนเพื่อสุขภาพะบำบัด

2D Motion Media from the Wisdom
of Contorted Hermit Physical Exercises for Health Therapy

นิสา คำเจริญ¹

Nisa Khamcharoen

E-mail: asinmnk17@gmail.com

ปานฉัตต์ อินทร์คง²

Panchat Inkong

Received: September 13, 2023

Revised: December 18, 2023

Accepted: December 21, 2023

¹นักศึกษาปริญญาโท สาขาวิชาทัศนศิลป์และการออกแบบ คณะศิลปกรรมศาสตร์ มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลธัญบุรี
Master's degree student. Department of Visual Arts and Design, Faculty of Fine and Applied Arts,

Rajamangala University of Technology Thanyaburi

²ศาสตราจารย์ ดร. สาขาวิชาศิลปะและการออกแบบ คณะศิลปกรรมศาสตร์ มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลธัญบุรี
Professor Dr., Department of Visual Arts and Design, Faculty of Fine and Applied Arts, Rajamangala

University of Technology Thanyaburi

บทคัดย่อ

การออกแบบสื่อโมชัน 2 มิติ จากภูมิปัญญาท่ากายบริหารภาษาชิตัดตนเพื่อสุขภาพะบำบัด มีวัตถุประสงค์เพื่อ 1) ศึกษาภูมิปัญญาการบริหารร่างกายแบบภาษาชิตัดตน 2) เพื่อสร้างสรรค์ผลงานภาษาชิตัดตนในรูปแบบสื่อโมชัน 2 มิติ 3) เพื่อสืบทอดภูมิปัญญาการบริหารตัดตน กลุ่มประชากร ได้แก่ กลุ่มคนวัยทำงานอายุ 30-60 ปี จำนวน 150 คน เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย ได้แก่ แบบสัมภาษณ์ แบบสอบถาม และแบบประเมินความพึงพอใจ วิเคราะห์ข้อมูลแบบพรรณนา สถิติร้อยละ และค่าเฉลี่ย ผลการวิจัยพบว่า ภูมิปัญญาการบริหารร่างกายแบบภาษาชิตัดตน เป็นการนำองค์ความรู้มาพัฒนาเป็นท่าออกกำลังกายจากท่าหลัก 15 ท่า ซึ่งเป็นท่าที่ใช้ปรับสมดุลโครงสร้างร่างกายได้เกือบทุกส่วน การสร้างสรรค์ผลงานภาษาชิตัดตนในรูปแบบสื่อโมชัน 2 มิติ เป็นการบริหารร่างกายผ่านสื่อโมชัน 2 มิติ มีความทันสมัยและเข้าถึงได้ง่าย การสืบทอดภูมิปัญญาการบริหารภาษาชิตัดตน เป็นนวัตกรรมสื่อโมชันผ่านแอปพลิเคชัน Youtube เข้าถึงกลุ่มคนในสังคมสมัยใหม่ได้ง่ายในรูปแบบสื่อออนไลน์ โดยมีผลประเมินความพึงพอใจด้านการออกแบบเนื้อเรื่องอยู่ในระดับมาก ค่าเฉลี่ย 4.41 ด้านการออกแบบภาพประกอบมีความเหมาะสมอยู่ในระดับมาก ค่าเฉลี่ย 4.47 ด้านการเคลื่อนไหวสอดคล้องกับเนื้อเรื่องอยู่ในระดับมาก ค่าเฉลี่ย 4.47 และด้านเสียงพากย์เหมาะสมกับเนื้อเรื่องอยู่ในระดับมาก ด้วยค่าเฉลี่ย 4.44

คำสำคัญ: ออกแบบโมชัน 2 มิติ ภูมิปัญญา ท่ากายบริหารภาษาชิตัดตน เพื่อสุขภาพะบำบัด การแพทย์แผนไทย

Abstract

The two-dimension (2D) motion graphic design from the Wisdom of Contorted Hermit Physical exercises for Healthy Therapy aims at 1) Studying the wisdom of Thai Contorted Hermit (Thai Ruesi Dutton) exercises, 2) The creativity of Contorted Hermit in the form of 2D motion media, 3) The inheritance of the wisdom of Thai Contorted Hermit exercises for health therapy. The sampling was the working population aged from 30-60, with a total of 150 people. The tools used in conducting the research were interviews, questionnaires,

evaluation forms, descriptive analysis forms, statistics, and GDP. The result has shown that the wisdom of Contorted Hermit exercises has developed the knowledge from 15 main postures that can be applied to balance all parts of the body structure. The creativity of Contorted Hermit postures in the form of 2D Motion was the exercise through 2D Motion media that was modernized and easily accessible. The inheritance of Contorted Hermit exercises was the innovation of graphic motion media through Youtube application that can simply reach the massive people in modern society in the online media form. The result of the satisfactory evaluation in designing the content of the story is an excellent level at GDP 4.41. The designing of illustration pictures is appropriate at the high level of GDP 4.47. This includes the dubbing voice that is suitable for the story at the high level of GDP 4.44.

Keywords: 2D motion design, Wisdom, Contorted Hermit (Ruesi Dutton in Thai), For health therapy, Thai Traditional Medicine

บทนำ

ชีวิตในเมืองใหญ่เป็นชีวิตที่แข่งกับเวลา เต็มไปด้วยความเร่งรีบ ความกังวล การแก่งแย่ง ความเครียด เสียงดัง ฝุ่นควันและมลพิษหลายชนิดที่ล้วนแต่มีโอกาสนำให้คนเมืองใหญ่เจ็บป่วยได้มากขึ้นกว่าคนที่อาศัยอยู่ในชนบท จากการสำรวจสุขภาพจิตของคนไทยพบว่า ในปี 2552 สุขภาพของคนไทยทุกภาคไม่ว่าจะเป็นอีสาน กลางเหนือใต้ เพิ่มขึ้น แต่กรุงเทพมหานครที่คะแนนการสำรวจสุขภาพจิตลดลง (Thai Health Official, 2019) และสภาวะดังกล่าวทำให้เข้าถึงความสุขทางจิตใจได้น้อยลง กลายเป็นความทุกข์ทางใจมาแทนที่ จึงเกิดภาวะความเครียด วิตกกังวล คิดในเชิงลบหรือมองในแง่ร้าย จิตใจเป็นทุกข์ เศร้าหมอง และหดหู่ด้วยเรื่องต่าง ๆ มากมาย ความทุกข์ทางจิตใจเป็นเหตุให้เกิดความทุกข์ทางกายตามมา ไม่ว่าจะเป็นการเจ็บป่วยด้วยโรคอันเนื่องจากวิถีชีวิตในสังคมสมัยใหม่ การเจ็บปวดทางกายและใจ รวมถึงการเข้าถึงความสุขทางใจได้ยาก จึงต้องศึกษาแนวทางที่จะส่งเสริมการสร้างสุขภาพที่ดีของคนในสังคมโดยแนวคิดการดูแลสุขภาพตนเองเพื่อที่จะให้มีสุขภาพดีก็คือ

การออกกำลังกาย เพื่อให้ร่างกายภาวะที่สมบูรณ์พร้อมทั้งทางกาย ทางจิตใจ ทางสังคมและทางปัญญา เป็นต้น (Akkayagorn, 2023)

ผู้วิจัยจึงเลือกศึกษาฤๅษีดัดตน ซึ่งเป็นรากฐานและแนวคิดที่ควรศึกษาและเป็นภูมิปัญญาดูแลสุขภาพไทยเป็นมรดกทางวัฒนธรรมและภูมิปัญญาอันทรงคุณค่าที่ได้รับการสืบทอดมายังอนุชนรุ่นหลังของไทย เป็นวิธีการบำบัดรักษาที่ได้รับการสืบทอดมาตั้งแต่โบราณกาลที่มีประโยชน์อย่างมากต่อการแพทย์แผนไทย เป็นศาสตร์ที่ว่าด้วยการรักษาโรคต่าง ๆ และทำให้ร่างกายแข็งแรงแล้วยังยกระดับจิตใจ จิตวิญญาณ เป็นกลอุบายของคนไทยโบราณที่ฝึกให้ร่างกายได้เคลื่อนไหว และเกิดสุขภาพที่ดี

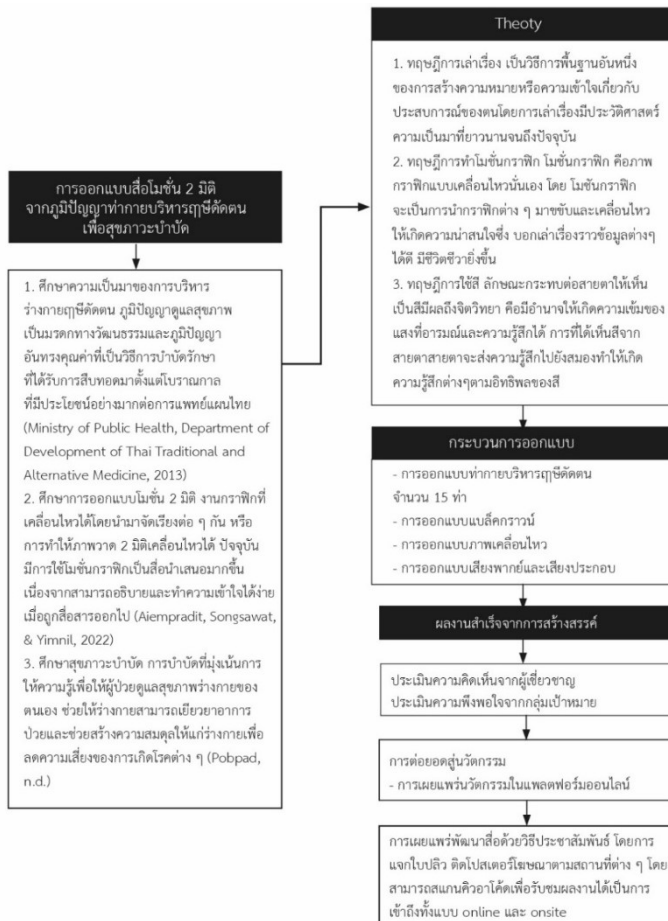
แนวคิดดังกล่าวผู้วิจัยจึงสนใจที่จะสร้างสื่อใหม่โมชันกราฟิกที่ผสมผสานองค์ความรู้และท่าทางฤๅษีดัดตนร่วมกันที่สามารถส่งเสริมและเข้าถึงกลุ่มสังคมรุ่นใหม่ รวมทั้งผู้ที่สนใจในการดูแลสุขภาพได้มีช่องทางในการรับรู้และเข้าถึงได้ง่ายขึ้น โดยโมชันกราฟิก (Motion Graphic) เป็นรูปแบบงานกราฟิกที่มีระบบการทำงานในรูปแบบ Animation หรือสร้าง Digital footage ที่สร้างภาพเคลื่อนไหวลงตาให้ปรากฏบนจอภาพ ซึ่งอาจจะประกอบด้วยการใส่เสียง และสื่อผสมต่าง ๆ โดยปัจจุบันนิยม และพัฒนาต่อยอดไปทั้งด้านของสื่อ และศิลปะร่วมสมัยอย่างหลากหลาย โดยสื่อโมชันกราฟิก 2 มิติ ยังเป็นอีกสื่อรูปแบบหนึ่งที่มีความสนใจ และยังเป็นสื่อทางเลือกหนึ่งที่สามารถสร้างแรงจูงใจได้เป็นอย่างดี เพราะสื่อโมชันกราฟิก 2 มิติ จะช่วยสร้างความสนุกสนานให้กับงานกราฟิก ที่เป็นภาพนิ่งและบอกเล่าเรื่องราวข้อมูลต่าง ๆ ได้ดี มีชีวิตชีวายิ่งขึ้น ซึ่งส่งผลให้การสื่อสารเรื่องราวต่าง ๆ นั้นมีประสิทธิภาพดีมากยิ่งขึ้นกว่าเดิม

ดังนั้นการออกแบบสื่อโมชัน 2 มิติ จากภูมิปัญญาท่ากายบริหารฤๅษีดัดตนเพื่อสุขภาพะบำบัด จึงเป็นการศึกษารูปแบบ เทคนิคและวิธีการต่าง ๆ รวมถึงขั้นตอนและกระบวนการในการสร้างสรรค์สื่อโมชันกราฟิก 2 มิติ เพื่อการออกแบบสื่อโมชัน 2 มิติ จากภูมิปัญญาท่ากายบริหารฤๅษีดัดตนเพื่อสุขภาพะบำบัด โดยมีเนื้อหาการบริหารร่างกายด้วยท่าฤๅษีดัดตน เป็นเวลา 15-20 นาที จำนวน 1 เรื่อง เพื่อให้คนในสังคมเกิดสุขภาพะบำบัดที่ดี และเป็นพลังในการขับเคลื่อนสังคมที่ดีต่อไป

วัตถุประสงค์การวิจัย

1. ศึกษาภูมิปัญญาการบริหารร่างกายแบบฤๅษีดัตตนของไทย
2. เพื่อสร้างสรรค์ผลงานฤๅษีดัตตนในรูปแบบสื่อโมชัน 2 มิติ
3. เพื่อสืบทอดภูมิปัญญาการบริหารดัตตน

กรอบแนวคิด

ภาพที่ 1 กรอบแนวคิด

Figure 1. Conceptual Framework

วิธีดำเนินการวิจัย

ผู้วิจัยได้ดำเนินการศึกษาข้อมูลการออกแบบสื่อโมชัน 2 มิติ ฤๅษีตัดตน โดยใช้วิธีการวิจัยแบบผสมผสาน การวิเคราะห์ข้อมูลเชิงปริมาณใช้แบบสัมภาษณ์ แบบสอบถาม สถิติร้อยละ และค่าเฉลี่ย การวิเคราะห์ข้อมูลเชิงคุณภาพใช้วิธีการวิเคราะห์เนื้อหา สรุปผลการวิจัย เริ่มจากผลการวิเคราะห์ค่าสถิติ และสรุปผลการวิจัยเชิงคุณภาพจากการวิเคราะห์เนื้อหา ผลการสัมภาษณ์ โดยมีกระบวนการดังนี้

1. ขั้นตอนการผลิต (Pre-production)

1.1 ศึกษาความเป็นมาของกายบริหารฤๅษีตัดตนในพื้นที่วัดพระเชตุพนวิมลมังคลาราม (วัดโพธิ์)

1.2 ทบทวนเอกสารเกี่ยวกับฤๅษีแนวคิดและผลงานการวิจัยที่เกี่ยวข้อง เช่น ข้อมูลด้านกายบริหารฤๅษีตัดตน ข้อมูลด้านสื่อโมชันกราฟิก 2 มิติ ที่เกี่ยวข้อง มีรายละเอียด ดังนี้

ท่าฤๅษีตัดตน ตามแบบดั้งเดิมมีประมาณ 127 ท่า แต่ในปัจจุบันนี้มีหลายสถาบันที่นำองค์ความรู้นี้มาพัฒนาเป็นท่าออกกำลังกาย เช่น สถาบันการแพทย์แผนไทย โรงเรียนแพทย์แผนโบราณวัดพระเชตุพน (วัดโพธิ์) เป็นต้น ซึ่งแต่ละสถาบันจะมีรูปแบบและสไตล์ที่ต่างกัน

คำว่า "ตัดตน" หมายถึงการทำให้ส่วนใดส่วนหนึ่งของร่างกายนุ่มไปตามต้องการ เช่น ให้อยัด ให้หด ให้งอ ให้งัด ฯลฯ ได้ตามต้องการแล้วแต่ความชำนาญที่ได้ฝึกฝนมาจนเกิดความคล่องตัว

ที่เรียกว่า "ฤๅษีตัดตน" คือ การพักผ่อนอิริยาบถ แก้มือๆ แก้มขบ ระบบตามร่างกายของเหล่าฤๅษี ซีไพร ผู้ได้บำเพ็ญพรต เจริญภาวนามานานวันละหลายชั่วโมง

"การตัดตน" เป็นการบริหารร่างกาย หรือกายกรรม เพื่อให้สุขภาพสมบูรณ์ทั้งร่างกายและจิตใจ อีกทั้งมีผลพลอยได้คือ เพื่อบำบัดโรคภัยไข้เจ็บต่าง ๆ เช่น แก้กโรคลม ทั้งสรรพางค์กาย แก้มือๆ แก้มขบ เป็นต้น

ท่าฤๅษีตัดตนตามแบบดั้งเดิม มีประมาณ 127 ท่า ในสมัยพระบาทสมเด็จพระนั่งเกล้าเจ้าอยู่หัว (รัชกาลที่ 3) ระบุว่า มี 80 ท่า แต่ในปัจจุบันนี้คงเหลือเพียง 24 ท่า

25 คน เหตุเพราะมีหลายสถาบันที่น่าองค์ความรู้นี้มาพัฒนาเป็นท่าออกกำลังกาย เช่น สถาบันการแพทย์แผนไทย โรงเรียนแพทย์แผนโบราณวัดพระเชตุพน (วัดโพธิ์)

สถาบันการแพทย์แผนไทย ได้คัดเลือกท่าฤาษีจาก 127 ท่า มาประยุกต์ให้เกิดความต่อเนื่องของการเคลื่อนไหว ซึ่งปัจจุบันมีการศึกษาวิจัยถึงประโยชน์ของท่าต่าง ๆ ในการบำบัดรักษาโรคข้อกระดูกและกล้ามเนื้อ รวมถึงระบบไหลเวียนโลหิต กรมพัฒนาการแพทย์แผนไทยและการแพทย์ทางเลือก โดยสถาบันการแพทย์แผนไทยและคณะผู้เชี่ยวชาญจากสหวิชาชีพที่เกี่ยวข้องด้านสุขภาพ จึงร่วมกันคัดเลือกท่าฤาษีดัดตนดั้งเดิมของวัดโพธิ์ทั้ง 127 ท่า ดัดแปลงประยุกต์ใช้เพื่อดูแลสุขภาพและปรับสมดุลเป็นท่าหลัก ๆ 15 ท่า ซึ่งทั้ง 15 ท่า จะมีประโยชน์ในการปรับสมดุลโครงสร้างร่างกายเกือบทุกส่วน มีทั้งท่ายืน ท่านอน ท่านั่ง และปัจจุบันได้เผยแพร่ให้หน่วยงานต่าง ๆ ทั้งภาครัฐและเอกชนนำไปเป็นท่าการ ออกกำลังกายสำหรับประชาชนทั่วไป (Yes Spa Thailand, 2011)

1.3 กำหนดกลุ่มเป้าหมาย

กลุ่มประชากร คือ กลุ่มคนวัยทำงานอายุ 30-60 ปี เพราะกลุ่มนี้เป็นกลุ่มที่เข้ามาใช้บริการนวดที่วัดโพธิ์มากที่สุด เนื่องจากการนวดแผนโบราณวัดโพธิ์เป็นสถานที่ที่มีชื่อเสียงเป็นที่รู้จักอย่างมากอีกทั้งยังเป็นแหล่งกำเนิดฤาษีดัดตน กลุ่มตัวอย่างเลือกแบบเจาะจงจากผู้เข้ามาใช้บริการใน 1 วัน จำนวน 150 คน

1.4 นำข้อมูลที่สืบค้นมาวิเคราะห์เพื่อวางแผนการจัดทำ Story Board

1.5 จัดทำ Story Board

2. ขั้นตอนการผลิต (Production)

2.1 วิเคราะห์ท่าการบริหารฤาษีดัดตนทั้ง 15 ท่า พร้อมทั้งบอกประโยชน์และข้อควรระวังของแต่ละท่า

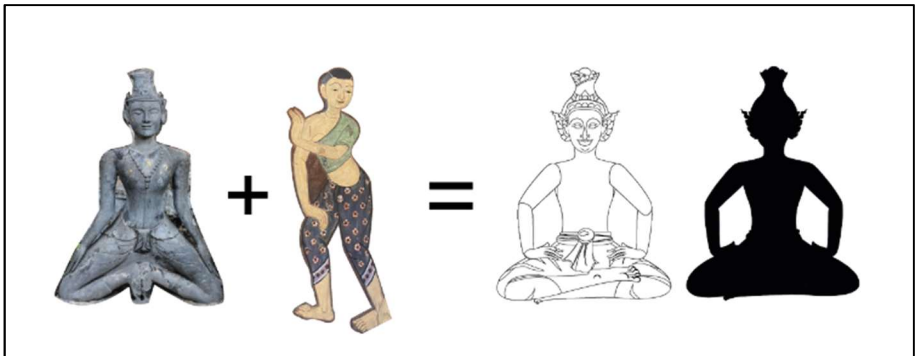
2.2 วิเคราะห์รูปแบบคาแรคเตอร์เพื่อนำมาสร้างเป็นคาแรคเตอร์ฤาษี โดยดึงคาแรคเตอร์มาจากฤาษีดัดตนต้นแบบในวัดพระเชตุพนวิมลมังคลาราม (วัดโพธิ์) ดังภาพที่ 2

ภาพที่ 2 วิเคราะห์ประติมากรรมฤๅษีคดตนวัดโพธิ์

Figure 2. Analysis of Contorted hermit sculpture at Wat Pho

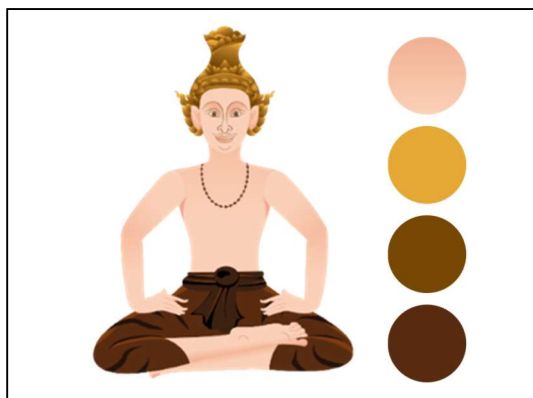
วิเคราะห์เครื่องแต่งกายในแต่ละส่วนที่แสดงถึงอัตลักษณ์ของฤๅษีคดตนวัดโพธิ์สร้างคาแรคเตอร์ฤๅษี โดยดึงคาแรคเตอร์จากประติมากรรมฤๅษีคดตนภายในวัดโพธิ์เป็นงานที่มีการคิดสร้างขึ้น ยังเน้นถึงลักษณะเฉพาะของความเป็นฤๅษี ทั้งในเรื่องการแต่งกาย โดยเฉพาะการใส่หมวกทรงดอกลำโพง ถือเป็นสิ่งที่แสดงความเป็นเพศนักบวชอย่างแท้จริง นำมารวมกับจิตรกรรมฝาผนังซึ่งเป็นคาแรคเตอร์ 2 มิติในยุคนั้นออกมาเป็นภาพร่างและภาพซีลูเอท ดังภาพที่ 3

ภาพที่ 3 การสร้างลักษณะท่าทางฤๅษีคดตนสู่ภาพประกอบโมชันกราฟิก

Figure 3. Creating a hermit posture into a motion graphics image

เครื่องแต่งกายเป็นสิ่งที่บ่งบอกถึงตัวตน ฤาษีมักใช้เครื่องนุ่งห่มที่ทำมาจาก
ขนสัตว์ ใช้สีโดยอิงจากการแต่งกายของฤาษีในสมัยก่อน โดยยึดหลักความเป็นจริง ผิวขาว
เพื่อทำให้องค์ประกอบโดยรวมดูสง่า ตัดกับผ้านุ่งขนสัตว์สีน้ำตาลเข้มขับผิวดังภาพที่ 4

ภาพที่ 4 การใช้สีคารแคเตอร์ฤาษีตัดตน

Figure 4. Using color the Contorted hermit

2.3 การออกแบบฉากหลัง

ฤาษีเป็นนักบวชพวกหนึ่ง มีมาก่อนพุทธกาล สละบ้านเรือนออกไปบำเพ็ญ
พรตแสวงหาความสงบ ตามสถานที่ศักดิ์ต่าง ๆ ในป่าเขาหรือถ้ำ ฉากหลังจึงเป็นป่า เพื่อแสดง
ถึงอัตลักษณ์ของฤาษีโดยออกแบบ ฉากหลัง 3 แบบเพื่อให้เหมาะสมกับอิริยาบถการบริหาร
ร่างกายในแต่ละท่าดังตารางที่ 1

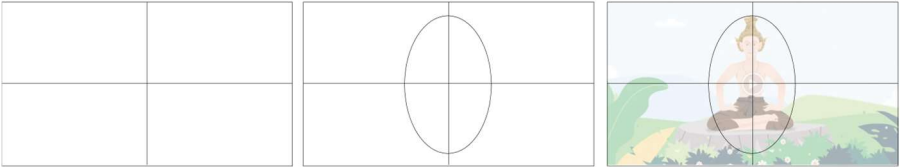
ตารางที่ 1 การออกแบบฉากหลังสำหรับฤาษีตัดตน

ฉากหลัง	วิเคราะห์การจัดองค์ประกอบ	วิเคราะห์การใช้สี
	ทำนงบริหารบนโขดหิน จัดองค์ประกอบ โดยใช้กึ่งกลาง มีฉากหลังเป็นวิวต้นหญ้าและ ท้องฟ้าเพื่อให้ภาพดูสบายตา	 โทนสีเขียวฟ้า ให้ดูเป็นธรรมชาติ
	ทำนงบริหารแบบยิตซา จัดองค์ประกอบโดยใช้กึ่งกลาง มีที่สำหรับนั่งบนพื้นเพื่อให้ เหมาะสมแก่การบริหารในท่าที่ ต้องยิตซา	 ใช้สีเขียวเป็นสีที่เชื่อมให้แต่ละฉาก หลังไปในทางเดียวกัน สีเหลืองของ ผ้านอนช่วยให้งามของภาพโดดเด่น
	ทำนอนบริหาร ใช้มุมกล้องแบบ Bird eye view เพื่อให้เห็นอริยาบถในมุมสูง ของ ทำนอน ช่วยให้ เห็น รายละเอียดได้ครบถ้วน	 ที่รองนั่งสีเหลืองเพื่อเพิ่มความอบอุ่น ให้แก่ภาพ โดยใช้สีเขียวเป็นสีที่เชื่อม ให้แต่ละฉากหลังไปในทางเดียวกัน

Note. Background design for Contorted hermit

2.4 การจัดองค์ประกอบภาพ

สื่อโมชันกราฟิกฤาษีตัดตน จัดองค์ประกอบแบบใช้กึ่งกลาง การจัดวาง
อยู่กึ่งกลางเฟรมภาพมกให้น้ำหนักทางสายตามากกว่า และเมื่อตัวแบบหลักอยู่กึ่งกลางภาพ
จะได้จุดมุ่งหมายของช่างภาพชัดเจนและไม่มีสิ่งอื่นใดมาหันเหความสนใจถึงภาพที่ 5

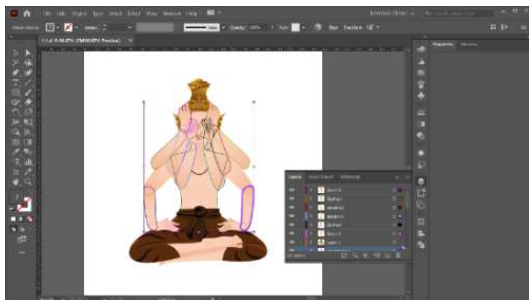

ภาพที่ 5 การจัดองค์ประกอบภาพ

Figure 5. composition

2.5 การวาดและลงสี

หลังจากได้ภาพร่าง จึงนำมาวาดและลงสีในโปรแกรม Adobe Illustrator แยก Layer ในแต่ละส่วนเพื่อนำไปสู่กระบวนการ Animated (เคลื่อนไหว) ดังภาพที่ 6

ภาพที่ 6 การสร้างคาแรคเตอร์ในโปรแกรม Adobe Illustrator

Figure 6. Creating characters in Adobe Illustrator

2.6 การสร้างภาพเคลื่อนไหว

Animate เป็นขั้นตอนการทำให้ภาพกราฟิกสามารถเคลื่อนไหวได้ โดยจะวาดภาพกราฟิกใน Adobe Illustrator แล้วนำมาแยก Layer ในแต่ละส่วนและทำให้เคลื่อนไหวใน Adobe After Effect ดังภาพที่ 7

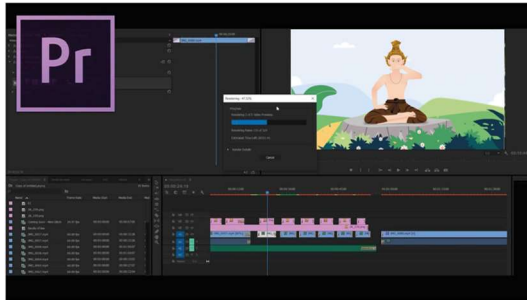

ภาพที่ 7 การสร้างภาพเคลื่อนไหว ด้วยโปรแกรม Adobe After Effect

Figure 7. Creating animations with Adobe After Effects

2.7 ขั้นตอนการทำ Mix sound

การ Mix sound เป็นขั้นตอนสุดท้ายในการทำ Motion Graphic โดยการใส่เสียง หรือซาวด์ต่าง ๆ ลงไป เพื่อให้ Motion Graphic สมบูรณ์มากยิ่งขึ้น โดยจะใช้โปรแกรม Adobe Premiere Pro ดังภาพที่ 8

ภาพที่ 8 การทำ Mix sound โดยโปรแกรม Adobe Premiere Pro

Figure 8. Making Mixed Sound using Adobe Premiere Pro

3. ขั้นตอนหลังการผลิต (Post-production)

3.1 นำเสนอผลงานต่ออาจารย์ที่ปรึกษา และปรับปรุงแก้ไขผลงานตามคำแนะนำของอาจารย์ที่ปรึกษา

3.2 นำสื่อโมชัน 2 มิติ จากภูมิปัญญาท่ากายบริหารฤาษีตัดตนเพื่อสุขภาพะบบำบัด เผยแพร่ลง YouTube

4. เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

4.1 แบบสัมภาษณ์ความเป็นมาของท่ากายบริหารฤาษีตัดตน

4.2 แบบประเมินความพึงพอใจที่มีต่อสื่อโมชัน 2 มิติ จากภูมิปัญญาท่ากายบริหารฤาษีตัดตน เพื่อสุขภาพะบบำบัด

4.3 สถิติร้อยละ และค่าเฉลี่ย

ผลการวิจัยเชิงสังเคราะห์

การวิจัยเรื่องการออกแบบสื่อโมชัน 2 มิติ จากภูมิปัญญาท่ากายบริหารฤาษีดัดตน เพื่อสุขภาพะบ่าบัด ผลการวิจัยพบดังนี้

1. ผลการศึกษาพบว่าภูมิปัญญาการบริหารร่างกายแบบฤาษีดัดไทยในปัจจุบันนี้มีหลายสถาบันที่นำองค์ความรู้นี้มาพัฒนาเป็นท่าออกกำลังกาย เช่น สถาบันการแพทย์แผนไทย โรงเรียนแพทย์แผนโบราณวัดพระเชตุพน (วัดโพธิ์) เป็นต้น ซึ่งแต่ละสถาบันจะมีรูปแบบและสไตล์ที่ต่างกัน โดยสถาบันการแพทย์แผนไทยได้คัดเลือกท่าฤาษีจาก 127 ท่า มาประยุกต์ให้เกิดความต่อเนื่องของการเคลื่อนไหว เป็นท่าหลัก ๆ 15 ท่า ซึ่งทั้ง 15 ท่าจะมีประโยชน์ในการปรับสมดุลโครงสร้างร่างกายเกือบทุกส่วน มีทั้งท่ายืน ท่านอน ท่านั่ง และปัจจุบันได้เผยแพร่ให้หน่วยงานต่าง ๆ ทั้งภาครัฐและเอกชนนำไปเป็นท่าการ ออกกำลังกายสำหรับประชาชนทั่วไป ดังตารางที่ 2

ตารางที่ 2 วิเคราะห์ท่ากายบริหารฤาษีดัดตน 15 ท่า

ที่	คาแรคเตอร์ ฤาษีดัดตนต้นฉบับ	คาแรคเตอร์ ฤาษีดัดตน เพื่อสุขภาพะบ่าบัด	ลักษณะ	ประโยชน์	ข้อควร ระวัง
1		 ท่านวดบริเวณกล้ามเนื้อ ใบหน้า 7 ท่า	ท่าฤาษีดัดตน ท่า ที่ 1 เป็นการ บริหารกล้ามเนื้อ ใบหน้าต่อเนื่อง 7 ท่า ประกอบด้วย ท่าเสยผม ท่าทา แป้ง ท่าเช็ดปาก ท่าเช็ดคาง ท่า กดใต้คาง ท่าถู หน้าหูละหลังหู และท่าบ ้ายทยอย	นวดบริหาร บริเวณ กล้ามเนื้อ ใบหน้า การส่งเสริมไป เลี้ยงที่บริเวณ ใบหน้า รวมทั้งช่วย บำรุงสายตา และส่งเสริม ไปเลี้ยงสมอง	-

ที่	คาแรคเตอร์ ภาษาตัดตนต้นฉบับ	คาแรคเตอร์ ภาษาตัดตน เพื่อสภาวะบำบัด	ลักษณะ	ประโยชน์	ข้อควร ระวัง
2		 ท่าเทพพนม	เป็นท่าเริ่มต้น เตรียมความ พร้อมของ ร่างกายและฝึก สมาธิใจ ได้ผล ทั้ง 2 ทาง คือ เป็นการบริหาร ข้อมือและเมื่อ เพิ่มการขมิบก้น เป็นการบริหาร บริเวณฝีเย็บ	การสวดมนต์ และสมาธิตาม แขน เพื่อแก้ โรคในข้อ แขน แก้ม ข้อมือและแก้ ลมในลำไส้	-
3		 ท่าชูหัตถ์वादหลัง	เมื่อฝึกอย่าง ต่อเนื่อง ทำให้ เกิดการ เคลื่อนไหวของ ข้อไหล่เป็นไป ด้วยดี และเมื่อ ฝึกได้ครบชุด เป็นการบริหาร ไหล่ คอ ออก ท้อง และกระตุ้นการ ไหลเวียนของ โลหิตที่ศีรษะ และแขน	แก้ปวดท้อง และข้อเท้า และแก้ลม ปวดศีรษะ	ไม่ควรหยาย หน้ามาก เกินไปจะ ทำให้เป็น ตะคริวที่ น่องได้

ที่	คาแรคเตอร์ ฤาษีตัดตนต้นฉบับ	คาแรคเตอร์ ฤาษีตัดตน เพื่อสขภาวะบำบัด	ลักษณะ	ประโยชน์	ข้อควร ระวัง
4		 ท่าแก้เกียจ	เป็นท่าที่ใช้กัน บ่อย คือ บิดขี้ เกียจ โดย ประยุดต์ให้ เคลื่อนไหวครบ ทุกด้าน ทั้ง ซ้าย ขวา หน้า และ ยกสูงขึ้นเหนือ ศีรษะ เป็นการ ยืดบริหารส่วน แขน	แก้ลมเจ็บ ศีรษะและตา มัว และแก้ขี้ เกียจช่วยให้ เลือดไปเลี้ยง ส่วนต่าง ๆ ของร่างกาย และช่วยแก้ อาการปวด ศีรษะได้	-
5		 ท่าดึงศอกไล่คาง	เป็นการบริหาร บริเวณหัวไหล่ ช่วยลดอาการ แขนขัด ซึ่งพบได้ บ่อย	แก้แขนขัด แก่ ขัดแขน	-
6		 ท่านั่งนวดขา	เป็นการบริหาร บริเวณเข่า หลัง เอว การนั่ง เหยียดขา แล้ว นำมือทั้งสอง ข้างมาจับ บริเวณหน้าขา จากนั้นเลื่อนไป จับบริเวณปลาย เท้า แล้วค่อย ๆ เลื่อนมาจับ บริเวณหน้าขา	แก้กลอน และ แก้เข่าขัด	-

ที่	คาแรคเตอร์ ฤาษีตัดตนต้นฉบับ	คาแรคเตอร์ ฤาษีตัดตน เพื่อสுகาวะบำบัด	ลักษณะ	ประโยชน์	ข้อควร ระวัง
7		 ทำยิธรู	การนั่งโดย เหยียดขาข้าง ซ้ายออก ส่วนขา ข้างขวานั้นพับงอ ไว้ มือทั้งสองข้าง ทำท่าเหมือนการ ยิธรู	แก้กลอน ปวดตาม แก้ว เส้นมหาสนุก ระงับ	-
8		 ทำอวดแหวนเพชร	การนั่งชันเข่า เหยียดแขนทั้ง สองข้างให้ตรง และกางฝ่ามือ ซ้ายขึ้น แล้วใช้ มือขวาตัดที่ บริเวณฝ่ามือซ้าย จากนั้นกางมือ ซ้ายออกแล้ว ค่อย ๆ พับนิ้วทั้ง 5 ลงทีละนิ้วจน ครบ	ป้องกันใน เรื่องของการ เกิดโรคนิ้ว ล็อกได้	-
9		 ทำดำรงค์กายอายุยืน	ลุกขึ้นยืนพร้อมกับ กำมือทั้งสองข้าง โดยให้มือข้างซ้าย อยู่บนมือข้างขวา จากนั้นย่อเข่าลง พร้อม ๆ กับการ ขมิบท้องและ แขม่วกัน จากนั้น จึงค่อย ๆ ผ่อน คลายลง และทำ อย่างนี้ต่อไป เรื่อย ๆ	เป็นการ บริหารส่วนขา มีการยืด ร่างกายตาม แนวตั้ง	-

ที่	คาแรคเตอร์ ฤาษีตัดตนตันฉบับ	คาแรคเตอร์ ฤาษีตัดตน เพื่อสฤททวาระบำบัต	ลักษณะ	ประโยชน์	ข้อควร ระวัง
10		 ท่านางแบบ	การลุกขึ้นยืน จากนั้นใช้มือข้าง ขวาจับด้านหลัง มือข้างซ้ายจับที่ ต้นขา แล้วเอียง คอไปทางด้าน ขวามือ เช่นเดียวกับมือที่ จับข้างหลัง หลังจากนั้นหัน คอกลับมาที่เดิม	ช่วยในเรื่อง ของการปวด เมื่อยบริเวณ สะโพกได้เป็น อย่างดี	-
11		 ท่านองหงายผายปอด	เริ่มจากนอน หงายแล้วยังแขน ขึ้น จากนั้น เหยียดแขนให้ ตรงและแนบกับ ศีรษะ จากนั้นยก แขนกลับมาแนบ บริเวณข้างลำตัว	เป็นการผาย ปอด บริหาร ส่วนอก ไหล่ แก่โรคในอก	-
12		 ท่าเดินโขน	การยืนกางขาทั้ง สองข้างออก แล้วใช้มือทั้งสอง ข้างวางลงบน หน้าขาทั้งสอง ข้าง จากนั้นยก ขาซ้ายขึ้น แล้ว วางขาซ้ายลง กลับมาสู่ท่าเดิม	ช่วยเรื่องการ ทรงตัวแก่ ตะคริวมือ ตะคริวเท้า	-

ที่	คาแรคเตอร์ ฤาษีตัดตนต้นฉบับ	คาแรคเตอร์ ฤาษีตัดตน เพื่อสภาวะบำบัด	ลักษณะ	ประโยชน์	ข้อควร ระวัง
13		 ทำยืนนวดขา	หากมีหน้าเป็น การบริหารไหล่ สะโพกและหลัง	แก้ตะโพกสลัก เพชร และแก้ ไหล่ตะโพกขัด	ผู้ที่มีอาการ ปวดหลัง ปวดร้าว ขา ลงไปตามขา เสียวแปลบ ที่หลัง ควร หลีกเลี่ยง ทำนี้
14		 ทำนอนคว่ำทับหัตถ์	ทำนอนคว่ำเป็น การบริหารส่วน คอ ขา และ หน้าอก	แก้ลมเลือด นัยน์ตามัว และแก้ลมอัน รัดทั้งตัว	ผู้ที่มีอาการ เวียนศีรษะ ปวดต้นคอ หรือขาแขน ควร หลีกเลี่ยง ทำนี้
15		 ทำองค์แอ่นแขนงนพัตถ์	เริ่มจากการนอน ตะแคง จากนั้น ยกขาข้างขวาขึ้น และใช้มือจับ บริเวณข้อเท้า จากนั้นเปลี่ยน ทำสลับข้างกัน และทำต่อไป เรื่อย ๆ	แก้เมื่อย ปลายมือ ปลายเท้า	-

ที่มา: กระทรวงสาธารณสุข กรมพัฒนาการแพทย์แผนไทยและแพทย์ทางเลือก. (2556). ฤาษีตัดตน. หน้า 36-71. กรุงเทพฯ: โพสต์พับลิชชิง.

Note. Adapted from *Contorted hermit* (pp. 36-71), By Ministry of Public Health, Department of Development of Thai Traditional and Alternative Medicine, 2013, Bangkok: Post Publishing.

2. การสร้างสรรค์ผลงานภาษาซีดัตตนในรูปแบบสื่อโมชัน 2 มิติ พบว่าการบริหารร่างกายแบบภาษาซีดัตตนสามารถสร้างความสนใจจากผู้บริโภคได้มากขึ้น เนื่องจากการพัฒนารูปแบบจากหนังสือสื่อโมชัน 2 มิติ ทำให้ดูทันสมัยเข้าถึงง่าย และยังสามารถสื่อสารให้ผู้รับชมเข้าใจและปฏิบัติตามได้ การออกแบบเนื้อเรื่องสามารถสื่อสารสร้างความเข้าใจได้ในระดับมาก การออกแบบภาพประกอบเหมาะสมในระดับมาก การเคลื่อนไหวสอดคล้องกับเนื้อเรื่องในระดับมาก เสียงพากย์เหมาะสมกับเนื้อเรื่องในระดับมาก ดังตารางที่ 3

ตารางที่ 3 ผลการวิเคราะห์ความพึงพอใจจากกลุ่มเป้าหมาย

รายการประเมิน	N=30		
	$\bar{X}$	SD	ระดับความคิดเห็น/ ระดับความพึงพอใจ
1. การออกแบบเนื้อเรื่อง			
1.1 เนื้อเรื่องสามารถสร้างความเข้าใจได้หรือไม่	4.56	0.57	มากที่สุด
1.2 เนื้อเรื่องสอดคล้องกับกลุ่มเป้าหมายหรือไม่	4.34	0.62	มาก
1.3 เนื้อเรื่องมีความกระชับและระยะเวลาเหมาะสมหรือไม่	4.36	0.67	มาก
1.4 เนื้อเรื่องบรรยายถึงจุดประสงค์ได้ชัดเจนหรือไม่	4.43	0.71	มาก
1.5 หลังจากรับชมแล้วได้รับความรู้เพิ่มเติมหรือไม่	4.36	0.69	มาก
ผลรวม	4.41	0.65	มาก
2. ด้านการออกแบบภาพประกอบ			
2.1 หากมีความเหมาะสมหรือไม่	4.43	0.72	มาก
2.2 หากมีการออกแบบให้เหมาะสมกับช่วงเวลาของเหตุการณ์หรือไม่	4.57	0.74	มากที่สุด
2.3 ลายเส้นของงานเหมาะกับกลุ่มเป้าหมายหรือไม่	4.50	0.62	มากที่สุด
2.4 สีของฉากเหมาะสมหรือไม่	4.50	0.67	มากที่สุด
2.5 โทนสีที่ใช้สามารถดึงดูดความสนใจให้กับผู้ชมได้หรือไม่	4.36	0.54	มาก
ผลรวม	4.47	0.66	มาก
3. ด้านการเคลื่อนไหว			
3.1 การเคลื่อนไหวสอดคล้องกับเนื้อเรื่องหรือไม่	4.56	0.57	มากที่สุด
3.2 การเคลื่อนไหวต่อเนื่องตามเนื้อเรื่องได้ดีหรือไม่	4.34	0.62	มาก
3.3 การเคลื่อนไหวสร้างความเข้าใจได้ง่ายหรือไม่	4.50	0.72	มากที่สุด
ผลรวม	4.47	0.64	มาก

รายการประเมิน	N=30		
	$\bar{X}$	SD	ระดับความคิดเห็น/ ระดับความพึงพอใจ
4. ด้านเสียงพากย์			
4.1 เสียงพากย์เหมาะสมกับเนื้อเรื่องหรือไม่	4.42	0.70	มาก
4.2 เสียงพากย์สามารถสร้างอารมณ์ร่วมได้ดีหรือไม่	4.52	0.75	มากที่สุด
4.3 เสียงพากย์กระชับและเข้าใจง่ายหรือไม่	4.38	0.69	มาก
4.4 เสียงประกอบมีความน่าสนใจหรือไม่	4.56	0.57	มากที่สุด
4.5 เสียงประกอบสามารถสร้างอารมณ์ร่วมได้ดี	4.34	0.62	มาก
ผลรวม	4.44	0.67	มาก

Note. Results of target groups' satisfaction evaluations

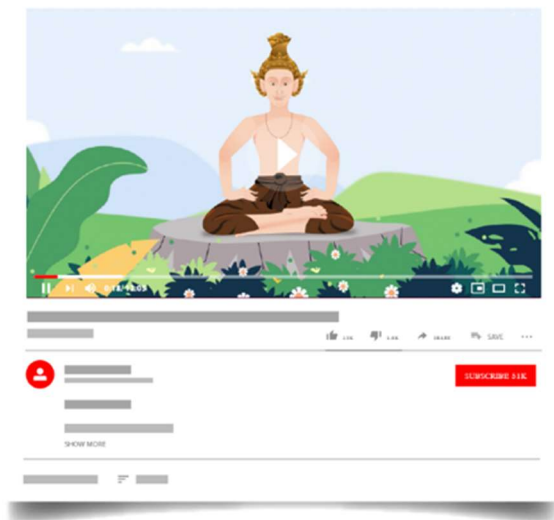

ภาพที่ 9 คิวอาร์โค้ดสำหรับดูสื่อโมชัน 2 มิติทำกายบริหารฤๅษีตัดตน

Figure 9. QR code for viewing 2D motion media of contorted hermit physical exercise

3. เพื่อสืบทอดภูมิปัญญาการบริหารตัดตน พบว่านวัตกรรมการสร้างสรรค์ผลงาน เมื่อผลงานสำเร็จแล้วนำเข้าสู่กระบวนการอัปโหลดลงแอปพลิเคชัน Youtube เป็นแหล่งเรียนรู้ ที่

ให้ข้อมูลต่าง ๆ ซึ่งถือเป็นวิธีสืบทอดและถ่ายทอดภูมิปัญญาการบริหารจัดการที่ดินที่เข้าถึงง่ายและสร้างสรรค์ที่สุดสำหรับสังคมสมัยใหม่ การศึกษาจาก youtube เราสามารถทำความเข้าใจและปฏิบัติตามได้อย่างถูกต้องเหมาะสม สามารถเข้าถึงได้ง่ายทุกที่ทุกเวลาและมีการถ่ายทอดองค์ความรู้ท่ากายบริหารฤๅษีตัดตนในรูปแบบสื่อออนไลน์ เพียงแค่ใช้โทรศัพท์มือถือถ่ายภาพที่ 10

ภาพที่ 10 กระบวนการอัปโหลดลงแพลตฟอร์ม Youtube

Figure 10. The process of uploading to the Youtube platform

อภิปรายผลการวิจัย

การศึกษาภูมิปัญญาการบริหารร่างกายแบบฤๅษีตัดตนของไทย เป็นการนำความรู้มาพัฒนาเป็นท่าออกกำลังกายผ่านสื่อโมชันกราฟิกท่ากายบริหารฤๅษีตัดตน เพื่อป้องกันการเกิดความเจ็บไข้ได้ป่วย โดยดำเนินการคัดเลือกท่าฤๅษีตัดตนพื้นฐาน 15 ท่า จากท่าฤๅษีตัดตนที่ไดรวรรวบรวมไว้ทั้งหมด 127 ท่า โดยการแพทย์แผนไทยมีความเชื่อเกี่ยวกับสาเหตุที่ทำให้เกิดความเจ็บไข้ได้ป่วยในมนุษย์ จึงทำให้ร่างกายเสียสมดุล ปัญหาสุขภาพที่มาจากความผิดปกติของกล้ามเนื้อและกระดูก เป็นสิ่งที่ประชากรวัยทำงานหลายคนได้รับผลกระทบ เนื่องจากการทำงานจะต้องทำแบบเดิมซ้ำ ๆ จำเจ เป็นระยะเวลานาน หลักกายศาสตร์บำบัดโดยใช้วิทยาศาสตร์เชื่อมโยงสัมพันธ์กับเนื้องาน บุคลากร สภาพแวดล้อม เพื่อกออกแบบ

ลักษณะของการทำงานให้มีประสิทธิภาพ ลดความเสี่ยงผลกระทบต่อสุขภาพหรืออันตรายจากอุบัติเหตุ การบริหารร่างกายด้วยท่าฤๅษีดัดตน นอกจากใช้เป็นท่าในการบริหารร่างกายแล้วทำให้ร่างกายตื่นตัว แข็งแรง และเป็นการพักผ่อน ท่าต่าง ๆ ที่ใช้ยังมีสรรพคุณในการรักษาโรคเบื้องต้น นับเป็นการออกกำลังกายที่สามารถทำได้ในทุกอิริยาบถของคนไทย

การสร้างสรรคผลงาน ฤๅษีดัดตน ในรูปแบบสื่อโมชัน 2 มิติออกแบบเป็นสื่อโมชันกราฟิกซึ่งสอดคล้องกับ Taessana (2017) ภาพกราฟิกแบบเคลื่อนไหวนั่นเอง โดยโมชันกราฟิกจะเป็นการนำกราฟิกต่าง ๆ มาขยับและเคลื่อนไหวให้เกิดความน่าสนใจซึ่งจะช่วยสร้างความสนุกสนานให้กับงานกราฟิก ที่เป็นภาพนิ่งและบอกเล่าเรื่องราวข้อมูลต่าง ๆ ได้มีชีวิตชีวายิ่งขึ้นงาน Motion Graphic เป็นงานที่ต้องมีหลาย ๆ ทักษะในตัวเองสอดคล้องกับงานวิจัยของ Srithabut and Inthiruk (2016) ศึกษาเรื่อง การพัฒนาสื่ออินโฟกราฟิก เรื่อง เพราะอะไรทำไมถึงอ้วน ผลการศึกษาพบว่า การออกแบบรูปภาพสัญลักษณ์ การเลือกสีและการใช้เสียงบรรยายประกอบเข้าด้วยกันทำให้สื่ออินโฟกราฟิกเข้าใจง่ายและสื่อความหมายชัดเจนมากขึ้น เนื้อหาข้อมูลที่มีความเพลิดเพลิน กระชับเข้าใจง่าย และยังสอดคล้องกับงานวิจัยของ Saenchandaeng and Sahaphong (2016) ศึกษาเรื่อง การพัฒนาโมชันกราฟิก เรื่อง การเลิกทาสในสมัยรัชกาลที่ 5 ผลการศึกษาพบว่า การออกแบบตัวละครเน้นการวาดภาพแบบสีโทนน้ำตาล ให้เข้ากับเนื้อเรื่อง การดำเนินเรื่องต่อเนื่อง การพากษ์เสียงการใส่เสียงประกอบที่เหมาะสมและฉากสวยงามช่วยให้ดึงดูดความสนใจของผู้ชม

การสืบทอดภูมิปัญญาการบริหารดัดตน ในปัจจุบันนี้ขาดคนที่มีความรู้และความสนใจมาสืบทอดต่อ ทั้งในเรื่องของรูปแบบในการสืบทอดเดิม ๆ ที่เข้าถึงยากและต้องใช้เวลาเป็นอย่างมาก จึงจัดทำวิธีถ่ายทอดโดยให้เรียนรู้จากสื่อด้วยตนเอง เป็นวิธีที่จัดเป็นประสบการณ์การเรียนรู้ภูมิปัญญาในรูปของสื่อประสมที่เอื้อต่อการเรียนรู้และทำความเข้าใจด้วยตนเองมากที่สุด ซึ่งในสังคมยุคปัจจุบันเต็มไปด้วยความเร่งรีบ รีบตื่นนอน รีบไปทำงานให้ทันเวลา รถติด รีบกิน รีบทำงาน งานวิจัยเรื่องนี้ ต้องการที่จะนำเสนอท่าการบริหารร่างกายฤๅษีดัดตน โดยใช้สื่อโมชัน 2 มิติ และเผยแพร่ผ่านแอปพลิเคชัน ตอบโจทย์สังคมเร่งรีบในปัจจุบันที่ต้องทำทุกอย่างแข่งกับเวลา สอดคล้องกับ Huedhun (2017) กล่าวว่าโซเชียลเน็ตเวิร์คหรือแอปพลิเคชันต่าง ๆ ได้เข้ามามีอิทธิพลและบทบาทในชีวิตประจำวันมากขึ้นในเรื่องการติดต่อสื่อสาร ตลอดจนแลกเปลี่ยนข้อมูลข่าวสารในการทำงาน เพื่อให้เกิดประโยชน์ต่อการทำงานสูงสุด อย่างในเรื่องของความสะดวกรวดเร็ว จึงถือเป็นการเผยแพร่อนุรักษ์และสืบทอดภูมิปัญญาไทยที่ง่าย สะดวก และรวดเร็วที่สุดในสังคมปัจจุบัน

ข้อเสนอแนะจากการวิจัย

คลิปวิดีโอควรตัดลงทีละทำเพื่อไม่ให้ยาวจนเกินไปและเพิ่มช่องทางการเผยแพร่หลาย ๆ แพลตฟอร์ม เช่น Tiktok Facebook

เอกสารอ้างอิง

- Akkayagorn, L. (2023). *Taking care of your physical and mental health in balance*. Retrieved October 12, 2023, from https://www.manarom.com/blog/Balance_mind_and_body.html
- Huedhun, K. (2017). The influence of Line Application in the Present Communication. *Journal of Arts Management*, 1(2), 75-88.
- Ministry of Public Health, Department of Development of Thai Traditional and Alternative Medicine. (2013). *Contorted hermit*. Bangkok: Post Publishing.
- Saenchandaeng, S., & Sahaphong, T. (2016). *Development of motion graphics on the topic of the abolition of slavery in the reign of King Rama V* (Bachelor's Thesis). Maha Sarakham Rajabhat University, Maha Sarakham.
- Srithabut, P., & Inthiruk, N. (2016, March). Development of infographic media on the topic "Why are you fat?". In *The 2 National Conference on Technology and Innovation Management NCTIM*, Maha Sarakham Rajabhat University, Maha Sarakham.
- Taessana, J. (2017). *Theory of Motion Graphic*. Retrieved January 12, 2023, from http://www.krujongrak.com/infographics/infographics_information.pdf
- Thai Health Official. (2019). *Exploring Thai family happiness*. Retrieved October 12, 2023, from <https://shorturl.at/chsDK>
- Yes Spa Thailand. (2011). *History of Thai Hermit Exercise*. Retrieved October 12, 2023, from <https://shorturl.at/def34>

ระเบียบการเสนอบทความเพื่อตีพิมพ์
ในวารสารอารยธรรมศึกษา โขง-สาละวิน

ระเบียบการเสนอบทความเพื่อตีพิมพ์ในวารสาร อารยธรรมศึกษา โขง-สาละวิน

1. วัตถุประสงค์ของการจัดพิมพ์วารสาร

1.1 เพื่อเป็นสื่อกลางในการแลกเปลี่ยนความรู้ ความคิดด้านศิลปวัฒนธรรม และอารยธรรมศึกษาในมิติต่าง ๆ ของคนในภูมิภาคลุ่มน้ำโขง-สาละวิน

1.2 เพื่อเป็นแหล่งรวบรวมองค์ความรู้ และเผยแพร่ผลงานวิจัยและผลงานวิชาการ ด้านศิลปวัฒนธรรม และด้านอารยธรรมของกลุ่มชาติพันธุ์ในภูมิภาคลุ่มน้ำโขง-สาละวิน

1.3 เพื่อส่งเสริมให้อาจารย์ นิสิต นักศึกษา และผู้สนใจทั่วไป มีโอกาสเผยแพร่ ผลงานวิจัย และวิชาการนำไปสู่การสร้างสรรค์ ผสมผสาน และต่อยอดภูมิปัญญาให้เกิด คุณค่าแก่วิถีชีวิต และสังคมต่อไป

2. ประเภทของผลงานที่ตีพิมพ์ในวารสารอารยธรรมศึกษา โขง-สาละวิน

2.1 บทความวิจัย (Research Article) เป็นบทความที่มีการค้นคว้าอย่างมีระบบ และมีความมุ่งหมายชัดเจน เพื่อให้ได้ข้อมูลหรือหลักการบางอย่างที่จะนำไปสู่ความก้าวหน้า ทางวิชาการ หรือการนำวิชาการมาประยุกต์ใช้ให้เกิดประโยชน์ บทความวิจัยมีลักษณะเป็น เอกสารที่มีรูปแบบของการวิจัยตามหลักวิชาการ เช่น มีการตั้งสมมติฐานหรือมีการกำหนด ปัญหาที่ชัดเจนสมเหตุสมผล โดยจะต้องระบุวัตถุประสงค์ที่เด่นชัดแน่นอน มีการรวบรวมข้อมูล พิจารณาวิเคราะห์ ตีความและสรุปผลการวิจัยที่สามารถให้คำตอบหรือบรรลุลักษณะที่

2.2 บทความวิชาการ (Academic Article) งานเขียนทางวิชาการซึ่งมีการกำหนด ประเด็นที่ต้องการอธิบายหรือวิเคราะห์อย่างชัดเจน ทั้งนี้ มีการวิเคราะห์ประเด็นดังกล่าวตาม หลักวิชาการจนสามารถสรุปผลการวิเคราะห์ในประเด็นนั้นได้ อาจเป็นการนำความรู้จาก แหล่งต่างๆมาประมวลร้อยเรียงเพื่อวิเคราะห์อย่างเป็นระบบ โดยผู้เขียนแสดงทัศนะทาง วิชาการของตนไว้อย่างชัดเจน มีลำดับเนื้อหาและบทสรุปที่เหมาะสมเพื่อให้ผู้อ่านสามารถ เข้าใจได้ชัดเจน

3. ข้อตกลงเบื้องต้น

3.1 บทความทุกบทความจะได้รับการพิจารณาจากผู้ทรงคุณวุฒิ (Peer review) ในสาขาวิชาที่เกี่ยวข้อง 3 ท่าน โดยผู้ทรงคุณวุฒิไม่รู้ว่าผู้เขียนเป็นใคร และผู้เขียนไม่รู้ว่าผู้ทรงคุณวุฒิเป็นใคร (Double-blinded Review) อนึ่ง การพิจารณารับบทความเพื่อลงตีพิมพ์หรือไม่ตีพิมพ์ อยู่ที่ดุลยพินิจของบรรณาธิการถือเป็นอันสิ้นสุด

3.2 บทความ ข้อความ ภาพประกอบ และตารางใด ๆ ที่ตีพิมพ์ในวารสารอารยธรรมศึกษา โขง-สาละวิน เป็นความคิดเห็นส่วนตัวของผู้เขียน กองบรรณาธิการไม่จำเป็นต้องเห็นด้วยเสมอไป และไม่ใช่ว่าความรับผิดชอบของสถานอารยธรรมศึกษา โขง-สาละวิน มหาวิทยาลัยนเรศวร ถือเป็นความรับผิดชอบของผู้เขียนแต่เพียงผู้เดียว

3.3 บทความจะต้องไม่เคยตีพิมพ์เผยแพร่ที่ไหนมาก่อน และไม่อยู่ระหว่างการพิจารณาของวารสารฉบับอื่น หากตรวจสอบพบว่ามี การตีพิมพ์ซ้ำซ้อน ถือเป็นความรับผิดชอบของผู้เขียนแต่เพียงผู้เดียว และจะไม่ได้รับการพิจารณาให้ลงตีพิมพ์ในวารสารอารยธรรมศึกษา โขง-สาละวิน อีกต่อไป

3.4 ผู้เขียนต้องปฏิบัติตามระเบียบและนโยบายของวารสารอารยธรรมศึกษา โขง-สาละวิน อย่างเคร่งครัด หากไม่ยินยอมแก้ไขหรือไม่ดำเนินการตามนโยบาย วารสารฯ มีสิทธิ์ที่จะไม่รับตีพิมพ์

3.5 บทความที่ส่งถึงกองบรรณาธิการ ขอสงวนสิทธิ์จะไม่ส่งคืน

4. การพิจารณาบทความ

4.1 กองบรรณาธิการจะแจ้งให้ผู้ส่งบทความทราบเมื่อได้รับบทความเรียบร้อยแล้ว สมบูรณ์โดยทางระบบ ThaiJO2

4.2 กองบรรณาธิการจะตรวจสอบหัวข้อ และเนื้อหาของบทความถึงความเหมาะสมและสอดคล้องกับวัตถุประสงค์ของวารสารฯ รวมถึงรูปแบบการจัดพิมพ์ การอ้างอิง และใบสมัคร หากไม่ครบถ้วน วารสารฯ ขอสงวนสิทธิ์ที่จะไม่รับตีพิมพ์

4.3 ในกรณีที่กองบรรณาธิการพิจารณาเห็นควรรับไว้พิจารณาตีพิมพ์กองบรรณาธิการจะดำเนินการส่งบทความเพื่อทำการกลั่นกรองต่อไป โดยจะส่งให้ผู้ทรงคุณวุฒิในสาขาที่เกี่ยวข้องตรวจสอบคุณภาพของบทความว่าอยู่ในระดับที่เหมาะสมจะลงตีพิมพ์หรือไม่ โดยใน

กระบวนการพิจารณากลับกรองนี้เป็นการประเมินบทความแบบสองทาง (Double-blind Review) กล่าวคือ จะไม่เปิดเผยทั้งชื่อผู้ส่งบทความและชื่อผู้ทรงคุณวุฒิให้ทั้งสองฝ่ายทราบ

4.4 เมื่อผู้ทรงคุณวุฒิได้พิจารณากลับกรองบทความแล้ว กองบรรณาธิการจะตัดสินใจโดยอิงตามข้อเสนอแนะของผู้ทรงคุณวุฒิว่าบทความนั้น ๆ ควรนำลงตีพิมพ์หรือไม่ หรือควรที่จะส่งผู้ส่งบทความนำกลับไปแก้ไขก่อน และส่งกลับมาพิจารณาอีกครั้งหนึ่ง หรือปฏิเสธการลงพิมพ์

5. การจัดเตรียมต้นฉบับ

บทความวิจัยและบทความวิชาการที่เสนอเพื่อตีพิมพ์ในวารสาร ต้องเป็นบทความที่ไม่เคยตีพิมพ์เผยแพร่ที่ไหนมาก่อนและไม่อยู่ระหว่างการพิจารณาของวารสารฉบับอื่น พิมพ์ผลงานด้วยคอมพิวเตอร์โปรแกรม Microsoft Word ความยาวของบทความไม่เกิน 15 หน้ากระดาษ A4 พิมพ์หน้าเดียว (นับรวมรูปภาพ ตาราง และเอกสารอ้างอิง) รูปแบบตัวอักษรให้จัดพิมพ์ด้วยแบบตัวอักษร TH SarabunPSK เท่านั้น ในบทความที่เขียนจะต้องประกอบด้วยส่วนต่างๆตามลำดับ ดังต่อไปนี้

5.1 บทความวิจัย (โปรดดูรายละเอียดและขนาดอักษรในข้อ 5.3)

5.1.1 ชื่อเรื่อง ชื่อ-นามสกุล สังกัด (ภาษาไทยและภาษาอังกฤษ) **และอีเมลของผู้เขียน**

5.1.2 บทคัดย่อและคำสำคัญ (ภาษาไทยและภาษาอังกฤษ) บทคัดย่อความยาว 200-250 คำคำสำคัญไม่ควรเกิน 5 คำ

5.1.3 บทนำ (ที่มาและความสำคัญของปัญหา (งานวิจัย) ประกอบด้วย การวิพากษ์วรรณกรรม คำถามวิจัย และกรอบการวิจัย)

5.1.4 วัตถุประสงค์การวิจัย

5.1.5 กรอบแนวคิด

5.1.6 วิธีดำเนินการวิจัย

5.1.7 ผลการวิจัยเชิงสังเคราะห์

5.1.8 อภิปรายผลการวิจัย

5.1.9 ข้อเสนอแนะจากการวิจัย

5.1.10 เอกสารอ้างอิง (อ้างอิงในเนื้อเรื่อง และในบัญชีเอกสารอ้างอิง)

5.2 บทความวิชาการ (โปรดดูรายละเอียดและขนาดตัวอักษรในข้อ 5.3)

5.2.1 ชื่อเรื่อง ชื่อ-นามสกุล สังกัด (ภาษาไทยและภาษาอังกฤษ) และอีเมลของผู้เขียน

5.2.2 บทคัดย่อและคำสำคัญ (ภาษาไทยและภาษาอังกฤษ) บทคัดย่อความยาว 200-250 คำ, คำสำคัญไม่ควรเกิน 5 คำ

5.2.3 บทนำ (ที่มาและความสำคัญของปัญหา (งานวิจัย) ประกอบด้วย การวิพากษ์วรรณกรรม คำถามวิจัย และกรอบการวิจัย)

5.2.4 เนื้อหา (สามารถแบ่งเป็นหัวข้อตามที่ท่านต้องการนำเสนอ) ควรมีการวางแผนจัดโครงสร้างของเนื้อหาสาระที่จะนำเสนอ และจัดลำดับเนื้อหาสาระให้เหมาะสมตามธรรมชาติของเนื้อหาสาระนั้น การนำเสนอเนื้อหาสาระควรมีความต่อเนื่องกัน เพื่อช่วยให้ผู้อ่านเข้าใจสาระนั้นได้โดยง่าย)

5.2.5 บทสรุป

5.2.6 เอกสารอ้างอิง (อ้างอิงในเนื้อเรื่องและในบัญชีเอกสารอ้างอิง)

5.3 ข้อกำหนดในการเตรียมต้นฉบับบทความ

ผู้เขียนสามารถจัดเตรียมต้นฉบับโดยดาวน์โหลด Template แบบฟอร์มได้จาก www.nuac.nu.th โดยมีรายละเอียดข้อกำหนดในการจัดเตรียมต้นฉบับ ดังนี้

5.3.1 ใช้ตัวอักษร TH SarabunPSK พิมพ์บนกระดาษหน้าเดียว A4

5.3.2 ตั้งค่าหน้ากระดาษโดยเว้นขอบบน 1.25 นิ้ว ขอบล่าง 1.0 นิ้ว ขอบซ้าย 1.25 นิ้ว ขอบขวา 1.0 นิ้ว

5.3.3 ระยะห่างระหว่างบรรทัด หนึ่งช่วงบรรทัดของเครื่องคอมพิวเตอร์

5.3.4 การจัดวางหัวข้อให้เป็นไปตามระดับความสำคัญของหัวข้อ ดังนี้

1) การลำดับหัวข้อให้ใช้ระบบตัวเลขกำกับ ต่อด้วยมหัพภาคหลังตัวเลข และเว้น 2 ช่วงตัวอักษร ก่อนเริ่มคำหรือข้อความต่อไป

2) การจัดวางหัวข้อให้เป็นไปตามระดับความสำคัญของหัวข้อ ดังนี้

หัวข้อใหญ่ ให้วางชิดขอบหน้า หัวข้อใหญ่นี้ไม่นิยมใส่ตัวเลขกำกับ คำอธิบายของหัวข้อใหญ่ให้ขึ้นบรรทัดใหม่ย่อหน้า 1.50 ซม. โดยเว้นบรรทัดปกติ

หัวข้อรอง ให้เริ่มอักษรตัวแรกของหัวข้อใหญ่หรือเลขกำกับหัวข้อ โดยเว้นจากขอบหน้า 1.50 ซม. คำอธิบายของหัวข้อรองอาจอยู่ในบรรทัดเดียวกัน หรือขึ้นย่อหน้าใหม่ ตามความเหมาะสมแก่บริบท กรณีหัวข้อรองไม่มีเลขกำกับหัวข้อ ให้เริ่มหัวข้อย่อยหรือเลขกำกับหัวข้อย่อยโดยให้อักษรตัวแรกตรงกับหัวข้อรอง

หัวข้อย่อย ในกรณีที่หัวข้อรองมีเลขกำกับหัวข้อ หัวข้อย่อยให้เริ่มหัวข้อหรือเลขกำกับหัวข้อที่ตัวอักษรตัวแรกของหัวข้อรอง ดังนี้ (เครื่องหมาย √ แทนการเว้น 1 ช่วงตัวอักษร)

- 1. √ √
- 1.1 √ √
- 1.1.1 √ √

ถ้ามีหัวข้อย่อย ๆ อีก ให้ใช้การย่อหน้าระบบเดียวกัน ทั้งนี้ ไม่ควรมีหัวข้อย่อยมากเกินไป ส่วนคำอธิบายในหัวข้อย่อย โดยทั่วไปควรอยู่ในบรรทัดเดียวกัน โดยเขียนหัวข้อ 1).....

5.3.5 คำอธิบายในแต่ละหัวข้อ ถ้าขึ้นย่อหน้าใหม่ให้ย่อหน้าตรงกับอักษรตัวแรกของหัวข้อนั้น ๆ ส่วนข้อความในบรรทัดต่อมาให้ชิดขอบหน้าตามปกติ

5.3.6 การใช้เครื่องหมายวรรคตอน มีข้อพึงระวังดังนี้

1) การใช้เครื่องหมายจุลภาค (,) ทวิภาค (:) และอฒภาค (;) ให้พิมพ์ต่อเนื่องกับอักษรตัวหน้า และเว้น 1 ช่วงตัวอักษรก่อนข้อความต่อไป เช่น

(Saengthong, 2004, 1-14)

(Gramsci, 1971, 411; Simon, 1982, 21-27; Schwarzmantel, 2015, 100)

5.3.7 หมายเลขหน้า ให้ใส่ไว้ตำแหน่งด้านบนขวาตั้งแต่ต้นจนจบบทความ

5.3.8 รายละเอียดในต้นฉบับพิมพ์ตามข้อกำหนด ดังนี้

1) ชื่อเรื่อง (Title)

- ภาษาไทย ขนาด 18 point, กึ่งกลางหน้ากระดาษ, (ตัวหนา)
- ภาษาอังกฤษ (ตัวอักษรพิมพ์ใหญ่) ขนาด 18 point, กึ่งกลางหน้ากระดาษ, (ตัวหนา)

2) ชื่อ-นามสกุล ของผู้เขียน (ทุกคน)

- ชื่อผู้เขียน ภาษาไทย (ตัวหนา) / อังกฤษ (ตัวบาง) ขนาด 14 point, กำหนดขีดขวา
- ระบุตำแหน่งทางวิชาการ สาขาวิชา/ภาควิชา คณะ มหาวิทยาลัย หรือ รายละเอียดหน่วยงานที่สังกัด ของผู้เขียนทุกคน โดยให้ระบุหมายเลขที่ชื่อ-นามสกุล และกำหนดไว้ท้ายเชิงบรรทัดในหน้านั้น ๆ ขนาด 12 point, (ตัวธรรมดา) (ทั้งภาษาไทยและภาษาอังกฤษ)
- อีเมลของผู้เขียนบทความ 1 คน ที่เป็นคนติดต่อกับกองบรรณาธิการ วารสารฯ, ขนาด 14 point กำหนดขีดขวา, (ตัวธรรมดา)

3) บทคัดย่อ

- ชื่อ “บทคัดย่อ” และ “Abstract” ขนาด 16 point, กึ่งกลาง, (ตัวหนา)
- ข้อความบทคัดย่อภาษาไทย ขนาด 14 point, กำหนดขีดซ้าย ย่อหน้า 0.5 นิ้ว, (ตัวธรรมดา)
- ข้อความบทคัดย่อภาษาอังกฤษ ขนาด 14 point, กำหนดขีดซ้าย ย่อหน้า 0.5 นิ้ว, (ตัวธรรมดา)

4) คำสำคัญ (keyword)

- ให้พิมพ์ต่อจากส่วนของบทคัดย่อ (Abstract) ควรเลือกคำสำคัญที่เกี่ยวข้องกับบทความ ไม่เกิน 5 คำ ใช้ตัวอักษรภาษาไทยและภาษาอังกฤษ ขนาด 14 point

5) รายละเอียดบทความ

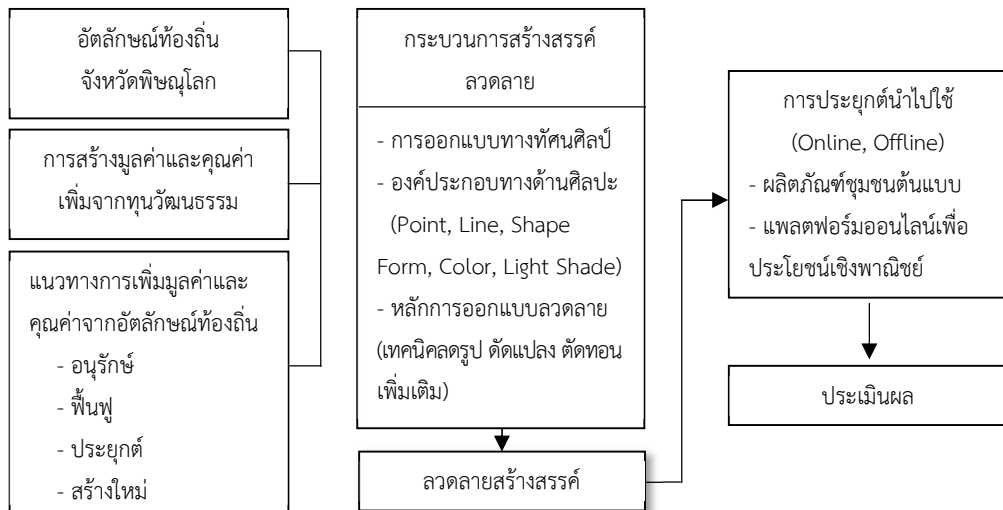
- หัวข้อใหญ่ ขนาด 16 point, กำหนดขีดซ้าย, (ตัวหนา)
- หัวข้อรอง ขนาด 14 point, กำหนดขีดซ้าย ย่อหน้า 0.5 นิ้ว, (ตัวหนา)
- ตัวอักษร ขนาด 14 point, กำหนดขีดซ้าย ย่อหน้า 0.5 นิ้ว, (ตัวธรรมดา)

6) คำศัพท์ ให้ใช้คำศัพท์บัญญัติของราชบัณฑิตยสถาน

7) ภาพและตาราง

กรณีมีภาพประกอบ ชื่อภาพให้ระบุคำว่า **ภาพที่** ไปได้ภาพประกอบ และจัดข้อความบรรยายใต้ภาพให้อยู่กึ่งกลางหน้ากระดาษ ได้ภาพประกอบให้บอกแหล่งที่มา ถ้าอ้างอิงมาจากแหล่งอื่น โดยระบุแหล่งที่มาในส่วนภาษาไทยบรรทัดแรก และภาษาอังกฤษ บรรทัดต่อมา พิมพ์ชื่อภาพภาษาอังกฤษและข้อมูลการอ้างอิง โดยใช้คำว่า *Figure* เป็นตัวพิมพ์เอียง เว้นวรรค แล้วตามด้วยหมายเลขและจุด (.) ทั้งนี้ใช้ตัวอักษรขนาด 14 point, (ตัวธรรมดา)

สำหรับภาพประกอบที่ผู้วิจัยถ่ายเองหรือจัดทำขึ้นเอง ไม่ต้องอ้างอิงแหล่งที่มา เขียนเฉพาะคำอธิบายภาษาอังกฤษต่อท้ายบรรทัดที่เป็นภาษาไทยได้ภาพดังตัวอย่าง

ภาพที่ 1 กรอบแนวคิดของการวิจัย

Figure 1. Conceptual Framework of Research

ภาพที่ 2 การสแกนสามมิติหุ่นกระบอก

Figure 2. Scanning 3 D Puppet

กรณีมีตารางประกอบ

1. ชื่อตารางให้ระบุอยู่ส่วนบนของตาราง โดยพิมพ์คำว่า **ตารางที่** ตามด้วยเลขอารบิกกำกับ พร้อมทั้งชื่อตารางหรือข้อความบรรยายตาราง หัวตารางให้จัดชิดซ้ายของหน้ากระดาษ ใช้ตัวอักษรขนาด 14 point, (ตัวธรรมดา)

2. การอ้างอิงตารางที่นำมาจากแหล่งอื่น โดยผู้เขียนไม่ได้จัดทำขึ้นเอง ให้ระบุที่มาหลังคำว่า *Note*. และคำอธิบายเป็นภาษาอังกฤษ (ตัวเอียง) แล้วตามด้วยแหล่งอ้างอิงตามรูปแบบที่กำหนด โดยพิมพ์จัดชิดซ้ายห่างจากเส้นค้นใต้ตาราง 1 บรรทัด

3. ตารางที่จัดทำขึ้นด้วยตนเองไม่ต้องอ้างอิงแหล่งที่มา เขียนเพียง *Note*. ตามด้วยชื่อตารางหรือคำอธิบายตารางเป็นภาษาอังกฤษ

ตารางที่ 1 การวิเคราะห์จัดกลุ่มประเภทเรื่องเล่าท้องถิ่นของชุมชนทั้ง 14 แห่งในจังหวัดชัยนาท จังหวัดสิงห์บุรี และจังหวัดลพบุรี

ชุมชน/แหล่งท่องเที่ยว จังหวัดชัยนาท จังหวัดสิงห์บุรี และจังหวัดลพบุรี	ประวัติ ศาสตร์และ เหตุการณ์ สำคัญ	วิถีชีวิต ของคน ใน ท้องถิ่น	อาหาร ท้องถิ่น	งาน หัตถ กรรม	เกษตร กรรม	การจัดการ ทรัพยากร และ สิ่งแวดล้อม	สิ่งมรดก และพื้นที่ ศักดิ์สิทธิ์
ชุมชนหรือแหล่งท่องเที่ยวจังหวัดชัยนาท							
1. ตลาดโพธิ์น้ำ ต.โพธิ์น้ำ ต.อ.สรรพยา จ.ชัยนาท	✓	✓	✓				
2. ไร่หญิงมณีรัฐ ต.สรรพยา อ.สรรพยา จ.ชัยนาท	✓	✓			✓		
3. สวนส้มโอโคกชัย ต.นางสี อ.เมือง จ.ชัยนาท	✓				✓		
4. บ้านคนรักศาล ต.ห้วยกรด อ.สรรพยา จ.ชัยนาท	✓	✓			✓		✓
5. บ้านบุทาหาร ต.เด่นใหญ่ อ.หันคา จ.ชัยนาท	✓	✓				✓	
ชุมชนหรือแหล่งท่องเที่ยวจังหวัดสิงห์บุรี							
6. บ้านชลอนแม่ศรีหัวป่า ต.หัวป่า อ.พรหมบุรี จ.สิงห์บุรี	✓	✓	✓				✓
7. บ้านดอนกระต่าย ต.บางกระบือ อ.เมืองสิงห์บุรี จ.สิงห์บุรี	✓	✓		✓	✓		✓
8. บ้านหนองโหล่ง ต.บ้านจ่า อ.บางระจัน จ.สิงห์บุรี	✓	✓			✓		
9. ตลาดไทยยอยุคบ้านระจัน ต.บางระจัน อ.ค่ายบางระจัน จ.สิงห์บุรี	✓	✓	✓				✓
10. สวนตะวันแสนภูมิ ต.บางระจัน อ.ค่ายบางระจัน จ.สิงห์บุรี	✓				✓		
ชุมชนหรือแหล่งท่องเที่ยวจังหวัดลพบุรี							
11. ชุมชนไทยเบ้ง ต.โคกสูง อ.พัฒนานิคม จ.ลพบุรี	✓	✓	✓	✓			
12. บ้านสวนขวัญอุบลบุรี ต.มหาสอน อ.บ้านหมี่ จ.ลพบุรี	✓	✓	✓		✓		
13. ศูนย์การเรียนรู้บ้านดินมดแดง ต.โคกตูม อ.เมือง จ.ลพบุรี	✓	✓		✓	✓		
14. วัดลพบุรีรามสแดย์ ต.เขาพระงาม อ.เมือง จ.ลพบุรี	✓	✓			✓		

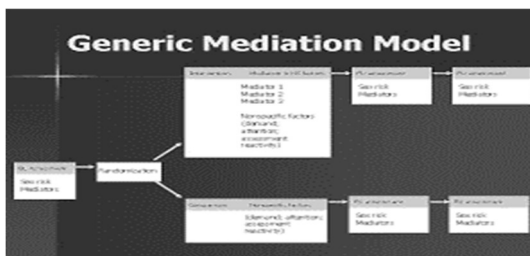
Note. A Clustered Analysis of Local Stories into 14 Communities in Chainat, Singburi, and Lopburi Provinces

กรณีภาพที่ปรับปรุงมาจากแหล่งอื่น

รูปแบบการอ้างอิงภาพจากวารสาร

Figure 1. ชื่อภาพ และรายละเอียด (ถ้ามี). Adapted from “ชื่อบทความ,” (ถ้ามี) by Name Surname, Year, *Journal Name*, Vol, p. หรือ pp. เลขหน้า. (ถ้ามี) Copyright Year by เจ้าของลิขสิทธิ์. (ถ้ามี)

กรณีภาพจากวารสาร ใส่ตัวเอียงที่ชื่อวารสาร ยกเว้น ไม่ปรากฏชื่อวารสาร ใส่ตัวเอียงที่ชื่อบทความ

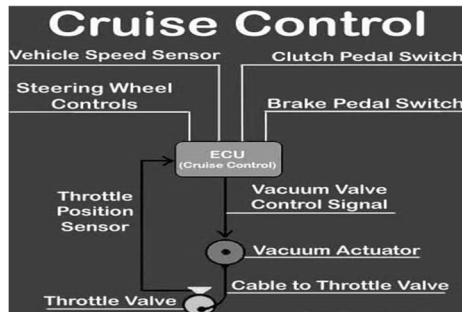

ภาพที่ 2 Generic mediation model

Figure 2. Generic mediation model. Adapted from “Preschool Home Literacy: A Longitudinal Analysis,” by M. H. Hood, and G. Andrews, 2008, *Journal of Educational Psychology*, 113 (6), p. 256. Copyright by the American Psychological Association

รูปแบบการอ้างอิงภาพจากหนังสือ

Figure 1. ชื่อภาพ และรายละเอียด (ถ้ามี). Adapted from ชื่อหนังสือ (p. หรือ pp. เลขหน้า), by Name Surname, Year, เมืองที่พิมพ์: สำนักพิมพ์. Copyright Year by เจ้าของลิขสิทธิ์. (ถ้ามี)

ภาพที่ 2 แสดงโครงสร้างไดอะแกรมของ the cruise control system

Figure 2. Showing the structure diagram for the cruise control system. Adapted from *Concurrency state models & Java programming* (p.163), by J. Magee and J. Kramer, 2006, England: John Wiley & Sons. Copyright 2006 by John Wiley & Sons.

รูปแบบการอ้างอิงภาพจากเว็บไซต์

Figure 1. ชื่อภาพ และรายละเอียด (ถ้ามี). Adapted from “ชื่อบทความ,” (ถ้ามี) by Name Surname, Year, URL address of website. Copyright Year by เจ้าของลิขสิทธิ์. (ถ้ามี)

* การอ้างอิงภาพ (แปลงชื่อภาพเป็นภาษาอังกฤษ ต่อท้าย Adapted from ถ้าไม่มีชื่อภาพ ระบุเป็นชื่อเรื่อง หรือชื่อบทความที่ปรากฏบนเว็บไซต์)

** กรณีไม่มีปีพิมพ์ เลขหน้า หรือ Copyright ไม่ต้องใส่

ภาพที่ 2 ภาพเทพพนมเคราะห์ นั่งเฝ้าตามตำแหน่ง ฉากเทวสภา การแสดงโขนพระราชทาน ตอน รามาวตาร วันที่ 26 ตุลาคม 2561.

Figure 2. Picture of the planet Sit and watch at the position, Ramawatar episode.

Adapted from “The Royal

Cremation Ceremony of King Rama IX on October 26, 2018, by Kosolsiriset, 2018, http://www.sereesolution.com/ich/khon_performance.

ภาพที่ 3 พระอินทร์ช่วยสังข์ศิลป์ชัยขึ้นจากเหว

Figure 3. Indra helped Sang Sinchai rise from the abyss. Adapted from “*Indra Sang Sinxay rise from the abyss*,” by Phantoorak, 2020, <https://www.facebook.com/Guy Phantoorak>.

การอ้างอิงตารางที่นำข้อมูลมาจากแหล่งอื่น

การอ้างอิงตารางที่นำมาจากแหล่งอื่น โดยผู้เขียนไม่ได้จัดทำขึ้นเอง ให้ระบุที่มาหลังคำว่า Note. และคำอธิบายเป็นภาษาอังกฤษ (ตัวเอียง) โดยใช้คำว่า Adapted from แล้วตามด้วยแหล่งอ้างอิงตามรูปแบบที่กำหนด

ตัวอย่าง ตารางที่นำมาอ้างอิงและการบอกแหล่งอ้างอิง

ตารางที่ 1 การเตรียมผลสีจากพืชตามภูมิปัญญาไทย

น้ำหนักพืชตัวอย่าง ต่อปริมาณสารละลาย (กรัม/มิลลิเมตร)	ค่าการดูดกลืนแสงที่วัดได้ตามระยะเวลาที่ทำการสกัด				
	30 นาที	1 ชม.	2 ชม.	3 ชม.	1 วัน
5:10	0.528	1.427	2.468	1.864	4.316
5:20	0.695	0.949	1.036	1.459	2.495
5:30	0.406	0.583	0.481	0.704	1.251
5:40	0.197	0.549	0.417	0.682	1.017
5:50	0.149	0.382	0.406	0.319	0.816

ที่มา: พรพิมล ม่วงไทยและสุจิตรา ศรีสังข์. (2553). การเตรียมผงสีจากพืชตาม
ภูมิปัญญาไทย. ใน 9 ภูมิปัญญาไทย. วิชาวี อนุพันธ์พิศิษฐ์, บรรณาธิการ. หน้า 207.
กรุงเทพฯ: มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ.

Note. Adapted from 9 Thai wisdom (p. 207), By Pornpimon M. and Suchitra S.,
2010, Bangkok, Srinakharinwirote University.

รูปแบบอ้างอิงตารางจากหนังสือ

Note. คำอธิบายเกี่ยวกับข้อมูลในตาราง (ถ้ามี). Adapted from ชื่อหนังสือ. (p. หรือ pp.
เลขหน้า), by ชื่อนามสกุลของผู้แต่งแบบย่อ เช่น K. L. Klauer, ปีพิมพ์, สถานที่พิมพ์:
สำนักพิมพ์. Copyright year by ชื่อเจ้าของลิขสิทธิ์ (ถ้ามี).

ตัวอย่าง

Note. Adapted from *Emotion marketing* (p. 109), by S. Robinette and C. Brand,
2001, New York:
McGraw-Hill. Copyright 2001 by Hallmark Cards.

รูปแบบอ้างอิงตารางจากบทความวารสาร

Note. คำอธิบายเกี่ยวกับข้อมูลในตาราง (ถ้ามี). Adapted from “ชื่อบทความ,” By (p.
หรือ pp. เลขหน้า), by ชื่อนามสกุลของผู้แต่งแบบย่อ, ปีพิมพ์, ชื่อวารสาร (เป็นตัวเอียง) ปีที่
หรือฉบับที่, p. หรือ pp. เลขหน้า. Copyright Year by ชื่อเจ้าของลิขสิทธิ์ (ถ้ามี).

ตัวอย่าง

Note. An examples of application of the Rubber Elasticity Theory to Biopolymer
Gels. Adapted from “A method for using measurements of shear modules to
estimate the size and thermodynamic stability of junction zones in
noncovalently cross-linked gels,” by D. G. Oakenfull, 1984, *Journal of Food
Science*, 49, pp. 1103-1104, Copyright 1984 by Journal of Food Science

6. การเขียนเอกสารอ้างอิง

วารสารอารยธรรมศึกษา โขง-สาละวิน ได้ใช้รูปแบบการเขียนเอกสารอ้างอิงตามแบบ APA ฉบับพิมพ์ครั้งที่ 6 แปลและเรียบเรียง โดย นันทพร ธนะกุลบริภัณฑ์ สำนักบรรณสารสนเทศ มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช 2558 ดาวน์โหลดได้จากหน้าเว็บไซต์ของวารสารอารยธรรมศึกษา โขง-สาละวิน ดังต่อไปนี้ <https://so04.tci-thaijo.org/index.php/jnuks/index>

การเขียนอ้างอิงตามรูปแบบ APA 6th Style และตัวอย่าง

1. การอ้างอิงในเนื้อหา

ใช้รูปแบบการอ้างอิงในเนื้อหาด้วยระบบนาม-ปีของ APA 6th edition (American Psychological Association Citation Style) การเขียนอ้างอิงในเนื้อหาที่เป็นภาษาไทย ให้เปลี่ยนเป็นภาษาอังกฤษ โดยระบุเฉพาะนามสกุลของผู้แต่ง ปีที่พิมพ์ และเลขหน้าของเอกสารอ้างอิง (ถ้ามี)

1) กรณีอ้างอิงหน้าข้อความ ตัวอย่างเช่น

Piriyakul (1987, pp. 2-4) ได้ศึกษาพบว่า

ถ้าผู้แต่งมากกว่า 1 คน ใช้ and เชื่อมระหว่างผู้แต่งแต่ละคน เช่น

Kanuengpean and Phokaew (2015) ได้ทำการศึกษา

ถ้าผู้แต่งมากกว่า 3 คน ให้ใช้ et al. ต่อท้ายผู้แต่งคนแรก เช่น Porter et al. (2004)

2) กรณีอ้างอิงท้ายข้อความ ตัวอย่าง เช่น

(Na Nakhon, 2002, p. 196)

ถ้าผู้แต่ง 3 คน ให้เขียนชื่อทุกคน และใช้ & คั่นระหว่างคนรองสุดท้าย และคนสุดท้าย เช่น

(Keemgratok, Sriwiset, & Sainate, 2018)

แต่ผู้แต่งมากกว่า 3 คน ให้ใช้ et al. ต่อท้ายผู้แต่งคนแรก เช่น

(Chaikhan et al., 2013)

2. การอ้างอิงท้ายบทความ (เอกสารอ้างอิง หรือ References)

- รายการอ้างอิงที่เป็นภาษาไทย จะต้องแปลเป็นภาษาอังกฤษทุกรายการ และต้องมีครบตรงกับรายการอ้างอิงในเนื้อหา และให้เรียงลำดับโดยยึดอักษรภาษาอังกฤษ A-Z

- รูปแบบการเขียนแสดงตัวอย่างตามประเภทเอกสาร ดังต่อไปนี้

หนังสือ

นามสกุล,/อักษรย่อของผู้แต่ง./(ปีที่พิมพ์)/ชื่อเรื่อง/(ครั้งที่พิมพ์)(ถ้ามี)/เมืองที่พิมพ์:/สำนักพิมพ์.

Author. (Year). *Title* (Edition). Place: Publisher.

ตัวอย่างเช่น

Kotler, P., & Gary, A. (2003). *Principles of Marketing* (9th ed.). Boston: McGraw-Hill.

บทความในหนังสือ

นามสกุล,/อักษรย่อของผู้แต่ง./(ปีพิมพ์)/ชื่อบทหรือชื่อบทความ./In/ชื่อบรรณาธิการ/(Ed. หรือ Eds.)/ชื่อหนังสือ/

(pp./เลขหน้า)/สถานที่พิมพ์:/สำนักพิมพ์.

ตัวอย่างเช่น

Sangtaksin, Y., & Busaphacheep, T. (2002). Evolution of Thai Language and Literature. In Y. Sangtaksin & P.

Tangkittiphaporn (Eds.), *Thai Study* (pp. 76-122). Bangkok: Kasetsart University.

หมายเหตุ เลขหน้าถ้ามีมากกว่า 1 หน้า ใช้ pp. ตามด้วยเลขหน้า - หน้า. แต่ถ้าระบุหน้าเดียว ใช้ p. ตามด้วยเลขหน้า

บทความในวารสาร

นามสกุล,/อักษรย่อของผู้แต่ง./(ปีพิมพ์)/ชื่อบทความ./ชื่อวารสาร,/เลขของปีที่(เลขของฉบับที่)/,เลขหน้า.

Author. (Year). Article Title. *Journal Title*, Vol(Issue), Page-page.

ตัวอย่างเช่น

Doran, K. (1996). Unified Disparity: Theory and Practice of Union Listing.

Computer in Libraries, 16(1), 39-42.

ถ้าเป็นวารสารเผยแพร่แบบออนไลน์ ใช้ ปี, เดือน วัน อยู่ในวงเล็บ และระบุวันที่สืบค้น หมายความว่า Retrieved เช่น

Werker, C., Korzinov, V., & Cunningham, S. (2018, January 10). Formation and output of collaborations: the role of proximity in German nanotechnology. *Journal of Evolutionary Economics*, 29(2), 697-719. Retrieved September 15, 2020, from <https://doi.org/10.1007/s00191-019-00605-2>

เอกสารประกอบการประชุมทางวิชาการ/สัมมนา/หนังสือรวมบทความวิชาการ

นามสกุล,/อักษรย่อของชื่อผู้นำเสนอ./(ปี,/เดือน)./เรื่องที่ประชุม./ใน/ชื่อ/(ประธาน),/ชื่อการประชุม./เอกสารประกอบการประชุมของ(ชื่อผู้จัด),/สถานที่ประชุม.

Author. (Year, Month). Title of contribution. In ชื่อ/(Chair), *Title of symposium*.

Symposium conducted at the meeting of Organization Name, Location.

ตัวอย่างเช่น

Muellbauer, J. (2007, September). Housing, credit, and consumer expenditure.

In S. C. Ludvigson (Chair), *Housing and consumer behavior*. Symposium conducted at the meeting of the Federal Reserve Bank of Kansas City, Jackson Hole, WY

วิทยานิพนธ์ที่มีเล่มตีพิมพ์

นามสกุล,/อักษรย่อของชื่อผู้แต่ง./(ปีที่เผยแพร่)./ชื่อวิทยานิพนธ์/(วิทยานิพนธ์ปริญญาตรีบัณฑิต หรือ วิทยานิพนธ์ปริญญาโท/ปริญญาเอก)./ชื่อมหาวิทยาลัย,/เมือง.

Author. (Year). / *Title*. (Doctoral Dissertation or Master's Thesis). / Name of University, /City.

ตัวอย่างเช่น

Sounsamut, P. (2004). *Audience and the Adaptation of Content and Characters of 'PhraAphai Mani' in Thai Popular Culture During 2002-2003* (Master's Thesis). Chulalongkorn University, Bangkok.

Angkasiribul, N. (2013). *Guidelines to develop textile products for supporting capacity to competition of otom entrepreneur in Chiang Mai province* (Master's Thesis). Silpakorn University, Nakhon Pathom.

วิทยานิพนธ์และดุษฎีนิพนธ์ค้นจากเว็บไซต์ หรือฐานข้อมูลออนไลน์

นามสกุล,/อักษรย่อของชื่อ./ (ปีที่เผยแพร่)/ชื่อวิทยานิพนธ์/(Doctoral Dissertation or Master's Thesis)/Retrieved from/URL

ตัวอย่างเช่น

Magyar, C. E. (2014). *The discourse of tourism and national heritage: A contrastive study from a cultural perspective* (Doctoral dissertation). Retrieved from <http://www.proquest.com/>

เอกสารจากวารสารอิเล็กทรอนิกส์ หรือเว็บไซต์

นามสกุล,/อักษรย่อชื่อผู้เขียน./ (Year,/Date/Month)/Title./Retrieved from/URL

ตัวอย่างเช่น

Davies, J. E., Wisdom, S., & Creaser, C. (2000). *Out of sight but Not Out of Mind: Visually Impaired People's Perspectives of Library and Information Services*. Retrieved September 20, 2003, from <http://www.lboro.ac.uk/departments/dils/lisu/public.html>

Akkrasomcheap, W. (2017). A Clinic for Debt-Tackling is Not the Elixir But the Increase in Liquidity. *Online Prachachat*. Retrieved from <https://www.prachachat.net>

* กรณีที่ไม่มีวันที่พิมพ์เผยแพร่ ให้ใส่ (n.d.)

* กรณีที่ไม่มีวันและเดือนที่เผยแพร่ แต่ปรากฏเฉพาะปี ให้ใส่แค่ปีในวงเล็บ (Year)

อ้างอิงบทสัมภาษณ์

การอ้างอิงบทสัมภาษณ์จากฐานข้อมูลหรือคลังข้อมูล เช่น เทปบันทึกเสียง

ผู้ถูกสัมภาษณ์./ (ปี, เดือน วันที่ให้สัมภาษณ์)/สัมภาษณ์โดย/ชื่อ นามสกุลผู้สัมภาษณ์/[การบันทึกเสียง]/ตำแหน่งผู้ถูกสัมภาษณ์(ถ้ามี)/สถานที่/เมืองที่สัมภาษณ์.

Interviewee./ (Year, Month Date)/Interviewed by Name of Interviewer [Tape recording]/ตำแหน่งผู้ถูกสัมภาษณ์(ถ้ามี)/Publisher,/Place Published.

*ถ้าสามารถระบุผู้ทำหน้าที่สัมภาษณ์ ให้ใส่ชื่อ นามสกุล ต่อจากคำว่า *Interviewed by* โดยใช้ตัวพิมพ์ปกติ และระบุประเภทของสื่อในวงเล็บ [] ตัวอย่างเช่น

Smith, M. B. (1998, August 12). *Interviewed by C. A. Kiesler* [Tape recording].

President's Oral History Project, American Psychological Association.

APA Archives, Washington, DC

* กรณีบทสัมภาษณ์ที่ไม่ระบุประเภทของสื่อ ใช้คำว่า *Interviewer*: ต่อท้าย/ หลังชื่อ นามสกุล ของผู้ถูกสัมภาษณ์ และพิมพ์ตัวเอียงให้กับชื่อผู้ถูกสัมภาษณ์ เช่น

Sparkman, C. F. (1973). *An oral history with Dr. Colley F. Sparkman/Interviewer: Orley*

B. Caudill. Mississippi Oral History Program (Vol. 289), University of Southern

Mississippi, Hattiesburg

การอ้างการสื่อสารระหว่างบุคคล

* กรณีเป็นการสัมภาษณ์ การสื่อสารระหว่างบุคคล การสนทนาทางโทรศัพท์ กลุ่มสนทนา จดหมายโต้ตอบส่วนบุคคล บันทึก อีเมล ให้ระบุชื่อ นามสกุล ผู้ที่ทำสื่อสาร โดยไม่ต้องกลับ นามสกุล ตามด้วยประเภทของการสื่อสาร และเดือน วันที่, ปี ค.ศ. ในวงเล็บ ดังตัวอย่าง

T. K. Lutes (personal communication, April 18, 2001)

*การอ้างอิงการสื่อสารระหว่างบุคคล ใช้อ้างอิงเฉพาะในเนื้อหา ไม่ต้องระบุในเอกสารอ้างอิง ท้ายเนื้อหา

*สามารถดูตัวอย่างการเขียนอ้างอิงได้ในเว็บไซต์

<https://so04.tci-thaijo.org/index.php/jnuks/index>

9. การส่งบทความ

1) ให้ท่านจัดพิมพ์ต้นฉบับบทความด้วยโปรแกรม Microsoft word ตามแบบฟอร์ม ที่วารสารกำหนด จำนวน 1 ชุด พร้อมด้วยใบสมัครขอส่งบทความเพื่อลงตีพิมพ์ในวารสาร อารยธรรมศึกษา โขง-สาละวิน จำนวน 1 ชุด และมีค่าธรรมเนียมการตีพิมพ์ จำนวน 3,500 บาท ต่อ 1 บทความ

2) ให้ท่านเข้ามาลงทะเบียนสมัครสมาชิกเพื่อส่งบทความลงตีพิมพ์ในระบบวารสารออนไลน์ โดยเข้าไปที่วารสารอารยธรรมศึกษา โขง-สาละวิน <https://tc-thaijo.org/index.php/jnuks/login> และทำตามขั้นตอนที่ระบุไว้ในระบบ และจัดส่งบทความผ่านระบบวารสารออนไลน์ (ThaiJO) กรณีมีข้อสงสัยในการสมัครติดต่อสอบถามได้ที่ คุณจรินทร์ พรหมสุวรรณ และคุณพิเชษฐ สิงห์เดช โทร. 055-961205, 055-961202

***** เปิดรับบทความตลอดปี *****

ใบสมัครขอส่งบทความเพื่อตีพิมพ์ในวารสารอารยธรรมศึกษา โขง-สาละวิน
Mekong-Salween Civilization Studies Journal
(กรุณากรอกแบบฟอร์มด้วยตัวบรรจง หรือด้วยวิธีการพิมพ์)

เรียน บรรณาธิการวารสารอารยธรรมศึกษา โขง-สาละวิน

1. ข้าพเจ้า

ชื่อ - สกุล ☐ นาย ☐ นาง ☐ นางสาว.....
☐ ดร.

2. สถานภาพ

● กรณีเป็นอาจารย์ (โปรดระบุ)

☐ ศาสตราจารย์ ☐ รองศาสตราจารย์ ☐ ผู้ช่วยศาสตราจารย์
☐ อาจารย์ ☐ อื่น ๆ (โปรดระบุ).....

● กรณีเป็นนักศึกษา (โปรดระบุ)

☐ ปริญญาตรี ☐ ปริญญาโท ☐ ปริญญาเอก
☐ อื่น ๆ (โปรดระบุ)

● อื่น ๆ (โปรดระบุ).....

● หน่วยงาน/ภาควิชา/คณะ/มหาวิทยาลัยที่สังกัด

ภาควิชา.....คณะ.....

มหาวิทยาลัยที่สังกัด.....

3. ที่อยู่

● ที่อยู่ติดต่อได้สะดวก.....

โทรศัพท์.....โทรศัพท์มือถือ.....

โทรสาร.....E-mail address.....

4. ชื่อบทความ

(ภาษาไทย).....

(ภาษาอังกฤษ).....

ประเภทของบทความ

☐ บทความวิชาการ

☐ บทความวิจัย

☐ บทความนี้เป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาระดับบัณฑิตศึกษา

☐ ใช่

☐ ไม่ใช่

บทความที่ท่านส่งมารับการพิจารณา มีเนื้อหาตรงกับสาขาใด

☐ สาขาวิชาศิลปะทั่วไปและมนุษยศาสตร์ (General Arts and Humanities)

☐ สาขาประวัติศาสตร์ (History)

☐ สาขาภาษาและภาษาศาสตร์ (Language and Linguistics)

☐ สาขาทัศนศิลป์และการแสดง (Visual Arts and Performing Arts)

☐ สาขาวัฒนธรรมศึกษา (Cultural Studies)

ประสงค์ที่จะตีพิมพ์ในรูปแบบ

☐ รูปแบบปกติ

อัตราค่าธรรมเนียม 3,500 บาท

ข้าพเจ้าขอรับรองว่า บทความนี้ไม่เคยตีพิมพ์เผยแพร่ที่ไหนมาก่อน และไม่อยู่ระหว่างการพิจารณาของวารสารฉบับอื่น หากพบว่าบทความนี้ได้เคยตีพิมพ์ที่ไหนมาก่อน ข้าพเจ้ายินดีให้ดำเนินการตามระเบียบของวารสารฯ และยินดีให้กองบรรณาธิการวารสาร อารยธรรมศึกษา โขง-สาละวิน เลือกรรหาผู้ทรงคุณวุฒิเพื่อพิจารณาด้านฉบับของข้าพเจ้า โดยอิสระ และให้กองบรรณาธิการฯสามารถตรวจแก้ไขต้นฉบับดังกล่าวได้ตามสมควร และยินยอมว่าบทความที่ลงตีพิมพ์ในวารสารนี้ ถือเป็นลิขสิทธิ์ของมหาวิทยาลัยนเรศวร และข้าพเจ้าจะไม่ขอรับเงินค่าธรรมเนียมนการตีพิมพ์คืน ไม่ว่าบทความจะได้รับการตีพิมพ์หรือไม่

ลงชื่อ.....เจ้าของบทความ

(.....)

วันที่.....เดือน.....พ.ศ.....

ติดต่อบรรณาธิการได้ที่ กองส่งเสริมศิลปวัฒนธรรม มหาวิทยาลัยนเรศวร

อาคารวิสุทธิกษัตริย์ ชั้น 3 ตำบลท่าโพธิ์ อำเภอเมือง

จังหวัดพิษณุโลก 65000 โทรศัพท์ : 0-5596-1205

E-mail: mekong_salween@nu.ac.th

หรือ <https://so04.tcithaijo.org/index.php/jnuks/index>

-ตัวอย่างแบบฟอร์มบทความวิจัย-

ใช้ตัวอักษร TH SarabunPSK

(ชื่อเรื่องภาษาไทย).....(ขนาดอักษร 18 กึ่งกลาง).....

(ชื่อเรื่องภาษาอังกฤษ / Title).....(ขนาดอักษร 18 กึ่งกลาง)

ชื่อ-นามสกุล (ผู้เขียนบทความ)¹(ขนาดอักษร 14 ชิดขวา เอียง)

NAME – SURNAME(ขนาดอักษร 14 ชิดขวา เอียง)

E-mail:.....(ขนาดอักษร 14 ชิดขวา เอียง)

ชื่อ-นามสกุล (ผู้ร่วมโครงการ)²(ขนาดอักษร 14 ชิดขวา เอียง)

NAME – SURNAME(ขนาดอักษร 14 ชิดขวา เอียง)

Received: , 2022 (ขนาดอักษร 14 ชิดขวา เอียง)

Revised: , 2022 (ขนาดอักษร 14 ชิดขวา เอียง)

Accepted: , 2022 (ขนาดอักษร 14 ชิดขวา เอียง)

บทคัดย่อ (ขนาดอักษร 16 กึ่งกลาง)

(ขนาดอักษร 14) ไม่ควรเกิน 200-250 คำ.....

.....
.....
.....

คำสำคัญ: (ขนาดอักษร 14) ไม่ควรเกิน 5 คำ

¹ ระบุสถานภาพหรือตำแหน่งทางวิชาการ สาขาวิชา/ภาควิชา คณะ มหาวิทยาลัย หรือรายละเอียดหน่วยงานที่สังกัด (ภาษาไทย) (ขนาดอักษร 12 ชิดซ้าย)

Specify Academic Status or Position Department / Department, Faculty of University or Department Details (English)

² ระบุสถานภาพตำแหน่งทางวิชาการ สาขาวิชา/ภาควิชา คณะ มหาวิทยาลัย หรือรายละเอียดหน่วยงานที่สังกัด (ภาษาไทย) (ขนาดอักษร 12 ชิดซ้าย)

Specify Academic Status or Position Department / Department, Faculty of University or Department Details (English)

Abstract (ขนาดอักษร 16 กึ่งกลาง)

(ขนาดอักษร 14) ไม่ควรเกิน 200-250 คำ.....

.....

.....

.....

Keywords: (ขนาดอักษร 14) ไม่ควรเกิน 5 คำ,,,,

บทนำ (Introduction) (ขนาดอักษร 16)

(ขนาดอักษร 14).....

.....

.....

วัตถุประสงค์การวิจัย (Objective) (ขนาดอักษร 16)

(ขนาดอักษร 14).....

.....

.....

กรอบแนวคิด (Conceptual Framework) (ขนาดอักษร 16)

(ขนาดอักษร 14).....

.....

.....

วิธีดำเนินการวิจัย (Method) (ขนาดอักษร 16)

(ขนาดอักษร 14).....

.....

.....

ผลการวิจัยเชิงสังเคราะห์ (Synthetic Research Results) (ขนาดอักษร 16)
(ขนาดอักษร 14).....
.....
.....

อภิปรายผลการวิจัย (Discussion) (ขนาดอักษร 16)
(ขนาดอักษร 14).....
.....
.....

ข้อเสนอแนะจากการวิจัย (Research Recommendations)
(ไม่ควรเกิน 3 บรรทัด) (ขนาดอักษร 16)
(ขนาดอักษร 14).....
.....
.....

เอกสารอ้างอิง (References) (ขนาดอักษร 16) กรุณาอ้างอิงตามระเบียบการ
เสนอบทความ
(ขนาดอักษร 14).....
.....
.....

บรรทัดแรกให้ขีดขอบด้านซ้าย เรียงตามลำดับตัวอักษร ก-ฮ , A-Z ถ้าเนื้อหายังไม่จบ
บรรทัดถัดไปให้ย่อหน้าเข้ามา 1 เคาะ จำนวนรายการที่อ้างอิงต้องตรงกัน
และเท่ากันกับที่ใช้อ้างอิงในเนื้อหาบทความ

****สามารถดาวน์โหลด Template แบบฟอร์มนี้ได้ที่****

<http://www.nuac.nu.ac.th>

-ตัวอย่างแบบฟอร์มบทความวิชาการ-

ใช้ตัวอักษร TH SarabunPSK

(ชื่อเรื่องภาษาไทย).....(ขนาดอักษร 18 กึ่งกลาง).....

(ชื่อเรื่องภาษาอังกฤษ / Title).....(ขนาดอักษร 18 กึ่งกลาง).....

ชื่อ-นามสกุล (ผู้เขียนบทความ)¹(ขนาดอักษร 14 ชิดขวา เอียง)

NAME – SURNAME(ขนาดอักษร 14 ชิดขวา เอียง)

E-mail:.....(ขนาดอักษร 14 ชิดขวา เอียง)

ชื่อ-นามสกุล (ผู้ร่วมโครงการ)²(ขนาดอักษร 14 ชิดขวา เอียง)

NAME – SURNAME(ขนาดอักษร 14 ชิดขวา เอียง)

Received: 2022 (ขนาดอักษร 14 ชิดขวา เอียง)

Revised: 2022 (ขนาดอักษร 14 ชิดขวา เอียง)

Accepted: 2022 (ขนาดอักษร 14 ชิดขวา เอียง)

บทคัดย่อ (ขนาดอักษร 16 กึ่งกลาง)

บทคัดย่อ (ขนาดอักษร 16 กึ่งกลาง)

(ขนาดอักษร 14) ไม่ควรเกิน 200-250 คำ.....

.....
.....
.....

คำสำคัญ: (ขนาดอักษร 14)

¹ ระบุสถานภาพหรือตำแหน่งทางวิชาการ สาขาวิชา/ภาควิชา คณะ มหาวิทยาลัย หรือรายละเอียดหน่วยงานที่สังกัด
(ขนาดอักษร 12 ชิดซ้าย)

² ระบุสถานภาพหรือตำแหน่งทางวิชาการ สาขาวิชา/ภาควิชา คณะ มหาวิทยาลัย หรือรายละเอียดหน่วยงานที่สังกัด
(ขนาดอักษร 12 ชิดซ้าย)

Abstract (ขนาดอักษร 16 กึ่งกลาง)

(ขนาดอักษร 14).....

.....

.....

Keywords: (ขนาดอักษร 14),,,,

บทนำ (ขนาดอักษร 16)

(ขนาดอักษร 14).....

.....

.....

เนื้อหา (ขนาดอักษร 16)

(ขนาดอักษร 14).....

.....

.....

บทสรุป (ขนาดอักษร 16)

(ขนาดอักษร 14).....

.....

.....

เอกสารอ้างอิง (References) (ขนาดอักษร 16) กรุณาอ้างอิงตามระเบียบการเสนอ

บทความ

(ขนาดอักษร 14).....

.....

.....

บรรทัดแรกให้ขีดขอบด้านซ้าย เรียงตามลำดับตัวอักษร ก-ฮ , A-Z ถ้าเนื้อหายังไม่จบ
บรรทัดถัดไปให้ย่อหน้าเข้ามา 1 เคาะ จำนวนรายการที่อ้างอิงต้องตรงกัน
และเท่ากันกับที่ใช้อ้างอิงในเนื้อหาบทความ

****สามารถดาวน์โหลดแบบฟอร์มนี้ได้ที่นี่****

<http://www.nuac.nu.ac.th>

กองส่งเสริมศิลปวัฒนธรรม มหาวิทยาลัยเนเธอร์แลนด์
อาคารวิสุทธิกษัตริย์ ต.ท่าโพธิ์ อ.เมือง จ.พิษณุโลก 65000

โทรศัพท์: 0-5596-1205

e-mail: mekong_salween@nu.ac.th

<http://www.nuac.nu.ac.th>

<https://so04.tci-thaijo.org/index.php/jnuks/index>